

NEMZETI SZOCIÁLPOLITIKAI INTÉZET
EFOP-1.9.4-VEKOP-16-2016-00001
„A SZOCIÁLIS ÁGAZAT MÓDSZERTANI ÉS INFORMÁCIÓS RENDSZEREINEK
MEGÚJÍTÁSA” C. KIEMELT PROJEKT

A szünidei gyermekétkeztetés bevezetésének eredménye és az ellátás célzottságának vizsgálata

2016-2019

Készítette: Petróczi Gabriella

EFOP-1.9.4-VEKOP-16-2016-0001 kiemelt projekt
Nemzeti Szociálpolitikai Intézet
Székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
Telephely: 1135 Budapest, Szegedi út 54. I.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalom

Szünidei gyermekétkeztetés 2016-2019	5
Vezetői összefoglaló	5
Előzmények	8
Jogszabályi háttér	8
Tapasztalati háttér	9
A kutatás előkészítése	10
A kutatás fázisai	11
Előzetes tájékozódás a számok alapján	11
Szünidei gyermekétkeztetést nyújtó és a szolgáltatás nyújtására kötelezett települések számadatai	13
A szolgáltatás nyújtására jogilag nem kötelezett települések számadatai	14
Településtípusok és néhány számadatuk.....	15
Törpefalvak	16
Aprófalvak.....	18
Kisfalvak.....	19
Nagyfalvak.....	19
Óriásfalvak	20
Kisvárosok	21
Középvárosok.....	22
Nagy középvárosok.....	22
Nagyvárosok.....	23
Főváros.....	23
Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek és a szünidei gyermekétkeztetés megvalósulásának megyei sajátosságai a számok alapján	32
Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek megyénkénti száma és aránya mentén kirajzolódó területi sajátosságok.....	34
A szünidei gyermekétkeztetés megvalósulásának megyei sajátosságai	35
A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számadatainak változása 2016-2018 között	41
A kutatás első fázisának konklúziói	46
Kvalitatív szakasz: Az interjúk.....	48
A személyes interjúk tapasztalatai	50

Az ellátás biztosítása:	50
Az állami támogatás összegéről	51
Az ételosztás helyszíne	52
Az ételosztás módja	54
A szünidei gyermekétkeztetés „marketingje”	56
A tájékoztatás mikéntje az egyes településeken	56
A jogosultak kiértékelése a jogosultság fennállásáról és az igénylés menetéről	57
A jogosultak és a szolgáltatást igénylők ismervei a nyilatkozók véleményének tükrében	61
Akik nem küldik vissza az igénylőlapot	61
Akik jogosultak, de nem igénylik a szolgáltatást	61
Akik igénylik, de nem mennek el az ételért	63
Függ-e a szolgáltatás igénybevétele az egyéb önkormányzati, vagy civil szervezet által nyújtott támogatás elérhetőségétől?	67
Az egyéb civil szervezetek jelenléte és rendszeres támogatása lehet-e befolyással a szünidei gyermekétkeztetés igénybevételére?	69
A szolgáltatást nyújtó önkormányzat és a segítők attitűdje, mint a szolgáltatás minőségét és népszerűségét befolyásoló tényező	71
A szakemberek rászorulókról kialakított véleménye	71
Vélemények a szegregátumról	74
Vélemények a munkalehetőségekről, és a rászorulóknak munkához való viszonyáról	76
Vélemények arról, milyen erősségei (pozitívumok), gyengeségei (hátrányok), vannak a szolgáltatásnak, és milyen lehetőségek vagy veszélyek (nehézségek), rejlenek a szünidei gyermekétkeztetésben. (SWOT analízis mintájára)	79
Jelent-e meg a jogosultságból kiszorultak, vagy nem jogosult gyermekek részéről igény a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatására? Van-e bővített igénybevevői kör?	85
Az önkormányzat, vagy család- és gyermekjóléti szolgálat nyári táboraiban segítség lehet-e, ha a táborozók valamennyien a tábor ideje alatt a szünidei gyermekétkeztetést kaphatnák?	87
Krízishelyzetnél segítség lehet-e a szünidei gyermekétkeztetés?	88
Milyen javaslatai vannak a településeknek a szünidei gyermekétkeztetés nagyobb kihasználhatóságára?	89
A kutatás második fázisának konklúziói	98

Kvantitatív szakasz: Kérdőíves felmérés	101
A kérdőívekről és a kitöltési arányokról	102
A települési önkormányzatok kérdőívének összesítése	104
A településen hogyan tájékoztatják a jogosultakat a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségéről?	109
Az ételosztás módjáról szóló kérdéskör	116
A normatíva fedezetére vonatkozó kérdés	125
A család- és gyermekjóléti szolgálat bevonásával kapcsolatos kérdések	129
Biztosítanak-e a jogszabályban meghatározott jogosultakon kívül másnak is szünidei gyermekétkeztetést, ha igen, milyen feltételekkel?	134
Mi oka lehet annak, ha valaki jogosult, és mégsem veszi igénybe a szünidei gyermekétkeztetést	137
Változtatna-e a hatályos jogszabály által meghatározott szünidei gyermekétkeztetésre jogosultak körén?	161
Véleménykérdések a szünidei gyermekétkeztetés jogosultjai és igénybevevői körét érintően	164
A rászorulókkal, rászorultsággal kapcsolatos attitűd kérdésekre adott válaszok elemzése	166
A támogatások hatékonyságával kapcsolatos attitűd kérdésekre adott válaszok elemzése	174
Összességében Ön mennyire találja hasznosnak, jónak a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást?	182
Nyitott véleménykérdések arra vonatkozóan, hogyan lehetne jobban kihasználni a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségét, illetve mindarra, amire a kérdőív nem tért ki, de a válaszadók lényegesnek gondolják a témában. ..	187
A család- és gyermekjóléti szolgálatok kérdőívének összesítése	191
A tájékoztatásról	191
Az ételosztás módjáról:	191
Az ételhordók kérdése	193
A család- és gyermekjóléti szolgálatok feladatai a szünidei gyermekétkeztetéssel kapcsolatban	193
Bővített igénybevevői kört illetően	194
A jogosultakról, akik nem igénylik a szünidei gyermekétkeztetést	194
A rendszeresen távolmaradó igénylőkről	195
A jogszabályi rendelkezésről	197

Véleménykérdések válaszai	197
A szünidei gyermekétkeztetés általános értékelése	198
Javaslatok	199
A kutatás harmadik fázisának konklúziói	205

Szünidei gyermekétkeztetés 2016-2019

Vezetői összefoglaló

A tanulmányban leírt kutatás a szünidei gyermekétkeztetés 2016 és 2019 évek periódusában tapasztalt változásának hátterét volt hivatott feltérképezni. Az ellátás eredményeit és célzottságát vizsgáltuk, a területi gyakorlatok, a hozzáférést akadályozó tényezők felderítésével törekedtünk arra, hogy az eredmények alapján a szükséges módosításokat az ágazatirányítás felé a tanulmányban jelezzük.

A kutatás 3 fázisban valósult meg: az első fázisban a rendelkezésre álló igénylési **adatok elemzését** végeztük, a másodikban a kirajzolódó területi sajátosságok és egyedi különbségek mögött meghúzódó gyakorlatok, a településeket segítő lehetőségek, és korlátozó tényezők, az önkormányzatok motivációinak és a szolgáltatási résztvevők attitűdjeinek feltérképezése folyt **félig strukturált interjúk** segítségével, a harmadik fázisban pedig **országos kérdőíves felmérésben** kerestünk igazolást a feltételezett oki faktorok relevanciájára.

Az adatelemzés alapján a főbb megállapítások:

A szünidei gyermekétkeztetést biztosító **települések száma** és az egyes településeken az ellátást **igénybevevők száma** az évek során **csökkenést mutat**. Részben felelős a csökkenésért az a pozitív tendencia, hogy **csökkent a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma**. Ennek mentén nőtt az olyan települések száma, ahol nincs megállapított hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű. Az igénybevevők számbeli csökkenésének becsült értéken **2,3%-a írható ennek a tendenciának a számlájára**. A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számában történt csökkenés mértéke az ország hátrányos helyzetű területein kisebb mértékű, mint a kedvezőbb komplex mutatókkal rendelkező területeken. Az igénybevételek számában megfigyelhető csökkenés arányának területi megoszlása szintén kirajolja a fent említett különbséget az ország térségei között. A településlejtő sajátosságai ebben a kontextusban is érvényesülnek.

A személyes és fókuszcsoportos interjúk a gyakorlatok megismerésében nyújtottak segítséget, továbbá abban, hogy az elhangzottak mentén dimenzionáljuk az igénybevételt befolyásoló tényezőket. Így a tájékoztatás és igénylés menete, a lebonyolítás összetevői, mint helyszín és mód, az egyéni motivációk, és a felelősök attitűdje, az egyéb támogatások, civil jelenlét kérdéskörei rajzolódottak ki. Ezt egészítették ki a szünidei gyermekétkeztetésről, mint ellátási formáról kialakított véleménykérdések a SWOT analízisből ismert erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek mentén.

Az interjúk tapasztalatai alapján a főbb megállapítások:

- A jogosultak **széles körű tájékoztatása** a szolgáltatásról az **informális csatornák** alkalmazása mellett tűnik eredményesebbnek.
- A szolgáltatás **annál hatékonyabb, minél közelebb viszik az étel-átvételi pontot** a jogosultakhoz, ha szükséges **több átvételi pont** kijelölésével.

- Növeli a hatékonyságot, ha az étel kiszolgáltatásának módja igazodik az igénybevevők igényeihez.
- Az önkormányzat és a család- és gyermekjóléti szolgálat aktív, szoros együttműködése gördülékenyebbé teszi az ellátást.
- Az önkormányzati vezetők segítő attitűdje előmozdítója lehet az igénybevételi arány növelésének.
- A civil szervezetek főként a nagyobb lélekszámú településeken jellemző, de nem váltja ki a szünidei gyermekétkeztetést.

A megkérdezettek válaszaiból kitűnik, hogy a szünidei gyermekétkeztetés általános megítélése követi a településlejtő sajátosságait. A hátrányos helyzetben lévő, alacsony adóerő-képességgel rendelkező kistélepülések pozitívabban értékelik az ellátás adta lehetőségeket, az előnyös helyzetű, magas adóerő-képességgel rendelkező óriásfalvak, városok kevésbé érzik hasznosnak azt a településükön.

- Erősség: **mindennapi elérhető meleg étel a gyermekek számára.**
- Gyengeség: **A jogosultsági feltétel alapösszege alacsony**, a rászorulóknak egy része így kiszorul a szolgáltatásból. Az állami támogatás összege nem minden településen feddi le a szolgáltatás költségeit. Rugalmatlan, szigorú szabályozás.
- Lehetőség: A helyi igényekhez **alakítható megvalósítási mód**, illetve ahol megoldható, **a kiszállítás megszervezése, ehhez plusz támogatás.** Táborok, egyéb szabadidős tevékenységek során, illetve krízishelyzetekben a gyermekek étkeztetése megoldott lehet a szünidei gyermekétkeztetés keretében.
- Veszélyek: **Az ellátatlanul maradó gyermekek**, akik területi, családi, vagy anyagi okok miatt elesnek a lehetőségtől.

Az előző fázisokban induktív logika mentén megalkotott következtetéseink relevanciájának ellenőrzésére a harmadik fázisban deduktív logika alapján felállított hipotéziseink mentén kidolgozott kérdőívet küldtünk az ország valamennyi települési önkormányzata és család- és gyermekjóléti szolgálata részére. **1229 kitöltött önkormányzati kérdőív** válaszait dolgoztuk fel. A kitöltési arány a biztosan elért önkormányzatokhoz viszonyítva **49,45%**. **523 család- és gyermekjóléti szolgálat válaszolt** a megkeresésre, és töltötte ki a kérdőívet, amely az elért szolgálatok számához viszonyítva **77,48%-ot** jelent.

A kérdőív elemzésének tapasztalatai alapján a főbb megállapítások:

A legtöbb település egyszerre **több közvetítő csatornát** is használ, a leggyakoribb a **kézbeszítő által megküldött tájékoztatás**. Azonban szignifikáns összefüggést nem mutat a tájékoztatás mikéntje az igénybevételek aránya, így **nem jelent releváns oki faktort**.

Ahol csak a helyben fogyasztás lehetséges, ott a jogosultak kevésbé veszik igénybe a szünidei gyermekétkeztetést. Azon települések között, ahol **kiszállítás** is van, a legnagyobb azok aránya, ahol a jogosultak 100%-a igénybevevő, de az étel kiszállítását főként a kistélepülések tudják biztosítani. **A statisztikai próbák közepesnél erősebb szignifikáns összefüggést mutattak az igénybevételi mód és az igénybevételi arány között.** A helyszínek száma nagyobb lélekszámú településeken a statisztikai próbák

tanúsága szerint releváns oki faktort jelent, bár a kapcsolat erőssége gyengének bizonyult.

Azokon a településeken, ahol a **család- és gyermekjóléti szolgálatot bevonják a tájékoztatás folyamatába, nagyobb arányú az igénybevétel tapasztalható.** A statisztikai próbák a kapcsolatot megerősítették, annak ellenére, hogy a tájékoztatás mikéntjét nem igazolták releváns oki faktorként. A **személyes kapcsolatok** a tájékoztatás menetében mégis **hatékonyság növelő tényező,** de a szünidei gyermekétkeztetés további folyamatában történő jelenlétük már nincs befolyással az igénybevételi arányra. Ugyanakkor a kérdőívek tanúsága szerint az igénybevevők támogatásokkal kapcsolatos attitűdjének formálásában a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársainak lehet feladata.

Nem igazolódott a statisztikai próbák során az a hipotézisünk sem, hogy a vezetők, vagy **felelős személyek attitűdje** befolyásolná az igénybevételi arányt, így az szintén **nem tekinthető önálló oki faktornak.**

Az állami normatíva a legtöbb településen több, mint 50%-ban fedezi a szünidei gyermekétkeztetés költségeit, akik így válaszoltak, azok között legnagyobb arányban azok a települések vannak, ahol a teljes költséget fedezi az erre a célra kapott összeg. A kitöltők több, mint 35% **a jogosulti kör bővítését javasolja,** egy részük egyenesen azt mondja, hogy minden gyermek kapja ingyen a szünidei gyermekétkeztetést. A bővítést illetően a jogszabályi feltételek esetében a feltételek alapjául szolgáló **jövedelemhatár módosítását** is javasolták.

A szünidei gyermekétkeztetés általános értékelésében mindkét megkérdezett csoport több, mint **60%-ban pozitívan nyilatkozott a hasznosság és megfelelő támogatási lehetőség** kérdésében.

A kutatás eredménye mentén javasoljuk a jogszabály által megnevezett jogosulti kör bővítésének lehetőségét, esetleg a jogosultsági feltételek enyhítését, vagy a jogosultsági feltétel alapjául szolgáló összeghatár emelését.

Javasoljuk a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségének nagyobb kormányzati propagandáját, kiemelve az előnyöket, hogy a köztudatban pozitív értékítélet erősödjön az ellátást illetően.

Javasoljuk az önkormányzatok részére tudatosító tájékoztatófüzet összeállítását, amelyben hangsúlyt kapna, hogy a jogszabály lehetőséget biztosít a megvalósítás különböző módjainak alkalmazására.

Megfontolásra javasoljuk lehetőség szerint a kiszállítás megvalósításának anyagi és eszközszükségleti támogatását.

Szintén megfontolásra javasoljuk a normatíva összegének esetleges emelését, az alapanyag árak emelkedése okán.

Előzmények

Az Európa 2020 Stratégia alapján Magyarország vállalta, hogy intézkedéseket hoz a súlyos nélkülözésben élők számának, az alacsony munkaintenzitású háztartásban élők számának, és a gyermekes családok szegénységi rátájának csökkentése érdekében. Az Európa 2020 stratégiához kapcsolódó Nemzeti Reform Program szegénység csökkentését szolgáló céljaival és intézkedéseivel összhangban a **Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia** is nevesíti, hogy bővíteni szükséges a térítésmentes vagy kedvezményes gyermekétkeztetésben részt vevők körét.

A szünidei gyermekétkeztetés jelenlegi formájában 2016. január 1-je óta működik. Ezt megelőzően a települési önkormányzatok önként vállalt feladatként valósították meg a nyári szociális gyermekétkeztetést, melyhez az Emberi Erőforrások Minisztériuma (a továbbiakban: EMMI) és jogelődje pályázati úton, vagy célzott támogatás biztosításával járult hozzá a rászoruló gyermekek napi egyszeri meleg étellel való ellátása érdekében, kizárólag a nyári szünet időtartama alatt. A feladatellátás tehát a 2002-ben történt bevezetése óta alapvetően a települési önkormányzat szándékán múlt, így 2010-2015 között évente jellemzően csak 1000-1500 település valósította azt meg.

Jogsabályi háttér

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 2016. január 1-jétől hatályba lépett rendelkezése kötelező feladatként írja elő az önkormányzatoknak, hogy a tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben meghatározott tanítási szünetek időtartama alatt munkanapokon, valamint az óvoda és bölcsőde ezen időszakokra eső zárva tartása alatt a hátrányos helyzetű és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő halmozottan hátrányos helyzetű 18 év alatti gyermekek számára napi egyszeri meleg ételt biztosítsanak.

A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások térítési díjáról és az igénylésükhöz felhasználható bizonyítékokról szóló 328/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet részletesen szabályozza a szünidei gyermekétkeztetés biztosításának feladat- és hatásköreit.

A szünidei gyermekétkeztetés egy lehetőség a családok részére, igénybevétele önkéntes, az önkormányzatok a szülő/törvényes képviselő kérésére biztosítják a jogosult gyermekek számára.

A Korm. rendelet a család- és gyermekjóléti szolgálatok részére előírja, hogy segítsék a jogosult családokat a kérelmek kitöltésében és benyújtásában, illetve tájékoztassák a jogosultakat a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségéről, és az igénybevétele feltételeiről. A család- és gyermekjóléti szolgálatok ezen jogszabályi feladatairól bővebben az interjúk tapasztalatai mentén értekezünk.

Tapasztalati háttér

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztálya 2018 év elején csökkenést tapasztalt a szünidei gyermekétkeztetést biztosító települések számában, és az igénybevételek számában is.¹

2018. március 23-án az Emberi Erőforrások Minisztériuma Szociális Ügyekért és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkársága megkeresést intézett a család- és gyermekjóléti szolgálatok felé, hogy felhívja a figyelmet a rászoruló családok érdekében elvégzendő, Korm. rendelet által előírt, kiemelt jelentőséggel bíró feladatra. Ezzel egyidejűleg a települési önkormányzatok részére küldött levélben az Államtitkárság a jegyzők és polgármesterek figyelmét is felhívta, hogy feladatkörükben szíveskedjenek fokozott figyelemmel lenni a szünidei gyermekétkeztetés megszervezésére, és megvalósulására annak érdekében, hogy a rászoruló gyermekek szülei teljes körű tájékoztatást kapjanak, és ennek alapján részesülhessenek a gyermekek a szünidei gyermekétkeztetésben. Továbbá kérte az önkormányzatokat, hogy az esetben, ha a rászoruló gyermek az étkeztetésről előzetes jelzés nélkül elmarad és az ételt a szülője sem viszi el, úgy kérjék a család- és gyermekjóléti szolgálat családsegítő szakemberét, hogy az érintett családot keresse fel és tájékozódjon a hiányzás okáról.²

¹ Forrás: A Pénzügyminisztérium által küldött támogatást megalapozó szünidei gyermekétkeztetést igénylők számát tartalmazó éves nyilvántartásainak a Főosztály által készített összehasonlítása.

² A leveleket a Főosztály a kutatók rendelkezésére bocsátotta.

A kutatás előkészítése

EFOP-1.9.4-VEKOP-16-2016-00001 azonosítószámú „A szociális ágazat módszertani és információs rendszereinek megújítása” című kiemelt (továbbiakban: kiemelt projekt) a szünidei gyermekétkeztetés bevezetésének eredménye és az ellátás célzottságának vizsgálata céljából indította kutatását 2019-ben.

Az alapkonceptió, hogy a bevezetés óta eltelt három év elég hosszú idő ahhoz, hogy az ellátás eredményeit és célzottságát vizsgálhassuk, és az eredmények alapján a szükséges módosításokat az ágazatirányítás felé jelezzük.

A kutatás elsősorban helyzetfeltáró, leíró jellegű, de eredményei hozzájárulhatnak a célzottság növeléséhez, a „jó” és „rossz” gyakorlatok feltárásához és a szolgáltatáshoz való hozzáférést akadályozó tényezők felderítéséhez és leküzdéséhez.

Témakutatás időkereteként 2019. június – 2020. február hónapok álltak rendelkezésre. A választott kutatási módszerek egy folyamat mentén a következők:

Első fázisban a rendelkezésre álló igénylési adatok elemzésével feltárjuk az elmúlt évek összehasonlítása során tapasztalható nagyobb tendencionális összefüggéseket. Különböző változók mentén nézzük meg, hogy kirajzolódik-e valamilyen jellemző aspektus az adatok mentén. A szünidei gyermekétkeztetést nyújtó települések számában, és az igénybevételek számában tapasztalt csökkenés jellemezhető-e területi sajátosságok szerint, illetve tapasztalható-e ezen a téren összefüggés a települések nagyságával. A szünidei gyermekétkeztetés során is érvényesül-e az ún. településlejtő³ ismert sajátossága.

Az adatelemzések mentén kirajzolódó területi sajátosságok és egyedi különbségek megadták az irányt a kutatás második fázisához, az egyéni interjúk alanyainak szisztematikus kiválasztásához. Az önkormányzatok jegyzőinek, ügyintézőinek, és a család- és gyermekjóléti szolgálatok munkatársainak személyes, félig strukturált interjúk módszerrel történő megkérdezése a kutatás főbb kérdéseinek mélyebb és pontosabb megfogalmazását, az elemzett számadatok mögött meghúzódó gyakorlatok, a településeket segítő lehetőségek, és korlátozó tényezők, az önkormányzatok motivációinak és a szolgáltatási résztvevők attitűdjeinek jobb megértését tette lehetővé. Kiegészülve a család- és gyermekjóléti szolgálatok, központok képviselőivel történő fókuszcsoporthoz tartozó interjúkkal a korábban felvázolt alapkérdéseket, az adatelemzések során felmerült újabb felvetéseket pontosítottuk, így a konceptualizálás folyamata lezárult.

A kutatás harmadik fázisában kvantitatív módszerrel az interjúk során elhangzottak segítségével a hipotézisek, és kérdések igazolására, avagy azok cáfolása érdekében a

³ . A szociológiában használt kifejezés, vagy fogalom azt jelenti, hogy minden fontos gazdasági, egészségi vagy szociokulturális paraméter tekintetében (pl. iskolai végzettség megoszlása, munkaerőpiaci és jövedelmi helyzet, halandóság vagy a születéskor várható élettartam stb.) a lakónépesség rosszabb mutatókkal rendelkezik, minél kisebb a település lélekszáma. (lásd. pl. Gregor, 2014; Habclicsek L., 2003).

konceptualizált dimenziókat mérhetővé téve országos kérdőíves felmérést terveztünk külön az önkormányzatok és külön a család- és gyermekjóléti szolgálatok körében. A kérdőívek alapvető feladata az interjúk során elhangzottak számosítása, relevanciájának ellenőrzése.

A kutatás fázisai

Előzetes tájékozódás a számok alapján

A kutatási ütemterv alapján az első két hónap a rendelkezésre álló adatok feldolgozásával, elemzésével telt, majd az elemzések segítségével kijelöltük, hogy a kutatás második és harmadik fázisa mely kérdésekre fókuszáljon, milyen tendenciákat erősít meg vagy cáfol a kutatás lefolytatása.

A főbb kérdések:

Az első fázis, az adatok elemzése során megválaszolendő kérdések:

- Hogyan oszlik meg a szolgáltatást biztosító települések aránya területi szempontból, hol vannak a szolgáltatást legnagyobb számban igénybevevők?
- Vannak-e olyan behatárolható területek az országban, ahol jellemzően kevés a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást nyújtó település?
- A települések nagysága szerint milyen eltérések mutatkoznak a szolgáltatás igénybevételi adataiban.
- Hogyan befolyásolja az igénybevételek számát a szociodemográfiai adatokban, főként a szolgáltatás alapfeltételét képező hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek adataiban bekövetkezett változás?

Ezen kérdések mentén a második fázisban az interjúk során tisztázandó kérdések:

- Az egyes települések hogyan szervezik meg a szünidei gyermekétkeztetéssel összefüggő feladatokat?
- Mit tesznek a települések annak érdekében, hogy a rászorulóknak minél szélesebb köre érje el a szolgáltatást?
- Mi az általános tapasztalatuk a települési önkormányzatoknak a szolgáltatás hasznosságáról?

A harmadik fázisban, az országos szintű kérdőíves felmérésben, az interjúk során feltárt és letisztult kérdések, felvetések, és a pontosított hipotézisek megfogalmazásával a kutatást elindító legfőbb kérdésre várunk választ:

- Összességében mivel magyarázható a szolgáltatást nyújtó települések számában és az igénybevételek számában tapasztalt számbeli csökkenés?

Az adatokat a KSH népességadatait, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők, továbbá a megállapított hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekről szóló statisztikai adattáblák⁴, a Pénzügyminisztérium által vezetett

⁴ Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR) település szintű adatkérés a KSH OSAP adatgyűjtési adataiból

szünidei gyermekétkeztetés előzetes és korrigált igénylés adatait tartalmazó éves táblák, és a települések adóerő-képességét tartalmazó adattábla adták. Magyarországon 3155 település található. Ha Budapest 23 kerületét önálló költségvetési településrészként vesszük, 3177 településsel számolhatunk.⁵

⁵ Forrás: KSH településlista 2017 éves adatai; www.ksh.hu

Szünidei gyermekétkeztetést nyújtó és a szolgáltatás nyújtására kötelezett települések számadatai

A megalapozó éves igénylések alapján azon települések számát ismerhettük meg, ahol megvalósul a szünidei gyermekétkeztetés.

Év	nyári szünet	tavaszi szünet	ősz szünet	téli szünet	összesen átlagosan
2016.	2282	1908	2197	2196	2338
2017.	2306	2222	2231	2221	2310
2018.	2281	2198	2210	2189	2286
2019.	2205	1964	2055	2028	2254

1. táblázat A szünidei gyermekétkeztetést biztosító települések száma⁶

Ha a települések számához viszonyítjuk az 1. táblázat A szünidei gyermekétkeztetést biztosító települések száma adatait, azt mondhatjuk, hogy a bevezetés évében a települések 73,59%-a tett eleget a jogszabálynak, és a következő években ez az arány csökkenést mutat. Itt ugyanakkor még nem vettük figyelembe, hogy voltak olyan települések 2016-ban, illetve az azt követő években is, ahol a jogszabályi kötelezettség jogosult hiányában nem releváns. Nincs szolgáltatásra jogosult személy ott, ahol a 0-18 éves népesség száma a településen nulla. Ha a kiskorú lakossal nem rendelkező településeket leszámítjuk, a szolgáltatás biztosítására kötelezhető települések száma a 2. táblázat első sora szerint alakult az évek során.

Év	2016.	2017.	2018.	2019.
0-18 éves népesség nem nulla a településen	3171	3172	3171	3171
RGYK-ban részesülők száma nem nulla	3082	3052	3002	NA
HH és HHH száma nem nulla a településen	2591	2573	2553	2508

2. táblázat Azon települések száma, ahol a 0-18 éves népesség nem nulla, rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők, illetve hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek vannak.⁷

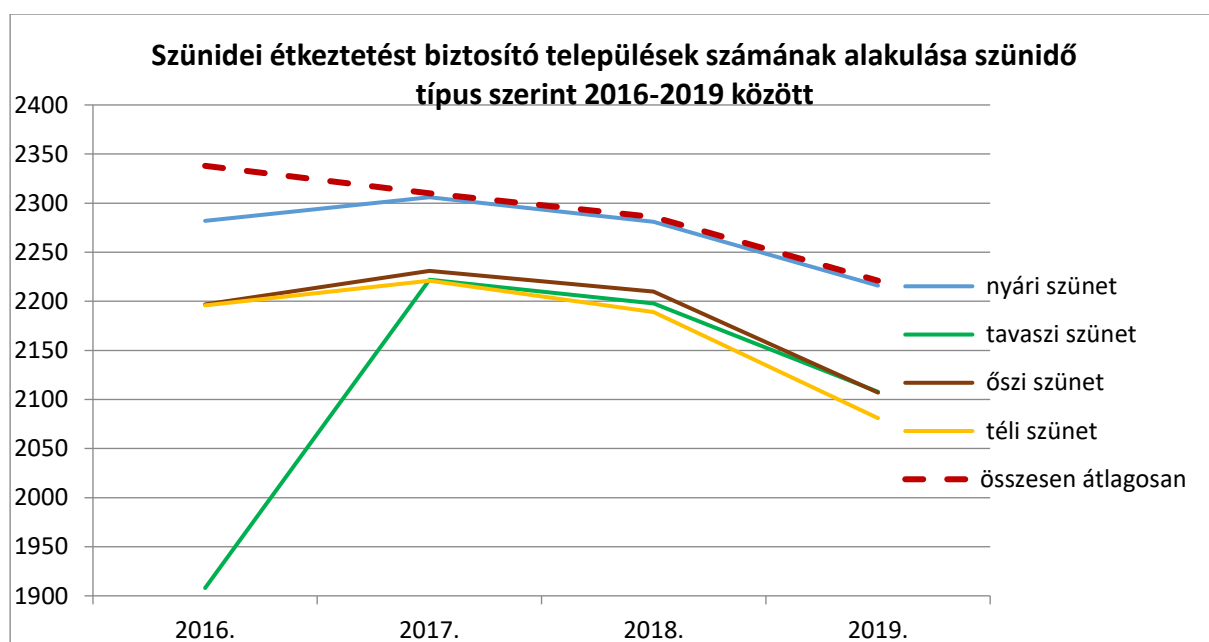
Ha a 0-18 éves népességgel rendelkező települések számához viszonyítjuk a szünidei gyermekétkeztetést biztosító települések számát, akkor azt mondhatjuk, hogy 2016-ban a települések 73,73%-a biztosította a szünidei gyermekétkeztetést.

⁶ Forrás: A Pénzügyminisztérium által küldött támogatást megalapozó szünidei gyermekétkeztetést igénylők számát tartalmazó éves nyilvántartásai, utolsó sor forrása az októberi korrigált adatokat tartalmazó adattábla adatai

⁷ Forrás: KSH Területi statisztikai adatok, népességadatok, önkormányzati szociális ellátások adatbázisa, és TEIR területi statisztikai adatok megállapított hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek adatbázisa 2017.; www.ksh.hu

Kötelezettség a jogszabálynak megfelelően csak akkor keletkezik, ha a településen a 0-18 éves korcsoport között rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult hátrányos helyzetű vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermek található.⁸ A kötelezett települések számához viszonyítva szolgáltatást nyújtó települések számát, **90,24%** teljesítette a jogszabályi előírást 2016-ban. (Az összesen átlag településszámmal számítva)

Ha összehasonlítjuk az elmúlt években szünidei gyermekétkeztetést biztosító települések számát (1. táblázat) azt látjuk, hogy a bevezetés évét követően a második évben tapasztalt számbeli emelkedés után visszaesés következett. 1. ábra

1. ábra Szünidei gyermekétkeztetést biztosító települések számának alakulása szünidő típus szerint 2016-2019 között

Ez a számbeli csökkenés a kötelezett települések számához viszonyított arányszámban is megmutatkozik: 2017-ben **89,78%**-ra, 2018-ban **89,55%**-ra csökkent a kötelezettségét teljesítő települések aránya.

A kutatás egyik fő kérdése, miért csökken a szolgáltatást nyújtó települések száma?

A szolgáltatás nyújtására jogilag nem kötelezett települések számadatai

Vannak olyan települések, ahol van 0-18 éves lakónépesség, de nincs hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű, így jogilag nem keletkezik a településnek kötelezettsége a szünidei gyermekétkeztetés biztosítására. Ezen települések számát mutatja a 3. táblázat aszerint, hogy hány fő kiskorú lakos található a településen.

⁸ 1997. évi XXXI. törvény - a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 21/C. § (1.) a)

0-18 év közötti személyek összesen (Fő)	településszám 2016	településszám 2017	településszám 2018	településszám 2019
1-49	255	248	256	262
50-99	125	139	145	158
100-199	108	116	112	124
200-499	69	68	77	86
500-999	16	21	20	22
1000-1999	6	6	7	9
2000-2600	1	1	2	2
összesen:	580	599	619	663

3. táblázat 0-18 éves lakónépességgel rendelkező, de hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekkel nem rendelkező települések száma kiskorúak száma szerinti csoportosításban

A nagy számok törvénye alapján azt várnánk, hogy a nagy gyermeklélekszámú településeken nagyobb valószínűséggel fordul elő hátrányos helyzetű gyermek, ezért figyelmünk főként azon települések felé irányul, ahol a kiskorúak száma akár az 1000 főt is meghaladja. 2016-ban és 2017-ben 7, 2018-ban 9 ilyen település volt, ahol bár nagy számú a 0-18 éves lakónépesség, mégsem található egyetlen hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű a településen.

Mi lehet az oka ennek? Milyen típusú települések ezek, és jellemzően Magyarország mely területein találhatóak? Felmerül bennünk, hogy esetleg ezek a települések kibújnának a kötelezettségük alól, vagy a lakónépesség szociokulturális sajátosságai miatt nincs megállapított hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermek? Újabb, a kutatás során megválaszolandó kérdések, amelyeket az adatok megismerése generál. Arra, hogy milyen típusú települések közül kerülnek ki ezek a települések az alábbi településtípológiai kimutatás ad választ számunkra.

Településtípusok és néhány számadatuk

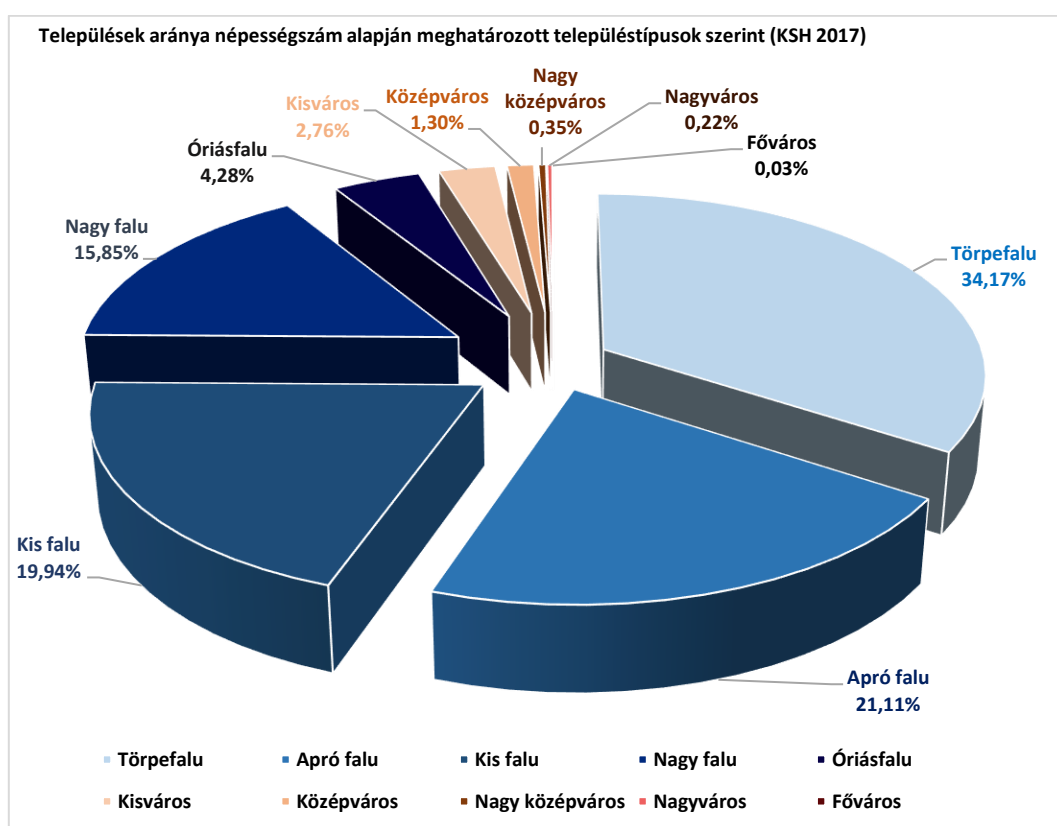
A következőkben a legtöbb hivatkozott számadat 2017 évre vonatkozik, mivel a kutatás előkészítésekor teljes éves települési demográfiai adat erre az évre vonatkozóan volt elérhető.

A KSH és a magyarországi agrárgazdaságban használt lakónépesség-szám alapú településtípus felosztása mentén⁹ az alábbi településtípusokban csoportosítva a Magyarországon található településeket a következő eloszlást látjuk:

⁹ A KSH településtípus felosztása, és a HEFOP 3.3.1-P.-2004-06-0071/1.0 program keretében Szűcs István szerkesztésében 2007-ben Debrecenben kiadott Településföldrajz kiadvány által Magyarországon elfogadottként említett településtípológiát használjuk. Szűcs István. Településföldrajz, Debrecen, 2007; Kiadó: Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar; In: 1.3 A települések csoportosítása c. fejezet, 7. oldal

Lakosság száma (Fő)	Elnevezés	Településszám	Állandó népesség száma 2017	0-18 év közötti személyek összesen 2017
0-499	Törpefalu	1078	283 431	48 617
500-999	Apró falu	666	478 693	84 864
1000-1999	Kis falu	629	899 240	165 564
2000-4999	Nagy falu	500	1 488 920	273 859
5000-9999	Óriásfalu	135	921 907	167 755
10000-19999	Kisváros	87	1 219 924	218 603
20000-49999	Középváros	41	1 221 201	210 987
50000-99999	Nagy középváros	11	731 672	118 951
100000-	Nagyváros	7	1 032 414	170 473
	Főváros	1	1 693 051	269 429

4. táblázat Magyarországi települések száma településtípusok szerint

2. ábra Településtípusok megoszlása Magyarországon (2017)

A településtipológia segít megérteni egyes mechanizmusokat mind a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek előfordulási arányát tekintve, mind pedig az ezen alapuló szünidei gyermekétkeztetés megvalósulását illetően.

Törpefalvak

A legtöbb település **törpefalu** (1078), ahol a lakosságszám az 500 főt sem éri el, gyermeklélekszám ezen települések közül a legnagyobb számú esetében sem éri el a 200 főt. A 0-18 éves korosztály aránya a teljes népességszámhoz képest átlagosan 17%, de a települések 41%-a esetében meghaladja az átlagot a gyermekek aránya. 19

törpefaluban a lakosság több, mint 1/3-a gyermek, ebből 7 településen a 40%-ot is meghaladja az arányuk. A törpefalvakban élő gyermekek 30%-a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű. *Isd. 5. táblázat Hiba! A hivatkozási forrás nem található.* A települések 33%-ánál meghaladja az átlagot az ilyen státusszal bírók aránya, 208 településen az 50%-ot is meghaladja, ebből 78 településen a gyermeklélekszám 75%-át is túllépi, 30 településen pedig 90%-ban hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű a gyermeklakosság.

A törpefalvak 60%-a esetében a gyermeklélekszám 50 fő alatt van, és ezen legkisebb gyermeklélekszámú településeken átlagosan a gyermekek 33%-a hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetű.

Mindössze 3%-a a törpefalvaknak, ahol 100 fölötti a 0-18 éves lakosok száma. Ez 37 települést jelent, átlagosan 121 fő gyermekkel, melyből átlag 82 fő hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetű.

A törpefalvakban élő szolgáltatásra jogosultak 81%-a részesült 2017-ben a szünidei gyermekétkeztetésben, 82%-a 2018-ban. 2019-ben a szolgáltatást igénybevevők száma az előző évhez képest 8%-os csökkenést mutat. Egyelőre nem elérhetők a 2019-es statisztikai adatok a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számáról. *Isd 6. táblázat*

A törpefalvak esetében 5 olyan település van, ahol nincs 0-18 éves lakos, így szolgáltatási kötelezettsége a településnek nem keletkezett. További 338 településen nincs hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, így együtt 343 törpefalunak jogilag nincs szolgáltatási kötelezettsége. Ezekben a településeken összesen 11775 gyermek él. Átlag 35 fő településenként, de persze az eloszlás nem egyenletes a települések között. 73%-ban 50 fő alatti a gyermeklélekszám (247 település), ebből 88 településen 15 fő alatti. 89 településen 50-100 fő közötti a gyermekek száma. 2 település esetén néhány fővel haladja meg a 100 főt a 0-18 éves lakónépesség száma.¹⁰

Azt láthatjuk, hogy a 3. táblázat 0-18 éves lakónépességgel rendelkező, de hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekkel nem rendelkező települések száma kiskorúak száma szerinti csoportosításban első kategóriájában (1-49 fő 0-18 éves lakosság) jelzett települések a törpefalvak közül kerülnek ki. A második kategóriát alkotó települések közel 3/4-e szintén a törpefalvak közül való.

Felmerül a kérdés, hogy azok a törpefalvak, ahol nincs hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, milyen gazdasági és szociális paraméterekkel rendelkeznek, az ország mely területén találhatóak, mi jellemzi őket.

Nem biztos, hogy mindenre választ kapunk a kutatásban, de remélem, közelebb kerülünk a valós helyzet megismeréséhez.

Megyei elosztásban a legtöbb törpefalut Baranya megyében találjuk (207), Zala, Borsod-Abaúj-Zemplén megyék követik 46-66 településszámmal lemaradva mögötte, majd Vas, Somogy és Veszprém megyék követik a sort. A felsorolt 6 megyében a

¹⁰ 2017-es KSH adatok alapján

településtípusok megoszlása is a törpefalvak dominanciáját mutatja. *lsd. 6. táblázat és 3. ábra*

A legnagyobb arányú hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermeket nyilvántartó törpefalvak Baranya és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben találhatóak. A Baranya megyei törpefalvak csupán 11%-ában, Borsod-Abaúj-Zemplén megyeiek 15%-ában nem találunk hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermeket, míg a Zala megyei települések 40%-ában, a Vas megyei települések 72%-ában nincs ilyen státuszú gyermek.

Aprófalvak

A magyarországi települések 75,22%-a 2000 Fő lakossal sem rendelkezik. Ide tartoznak az előbb említett törpefalvak, kiegészülve az apró és kistalvakkal. *lsd. 2. ábra*
Településtípusok megoszlása Magyarországon (2017)

Aprófalvaknak nevezzük a településtipológia szerint azokat a településeket, ahol a lakónépesség száma 500 és 1000 fő között van. Ezekben a településeken a 0-18 éves lakosság legmagasabb száma is 400 fő alatti. (2017-ben 381 fő) Átlagosan 18%-a gyermekek aránya a települések lakónépességének. Az aprófalvak 37%-ánál ez az arány meghaladja az átlagot, 10 településen az 1/3-ot is meghaladja, egy helyen közelíti, egy helyen pedig el is éri a településen élők 50%-át. (Tarnanádaska 759 fő lakosból 368 fő 18 év alatti, Csenyété 530 fő lakosból 267 fő 18 év alatti)

Az aprófalvakban élő gyermekek 27%-a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű. *lsd. 5. táblázat* A 666 település 32%-ában haladja meg ez az arány az átlagot, 108 településen, a gyermekek több, mint fele hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, ebből 56 településen meghaladja a gyermeklélekszám $\frac{3}{4}$ -ét is. (Tornanádaska 100%, Csenyété 85%; Tarnabod 292 fő gyermekkel és Csányoszró 83 fő gyermekkel is 100%)

A szolgáltatásra jogosultak 82%-a részesült 2017-ben a szünidei gyermekétkeztetésben, 84%-a 2018-ban, de fontosnak tartjuk felhívni a figyelmet arra, hogy mind a jogosultak száma, mind a szolgáltatást igénybevevők száma jelentősen csökkent. 2019-ben a szolgáltatást igénybevevők száma az előző évhez képest 7%-os csökkenést mutat. *lsd. 7. táblázat*

141 településen nincs hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű.

A 3. táblázat 0-18 éves lakónépességgel rendelkező, de hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekkel nem rendelkező települések száma kiskorúak száma szerinti csoportosításban második kategóriájában (50-99 fő 0-18 éves lakosság szám) jelzett települések a törpefalvak mellett az aprófalvak közül kerülnek ki. A harmadik kategóriát alkotó települések több, mint $\frac{3}{4}$ -e szintén az aprófalvak közül való.

Megyei elosztásban a legtöbb aprófalva Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található, nem sokkal kevesebb Somogy majd Szabolcs-Szatmár-Bereg, Veszprém, Zala megyékben. *lsd. 3. ábra*

A fentebb hivatkozott 108 legnagyobb arányú hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű 0-18 éves lakosú aprófalvak közül a legtöbb Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található, ezt követi 50%-os lemaradással Szabolcs-Szatmár-Bereg, és Somogy megye.

Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermeket nem regisztráló aprófalvak 32%-a Győr-Moson-Sopron, 23%-a Vas, és 24%-a Veszprém megyében található.

Kisfalvak

A **Kisfalvak** 1000 és 2000 fő közötti lélekszámmal rendelkeznek. A gyermeklélekszám legkevesebb értéke 121 fő, legmagasabb 691. A 0-18 éves korosztály átlag 18%-a a település teljes lakónépességének. A települések 46%-a esetében a gyermekek aránya meghaladja az átlagos 18%-ot, de az 1/3-os arányt csupán 6 településen lépi túl.

A kisfalvak 0-18 éves lakosságának 26%-a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű. *lsd.Hiba! A hivatkozási forrás nem található.* A települések 35%-ánál ez az arány magasabb, mint az átlag, 100 településen az 50%-ot is meghaladja, de csak 13 településen több, mint a gyermekek $\frac{3}{4}$ -ét jelenti. 4 településen közelíti, vagy eléri a 100%-os arányt. (A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Vilmányon 510 gyermek mindegyike hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, a Baranya megyei Alsószentmártonban 434 gyermek közül 426 kapta meg ezt a státuszt 2017-ben).

A kisfalvak szünidei gyermekétkeztetés igénybevételére jogosultjainak 74%-a részesült 2017-ben a szolgáltatásban, 77%-a 2018-ban, de itt is, mint az aprófalvak esetében jelentősen csökkent mind a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek száma, mind pedig a szolgáltatást igénybevevők száma. Az igénybevevői szám 2019-ben 7%-kal kevesebb az előző évhez képest. *lsd. 7. táblázat*

69 kisfaluban nincs hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű.

A 3. táblázat 0-18 éves lakónépességgel rendelkező, de hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekkel nem rendelkező települések száma kiskorúak száma szerinti csoportosításban harmadik kategóriájában (100-199 fő 0-18 éves lakosság) jelzett települések az aprófalvak mellett a kisfalvak köréből kerülnek ki. A negyedik kategóriát alkotó települések közel 2/3-a szintén a kisfalvak közül való.

Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben található a legtöbb kisfalva. Somogy, Győr-Moson-Sopron és Heves megyékben valamivel kevesebb az előző kettőtől. *Lsd. 3. ábra*

A fentebb említett 100 legnagyobb arányú hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű 0-18 éves lakosú kisfalvak zöme Borsod-Abaúj-Zemplén (29 db) és Szabolcs-Szatmár-Bereg (25 db) megyei települések. Nógrád (12 db) és Heves (10db) megyékben is találunk ilyen településeket.

Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermeket nem regisztráló kisfalvak főként Győr-Moson-Sopron (20 db) megyében található, továbbá számosságával kiemelkedőbb Pest (8 db), Veszprém (8 db) és Vas (7 db) megyék.

Nagyfalu

Nagyfaluban a lakosság szám 2-5000 közötti. A 0-18 éves lakosok száma az egyes településeken 244 és 1190 közötti, átlag 548 fő. A fővárost követően ezen településtípusban élnek a legtöbben, a 0-18 éves korosztály száma viszont itt megelőzi a fővárosban élőkét. *ld. 4. táblázat*

A nagyfalvak lakosságának 18%-a 18 év alatti, a települések 48%-ában haladja meg ez az arány az átlagot, de az 1/3-ot csupán 5 településen lépi túl. A nagyfalvak 0-18 éves lakosságának 20%-a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű. *ld. Hiba! A hivatkozási forrás nem található.* A települések 34%-ánál ez az arány meghaladja az átlagot, de 50% fölötti arányt már csak a települések 9%-ánál találunk. 3 településen közelíti a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek aránya a 100%-ot. (Tiszabő 997 fő 0-18 éves lakosból 956 fő, Tiszabura 1101 főből 1043 fő, Szendrőlád 807 főből 778 fő)

A nagyfalvakban található számosságában a legtöbb hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, de itt található legnagyobb számban a szünidei gyermekétkeztetésben részesülők is. A nagyfalvakban a jogosultak 65%-a részesült szünidei gyermekétkeztetésben 2017 évben, ez az arány a következő évben sem változott, de itt is csökkent a jogosultak és az igénybevevők száma. Az igénybevevők számában 2019-ben 7%-os csökkenés mutatkozik az előző 2018-as évhez képest. *ld. 7. táblázat*

44 településen nincs hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű.

A 3. táblázat 0-18 éves lakónépességgel rendelkező, de hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekkel nem rendelkező települések száma kiskorúak száma szerinti csoportosításban negyedik kategóriájában (200-499 fő 0-18 éves lakosság) jelzett települések az kisfalvak mellett a nagyfalvak köréből kerülnek ki. Az ötödik kategóriát alkotó települések szinte teljesen a nagyfalvak közül való. (21-ből 20 település)

Milyen megyékben található nagytelepülések? Pest megyében található a legtöbb nagyfalu, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Fejér és Borsod-Abaúj-Zemplén megyék követik. Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermeket nem regisztráló nagyfalvak főként Győr-Moson-Sopron (17 db) és Pest (9 db) megyékben található. Veszprém megyében 4, Fejér, Heves, Komárom-Esztergom, Somogy, Vas, és Zala megyékben 2-2 ilyen település volt 2017-ben.

Óriásfalvak

Az **óriásfalvak** lakónépessége 5000 és 10000 fő közötti. Gyermeklélekszám legkevesebb 677 fő, legmagasabb 2081 fő, átlagosan 1243 fő. Ezen típusú települések összes lakosához képest 18% a 0-18 éves korosztály aránya. Nagy szórás nincs, a legkisebb arány 13%, a legmagasabb 26%.

A 0-18 éves korcsoport 17%-a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű. Az óriásfalvak 34%-ában (46 település) haladja meg ez az arány az átlagot, de az 50%-ot

csupán 7 településen éri el, vagy haladja meg. Legnagyobb Nyírmadán és Kunmadarason 66%.

Az óriásfalvakban a jogosultak 58%-a részesült szünidei gyermekétkeztetésben 2017 évben, ez az arány a következő évben sem változott, de itt is csökkent a jogosultak és az igénybevevők száma. Az igénybevevők számában 2019-ben 13%-os csökkenés mutatkozik az előző 2018-as évhez képest. *lsd. 7. táblázat*

Az óriásfalvak között 5 olyan település van, ahol 2017-es évben nem volt hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű.

A 3. táblázat 0-18 éves lakónépességgel rendelkező, de hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekkel nem rendelkező települések száma kiskorúak száma szerinti csoportosításban ötödik kategóriájában (500-999 fő 0-18 éves lakosság szám) egy település, és a hatodik kategória (1000-1999 fő) 6 településből 4 az óriásfalvak között található. **Lehetséges az, hogy közel 2000 gyermek közül senki nem felelne meg a kritériumoknak, vagy ha megfelel, nem kéri a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzet megállapítását? Hol vannak ezek a települések, és milyen gazdasági és szociális paraméterekkel rendelkeznek?**

Az óriásfalvak legtöbbször a főváros körül, Pest megyében (27 db) található. Jász-Nagykun-Szolnok, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén, Bács-Kiskun, Békés megyék 10-13 ilyen típusú településsel követik.

Az 5 település, ahol nincs megállapított hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű 5 különböző megyében található: Csongrád megyében Algyő (971 fő 0-18 éves lakossal), Komárom-Esztergom megyében Nyergesújfalú (1308 fő), Győr-Moson-Sopron megyében Győrújbarát (1517 fő), Veszprém megyében Balatonalmádi (1540 fő), és Pest megyében Üröm (1844 fő). Közös jellemző, hogy mindegyik valamilyen nagyváros közelségében található, a település egy főre jutó adóerő-képessége 5 számjegyű, illetve Algyő esetében több, mint 150.000,- Ft. Ez vajon garantálja, hogy a település minden lakója jólétben él, és nem válik hátrányos helyzetűvé?

Kisvárosok

A **kisvárosok** lakossága 10 000 és 25 000 fő közötti. A 87 településen összesen 1 219 924 fő él, 18%-a 0-18 éves. Az egyes településeken 1400 és 4600 fő közötti tartományba esik a számuk. 39 kisváros esetében a 18 év alattiak aránya meghaladja az átlagot, de az 1/4-es arányt csupán egy településen lépi túl (itt 27%). A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek 11%-át teszik ki a 0-18 éves populációnak. Az átlag felett a települések 34%-ában találunk hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetűt, és csupán 2 településen haladja meg az 50%-ot. (Tiszavasvári 52%, Hajdúhadház 62%)

A kisvárosokban a jogosultak 59%-a részesült szünidei gyermekétkeztetésben 2017 évben, 2018-ban 60%-a, de a jogosultak és igénybevevők számának jelentős csökkenése mellett. Az igénybevevők számában 2019-ben 14%-os csökkenés mutatkozik az előző 2018-as évhez képest. *lsd. 7. táblázat*

Két kisvárosban nincs hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű.

A 3. táblázat 0-18 éves lakónépességgel rendelkező, de hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekkel nem rendelkező települések száma kiskorúak száma szerinti csoportosításban hatodik kategóriájának (1000-1999 fő) 6 településéből 1 Vas megyei kisváros, és a következő kategória (2000-2499 fő) egy települése egy Pest megyei kisváros.

A kisvárosok legtöbbje is hasonlóan az óriásfalvakhoz Pest megyében található (28 db), 1-1 ilyen típusú település van Csongrád, Heves és Zala megyékben. A többi megyében 2-6 db kisváros található.

Középvárosok

A **középvárosok** (25000 - 100000 fő lakos) száma kevesebb, mint fele a kisvárosokénak. A 41 középváros összlakosságának 17%-a 0-18 év közötti. Arányuk 14% és 22 % között változó. Az átlagot 15 településen haladja meg. A 0-18 évesek 8%-a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű. Az átlagot 11 településen haladja meg, 2 településen közelíti az 50%-os arányt. (Karcag 42% 1571 fő ilyen státuszú gyermekkel, és Ózd 43% 3014 fő ilyen státuszúval)

Mivel minden településen van hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, így a középvárosok mindegyike kötelezett a szünidei étkeztetés biztosítására. De később látni fogjuk, hogy nem mindenhol valósul meg a szolgáltatás biztosítása. Ennek mértjére is a kutatásból várjuk a választ.

A hátrányos helyzetűek 35%-a részesült a szolgáltatásban 2017-ben, és 2018-ban is, de ebben az évben csökkent mind a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek, mind a szolgáltatást igénybevevők száma. 2019-ben ez utóbbiak csökkenése 20%-os volt. *lsd. 7. táblázat*

A legtöbb középváros szintén Pest megyében található (12 db) 17 megyében található középváros, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Vas megyékben nincs ilyen típusú település. A többi megyében 1-2, Bács-Kiskun, Csongrád, Jász-Nagykun-Szolnok, és Veszprém megyékben 3 középváros található.

Nagy középvárosok

A **nagy középvárosok** (50000-99999 fő lakos) 11 településsel képviseltetik magukat Magyarországon. A 0-18 évesek aránya 16%. Nincs kiugró eltérés ettől, 15-19% közöttiek az arányok, számosságuk 8000 és 16000 fő között mozog. A 0-18 évesek 3%-a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű. Három nagy középváros haladja meg ezt az arányt (5%, 6%, és 9%).

Itt is elmondható, hogy minden nagy középváros kötelezett a szünidei étkeztetés biztosítására, mert mindegyikben van hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű.

Szünidei étkeztetésben a jogosultak 33%-a részesült 2017-ben, 2018-ban 41%-uk, úgy, hogy az évben csökkent mind a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek

száma, de nőtt a szolgáltatást igénybevevők száma. 2019-ben viszont az igénybevevői száma 2017. évi szám alá csökkent. A csökkenése 13%-os volt 2018 évhez képest. *lsd. 7. táblázat*

Nagy középváros 11 megyében található 1-1 ilyen település. (lsd. 6. táblázat *Településtípusok megoszlása az egyes megyékben*)

Nagyvárosok

Magyarország összesen 7 **nagyvárossal** rendelkezik. A nagyvárosok lakónépesség száma 100ezer fő fölötti. A legnagyobb lélekszámú nagyvárosunk pár ezer fővel lépi túl a 200ezer főt. A 0-18 éves korosztály 17%-a népességnek. A 7 településen ez az arány 16-18% között mozog. 20000 és 33500 között van a számuk.

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek aránya 5%. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében Nyíregyházán 7%, Baranya megyében Pécsen 8%, és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében Miskolcon 11%.

Minden nagyvárosban megvalósult a szünidei gyermekétkeztetés. A jogosultak 40%-a vette igénybe 2017-ben, az igénybevevők száma 2018-ban a jogosultak számbeli csökkenése mellett emelkedést mutatott, de 2019-ben igen jelentős, 25%-os csökkenés mutatkozott az előző évhez képest. *lsd. 7. táblázat*

Főváros

A **főváros**, Budapest 23 kerületre oszlik. Állandó népességszáma közel 1,7 millió, melynek 16% 0-18 év közötti, a kerületekben az arányszámok 11-19% között található. Főként a peremkerületeken haladja meg arányuk az átlagot. (16., 17., 18., 22. és a 2. és 12. kerületek). Számuk 3000 és 22000 között kerületenként eltérő.

A hátrányos helyzetűek aránya 1,28%. Jelentősebb eltérés ettől a 8. (9%) és a 20. (5%) kerületben tapasztalható. A legnagyobb gyermeklélekszámú kerületekben, ahol a 15000 főt is meghaladja a számuk, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek száma 30-70 fő. Ezek a kerületek a 2., 3., 11., 13., 14., és 18. kerületek. Legkevesebb hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűt nyilvántartó kerület az 1. kerület, ahol 2017-ben összesen 7 fő volt ebben a státuszban. Számosságában a legtöbb a 8. kerületben, 841 fő.

A jogosultak 24%-a részesült a szünidei gyermekétkeztetésben 2017-ben, 2018-ban ez az arány 17%-ra csökkent úgy, hogy mind a jogosultak, mind az igénybevevők számában csökkenés mutatkozott. 2019-re az igénylők újabb 23%-kal csökkentek. A kerületek többségében megfigyelhető kisebb – nagyobb arányú igénybevevői csökkenés. A 2. kerületben egyik évben sem valósult meg a szolgáltatás, 4 kerületben emelkedés mutatkozik az előző évekhez képest. *lsd. 8. táblázat*

Településtipológia szerinti összefoglalás

Összefoglalva a fent leírtakat a KSH településtipológiáját követve a népességszám nagysága alapján csoportosítottuk a településeket. Elmondható, hogy Magyarországon a legtöbb település törpefalu, kevés számú gyermek lakossal. Mind népességszámot, mind a gyermeklélekszámot tekintve a legkevesebbet ezekben a falvakban találjuk, 5 településen gyermek sincs. Átlag 45 fő gyermek jut egy településre, az eloszlásuk 1-193 fő közötti. A törpefalvak településeinek 0-18 éves korcsoportjának átlagosan 33%-a hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetű, a települések 32%-ában nincs ilyen státuszú gyermek.

Az apró és kistalvok szintén magas településszámmal képviseltetnek hazánkban. Magyarország lakosságának 17%-a él a fenti 3 településtípus valamelyikében. Az aprófalvakban élő 18 év alattiak átlagos száma 127 fő településenként, számuk 45 és 380 között változó. Átlagosan 27%-uk a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, de a települések 21%-ában nincs ilyen státuszú gyermek.

A kistalvok 0-18 éves korcsoportjának átlagos településenkénti száma 263 fő, 120 és 700 fő között eltérő. 26%-a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, és a települések 11%-ában nincs ilyen státuszú.

A fővárost leszámítva a negyedik legtöbb települést számláló nagytalvok népességszáma a legnagyobb, gyermeklélekszám tekintetében a fővárost is megelőzi. A nagytalu településtípus a maga 500 településszámmal a magyarországi települések közel 16%-át adják. Az itt élő gyermekek átlagos száma 548 fő/település, 250 és 1200 fő között változó. A korosztály 20%-a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, a települések 9%-ában nincs ilyen státusszal nyilvántartott.

A óriástalvok 135 települést számlálnak, valamivel több, mint egymillió lakossal a kistalvok népességszámát éppen meghaladják, gyermeklélekszámban 1%-kal haladják meg a kistalvakét. Átlagosan 1243 fő gyermek él egy településen, az eloszlásuk 700 és 2100 fő közötti. A 18 év alattiak 17%-a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, a települések 4%-ában nincs ilyen státuszú.

A magyar lakosság 41%-a él az előbb felsorolt falvak megnevezésű településtípusok valamelyikében.¹¹

A kisvárosok 87 településében a negyedik legnagyobb számú lakónépesség él. A harmadik legnagyobb számú gyermeklélekszámmal bíró településtípus. Átlagosan 2513 fő 0-18 éves él településenként, számuk 1400 és 4600 között változó. 11%-uk hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, 2 településen nincs ilyen státuszú.

A középvárosok 41 települést számlálnak, a harmadik legnagyobb lélekszámú településtípus, a kisvárosokat követően a gyermeklélekszám a negyedik legmagasabb értékkel bíró. Átlagosan 5146 fő 0-18 éves jut településenként, számuk 3300 és 9500 fő között mozog. 8%-os a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek aránya, minden középvárosban található 8 főtől 3000 főig.

¹¹ Ez azonban nem közigazgatási státuszt fed. Főként az óriástalvok között találunk számos városi rangú települést. Vizsgálatunk szempontjából ez kevésbé releváns, ezért használjuk inkább a KSH népességszámadataira épülő tipológiát.

A nagy középvárosból 11 van Magyarországon, összlakosságának száma kevesebb, mint kiskisfalvaké. A településtípusok között a harmadik legkevesebb. A 0-18 éves korcsoport száma szintén a harmadik legkevesebb a törpe és aprófalvak után. Egy településre átlag 10813 fő gyermek jut, 8200 és 15600 fő között oszlik meg. 3% a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek aránya. Minden településen találunk regisztráltat.

A 7 nagyváros lakosság száma kevesebb, mint a kiskisvárosoké, és a 0-18 évesek száma közel 5000 fővel haladja meg a kiskisfalvakét. Átlagosan 24353 fő jut egy településre, 20000 és 33000 között változó. A nagyvárosok 0-18 éves korcsoportjának 5%-a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű. Minden nagyvárosban van ilyen státuszú gyermek.

Az **Hiba! A hivatkozási forrás nem található.** mutatja, hogyan alakul a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek aránya a településtípusok 0-18 éves lakónépességéhez viszonyítva.

Településtípus megnevezése	0-18 éves lakosok száma 2017	HH és HHH száma 2017	HH és HHH aránya 2017
Törpefalva	48617	14471	30%
apró falu	84864	23002	27%
kis falu	165564	42963	26%
nagy falu	273859	53915	20%
óriásfalva	167755	27914	17%
kisváros	218603	22958	11%
középváros	210987	16248	8%
Nagy középváros	118951	3658	3%
nagyváros	170473	9039	5%
Főváros	269429	3442	1%
Összesen	1729102	217610	13%

5. táblázat Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek száma és aránya a 0-18 éves lakónépességhez viszonyítva település típusonként.

Az egyes településtípusok megoszlását az egyes megyékben a 6. táblázat, grafikusán a 3. ábra mutatja. Az ábráról azt is leolvashatjuk, mely megyékben van a legtöbb az egyes településtípusok közül.

Törpefalvakat Baranya, Zala és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, aprófalvakat ez utóbbi mellett Somogy megyében, kiskisfalvakat szintén Borsod-Abaúj-Zemplén, mellette pedig Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében találunk nagy számban. Nagyfalvakat legnagyobb számban Szabolcs-Szatmár-Bereg, Pest és Fejér megyékben, óriásfalvakat Pest és Jász-Nagykun-Szolnok megyékben, kiskisvárost, középvároست szintén Pest megyében számolhatunk. 17 megyében van 1-1 nagy középváros vagy nagyváros, Győr-Moson-Sopron megyében mindkettőből akad. Tolna és Nógrád megyékben az 1-1 középváros a legnagyobb lélekszámú településtípus.

A 7. táblázat megmutatja, hogy az országban a jogosultak 64%-a részesült szünidei gyermekétkeztetésben, arányát tekintve a törpe és aprófalvak jogosultjai a legnagyobb arányban, számosságát tekintve a nagy és kistalvakban a legtöbben.

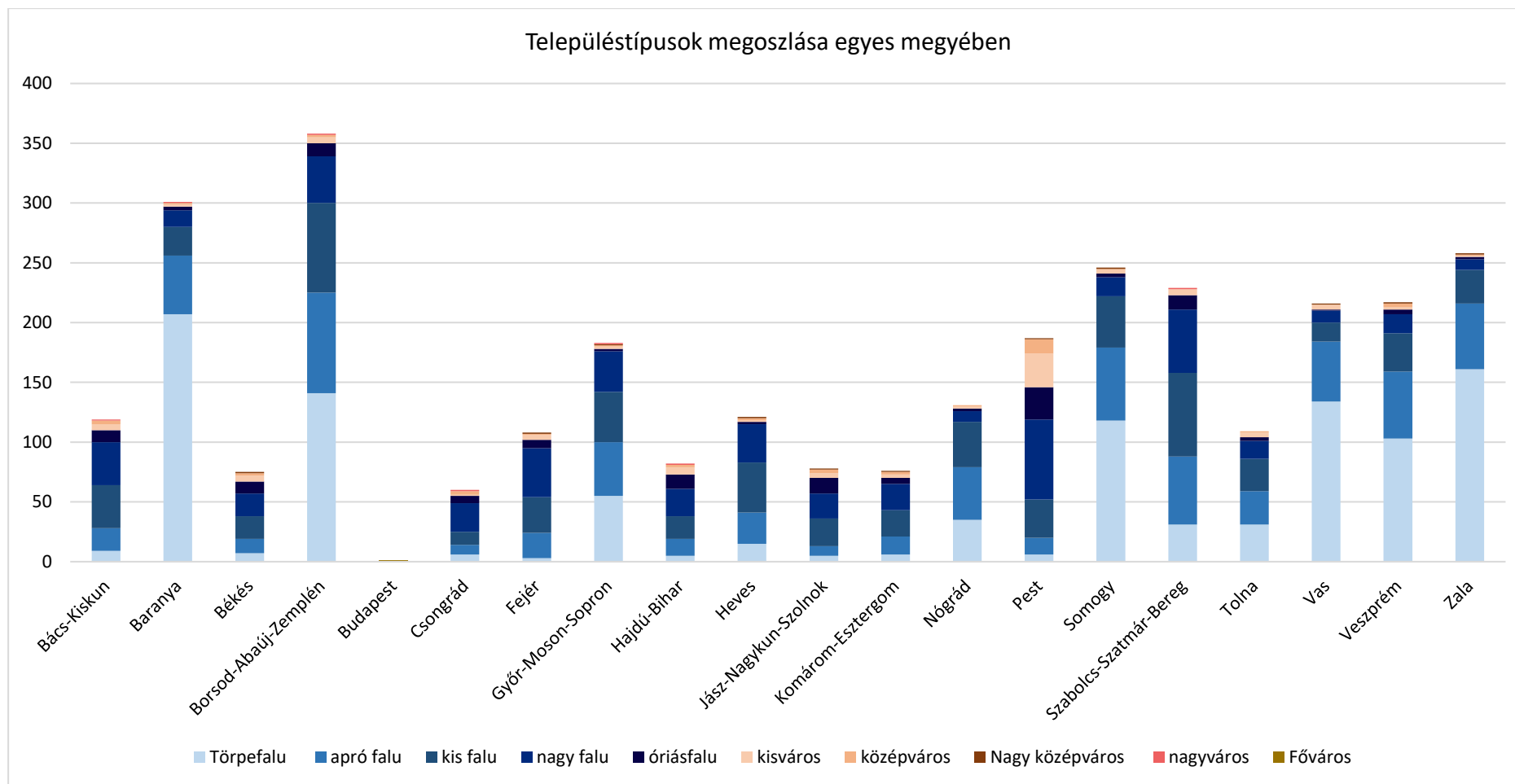
Az 5. táblázat arányszámot mutató oszlopa kirajzolja előttünk az említett településlejtő sajátos jellemzőjét. Minél kisebb népességszámú a település, annál nagyobb arányban találunk a 0-18 éves lakosság körében hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermeket, akik jogosultak az önkormányzatok részéről kötelezően biztosítandó szünidei gyermekétkeztetés igénybevételére.

A különböző településtípusoknak a szolgáltatás megszervezésében és az igénybevevők kiszolgálásában, mind az igénybevevők számához igazodó mennyiségi mutatók tekintetében, mind a kivitelezéshez adott lehetőségekben eltérő kihívásokkal kell, hogy szembenézzenek. Az interjúk alanyainak kiválasztása során a fenti elemzések mentén kirajzolódott településtipológiai sajátosságokat figyelembe véve, az interjúk mintához összeállított keretbe olyan településeket válogatunk, amelyek kategóriájuk sajátosságait teljes mértékben mutatják, vagy amelyek esetében a rendelkezésre álló adatok szerint éppen a kategória jellemzőitől nagy mértékű eltérést látunk.

Mellékletek a településtípus szerinti elemzéshez:

megye	Törpefalu	apró falu	kis falu	nagy falu	óriásfalu	kisváros	középváros	Nagy közepváros	nagyváros	Főváros	Összes település száma
Bács-Kiskun	7,6%	16,0%	30,3%	30,3%	8,4%	4,2%	2,5%	0,0%	0,8%	0,0%	119 (100%)
Baranya	68,8%	16,3%	8,0%	4,7%	1,0%	0,7%	0,3%	0,0%	0,3%	0,0%	301 (100%)
Békés	9,3%	16,0%	25,3%	25,3%	13,3%	6,7%	2,7%	1,3%	0,0%	0,0%	75 (100%)
Borsod-Abaúj-Zemplén	39,4%	23,5%	20,9%	10,9%	3,1%	1,4%	0,6%	0,0%	0,3%	0,0%	358 (100%)
Csongrád	10,0%	13,3%	18,3%	40,0%	10,0%	1,7%	5,0%	0,0%	1,7%	0,0%	60 (100%)
Fejér	2,8%	19,4%	27,8%	38,0%	6,5%	3,7%	0,9%	0,9%	0,0%	0,0%	108 (100%)
Győr-Moson-Sopron	30,1%	24,6%	23,0%	18,6%	1,1%	1,1%	0,5%	0,5%	0,5%	0,0%	183 (100%)
Hajdú-Bihar	6,1%	17,1%	23,2%	28,0%	14,6%	7,3%	2,4%	0,0%	1,2%	0,0%	82 (100%)
Heves	12,4%	21,5%	34,7%	26,4%	1,7%	0,8%	1,7%	0,8%	0,0%	0,0%	121 (100%)
Jász-Nagykun-Szolnok	6,4%	10,3%	29,5%	26,9%	16,7%	5,1%	3,8%	1,3%	0,0%	0,0%	78 (100%)
Komárom-Esztergom	7,9%	19,7%	28,9%	28,9%	6,6%	3,9%	2,6%	1,3%	0,0%	0,0%	76 (100%)
Nógrád	26,7%	33,6%	29,0%	6,9%	1,5%	1,5%	0,8%	0,0%	0,0%	0,0%	131 (100%)
Pest	3,2%	7,5%	17,1%	35,8%	14,4%	15,0%	6,4%	0,5%	0,0%	0,0%	187 (100%)
Somogy	48,0%	24,8%	17,5%	6,5%	1,2%	1,2%	0,4%	0,4%	0,0%	0,0%	246 (100%)
Szabolcs-Szatmár-Bereg	13,5%	24,9%	30,6%	23,1%	5,2%	2,2%	0,0%	0,0%	0,4%	0,0%	229 (100%)
Tolna	28,4%	25,7%	24,8%	13,8%	2,8%	3,7%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	109 (100%)
Vas	62,0%	23,1%	7,4%	4,6%	0,5%	1,9%	0,0%	0,5%	0,0%	0,0%	216 (100%)
Veszprém	47,5%	25,8%	14,7%	7,4%	1,8%	0,9%	1,4%	0,5%	0,0%	0,0%	217 (100%)
Zala	62,4%	21,3%	10,9%	3,5%	0,8%	0,4%	0,4%	0,4%	0,0%	0,0%	258 (100%)
Budapest	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	1 (100%)
Összesen	34,2%	21,1%	19,9%	15,8%	4,3%	2,8%	1,3%	0,3%	0,2%	0,0%	3155 (100%)

6. táblázat Településtípusok megoszlása az egyes megyékben

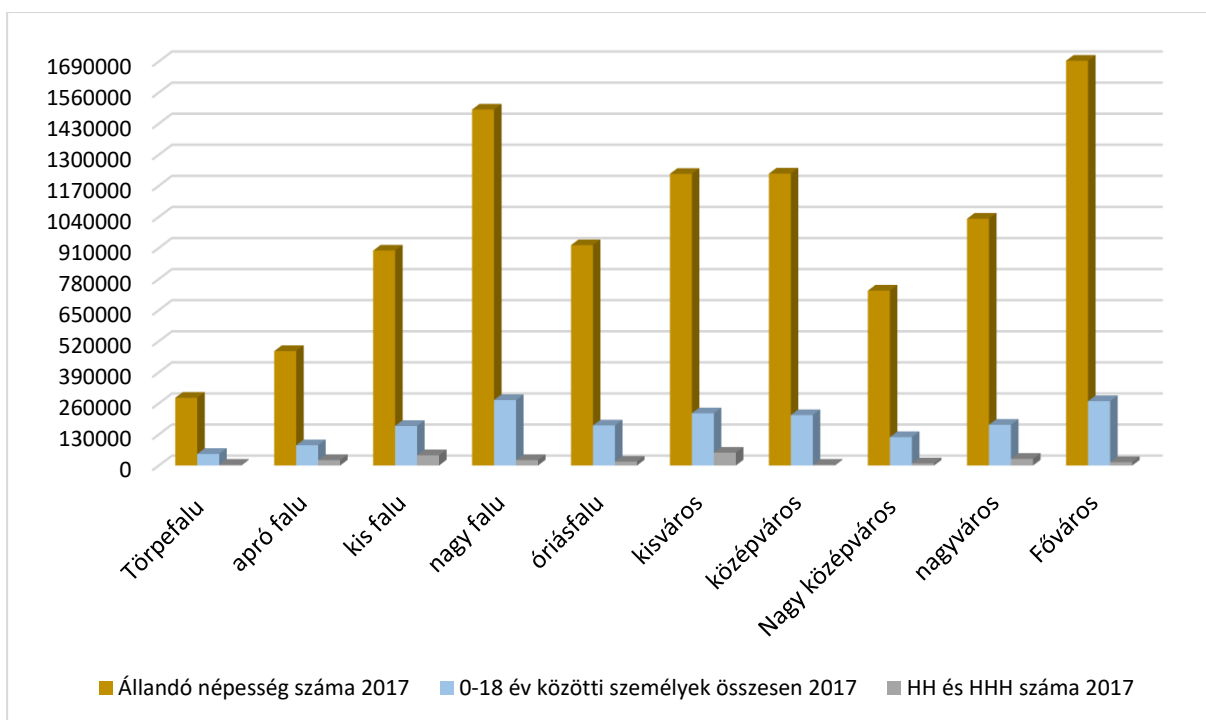
3. ábra Településtípusok megoszlása egyes megyékben

Településtípus megnevezése	0-18 éves lakosok száma	HH és HHH száma 2016	Szé-ben részesültek száma 2016	Szé-ben részesülők aránya a HH és HHH számához viszonyítva	HH és HHH száma 2017	Szé-ben részesültek száma 2017	Szé-ben részesülők aránya a HH és HHH számához viszonyítva	HH és HHH száma 2018	Szé-ben részesültek száma 2018	Szé-ben részesülők aránya a HH és HHH számához viszonyítva	Szé-ben részesültek száma 2019	csökkenés mértéke az előző évhez képest
Törpefalu	48 617	14 953	10 204	68%	14 471	11 750	81%	13 587	11 209	82%	10 359	8%
Aprófalu	84 864	24 188	16 960	70%	23 002	18 804	82%	21 683	18 146	84%	16 944	7%
Kisfalu	165 564	43 594	27 325	63%	42 963	31 830	74%	40 294	30 835	77%	28 649	7%
Nagyfalu	273 859	54 782	29 356	54%	53 915	35 203	65%	50 476	32 749	65%	30 343	7%
Óriásfalu	167 755	27 407	13 292	48%	27 914	16 299	58%	26 051	15 123	58%	13 162	13%
Kisváros	218 603	23 548	11 848	50%	22 958	13 580	59%	21 013	12 701	60%	10 916	14%
Középváros	210 987	16 521	5 418	33%	16 248	5 665	35%	14 460	5 092	35%	4 078	20%
Nagy középváros	118 951	3 985	1 174	29%	3 658	1 212	33%	3 358	1 374	41%	1 191	13%
Nagyváros	170 473	8 685	2 869	33%	9 039	3 657	40%	7 997	3 699	46%	2 757	25%
Főváros	269 429	3 679	479	13%	3 442	830	24%	3 185	531	17%	409	23%
Összesen	1 729 102	221 342	118 924	54%	217 610	138 830	64%	202 104	131 459	65%	118 808	10%

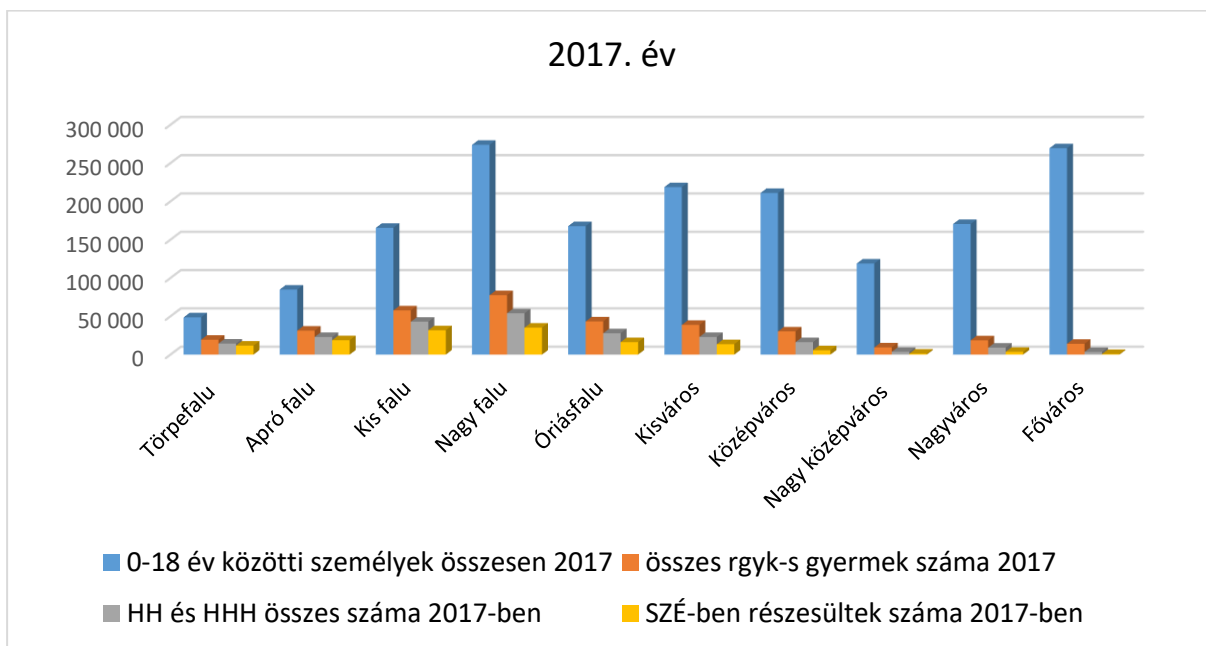
7. táblázat A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek és a szünidei gyermekétkeztetést igénybevevők számának változása településtípusonkénti bontásban

Fővárosi kerületek	0-18 éves lakosok száma 2017	HH és HHH száma 2016	Szé-ben részesültek száma 2016	Szé-ben részesülők aránya a HH és HHH számához viszonyítva	HH és HHH száma 2017	Szé-ben részesültek száma 2017	Szé-ben részesülők aránya a HH és HHH számához viszonyítva	HH és HHH száma 2018	Szé-ben részesültek száma 2018	Szé-ben részesülők aránya a HH és HHH számához viszonyítva	Szé-ben részesültek száma 2019	csökkenés mértéke az előző évhez képest	emelkedés mértéke
Budapest 01. ker.	3920	12	5	40%	7	21	300%	5	6	120%	6	0%	
Budapest 02. ker.	16272	6	0	0%	17	0	0%	4	0	0%	0		
Budapest 03. ker.	20950	54	24	44%	32	17	53%	39	23	59%	22	4%	
Budapest 04. ker.	16239	271	23	8%	266	18	7%	292	15	5%	30		50%
Budapest 05. ker.	3112	38	10	26%	18	10	56%	9	7	78%	4	43%	
Budapest 06. ker.	4345	28	5	17%	34	4	12%	38	31	82%	9	71%	
Budapest 07. ker.	5989	151	7	5%	123	5	4%	105	1	1%	9		89%
Budapest 08. ker.	9391	799	97	12%	841	137	16%	742	65	9%	53	18%	
Budapest 09. ker.	7452	227	30	13%	194	33	17%	150	32	21%	24	25%	
Budapest 10. ker.	11107	231	18	8%	250	229	92%	270	89	33%	50	44%	
Budapest 11. ker.	21958	9	3	33%	31	3	10%	28	6	21%	4	33%	
Budapest 12. ker.	10657	46	20	44%	40	24	60%	32	17	53%	13	24%	
Budapest 13. ker.	16672	74	18	24%	49	12	24%	54	9	17%	9	0%	
Budapest 14. ker.	18221	70	11	15%	70	2	3%	71	8	11%	4	50%	
Budapest 15. ker.	11749	393	65	16%	334	109	33%	268	56	21%	38	32%	
Budapest 16. ker.	13771	46	12	26%	41	44	107%	47	26	55%	46		43%
Budapest 17. ker.	15390	108	11	10%	106	39	37%	108	49	45%	22	55%	
Budapest 18. ker.	17156	38	16	41%	43	21	49%	41	23	56%	20	13%	
Budapest 19. ker.	9550	146	14	9%	92	11	12%	127	10	8%	11		9%
Budapest 20. ker.	9854	394	46	12%	472	3	1%	434	12	3%	12	0%	
Budapest 21. ker.	11772	156	4	3%	99	1	1%	56	3	5%	3	0%	
Budapest 22. ker.	10292	264	35	13%	184	57	31%	178	14	8%	9	36%	
Budapest 23. ker.	3610	118	9	7%	99	30	30%	87	29	33%	11	62%	
összesen	269429	3679	479	13%	3442	830	24%	3185	531	17%	409	23%	

8. táblázat A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek és a szünidei gyermekétkeztetést igénybevevők számának változása kerületi bontásban

4. ábra Népességszám, 18 év alatti népesség és hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek száma településtípus szerint

5. ábra 0-18 éves korcsoport száma, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek száma és a szünidei gyermekétkeztetésben részesülők száma településtípus szerint

Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek és a szünidei gyermekétkeztetés megvalósulásának megyei sajátosságai a számok alapján

A témát részben érintettük, kiemelten néhány megyét a településtípus szerinti elemzésnél. Ebben a fejezetben különösen arra helyezük a hangsúlyt, milyen területi sajátosságok mutatkoznak az országon belül.

Bizonyos természeti, társadalmi, gazdasági, infrastrukturális és demográfiai mutatók, humánerőforrás sajátosságok együtt komplex mutatót adnak: „Egy adott területi egységen belül e tényezők rendszert alkotnak, hatnak egymásra, befolyásolják egymást. Ezek kombinációja igen eltérő, sokszínű területi tőkét hoz létre. (...) A tényezők sokféleségéből adódóan léteznek olyan területek, térségek, ahol e területi tőke koncentrációja alacsonyabb, míg a tér egy másik pontján magasabb, mely egy nagyobb térség (pl. ország) térszerkezetében számottevő aránytalanságok előidézésére képes.” - írja Papp Sándor a Szegedi Tudományegyetem társadalom- és gazdaságföldrajz kutató PhD hallgatója.¹²

A KSH rendszeresen tesz közzé olyan kiadványokat, amelyek a rendelkezésükre álló statisztikai adatok feldolgozását követően kirajzolt magyarországi helyzetképet írja le. Ezekben a kiadványokban kitérnek azokra a mutatókra, amelyek az országon belül a különbségeket előidézik.

„A sokdimenziós és sokmutatós jelleget visszatükröző eljárások során különböző komplex mutatókat állítanak elő az adott fogalom mérőszámaként, arra törekedve, hogy az így kapott értékek a jelenség összes lényeges oldalát tartalmazzák. Ilyen komplex mutató számítását végezték el a kedvezményezett járáások lehatárolásánál (290/2014. (XI. 26.) korm. rendelet) is.” – írja a KSH 2018 évben kiadott 2016. évre vonatkozó összefoglalója.¹³

Minden évben bemutatják a gazdasági folyamatokat, demográfiai tényezőket, felvázolják az oktatás, munkaerőpiac, életkörülmények aktuális helyzetét, vagy az előző évekhez képest történt változásokat.

„Gondot okoz, hogy az alacsony végzettségű vagy kedvezőtlen társadalmi helyzetű szülők továbbörökítik szegénységüket, problémáikat a következő generációkra.” - olvashatjuk a KSH kiadványában.¹⁴ Részletesen a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetről a 2012-es évi kiadványban foglalkoztak, ahol külön tárgyalták az óvodai és iskolai nevelés –oktatás sajátosságait. „A területi különbségek óriásiak: míg Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén, illetve Nógrád megyében minden második óvodás hátrányos helyzetű, addig Budapesten csak minden tizedik. Jellemző a kelet-magyarországi megyék társadalmi helyzetére, hogy minden harmadik hátrányos helyzetű óvodás gyermek szüleinek végzettsége 8 általános vagy alacsonyabb. – írja a kiadvány. „Az általános iskolákban tanuló gyermekek között az óvodásoknál is nagyobb arányban vannak olyanok, akik családi hátterük miatt hátrányos, illetve

¹² Papp Sándor: A hátrányos helyzetű területek lehatárolásának lehetőségei; In: Rózsa, Katinka (szerk.) Eötvözet VI.: Az Eötvös József Collegium és az Eötvös Loránd Kollégium VI. közös konferenciáján elhangzott előadások; Szeged, SZTE Eötvös L. Kollégium, (2018) pp. 149-160. , 12 p.

¹³ TÉR-KÉP, 2016; Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2018.

¹⁴ Magyarország társadalmi atlasza; KSH; Budapest, 2012

halmozottan hátrányos helyzetűek. Az általános iskolások esetében is a kelet-magyarországi, s azon belül is az észak-alföldi és észak-magyarországi megyék vezetnek a statisztikákat. Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megyében a tanulók többsége rossz körülmények között él, a legkedvezőtlenebb helyzetű Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a hátrányos helyzetű gyermekek aránya meghaladja a 60 százalékot. A helyzetet rontja az is, hogy az ilyen háttérű gyermekek felének szülei sem tanultak tovább az általános iskola 8. évfolyamánál.¹⁵ A középiskolai (ma: gimnázium, szakgimnázium) oktatásban tanuló hátrányos helyzetűekről a következőt írja: „A középiskolásoknak 13 százaléka volt hátrányos helyzetű, ami egyúttal azt is jelzi, hogy a kedvezőtlenebb szociális háttérrel rendelkező gyermekek jelentős hányada már nem jut el az érettségi adó nappali képzésekig.”¹⁶ 2012 óta azért javult a helyzet, és a területfejlesztési stratégiák hatására közelítenek egymáshoz a régiók, de a területi aránytalanságokat még nem sikerült felszámolni.

Munkaerő-piaci kitekintést a későbbi kiadványokban is szerepeltet a Hivatal: „A munkaerő-felmérés adatai szerint a 15–64 évesek foglalkoztatottsága 2010 és 2017 között minden megyében jelentősen emelkedett, miközben a területi különbségek mérséklődtek.” – írja a KSH 2018-as kiadványa.¹⁷ – A munkanélküliségi rátát illetően a következő megállapítást teszi: „A 15–64 évesek munkanélküliségi rátája 2010 és 2017 között a foglalkoztatottság emelkedésének következtében minden megyében jelentősen csökkent, országosan 7,1 százalékponttal, 4,2%-ra. A legmagasabb munkanélküliségi ráta döntően Észak-Alföld, Dél-Dunántúl és Észak-Magyarország megyéiben volt.”¹⁸ Továbbá kitér a bérszínvonal különbségére is: „A foglalkoztatás bővülésével a bérszínvonal is emelkedett az utóbbi években.” Az átlagfizetés Budapesten és Győr-Moson-Sopron megyében a legmagasabb, 1,8-szorosa a legalacsonyabb Szabolcs-Szatmár-Bereg megyeinek. A rangsor végén a keleti országrész határmegyéi állnak.

Józan Péter az MTA doktora, az MTA Demográfiai Bizottságának elnöke, a Központi Statisztikai Hivatal munkatársa Módosított Humán Fejlettségi Mutató (MHFM) alapján állította sorrendbe megyéinket:

„Az MHFM értéke Budapesten és mindössze négy megyében haladja meg az országos átlagot, ezek: Győr-Moson-Sopron, Pest, Fejér és Vas megye. Budapesten és a négy megyében mintegy 4 millió ember él, a népesség 39,4 százaléka. Az első tíz megye között nyolc dunántúli és egy dél-alföldi: (Csongrád), illetve egy észak-magyarországi: (Heves) található, míg az utolsó előtti helyet Borsod-Abaúj-Zemplén, az utolsót Szabolcs-Szatmár-Bereg megye foglalja el 30,9 százalékkal.”¹⁹

¹⁵ Magyarország társadalmi atlasza; KSH; Budapest, 2012

¹⁶ Magyarország társadalmi atlasza; KSH; Budapest, 2012

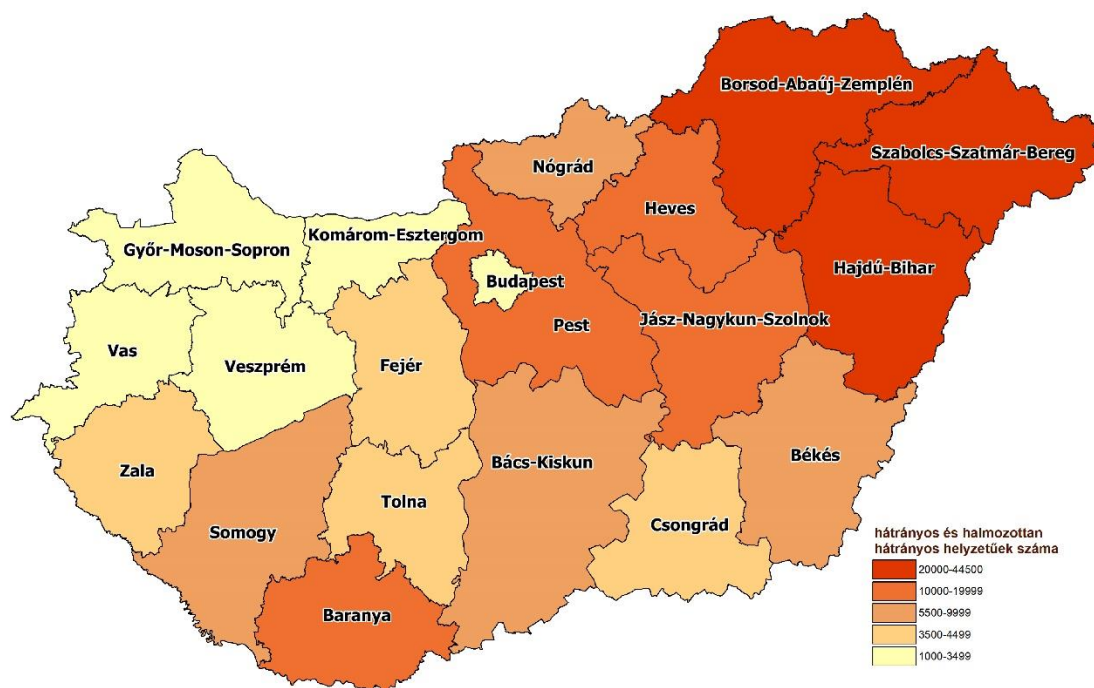
¹⁷ TÉR-KÉP, 2017; Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2018.

¹⁸ TÉR-KÉP, 2017; Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2018.

¹⁹ Józan Péter: A módosított humán fejlettségi mutató (MHFM) és alkalmazhatósága az életminőség mérésében; Statisztikai Szemle, 86. évfolyam 10–11. szám; KSH, 2008.

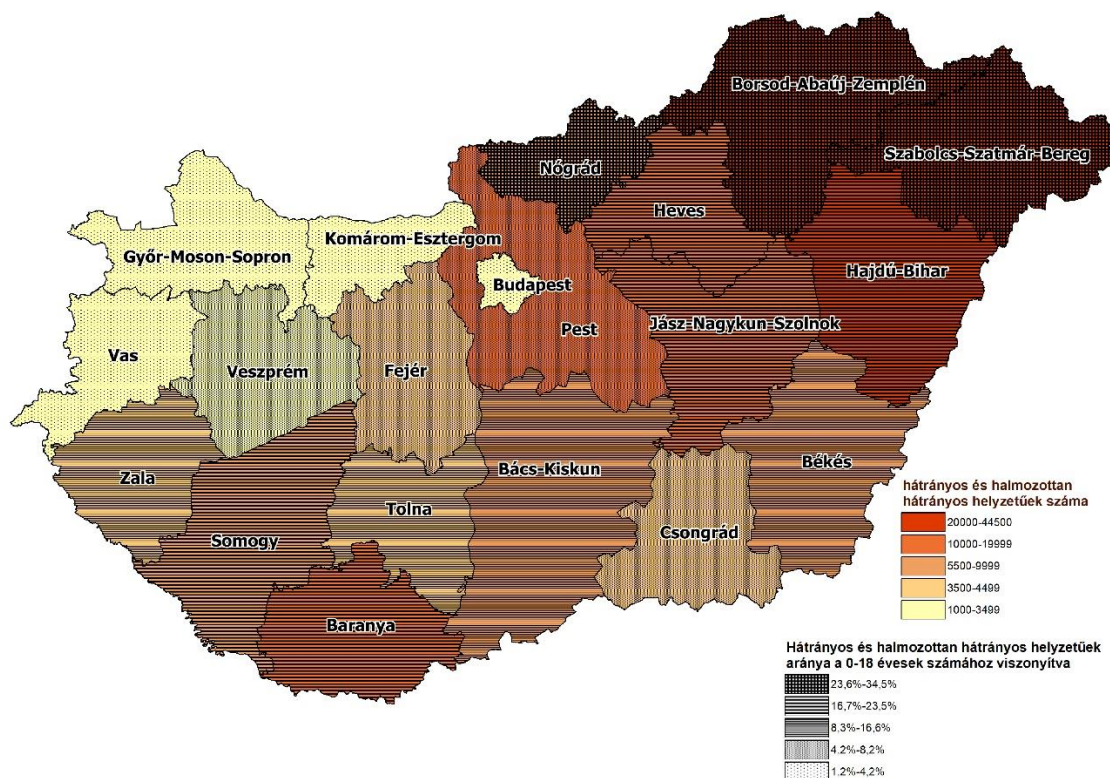
Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek megyénkénti száma és aránya mentén kirajzolódó területi sajátosságok

A KSH 2017-es adatai alapján az egyes megyék hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű 0-18 éves korosztályának számát ábrázoltuk térképen a 6. ábra segítségével. Az előzőekben elmondottakhoz igazodva jól látszik, hogy számosságát tekintve a legtöbb hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben, illetve Hajdú-Bihar megyében található.

6. ábra Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek száma megyénként²⁰

²⁰ Az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR) 2017. évi település szintű adataiból készítette Petróczi Gabriella

7. ábra Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek száma és aránya a 0-18 éves lakónépességhez viszonyítva megyénként²¹

Ha a 0-18 éves korosztályhoz viszonyított arányt is figyelembe vesszük, akkor a 7. ábra térképéről leolvashatjuk, hogy az első két megnevezett megye számlálja arányában is a legtöbb ilyen státuszú gyermeket. Mellettük Nógrád megye, amelyik a korcsoporthoz viszonyítva magas arányt mutat.

Pest megye, bár számosságában magas hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűt számlál, a 0-18 éves lakónépességhez viszonyított arányuk a második legkevesebb kategóriába esik.

Baranya, Jász-Nagykun-Szolnok és Heves megyék számosságban és arányszámot illetően is a második legtöbb hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekkel rendelkező területet alkotják.

A szünidei gyermekétkeztetés megvalósulásának megyei sajátosságai

A szünidei gyermekétkeztetést biztosító települések számát mutatja a 9. táblázat az egyes megyékben. A legkevesebb szolgáltatást nyújtó település Győr-Moson-Sopron és Vas megyékben található, a korábban tárgyalt hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűt nyilvántartó kötelezett települések közül is ebben a két megyében van a legkevesebb. A szolgáltatás nyújtására kötelezett települések közül Győr-Moson-Sopron megyében 58%, Vas megyében 62% esetben megvalósult a szünidei gyermekétkeztetés.

²¹ A KSH népességadatai és az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR) 2017. évi település szintű adataiból készítette Petróczi Gabriella

Veszprém és Zala megyékben is magas azon települések száma, ahol hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű híján nem keletkezik kötelezettség a szolgáltatás nyújtására. A többi megyéhez képest magasabb számban fordul elő olyan település, ahol van jogosult, mégsem volt szünidei gyermekétkeztetés 2017-ben, ugyanakkor a kötelezett települések Veszprém megyében 73%-a Zala megyében 75%-a biztosította a szolgáltatást.

A szolgáltatás megvalósulása a legtöbb településen a jogosultak több, mint 50%-át érintette 2017-ben. Összességében az ország szolgáltatást nyújtó településeinek 79%-ában a településen élő jogosultak több, mint 50%-a igényelte a szünidei gyermekétkeztetést. Ez egyedül Budapesten fordított arányú, a kerületek 73%-ában a jogosultak kevesebb, mint fele igényelte a szolgáltatást.

Borsod-Abaúj-Zemplén (87%) és Szabolcs-Szatmár-Bereg (88%) megyék, a leghátrányosabb helyzetű területek, továbbá Baranya (85%) és Nógrád (86%) megyék ahol vagy számát, vagy arányát tekintve második legtöbb hátrányos helyzetű található, ezen megyékben a települések legmagasabb aránya nyújtja a jogosultak több mint felének a szolgáltatást. Békés megyei települések szintén magas arányban biztosították a jogosultak többségének a szolgáltatást (86%), ugyanakkor a megye közepesen hátrányos helyzetű (ld. 6. ábra és 7. ábra).

Somogy megye a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számát tekintve közepes értéket képvisel a megyék között, de arányában a második legmagasabb értékeket mutató csoport tagja. Itt is a települések 86%-ában a jogosultak több, mint 50%-a részesült a szolgáltatásban 2017-ben.

Hajdú-Bihar, a harmadik nagy számú hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűt számláló megye e tekintetben 81%-os arányt mutat.

A 8. ábra térképen mutatja a 9. táblázat adatait. Jól látszik, hogy keletről nyugatra haladva a megyékben egyre több az olyan település, ahol nincs megállapított hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermek (Kördiagram fehér szelete). Az Észak-Magyarországi régió és a Dunántúli régiók megyéiben nagyobb az előfordulása az olyan településeknek, ahol bár van megállapított hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, nem valósult meg a szolgáltatás 2017. évben (Kördiagram piros szelete). A kelet-magyarországi térségben (Észak-magyarország, Észak-Alföld és Dél-Alföld) található megyék településeinek legnagyobb részében a jogosultak több, mint 50%-a részesül a szolgáltatásban (Kördiagram narancssárga szelete), és települések ¼-ében a jogosultak 100%-a igényelte a szolgáltatást 2017-ben. (Kördiagram sárga szelete)

A szünidei gyermekétkeztetést igénybevevők átlagos napi száma szintén a három leghátrányosabb megyében veszi fel a legmagasabb értékeket 2017 évben. ld. 10. táblázat

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében messze a legmagasabb ez a szám 30144 fő, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében valamivel alacsonyabb 28339 fő. Hajdú-Bihar megye ennek a számnak nagyjából a felét 14325 főt jelentett ebben az évben. A legtöbb

megyében az igénybevevők száma 4 számjegyű, a legmagasabb értéken Jász-Nagykun-Szolnok megyében 9959 főt mutat, a legkevesebb a négy-számjegyűek között Veszprém megyében 1440 fő. Budapest mellett még két olyan megye van, ahol az igénybevevők száma nem éri el az 1000 főt. A legkevesebb Győr-Moson-Sopron megye 505 fő étkeztetett gyermekkel, és Vas megye 629 fővel. Ebben is megmutatkozik a kelet és nyugat magyarországi térségek különbözősége.

Megyei sajátosságok szerinti összefoglalás

A fejezetben leírtak alapján azt mondhatjuk, hogy az ország több komponensből álló komplex mutató alapján megállapított területi különbségei a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek arányát és egyben a szünidei gyermekétkeztetés megvalósulását is befolyásolja. A területi tőke különbségei a keleti és nyugati országrészben kimutatható különbségeket idéz elő a 0-18 éves korosztály rászorultsági mutatójában. A legtöbb hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű a keleti országrészben található (*lsd. 6. ábra és 7. ábra*), itt a települések legnagyobb arányában megvalósult a szünidei gyermekétkeztetés, és a legtöbb településen a jogosultak több, mint 50%-a részesült a szolgáltatásban 2017-ben. (*lsd. 9. táblázat és 8. ábra*)

A legtöbb igénybevevő a leghátrányosabb területeken van, azokban a megyékben, ahol a hátrányos helyzetűek a legnagyobb arányban találhatók.

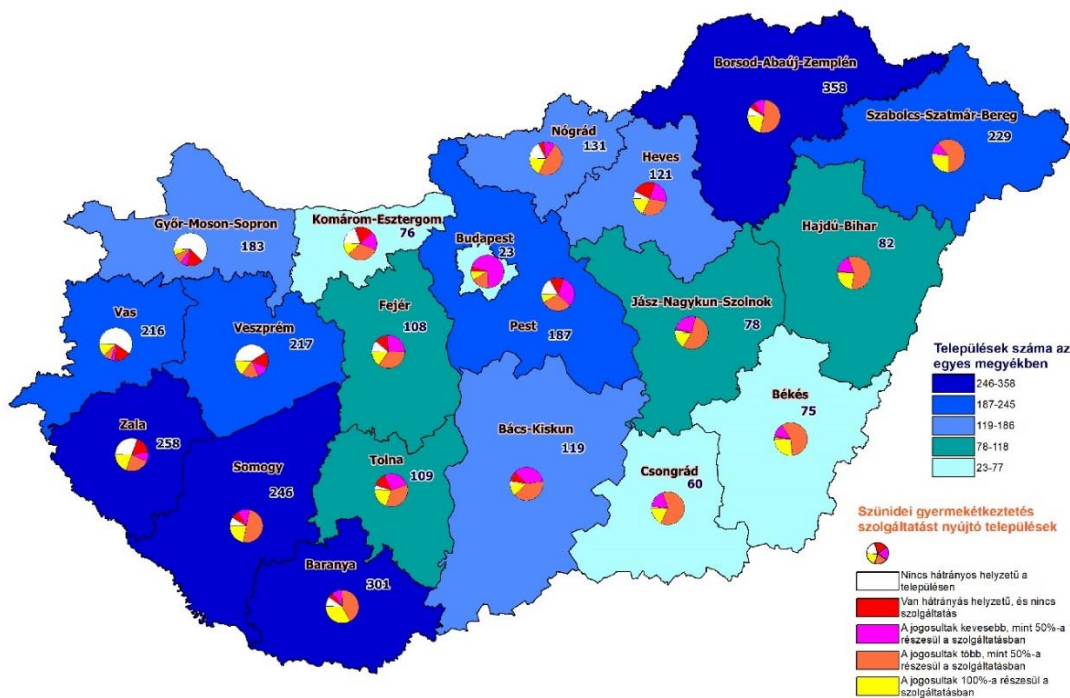
A megyei szintű elemzés eredményeképpen kirajzolódó sajátosságok az interjúk minta keretét az új változó mentén szűkítette.

A két dimenzió együttes figyelembevétele segítette a kutatás megvalósíthatóságát befolyásoló idő és egyéb meghatározott tényező szabta lehetőségek mentén a megfelelő interjúalanyok kiválasztását.

Mellékletek a megyék szerinti elemzéshez:

megye	nincs HH vagy HHH a településen 2017-ben	van HH vagy HHH és nincs SZÉ a településen 2017-ben	kevesebb, mint 50%-a a jogosultaknak SZÉ-ben részesült a településen 2017-ben	több, mint 50%-a jogosultaknak SZÉ-ben részesült a településen 2017-ben	100%-a a jogosultaknak SZÉ-ben részesült a településen 2017-ben	települések száma összesen	SZÉ étkeztető települések aránya	SZÉ étkeztető települések aránya a kötelezett települések számához viszonyítva	van HH vagy HHH és nincs SZÉ 2016-2019 évek egyikében sem
Bács-Kiskun	3	12	42	47	15	119	87%	90%	10
Baranya	30	16	29	127	99	301	85%	94%	6
Békés	1	1	10	43	20	75	97%	99%	1
Borsod-Abaúj-Zemplén	33	21	40	187	77	358	85%	94%	15
Budapest (kerületek)	0	1	16	4	2	23	96%	96%	1
Csongrád	1	0	11	37	11	60	98%	100%	0
Fejér	12	14	28	37	17	108	76%	85%	11
Győr-Moson-Sopron	114	29	12	18	10	183	22%	58%	26
Hajdú-Bihar	0	1	15	47	19	82	99%	99%	1
Heves	9	28	27	35	22	121	69%	75%	16
Jász-Nagykun-Szolnok	2	1	20	42	13	78	96%	99%	1
Komárom-Esztergom	15	14	14	24	9	76	62%	77%	10
Nógrád	23	8	14	62	24	131	76%	93%	7
Pest	32	26	58	55	16	187	69%	83%	22
Somogy	21	20	29	121	55	246	83%	91%	5
Szabolcs-Szatmár-Bereg	4	0	28	139	58	229	98%	100%	0
Tolna	5	15	29	38	22	109	82%	86%	13
Vas	129	33	10	17	27	216	25%	62%	26
Veszprém	90	34	24	35	34	217	43%	73%	23
Zala	80	44	23	59	52	258	52%	75%	30
összesen	604	318	479	1174	602	3177			224

9. táblázat Települések száma az egyes megyékben a szünidei gyermekétkeztetés 2017. évi megvalósulásának tükrében

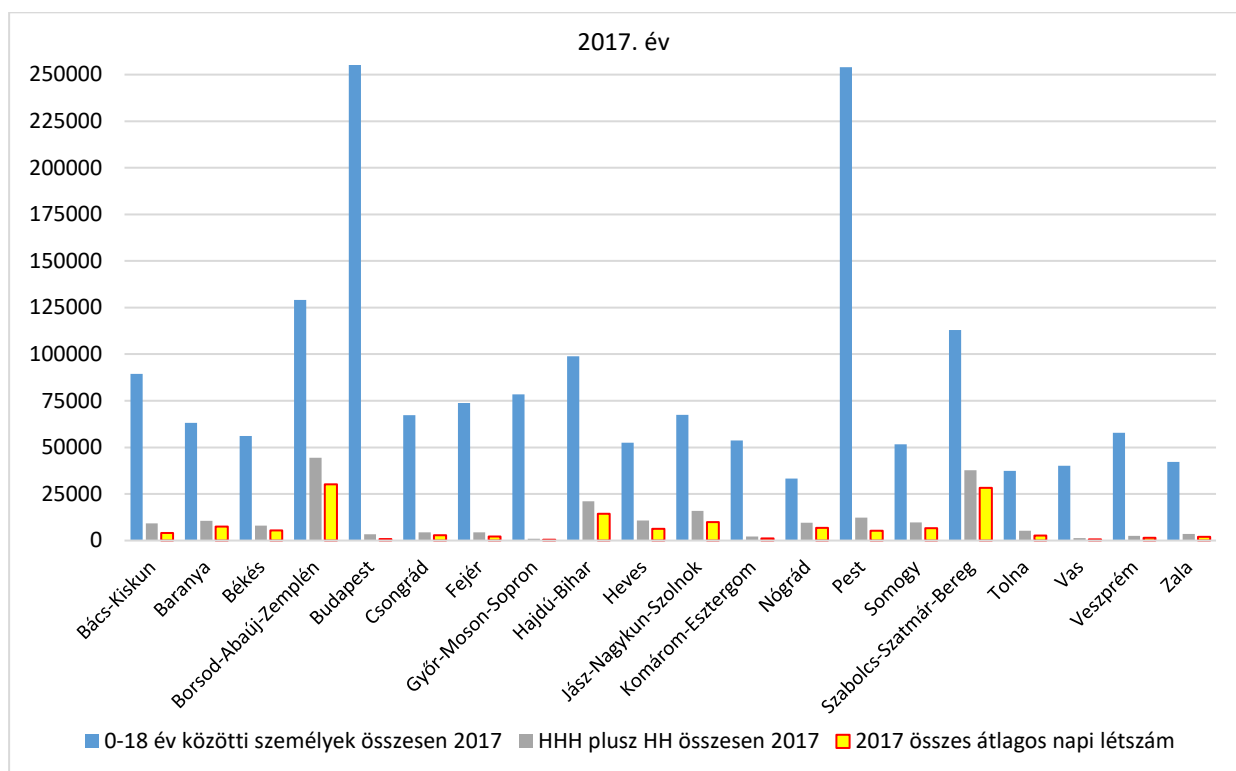

8. ábra Szünidei gyermekétkeztetést nyújtó települések a szolgáltatást igénybevevő jogosultak aránya szerint²²

megye	0-18 év közötti személyek összesen 2017	HHH plusz HH összesen 2017	2017 összes szünidei gyermekétkeztetés átlagos napi létszám
Bács-Kiskun	89470	9266	4012
Baranya	63204	10582	7494
Békés	56094	8090	5408
Borsod-Abaúj-Zemplén	129142	44429	30144
Budapest	269429	3442	830
Csongrád	67265	4418	2897
Fejér	73716	4351	2114
Győr-Moson-Sopron	78435	1021	505
Hajdú-Bihar	98806	21072	14325
Heves	52574	10825	6378
Jász-Nagykun-Szolnok	67477	15899	9959
Komárom-Esztergom	53730	2210	1178
Nógrád	33315	9550	6783
Pest	254025	12296	5181
Somogy	51722	9784	6591
Szabolcs-Szatmár-Bereg	113020	37760	28339
Tolna	37461	5314	2700
Vas	40148	1343	629
Veszprém	57893	2444	1440
Zala	42176	3514	1923
Összesen	1729102	217610	138830

10. táblázat Szünidei gyermekétkeztetés napi átlagos igénybevevői létszám 2017. megyénként.

²² A KSH településlista és a Pénzügyminisztérium támogatást megalapozó szünidei gyermekétkeztetést igénylők számát tartalmazó adattáblák felhasználásával készítette Petróczi Gabriella

9. ábra Szünidei gyermekétkeztetésben részesülők száma, a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű és a 0-18 éves lakónépesség számával összehasonlítva

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számadatainak változása 2016-2018 között

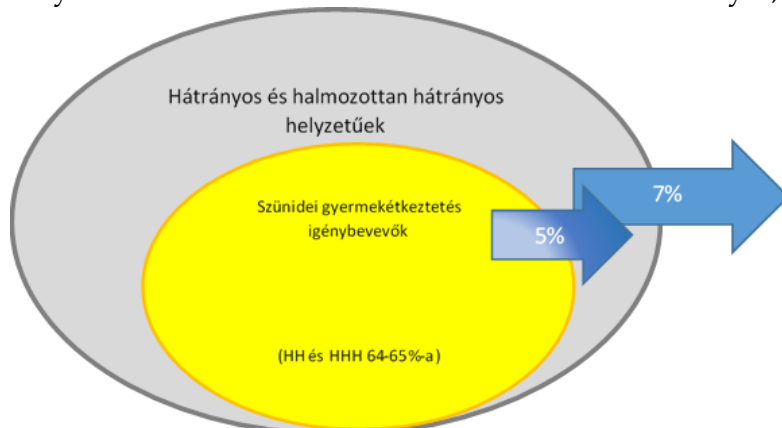
Ahogy láttuk az 1. ábra alapján, a szünidei gyermekétkeztetést biztosító települések számában csökkenés mutatkozik. A 7. táblázat igénybevevői számadatait tartalmazó oszlopok összesen sorában szintén csökkenést tapasztalunk a szolgáltatás igénybevételi számában a 2017. évtől. A csökkenés mértékét a

11. ábra mutatja. 2017. évről 2018. évre 5%-os, 2019. évben az előző évhez képest 10%-os, 2017-hez képest 14%-os a csökkenés mértéke.

Feltételezvé, hogy az igénybevevői szám csökkenésének egy részét a jogosultak számában bekövetkező csökkenés okozza, a KSH adattábláit felhasználva, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők és a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számában történő változásokat is megvizsgáltuk. A 3 év adatainak összehasonlítása a 12. ábra tanúsága szerint, egy viszonylag állandó 0-18 éves lakónépesség-szám mellett a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők számában egy jelentősebb, a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetűek számában kevésbé látványos csökkenés mutatkozik. A csökkenés meredekségét a 13. ábra mutatja. Míg 2016. évről 2017. évre a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma 13%-kal csökkent, addig a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek száma 2%-kal. 2017. és 2018. évek között a 12%-os rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők számának csökkenése mellett, 7%-os a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számának csökkenése.

A 7. táblázat soraiból azt is látjuk, hogy a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek 64-65%-a vette igénybe a szünidei gyermekétkeztetést 2017. és 2018. években.

A jogosultak számában történt 7%-os csökkenés egy része biztosan érinti az igénybevételek számában történt csökkenést, hogy mekkora mértékű az egybeesés, azt csak becsülni tudjuk. Ahogy a 10. ábra mutatja, akik az igénybevevők köréből kilépnek, nem biztos, hogy a hátrányos helyzetű státuszából is kikerülnek, továbbá a hátrányos helyzetűek köréből kikerülők között találhatunk olyat, akik igénybevevők voltak.

10. ábra A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek és a szünidei gyermekétkeztetés igénybevevőinek csökkenésének aránya 2017 és 2018 év között

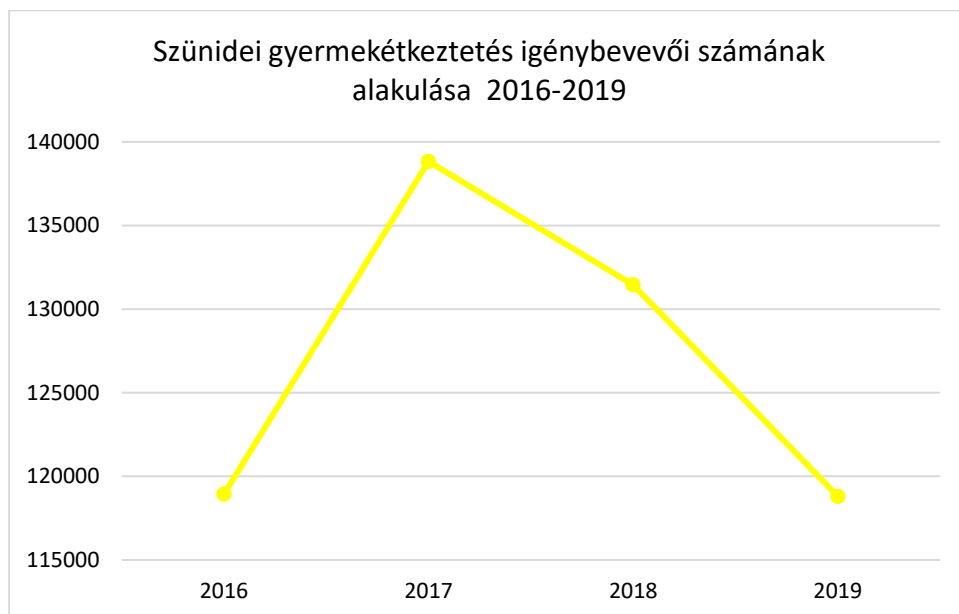
A valószínűség számítás módszerét alkalmazva becsültük meg annak esélyét, hogy a szünidei gyermekétkeztetés igénybevevői közül kilépők valamennyien kikerülnének-

e a hátrányos helyzetű státuszából is. Ennek valószínűsége a számítás alapján 46%.²³ Ebből következően az igénybevételek 5%-os csökkenéséből valószínűleg 2,3% tudható be a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számában bekövetkezett 7%-os csökkenésnek.

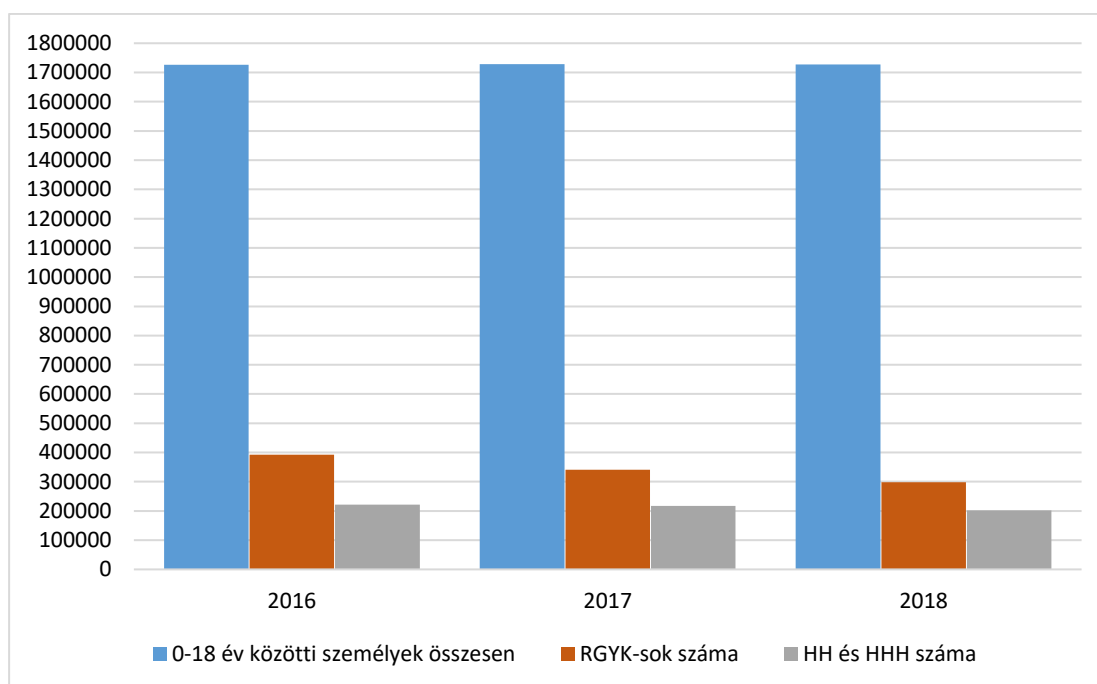
Az országos 7%-os csökkenés megyénként eltérő mértéket ölt. Ezt mutatja a 15. ábra. Külön feltüntettük a 2017-2018 év közötti csökkenés százalékos arányát. A legmagasabb 12-13%-os csökkenés Veszprém, Csongrád és Fejér megyékben tapasztalható, a legkisebb 5-6%-ot egyrészt a hátrányos helyzetű területek: Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg, Nógrád, Heves megyék, és az eleve kevés számú hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermeket számláló megyék: Komárom-Esztergom, Vas megyék mutatják. Győr-Moson-Sopron megyében 1%-os emelkedést találunk, de így is a legkevesebb számú hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek található a megyében.

²³ $P(A/B)=k/n$, ahol k azon hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetűek közül való esetek száma, akik a szünidei gyermekétkeztetésből kilépnek (a 10. ábra sárga halmazának 5%-a), az n pedig a hátrányos helyzetűből kilépők száma. (Vagyis az összes hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű 7%-a)

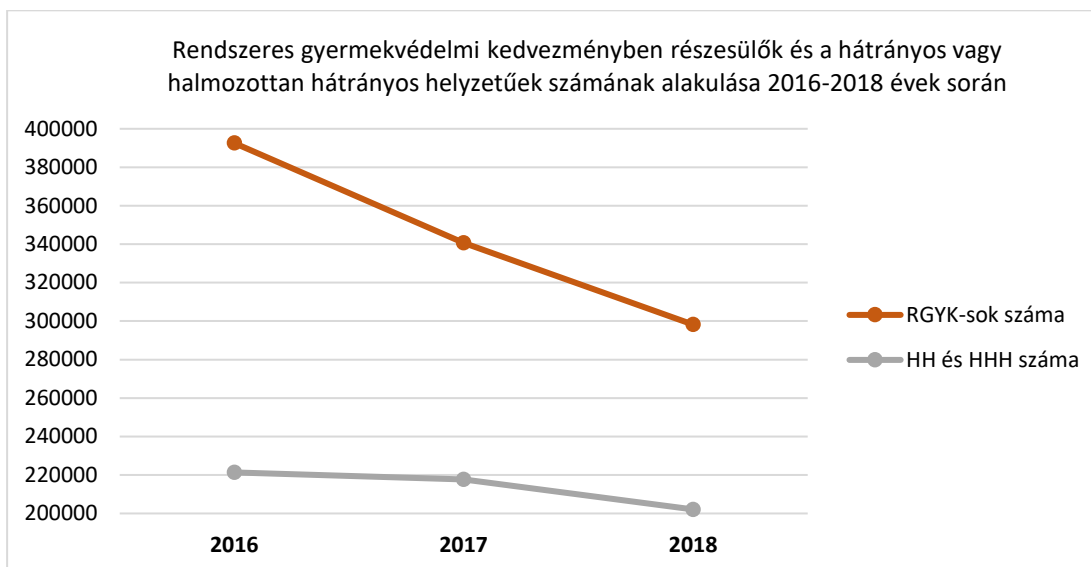
Mellékletek a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számadatainak változása 2016-2018 között című fejezethez

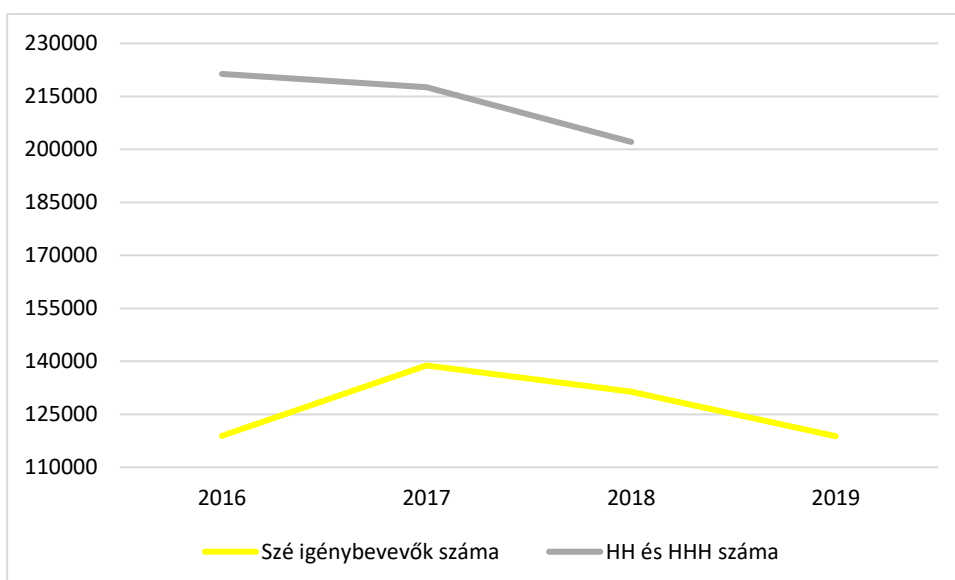
11. ábra A szünidei gyermekétkeztetés igénybevevői számának alakulása 2016-2019 között

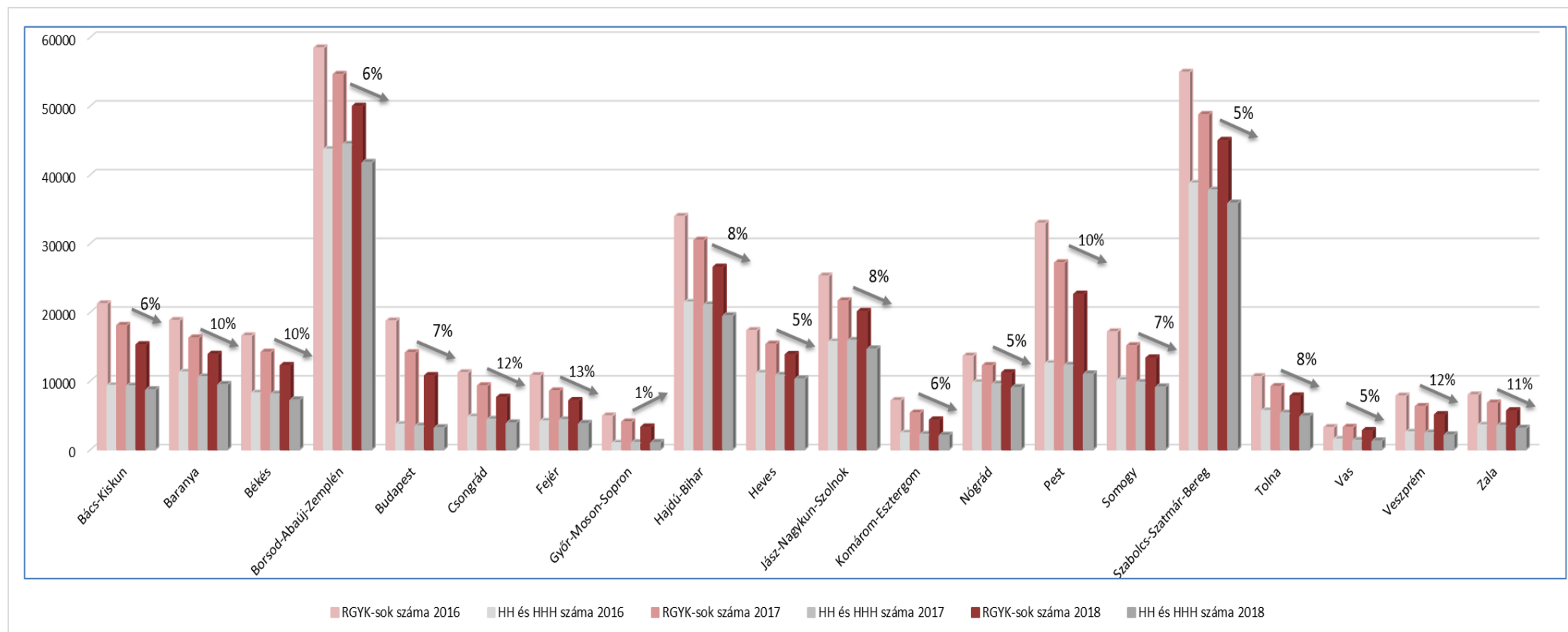
12. ábra A 0-18 éves korosztály, azon belül a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők, és a hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetűek számának alakulása 2016-2018 között

13. ábra A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők, és a hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetűek számának alakulása 2016-2018 között

14. ábra A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számának és a szünidei gyermekétkeztetés igénybevevői számának alakulása 2016-2019 között

15. ábra A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők, és a hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetűek számának alakulása 2016-2018 között megyei bontásban

A kutatás első fázisának konklúziói

A kutatás megkezdése előtt feltett kérdések közül arra, hogy miért csökken a szünidei gyermekétkeztetést nyújtó települések száma részben magyarázatot jelent az eddigiekben hosszan, több dimenzió mentén levezetett adatelemzés. Részben felelős a csökkenésért az a pozitív tendencia, hogy csökken a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma. Ennek mentén nő az olyan települések száma, ahol nincs megállapított hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű.

A 1. táblázat, a 2. táblázat és a 3. táblázat összevetésében látjuk, hogy 2017.-évről 2018.-évre 20 településsel bővült azon települések száma, ahol van kiskorú, de nincs megállapított hátrányos helyzetű, továbbá 1 településen a kiskorúak száma nullára változott. Így a 2017. év és 2018. év közötti 24 településszám különbségből 21, tehát egy jelentős része a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek e státuszából való kikerülésével magyarázható.

2016. évről a 2017. évre a kiskorú lakónépességgel rendelkező települések száma 1-el nőtt, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűt jegyző települések száma pedig 19-el csökkent. A szünidei gyermekétkeztetést nyújtó települések száma 28-al csökkent, ebből 18, ahol a kötelezettség megszűnése az ok.

2019-re a szolgáltatást nyújtó települések számának csökkenése az előző évékéhez képest közel háromszoros léptéket öltött, 65 településen szűnt meg a szolgáltatás.

Ahogy a 11. táblázat mutatja, a csökkenés mértéke a kistépelülések esetében jelentős.

Településtípus	SZÉ szolgáltatást nyújtók száma 2016	SZÉ szolgáltatást nyújtók száma 2017	SZÉ szolgáltatást nyújtók száma 2018	SZÉ szolgáltatást nyújtók száma 2019
Törpefalu	636	633	630	604
Apró falu	481	470	469	450
Kis falu	503	499	490	476
Nagy falu	428	421	413	406
Óriásfalu	127	127	125	126
Kisváros	82	80	79	79
Középváros	41	40	40	40
Nagy középváros	11	11	11	11
Nagyváros	7	7	7	7
Főváros (kerületek)	22	22	22	22

11. táblázat Szünidei gyermekétkeztetést nyújtó települések száma településtípus szerint évente

A városokban a szolgáltatást nyújtó települések számában nincs változás, de a korábban leírt 2018. évtől tapasztalt igénybevételi számcsökkenés itt is megfigyelhető. *Izd. 7. táblázat.* Az igénybevételek számának a bevezetés évét követő emelkedése után

az emelkedés mértékét enyhén meghaladó csökkenést ért el a 2018. és 2019. évek csökkenéseinek összértéke. *Lsd. 11. ábra*

A számbeli csökkenés egy része magyarázható a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számának csökkenésével, ahogy azt az elemzés során kimutattuk, a csökkenés becsült értéken 2,3%-a írható ennek számlájára.

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számában történt csökkenés mértéke az ország hátrányos helyzetű területein kisebb mértékű, mint a kedvezőbb komplex mutatókkal rendelkező területeken. *Lsd. 15. ábra*

Az igénybevételek számában megfigyelhető csökkenés arányának területi megoszlása szintén kirajzolja a fent említett különbséget az ország térségei között. Bár számosságában a csökkenés Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben a legmagasabb, de ezek a legmagasabb értékek is a legalacsonyabb arányt (4-8%) adják a többi megyéhez képest, és az igénybevevők száma a csökkenés után is ezekben a megyékben a legmagasabb. *Lsd. 12. táblázat*

megye	2017 összes átlagos napi létszám	2018 összes átlagos napi létszám	2019 összes átlagos napi létszám	2017-2018 év közti csökkenés	2018-2019 év közti csökkenés	2018-2019 év közti csökkenés aránya
Bács-Kiskun	4012	3630	3055	382	575	16%
Baranya	7494	7556	6275	-62	1281	17%
Békés	5408	5147	4429	261	718	14%
Borsod-Abaúj-Zemplén	30144	28658	27530	1486	1128	4%
Budapest	830	531	409	299	122	23%
Csongrád	2897	2615	2105	282	510	20%
Fejér	2114	2008	1668	106	340	17%
Győr-Moson-Sopron	505	534	451	-29	83	16%
Hajdú-Bihar	14325	13673	12305	652	1368	10%
Heves	6378	5841	5503	537	338	6%
Jász-Nagykun-Szolnok	9959	9775	8813	184	962	10%
Komárom-Esztergom	1178	1012	851	166	161	16%
Nógrád	6783	6604	5968	179	636	10%
Pest	5181	4697	4193	484	504	11%
Somogy	6591	6362	5559	229	803	13%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	28339	26600	24380	1739	2220	8%
Tolna	2700	2580	2090	120	490	19%
Vas	629	545	511	84	34	6%
Veszprém	1440	1284	1046	156	238	19%
Zala	1923	1807	1667	116	140	8%
összesen	138830	131459	118808	7371	12651	10%

12. táblázat A szünidei gyermekétkeztetés igénybevételi száma megyei bontásban, továbbá a változások száma és aránya

Kvalitatív szakasz: Az interjúk

A rendelkezésre álló adatok különböző dimenziók mentén történt elemzése során kirajzolódott, hogy az ország mely részein, milyen típusú településeket válasszunk arra, hogy személyes interjú segítségével további információkat nyerjünk a szünidei gyermekétkeztetés mikéntjéről.

A korábban leírtak mentén létrehoztunk egy mintakeretet, amelyből a megkérdezett településeket végül kiválasztottuk. Törekedtünk arra, hogy olyan településeket is megkérdezzünk, amelyek a számok alapján valamiért különösnek tűnnek, hogy a bennünk felmerült kérdésekre választ nyerjünk. Az interjúk minta nem nevezhető reprezentatívnak, a célunk a kutatásnak ebben a fázisában inkább a kérdések pontosítása, a gyakorlatok megismerése, a háttérben húzódó egyéb befolyásoló tényezők feltárása volt. Ennek mentén a megbízhatóság kérdésében nem mondhatjuk ki, hogy más településeket választva a mintába ugyanezeket a véleményeket hallottuk volna, és így nem is érvényes arra, hogy a válaszok alapján végleges általánosított megállapításokat tegyünk a vizsgált témát illetően. Ezért hangsúlyozzuk, hogy az interjúk a kutatási folyamatunk második fázisának módszereként hozzájárulnak a teljes kutatás módszertani megfeleléséhez, a reprezentativitás, megbízhatóság és érvényesség kritériumainak teljesüléséhez.

9 településen készült interjú az önkormányzat jegyzőjével, vagy szociális előadójával, néhol mindkettő, vagy a gazdasági vezető is jelen volt; ugyanezekben a helyeken felkerestük a család- és gyermekjóléti szolgálatok munkatársait is. Habár 9 helyen voltunk, 11 külön települést érintettek az interjúk, mert egyes települések társulásként működnek, vagy egyes család- és gyermekjóléti szolgálatok több települést érintően adtak felvilágosítást.

Az érintett települések között volt egy Közép-Dunántúli régióban található nagy középváros, ahol az előzetes adatok alapján nem valósult meg a szünidei gyermekétkeztetés, annak ellenére, hogy a településen élnek hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek.

Két kisvárost is felkerestünk, egyiket egy nyugati megyénkben, a másikat a Dél-Alföldi régió egyik megyéjében. Mindkét kisvárosban megvalósul a szolgáltatás, de az egy főre jutó adóerő-képesség, és az ezen alapuló egy fő étkeztetésére eső állami támogatás összege eltér.

Három óriásfalut is kiválasztottunk. Egy Pest megyei település esetében nem valósult meg a szünidei gyermekétkeztetés 2017-ben, kevés a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek. Komárom-Esztergom megyében olyan óriásfalut választottunk, ahol az adatok alapján nincs hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermek. A harmadik ilyen típusú települést Jász-Nagykun-Szolnok megyéből választottunk, ahol az országos átlagot meghaladó, továbbá a településtípusra jellemző átlaghoz képest is magasabb a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek száma, és nagyobb a szünidei gyermekétkeztetésben részesülők aránya is.

Három nagyfaluban is készítettünk interjút, ebben a kategóriában is kerestünk hátrányos helyzetű területen lévő települést. Nógrád megyében találtunk egy a rendelkezésünkre álló adatok alapján különösnek tűnő települést, ahol nagy eltérést láttunk a hátrányos és halmozottan hátrányos 0-18 évesek száma, és a szünidei gyermekétkeztetést igénybevevők száma között. (120 jogosult közül csupán 17 személy részesült 2017-ben a szolgáltatásban, ez a szám a következő két évben 5 főre csökkent). Egy Közép-Dunántúli nagyfalut is kiválasztottunk, ahol a nagyszámú 0-18 éves lakónépesség között nincs egyetlen megállapított hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű sem. És egy olyan nyugati megye települését, ahol az igénybevételek száma az évek során emelkedett.

Két kisfalut is felkerestünk, egyet Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és egyet egy Nyugat-Dunántúli megyében. Az egyik településen az országos átlaghoz képest igen magas, míg a másikban nagyon alacsony a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek aránya, de mindkettő esetében szinte 100%-os a szünidei gyermekétkeztetés igénybevétele a jogosultak részéről.

Törpe és aprófalvak bevonását nagyon fontosnak tartottuk, de nem a személyes interjúk módszerével kerestünk meg ezen településtípusok képviselőit, mert gyakori, hogy a közigazgatási irányítás társulás keretében történik. Jobbnak láttuk, ha olyan térségben, ahol sok törpefalva található, ott a család- és gyermekjóléti szolgálatok munkatársai körében fókuszcsoportos interjú során nyerünk bővebb információt a kollégáktól. Baranya megye tűnt a legalkalmasabbnak erre, ahogy a 3. ábra mutatja, ebben a megyében a legmagasabb a törpefalvak száma, továbbá a településtípus aránya az összes településhez viszonyítva szintén ebben a megyében a legmagasabb. Igyekeztünk az ország különböző területein, főként a leginkább nagy különbségeket mutató területekről kiválasztani az interjúalanyokat, figyelve azon sajátosságokat, amelyeket a korábbi fejezetekben felvetettünk.

Párhuzamosan folytak a fókuszcsoportos interjúk is, összesen 8 helyszínen. 6 megyei csoport, és két fővárosi csoport körében beszéltünk a szünidei gyermekétkeztetés elmúlt 4 év területi tapasztalatairól. Heves, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén, Somogy, Nógrád, és Baranya megyék család- és gyermekjóléti szolgálatainak és központjainak küldöttjei, 45 járásból, összesen 133 fő, és a fővárosban 17 kerület család- és gyermekjóléti szolgálatainak és központjainak képviselői 34 fő vettek részt a beszélgetésekben.

Mindkét interjú típusban félig strukturált interjúk módszert alkalmaztunk. Főbb kérdésköröket határoztunk meg, és engedjük, hogy a beszélgetés során az interjú résztvevőinek gondolatmenete, mondanivalója mentén kapjunk választ a kérdéseinkre. A kérdések körüljárták a szolgáltatás bevezetésének körülményeit, az igénylés és szolgáltatás menetét, a helyi lehetőségeket, az igénybevevők motivációit és attitűdjeit, és igyekeztünk az önkormányzat vezetőinek, és a család- és gyermekjóléti szolgálatok munkatársainak véleményét és hozzáállását megismerni a hátrányos helyzetűek támogatásával, és főként a szünidei gyermekétkeztetés megítélésével kapcsolatban.

Az egyéni és csoportos interjúk vázlatait a 1. Melléklet és a 2. Melléklet mutatják.

A személyes interjúk tapasztalatai

Az ellátás biztosítása:

328/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet – a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások térítési díjáról és az igénylésükhöz felhasználható bizonyítékokról (Továbbiakban Korm. rendelet)

13/A. § * (1) A szünidei gyermekétkeztetés keretében a gyermek lakóhelye, vagy ha a gyermek életvitelszerűen a bejelentett tartózkodási helyén lakik, a tartózkodási helye szerinti települési önkormányzat (ezen alcím alkalmazásában a továbbiakban együtt: települési önkormányzat) a déli meleg főétkezés helyben történő elfogyasztásának megszervezéséről gondoskodik. Ha a helyben történő elfogyasztásra nincs lehetőség, így különösen erre alkalmas helyiség hiánya esetén, a szünidei gyermekétkeztetés az étel elvitelével vagy a gyermek számára történő kiszállításával is biztosítható.

(2) A szünidei gyermekétkeztetés során, ha az étel helyben történő elfogyasztását a gyermek előre nem látható hiányzása, betegsége vagy egyéb ok akadályozza, a részére biztosított étel elvitelét a szülője, más törvényes képviselője vagy a szülő, más törvényes képviselő által megbízott személy számára lehetővé kell tenni. Ha erre nem kerül sor, akkor az étel másik, a Gyot. 21/C. §-ában foglaltaknak megfelelő gyermek számára átadható helyben történő elfogyasztásra vagy elvitel formájában.

(3) A települési önkormányzat a szünidei gyermekétkeztetést

a) a tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben meghatározott őszi, téli és tavaszi tanítási szünet, valamint az ezen időtartamra eső, a bölcsődei ellátást nyújtó intézmény és az óvoda zárva tartásának időtartama alatti munkanapokon (a továbbiakban együtt: évközi szünet), és
b) a tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben meghatározott nyári tanítási szünet időtartama alatt legalább 43 munkanapon, valamint az ezen időtartamra eső, a bölcsődei ellátást nyújtó intézmény és az óvoda zárva tartásának időtartama alatti munkanapokon (a továbbiakban együtt: nyári szünet)

szervezi meg.

(4) A szünidei gyermekétkeztetés biztosításának időszaka a gyermek más településen történő táborozása vagy más okból való akadályoztatása esetén az adott gyermek tekintetében a (3) bekezdésében meghatározott időtartamnál rövidebb is lehet.

(5) A szünidei gyermekétkeztetéshez kapcsolódóan a települési önkormányzat **szabadidős programot biztosíthat** a gyermekek számára, különösen a nyári szünet időtartama alatt.

A bevezetés évében szinte minden megkérdezett önkormányzat a szolgáltatást a közétkeztetésben, intézményi étkeztetésben már bizonyított, ismert szolgáltató, vállalkozó, vagy saját konyha által biztosította. Egyetlen önkormányzat sem jelezte, hogy a bevezetéskor problémát jelentett volna, hogy megtalálják a szolgáltatás nyújtásához az ételt biztosító szolgáltatót.

Nagyobb települések, városok esetében említették, hogy pályázat útján választották ki a vállalkozót. A megkérdezett nagy középváros számára „Adott volt, hogy a városi Intézményi Központon keresztül” biztosítják az iskolásoknak, az óvoda és bölcsőde esetében az ügyeletes intézmény konyháján keresztül.

A saját konyhát a megkérdezett kistalu költséghatékonyabbnak találta. Tapasztalatuk szerint az igénybevevők jobban szeretik, mert év közben is ezt eszik a gyerekek. Változatosabb az étel, jobban igazodik a helyiek elvárásaihoz.

Nógrád megyében a fókuszcsoportos interjúknál is elhangzott, hogy saját konyháról többen veszik igénybe a szolgáltatást, mert ízletes, változatos, az igényeknek megfelelő. Budapest több kerületében ugyanaz a konyha biztosítja, mint aki év közben, így a minőség megszokott. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye több települését érintően, és Somogy megyében is két járás képviselője is említette, hogy a települések nagy részében ugyanaz a szolgáltató biztosítja az ételt. Általában ugyanaz a konyha főz, aki év közben, ezért minőségre nincs panasz, egész évben ezt eszik, megszokták. – mondták a résztvevők.

Kisfalu Borsod-Abaúj-Zemplén megye: A konyhások is és az önkormányzati ügyintézők is ismerik az embereket, nem okoz problémát a nagy adagszámot kiosztani. Az igényekhez próbálják alakítani a szolgáltatást. Előre adagoltan, fóliázott műanyag edényekben kapják az igénybevevők az ételt.

Az állami támogatás összegéről

Megkérdeztük az önkormányzatokat, hogy a támogatási összegből mennyire tudják biztosítani a szolgáltatást, szükséges-e az önkormányzatnak saját forrást is biztosítani a jogosultak ellátásához.²⁴

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kistalu jegyzője úgy nyilatkozott, hogy a szolgáltatás biztosítása **nehezen jön ki az összegből**. Mindig **ki kell pótolnia** az önkormányzatnak. A település a támogatás legmagasabb összegét kapja, 570 Ft-ot/adag, az étkeztetett személyek száma 408 fő volt 2017-ben.

Komárom-Esztergom megye megkérdezett nagyfalujában a **normatíva lefedi** a megbízott vállalkozó költségeit. Ajánlatot kérnek a vállalkozótól, a közétkeztetéssel megegyezően, és az egyeztetések mentén a vállalkozó próbálja kihozni a rendelkezésre álló összegből. Az önkormányzat fő bevételi forrása az állami támogatás, kevés a vállalkozásoktól származó adóbevétel. Ipari vállalkozások vannak jellemzően a településen, 1-2 nagyobb befektető. Kevés a külterületi rész, ezért nem jellemző a mezőgazdasági tevékenység. Szintén a legmagasabb összegű támogatásban részesül a település, az étkeztetett személyek száma 13 fő volt 2017-ben (itt 2019-re 37 főre emelkedett a szám.)

Nógrád megye nagyfalujában a jegyző úgy nyilatkozott, hogy **a támogatás nem fedi le a kiadásokat. A minimális adagszám belefér a konyha kapacitásába**. Itt is a maximális 570 Ft összeggel gazdálkodnak adagonként, 2017-ben 17 fő vette igénybe a szolgáltatást.

Békés megye kisvárosában az önkormányzat gazdasági vezetője úgy nyilatkozott, hogy **a normatívából és a szociális pénzekből tudják finanszírozni**. Idei évtől (2019) **kell majd kipótolni**. A minőséget tudnák emelni, ha nagyobb összeget tudnának

²⁴ Az állami támogatás legmagasabb összege 570 Ft/ adag; legkisebb 285 Ft/adag. A támogatás összege a település egy főre jutó adóerő-képessége alapján kerül megállapításra. Forrás: Pénzügyminisztérium által megküldött adattábla

ráfördíteni a szolgáltatásra. 454 Fő igénybevevő mellett 570 Ft/adag támogatással gazdálkodnak.

Fejér megye nagy középvárosában a gazdasági vezető nyilatkozott a kérdésben: „Az ételt ki lehet hozni ebből az összegből, de **a mögöttes szolgáltatási elemeket nem lehet ebből finanszírozni**. Az Intézményi Központ ugyanazzal az összeggel szolgáltat minden fajta étkeztetést. Az iskolai konyha alkalmazottait, és az iskola rezsijét is fizetni kell, ahol az ételt osztják.” A magas adóerő-képesség miatt alacsony a támogatás összege, 285 Ft/adag. A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa szerint az önkormányzatnak szinte minden normatív támogatást ki kell egészíteni, de az önkormányzatnak ez nem okoz problémát.

Összefoglalva a hallottakat, ahol indokoltan a legmagasabb összegű normatív támogatással gazdálkodnak, és jellemzően a normatíva a legfőbb bevételi forrás, ott a nyilatkozó önkormányzatok fele vagy a kis létszám miatt, vagy a vállalkozó hozzáállása miatt megoldja ebből az összegből, a másik fele pedig kipótolja a bevételek átcsoportosításával. Ahol a normatíva a település erős adóerő-képessége miatt alacsony, ott az ételt elő tudják állítani a normatíva összegéből, de a szolgáltatás járulékos költségeit az önkormányzatnak kell állnia saját forrásból.

A fókuszcsoportos interjúk során két megyében nyilatkoztak a témában, Heves és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben. Általános tapasztalatuk szerint az integrált intézmények esetén, saját konyhán ki tudják gazdálkodni az összegből. Kis településeknek nem mindig elég az összeg, nehézséget okoz a települési önkormányzatoknak a szűkös bevételekből kipótolni. Megyei nagyváros esetében is említették, hogy az önkormányzatnak a saját költségvetéséből ki kellett pótolnia az összeget. Főként a nyersanyagok árának emelkedése okán érzik szűkösnek a támogatási keretet.

Az ételosztás helyszíne

Az étel osztásának helyszínét ott, ahol több helyszín is szóba jöhetett, úgy próbálták megválasztani, hogy mindenki számára könnyen elérhető legyen.

Óriásfalu Jász-Nagykun-Szolnok megye: 700 adagos saját főzőkonyha biztosítja az ételt a gimnázium épületében. Gyerekekre és felnőttekre is itt főznek az intézményi étkezés ideje alatt is. **Belvárosi részen van**, könnyen megközelíthető.

Nagyfalu Komárom-Esztergom megye: **Faluközpontban van** az osztóhely, az iskola utcájában, az iskolával szemben.

Kisváros Békés megyében: Az osztóhely a **városközpontban** van. Nem volt a távolságra panasz. Habár a település nagy területi kiterjedésű, de mindenki biciklivel jár, számukra leküzdhetők ezek a távolságok.

Komárom-Esztergom megye kisvárosa esetében megjegyezte a nyilatkozó, hogy az osztóhely **nem mindenki számára könnyen elérhető**: „Egyik oktatási intézményben főznek, onnan látják el a többi oktatási intézményi étkezést, és a kórház is innen viszi az ételt. Van, akihez túl messze van ez az osztóhely.”

Óriásfalu Pest megye: 2016-ban még volt szünidei étkeztetés, a 3 iskola közül a főúton lévő volt az osztóhely, ahol két közfoglalkoztatott ételhordóba kiporciózta a vállalkozó

által szállított ételt. A **főzőkonyha azonban átköltözött** a szakiskolába, ami egy magasabban fekvő részén van a városnak, és nem a főúton. Oda kellett menniük a családoknak. **Oda egyre kevesebben mentek el**, (2018 nyár 35-en, a többi szünetben senki), és egyre kevesebben is igényelték a szünidei gyermekétkeztetést. Utolsó évben az étkeztetést végző helyi vállalkozó még a kiszállítást is vállalta, előre csomagoltan, „de így sem kellett” a jogosultaknak.

A fókuszcsoportos interjúk során az általános tapasztalatokról beszélve a résztvevők öt megyében is hangsúlyozták, hogy ahol sok az igénybevevő, ott több helyszínen megszervezik az ételosztást. Öt megyében említették, hogy figyelembe veszik az osztóhely kiválasztásánál, hogy a lehető legtöbb jogosult számára könnyen megközelíthető legyen. A céljuk, hogy **minél közelebb vigyék a jogosultakhoz a szolgáltatást**. Heves megye egyik nagy középvárosában az egyik külső városrészben létesítettek új osztópontot, mert úgy látták, onnan nem tudtak elmenni a meglévő osztóhelyre a családok. Nógrád megye egyik kisvárosában 3 osztóhely van, tapasztalatuk szerint, **aki közel lakik az osztóhelyhez, az elviszi az ételt**.

A nagyvárosokra és a nagy középvárosokra jellemző, hogy több osztóhelyet is kijelölnek, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye nagyvárosában például 12 osztóhelyen is átvehetik a jogosultak az ételt, több százan (900-1000 fő között évente) élnek a lehetőséggel, itt 84%-os az igénybevevők aránya a hátrányos helyzetűek számához viszonyítva. Borsod-Abaúj-Zemplén megye egyik középvárosában azonban egy osztóhely van, ahová a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa szerint a családok egy része több gyerekkel a buszjegyek miatt nem mennek el. **Ha a szülő meg tudja oldani a gyerekek felügyeletét arra az időre, amíg elhozza az ételt, akkor megéri neki elmenni**. Itt 48%-os az igénybevevők aránya (300 fő körüli igénybevevői számmal), míg hasonló számú hátrányos helyzetű státusszal rendelkező személyeket számláló megyei óriásfaluban, ahol 3 osztóhely is van, 67%-os az igénylők aránya. (közel 600 fő igénylővel).

Somogy megye nagy középvárosában 2018-tól emelkedett meg az igénybevevők száma, itt 2019-ben már 4 helyszínen történt az étel osztása, és az előző évhez képest több, mint a duplájára emelkedett az igénybevevők száma, amely így elérte - az egyébként a megyére jellemző - csekély számú hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számához viszonyított 50%-os arányt. (239 jogosult – 118 igénylő). A megye középvárosában a hajléktalanszálló az egyik osztóhely, ahová a családok nem szívesen mennek, és **nem szívesen engedik a gyermekeiket egyedül oda menni** – a családsegítő elmondása szerint.

Az osztóhely távolsága relatív, mégis befolyásolhatja a jogosultak hozzáállását, így az igénybevételek számát. Mint láttuk a nyilatkozó települések esetében, hogy a központi helyen lévő osztóhely is jelenthet egyes igénybevevők számára nagy távolságot, és az osztóhely költözése is visszavetheti az igénybevételek számát. A fókuszcsoportok tanulsága szerint a szünidei gyermekétkeztetés akkor hatékonyabb, ha az étel átvételének helyét minél közelebb viszik a jogosultakhoz, ennek érdekében akár több helyszínt is kijelölnek, de a helyszín megválasztása, mint a fent leírtakban olvashattuk, befolyással bír az igénybevételek „kedvre”.

Az ételosztás módja

Az ételosztás módja lehet-e befolyásoló tényező a szünidei gyermekétkeztetés igénybevételére?

Nógrád megye nagyfalujában: „Mi nem vagyunk hajlandóak **csak az intézményben** lehetőséget biztosítani arra, hogy két óra időtartamban normál körülmények között **elfogyasszák az ételt.**” – mondta a jegyző. – „Ez nem mindenkinek tetszik.” Amíg többen voltak az igénybevevők, az iskolában volt az étkeztetés, amióta nagyon kevesen vannak, az óvodába helyezték át. Nem nagyon mennek el a jogosultak, pedig mindkét helyszín könnyen megközelíthető a település bármely részéről.

Óriásfalu Jász-Nagykun-Szolnok megyében: „Mivel jogszabályi kötelezettség, igyekszünk teljesíteni, és minden problémát elhárítani. **Ételessel mennek**, külön kiadó hely van nekik. Zökkenőmentesen megy a gyermekétkeztetés.” – mondta a település jegyzője.

Nagyfalu Komárom-Esztergom megye: Egy helyi vállalkozó az éttermében biztosítja az ételt. **Helyben is el lehet fogyasztani, de haza is lehet vinni ételhordóban.** Óvoda és iskolaidőben is az étteremben fogyasztják el az ételt a gyerekek.

Kisváros Komárom-Esztergom megye család és gyermekjóléti szolgálata több település vonatkozásában nyilatkozta: **Kiszállítás egyik településen sincs, de igény az lenne rá több helyen. Szerintük többen igénybe vennék a szolgáltatást, ha lenne kiszállítás.** Az étel átvételét igazoló aláírás miatt gondolják, hogy esetleg nehézkes lenne a kivitelezés.

Ez utóbbi megye óriásfalujában is úgy gondolja a megkérdezett család- és gyermekjóléti szolgálat, hogy ha kiszállítás lenne, többen igénybe vennék, és szerinte ez a többi általuk ellátott településre is igaz. Volt olyan település, ahol mindig elkopott az ételhordó, vagy nem volt megfelelően elmosva. Amióta ott is **előre csomagoltan kapják, többen igénybe veszik a szolgáltatást.**

A Békés megyei kisvárosban a kiszállítás igénye, lehetősége nem is merült fel. Óriásfalvak úgy nyilatkoztak, kiszállítás nincs, mert nincs rá kapacitás.

Jász-Nagykun-Szolnok megyei óriásfalu család- és gyermekjóléti szolgálatának munkatársa elmondta, hogy **korábban kellett szabadidős foglalkozást biztosítani az étkeztetés idejére.** A résztvevők alacsony létszáma miatt felhagytak ezzel. Az osztásnál nem kell a szolgálat munkatársainak jelen lenniük. Ha kellene, problémát okozna, hogyan oldják meg a munkatársak, és szerintük haszna csak az lehetne, hogy a településre beköltözőkről hamarabb értesülnének.

Komárom-Esztergom megye kisvárosában ugyanakkor a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársai **minden nap ott vannak az osztásnál.** (12-13 óra között). Az aláíratást intézik, míg a konyha alkalmazottai kiadják az ételt. Korábban próbálták, hogy az osztás idején valamilyen program/tevékenység is legyen a gyerekeknek, de nem működött, a gyerekek nem akartak részt venni rajta.

A fókuszcsoportokon megkérdezett család- és gyermekjóléti szolgálatok képviselői megfogalmazták az ételosztás egyes módjainak előnyeit és hátrányait.

Két budapesti kerületben, és 5 megyében (8 járásban) van olyan település, ahol előre csomagoltan, **egyszer-használatos dobozokban** vehetik át a jogosultak az ételt, amelynek előnyeként említették, hogy **így másnak is oda tudják adni**, olyan rászorulóknak, akik kiszorultak a jogosultsági feltételekből. **Olyan helyszínen is tudják biztosítani az átvételi lehetőséget, amely nem felelne meg a HACCP előírásainak.** Heves megye egyik településén az ételosztás második helyszíne egy buszmegálló. Az ételhordóban történő kipurciózás még mindig a leggyakoribb módja az étel átadásának, az ételhordók minőségi megfelelőségére 3 megyében tértek ki a résztvevők, az eltört és elveszett ételhordók pótlását is problémaként említve. Volt olyan résztvevő, aki szerint az előre dobozolás túlzás, luxus kategória.

4 megyében (8 járásban) egyes településeken kiszállítást is biztosítanak a szolgáltatásban. A fókuszcsoport résztvevői szerint **ahol van kiszállítás, ott többen veszik igénybe a szolgáltatást. Kistelepüléseken gyakoribb, hogy a falugondnok házhoz szállítja az ételt a jogosultaknak.** „Ahol a falugondnok kiviszi, jobban igénybe veszik, jó lenne mindenhol a kiszállítás, de ha csak korlátozott számban tudnák házhoz szállítani, feszültséget okozna a jogosultak között.” – (Családsegítő, Nógrád megyei fókuszcsoport). Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egyik óriásfalujában a napi átlagos igénylői létszám 800-900 fő között volt az elmúlt években, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek közel 100%-a igényli a szolgáltatást. A családsegítő szerint a kiszállítás miatt kérik ennyire sokan.

3 megye 1-1 településén próbálkoztak szabadidős foglalkozással az ételosztás idejére. Alacsony érdeklődés miatt 2 településen ezt rövid időn belül megszüntették. Baranya megye településén azzal szembesültek, hogy a gyerekek egy része bár szívesen részt vett a foglalkozáson, de az ételt nem fogyaszthatta el a többi gyerekkel helyben, mert a szülő elvitellel kérte az ételt, hogy a család többi tagja is ehessen belőle. Több résztvevő az osztóhely épületének hiányosságára hivatkozott, ami megakadályozza, hogy szabadidős tevékenységet szervezzenek.

6 megyében is vannak olyan települések, ahol a család- és gyermekjóléti szolgálatok munkatársai jelen vannak az ételosztásnál. Az egyik budapesti kerületben az első évben az adminisztráció betanítása miatt volt szükség a jelenlétükre.

A válaszokból láthatjuk, hogy van, ahol többféle módon is biztosítják, hogy a jogosultak az ételt megkapják. A legtöbben a kiszállítás lehetőségét nem tudják biztosítani kapacitás hiányában, habár a megkérdezettek tapasztalataik alapján hangsúlyozták, hogy ahol a szolgáltató vagy a falugondnok kiszállítással elviszi, ott többen igénylik, ha helyben fogyasztás, vagy elvitel van, nem kérik annyian. Az ételhordó beszerzése, pótlása, minőségi karbantartása problémákat vet fel, az előre csomagolás plusz költség. Voltak települések, ahol megszervezték a szolgáltatáshoz társított szabadidős foglalkozást, de a legtöbb esetben a csekély érdeklődés miatt rövid időn belül meg is szüntették.

Megkérdeztünk olyan települést is, ahol a vizsgált statisztika szerint nincs szünidei gyermekétkeztetés.

Óriásfalu Komárom-Esztergom megyében: A település nagy ipari parkkal rendelkezik, sok ipari vállalkozás, gyár található itt, nagyszámú alkalmazotti létszámmal. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosultak száma az évek során fokozatosan csökkent, a munkanélküliség is csökkent, magasabbak lettek a jövedelmek. Ezért nincs a településen hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű. Rászoruló lenne, főként az Ukrajnából nagy számban érkező vendégmunkások. Ők inkább család nélkül érkeznek, de jönnek azért családotól is, de nem jelentkeznek be, így nem jelennek meg az Önkormányzat látókörében.

Főként német nemzetiségiek által lakott (Sváb) település, nehezen fogadnak be betelepülőket, zárt közösséget alkotnak. „30-40 év után is gyütt-ment a gyütt-ment.” Van is ebből ellentét a betelepült és a sváb lakóközösség között. – Mondta el a település jegyzője.

Az önkormányzat saját költségére kiterjesztette a jogosultak körét a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülőkre, és helyi vállalkozóval a család- és gyermekjóléti szolgálat épületében a szolgálat munkatársainak segítségével biztosították a szolgáltatást, de kevés volt az igénybevevő, Ők is egy idő után elmaradtak, a következő évben már nem igényelték.

A szünidei gyermekétkeztetés „marketingje”

A tájékoztatás mikéntje az egyes településeken

A szolgáltatásról történő általános tájékoztatás mikéntjéről, fórumairól szintén megkérdeztük az interjúalanyokat. Abból a feltevésből indultunk ki, hogy a nem megfelelő tájékozottság a szolgáltatásról és a jogosultsági feltételekről bármely szolgáltatás esetén okozhat alacsony igénybevevői számot.

A válaszadók legtöbbször úgy nyilatkozott, hogy a rendelkezésre álló lehetőségeket kihasználják: nevelési-oktatási intézményeken keresztül, az önkormányzat hirdető felületein, faliújság, honlap, és ahol van ilyen, főleg városokban a helyi sajtó felületein is.

Óriásfalu Pest megye: **Iskolában a titkárnő**, aki a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülőkkel az intézményi térítési díjat rendezi, Ő tájékoztatja a szülőket a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségéről is. Akinek lejár ez a kedvezmény, és bemegy az Önkormányzathoz, **az ügyintéző is tájékoztatja.**

Komárom-Esztergom megyében a megkérdezett óriásfaluban a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa kereste meg az **iskolákat, óvodákat, és tette ki a tájékoztatót**, továbbá kérte az ottani munkatársakat, hogy mindenképp jelezzék, ha úgy látják, valaki rászorulna a szolgáltatásra. Más hozzájuk tartozó településen azt tapasztalta, hogy az önkormányzat szociális ügyintézője kézben tartja a tájékoztatást. A megye megkérdezett nagyfalujában úgy gondolják, **a honlapon** fenn van a szociális rendelet, nyilvános, elérhető, onnan tudnak tájékozódni a rászorulóknak. (Itt a jogosultak 30%-a veszi igénybe a szolgáltatást. Sűrűn lakott település, város 5 km-es körzetben elérhető.) Ugyanakkor a megkérdezett munkatárs hozzátette:

„Ez sosem volt itt kérdés, **tisztában vannak velem, hogy mire jogosultak.**” – Az új beköltözők is hamar megtudják a többi lakostól. „Még nincs is lakcímük, de már

jönnek a gyermekvédelmit igényelni.” Általában „közelebbi, távolabbi rokon”, ismerős által költöznek be a településre. „Aki olyan, az mindjárt tudja, hogy családsegítő, védőnő, stb.”- hol kell jelentkeznie a segítségért.

A nógrádi nagyfalu család- és gyermekjóléti szolgálata a kérdésre hasonlóan válaszolt: „**Tudnak róla. Szájról szájra jobban terjednek a hírek.**” (Itt a 120 jogosultból 2017-ben 17 fő igényelte a szolgáltatást, 2018-ban már csak 5 fő.) Az iskola és óvoda faliújságján van kint tájékoztató a szolgáltatásról.

A Fejér megyei nagy középváros a **weboldalán**, és egyben az összes iskola, óvoda, bölcsőde weboldalán elérhetővé teszi a tájékoztatást, továbbá az önkormányzat hirdetőtábláján, és az iskolák, óvodák **hirdető tábláin** is kifüggesztik. Akinek lejár a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű státusz érvényessége, vagy aki időközben lesz jogosult a státuszra, akkor a **döntési határozattal egy időben** megtörténik a tájékoztatás is. (Itt 150 főből 14 fő vette igénybe a szolgáltatást 2017-ben, 2018-ban 9, és 2019-ben 2 fő.)

A Békés megyei kisváros a **helyi újság, és az önkormányzat faliújsága** segítségével tájékoztatja a lakosságot, a jogosultaknak pedig írásban is kiküldik egy évben egyszer a tájékoztatást. A megkérdezett önkormányzati munkatárs szerint **nem feltétlenül olvassák el az értesítőket**, de kizártnak tartja, hogy ne tudjon a család a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségéről. (Itt a jogosultak 53%-a részesül a szolgáltatásban.) „A jogosultak többségének az alacsony érdekérvényesítő képességük miatt szükségük van minél szélesebb körű támogatásra ügyeik intézésében.”- mondta a település aljegyzője.

A fókuszcsoporthoz tartozó interjúk során két budapesti kerületben említették meg, hogy iskolák és óvodák bevonásával történik a tájékoztatás. Két megyében emelték ki a család- és gyermekjóléti szolgálat munkáját a tájékoztatásban. Egy budapesti kerület képviselőjében jelen lévő családsegítő szerint nincs szükség tájékoztatásra, mert náluk „könnyű volt az átmenet a 2016 előtti és utáni támogatási forma között; egymásnak adják át az információt a jogosultak.” – Ebben a negyedik legtöbb hátrányos helyzetű számláló kerületben a jogosultak 7%-a veszi igénybe a szolgáltatást, egy viszonylag állandó 20-30 fős létszámmal.

Két megye képviselői szintén erősítették azt a nézetet, hogy egymástól hamarabb megtudják a jogosultak, milyen támogatásokat igényelhetnek.

A válaszadók legtöbbször úgy gondolta, hogy a jogosultak tájékoztatása a lehetőségekhez mérten teljes körű. Kistelepülések esetében a személyes tájékoztatást, és a jogosultak egymás közti kommunikációját, mint informális csatornát tartják eredményesnek, a városok a honlapok és faliújságok adta lehetőségek mentén próbálják elérni az érdekelteket.

A jogosultak kiértesítése a jogosultság fennállásáról és az igénylés menetéről

A jogszabályok szerint a jogosultak kiértesítéséért az önkormányzat jegyzője felelős. **Korm. rendelet 13/B. § (1)** A települési önkormányzat jegyzője írásban tájékoztatja azon hátrányos helyzetű és rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek szülőjét vagy más törvényes képviselőjét (a 13/B. § alkalmazásában

a továbbiakban együtt: jogosult), akinek gyermeke tekintetében a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzet az adott év

a) szeptember 1-jén fennáll, az évközi szünet időtartamára eső szünidei gyermekétkeztetés igénybevételek lehetőségéről, az igénybevétel módjáról, valamint a szünidei gyermekétkeztetés biztosításának időtartamáról, helyszínéről és módjáról minden év szeptember 15-éig,

b) május 1-jén fennáll, a nyári szünet időtartamára eső szünidei gyermekétkeztetés igénybevételek lehetőségéről, az igénybevétel módjáról, valamint a szünidei gyermekétkeztetés biztosításának időtartamáról, helyszínéről és módjáról minden év május 15-éig.

(3) A települési önkormányzat jegyzője az (1) és (2) bekezdés szerinti tájékoztatással egyidejűleg megküldi a jogosultnak a szünidei gyermekétkeztetés igényléséhez szükséges 7. melléklet szerinti nyilatkozatot. Ha a jogosult több hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermeket nevel, a gyermekek számának megfelelő számú nyilatkozatot kell számára megküldeni.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye megkérdezett kistalujában a kiértékelés a **közfoglalkoztatottak által kézbesített levéllel** teljesítik, de sokszor maga a közfoglalkoztatott is érintett, és a reggeli eligazításnál átadják részére a nyomtatványt. **A szociális ügyintéző helyi lakos**, mindenkit ismer, ő segít a kitöltésben is. Ő bírálja el a hátrányos helyzetű státusz kérelmeket az érintett gyermekek részére, és azonnal a szünidei gyermekétkeztetést is intézi velük. (A jogosultak 78%-a igénybevevő volt 2017-ben) A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársát nem vonják be ebbe a folyamatba, de azért ő is mindenről értesül. Szoros a kapcsolatuk az önkormányzattal. Komárom-Esztergom megye megkérdezett nagyfalujában, - ahol 30%-os igénybevétele aránnyal valósul meg a szünidei gyermekétkeztetés - az iskola és óvoda kapja a jogosultak listáját, a **tanárok/nevelők átadják a szülőknek a nyilatkozatokat**, és ők is szedik össze, és adják vissza az önkormányzatnak. Helyben van a családsegítő, heti 5 napot van jelen, kistérségi szerződéssel. Napi kapcsolatban vannak az önkormányzat munkatársaival. Szokták kérni, hogy ha valaki nem küldi vissza, keresse fel, és legyen a segítségére.

A megye másik nagyfalujában, ahol kevés a hátrányos helyzetű, és a szünidei gyermekétkeztetés igénybevevője is éppen csak 1-2 fő, az **önkormányzat intézi a teljes folyamatot**. A családsegítő heti két alkalommal van jelen a településen. Kölcsönösen jónak ítélik meg a kapcsolatot a szolgálat és az önkormányzat között.

A nógrádi nagyfalú család- és gyermekjóléti szolgálatának munkatársa úgy tudja, hogy **a szociális ügyintéző rendezi a kiértékelést** és az igénylőlapok begyűjtését.

Korm. rendelet 13/B. § (4) A települési önkormányzat jegyzője az (1) és (2) bekezdés szerinti tájékoztató kiküldésével egyidejűleg a tájékoztató címzettjeiről értesíti a család- és gyermekjóléti szolgálatot.

(5) A család- és gyermekjóléti szolgálat a (4) bekezdés szerinti értesítés alapján felkeresi a hátrányos helyzetű és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, halmozottan

hátrányos helyzetű gyermeket nevelő családot, és segítséget nyújt a jogosultnak a 7. melléklet szerinti nyilatkozat kitöltéséhez és benyújtásához.

Az önkormányzat jegyzője úgy nyilatkozott, hogy „Amikor több gyermek volt a családsegítő ment könyörögni nekik, hogy menjenek enni.”

A családsegítő az önkormányzattal való kapcsolatukat pozitívan ítéli meg: „Segítünk nekik. A szociális ügyintézővel rendszeresen megyünk együtt környezettanulmányt készíteni.”

Komárom-Esztergom, Pest és Jász-Nagykun-Szolnok megye óriásfalvaiban **levélben küldik az értesítést és igénylőlapokat.** Ezt a **szociális ügyintézők intézik.** Jász-Nagykun-Szolnok megye településén minden szünet előtt küldenek értesítőt, mert tapasztalatuk szerint „elfelejtik a jogosultak”.

Korm. rendelet 13/B. § (7) A települési önkormányzat jegyzője minden egyes szünidei gyermekétkeztetés megkezdése előtt a helyben szokásos módon, valamint az intézményi gyermekétkeztetést biztosító intézményeken keresztül felhívja a jogosultak figyelmét a szünidei gyermekétkeztetésre, annak időtartamára és helyszínére.

A kitöltésben is segít az önkormányzat szociális ügyintézője, a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait a megkérdezett óriásfalvak közül ebbe a tevékenységbe csak Jász-Nagykun-Szolnok megyében vonták be:

„Akikről tudjuk, hogy szükség van segítségre, felhívjuk a figyelmét. Van, amikor az önkormányzat kéri egyes családoknál, hogy segítsünk nekik a kitöltésben, és visszaküldésben.” – mondta a szolgálat munkatársa. Nagyon szoros a kapcsolatuk az önkormányzattal. Minden segélyezési formánál ők segítenek kitölteni a kérvényeket. A Pest megyei óriásfaluban nem kérték a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársainak segítségét a szünidei gyermekétkeztetés folyamatában. A nyilatkozó munkatárs szerint: „Negatív fogalom lett Magyarországon a családsegítő, ha azt mondjuk bárkinek, hogy menjen oda, azt mondja, inkább nem.”

A megkérdezett Komárom-Esztergom megyei kisvárosban lévő család- és gyermekjóléti szolgálat, amely több települést is ellát, a kisvárossal kapcsolatban a következő eljárásrendről tájékoztatót:

Az **Igénylőlapot az önkormányzat kiküldi,** és felhívja a jogosultak figyelmét arra, mettől meddig vehetik igénybe a szolgáltatást. **A szolgálat megkapja az igénylési mintát, és mindenkire kimennek.** (kb. 59 fő) Nem kell mindenkinek segítség a kitöltésben. De a családsegítő, amikor kimegy, viszi a kérelem mintát is, és segítenek kitölteni, ha igénylik. A lista nagyjából állandó, a legtöbb jogosult már a szolgálat látókörében van. A kitöltött igénylőlapok leadhatók az önkormányzatnál és a szolgálatnál is. A többi általuk ellátott településen ugyanakkor nem kérik a segítségüket a szünidei gyermekétkeztetésben. Egyéb támogatásokhoz környezettanulmányt szoktak együtt végezni az önkormányzatok szociális ügyintézőivel. **Kistelepüléseken ismerik egymást az önkormányzati alkalmazottak és a lakosok, így könnyen megoldják.** Nem tudnának más településen is részt venni az ételosztásnál. Társult települések esetében nem minden nap van ott a településen a családsegítő.

A Békés megyei kisvárosban a család- és gyermekjóléti szolgálat megkapja a jogosultak listáját, az **Önkormányzat kiküldi a nyilatkozatokat, utána a szolgálat is ráerősít a helyi médiumokban**, hogy figyeljenek oda, kiment a nyilatkozat. Biankó igénylőlapot is tudnak adni, ha nem találja az ügyfél.

A Fejér megyei nagy középváros önkormányzata miután **kiküldi az értesítéseket levélben, értesíti a család- és gyermekjóléti szolgálatot, és a kollégák minden egyes jogosultat felkeresnek.** „Már a bevezetés évében a Hatósági Főosztály vezetője, aki szociális irodavezető is és koordinálta a szünidei gyermekétkeztetés megszervezését, bevont bennünket a feladatokba. A Tájékoztatás nálunk is ki lett függesztve, minden munkatárs megkapta, és ügyfeleknek terjesztette az információt.

Listát kapunk a hivataltól. A kollégák felkeresik a jogosultakat, hogy elmagyarázzák mi ez a lehetőség, segítik a nyilatkozat kitöltését. Nem okozott nagy problémát, mert a munkatársak között elosztva 8-9 családhoz kellett menni.”

A fókuszcsoportos interjúkon 27 járás erősített rá arra, hogy **a kiértésítés és formanyomtatvány megküldése az önkormányzat által levélben történik.** Egy budapesti kerület képviselője jelezte, hogy az oktatási, nevelési intézményeken keresztül történik az értesítés. 4 megye 8 járásának és két kerület család- és gyermekjóléti szolgálatának képviselői mondták, hogy **a jogosultaknak segítenek a nyomtatványok kitöltésében.** 3 megye 8 járásában és 1 budapesti kerületben kapnak a szolgálatok listát a jogosultakról, van, ahol ez akár 18 települést is jelent, ahol az önkormányzatok kéri a családsegítők segítségét abban, hogy minden jogosultat keressenek fel. Somogy megye egyik kisvárosában, és két megye egy-egy járásában jellemző, hogy csak azokról kapnak listát, akik nem küldték vissza a nyilatkozatot, és az önkormányzatok a családsegítőtől azt kéri, hogy a listán szereplők családjait keressék fel. 3 megye 3 járásában, és egy budapesti kerületben azokat keresik fel a szolgálat munkatársai, akik többször, vagy huzamosabb ideig nem mennek az igényelt ételért. 4 megye 6 járásában egyáltalán nem kéri a települési önkormányzatok a szolgálat segítségét a szolgáltatás kapcsán felmerülő egyetlen feladatban sem.

Egy kerületben csak az igénylőkről küldenek listát, és itt arra kéri az önkormányzat a szolgálatot, hogy azt kérdezzék meg, hogy valóban igényli-e, biztosan érte fog-e menni, vagy esetleg szeretné-e lemondani a szolgáltatást.

A nyilatkozók szerint a kistelepülésekre jellemzőbb, hogy a szolgálatok kapnak listát a jogosultakról, és az önkormányzat kéri a jogosultak felkeresését, vagy az aktív közreműködést a nyilatkozatok kitöltésében.

A válaszokból az az általános gyakorlat olvasható ki, hogy az önkormányzat levélben küldi meg a jogosultak részére a jogosultsági értesítőt, és az igényléshez szükséges formanyomtatványt. A kitöltésben az egyéni interjúk tanulsága szerint kistelepüléseken az önkormányzat munkatársa nyújt segítséget, míg a városok gyakrabban vonják be ebbe a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait. A fókuszcsoportokon a kistelepülések vonatkozásában említették inkább, hogy a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársai aktív részvételét várja el az önkormányzat. A szolgáltatás nyújtása kapcsán a család és gyermekjóléti szolgálatok és az

önkormányzatok között kialakuló együttműködések mintázatára erőteljes hatást gyakorolnak a helyi sajátosságok.

A jogosultak és a szolgáltatást igénylők ismervei a nyilatkozók véleményének tükrében

Akik nem küldik vissza az igénylőlapot

A tájékoztatás és kiértékelés ellenére előfordul, hogy a címzettek nem küldik vissza az igénylőlapot. Legtöbbször azért, mert **nem szeretnék igényelni a szolgáltatást**. Az önkormányzatok igyekeznek elérni a jogosultakat, és mindenkitől beszerezni a nyilatkozatot, akkor is, ha az nemleges.

„Mindenkinek vissza kell küldenie. **Utána mennek a családsegítők.**”- mondja a Komárom-Esztergom megyei kisváros család- és gyermekjóléti szolgálatának munkatársa. Az óriásfalvak megkérdezettjei hangsúlyozták, hogy több helyen leadhatják az igénylők a papírt, és emellett a **szociális ügyintéző vagy a levélkihordó önkormányzati munkatárs, vagy a család- és gyermekjóléti szolgálat figyelmezteti** is a jogosultakat, hogy küldjék vissza.

Békés megyei kisváros megkérdezettjei úgy nyilatkoztak, hogy sokszor utánuk kell menni. „Kérelemhez kötött juttatás, de még néha azt is nehéz elérni, hogy ezt megtegye. Lustaságból, vagy elfelejtették.” **A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársai** ismerik, hogy kik azok, akik igénybe veszik a szolgáltatást, és figyelmeztetik őket az igénylőlap visszaküldésére.

A Nógrád megyei kistelepülés és a Fejér megyei nagy középváros nem számolt be ilyen esetről, „egyrészt, mert a szociális ügyintéző mindenkit figyelmeztet, másrészt, mert a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársai minden jogosultat felkeresnek.” – mondta az egyik megkérdezett.

A fókuszcsoporthoz tartozó interjúk során az utóbb említett két megye 2 járásának résztvevője nyilatkozta, hogy listát kapnak arról, kik nem küldik vissza, további egy járás képviselője mondta, hogy ha tudomást szereznek ilyen esetről, felkeresik a családot.

A válaszok alapján elmondhatjuk, hogy az igénylőlapok kitöltésének és visszaküldésének eredményességét a személyes interakciók segítik.

Akik jogosultak, de nem igénylik a szolgáltatást

Megkérdeztük a települések képviselőit arról is, hogy aki jogosultsága ellenére nem igényli a szolgáltatást, mivel indokolja a döntését.

A legtöbb településen arra hivatkoznak, **hogy valójában nem szorulnak rá**.

Békés megye kisvárosában a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa szerint vannak olyan családok, ahol a jövedelmi viszonyok megfelelnek a kedvezményre való jogosultságnak, de jóval **jobb módban élnek**. Alkalmi munkákból vagy fekete jövedelmük miatt nem szorulnak rá a szolgáltatásra.

Pest és Komárom-Esztergom megye óriásfalvaiban sok a **német vagy szlovák nemzetiségű lakos, ők kevésbé igénylik**, még ha jogosultak is rá. Ők a legtöbb esetben a hátrányos helyzet megállapítását sem kérik. A sváb lakosság kiterjedt, több családtag él a településen, és segítik egymást. Felmerült bennünk, hogy esetleg szégyellnék,

hogy a szolgáltatásra szorulnak, de a megkérdezett két településen azt nyilatkozták, hogy presztízskérdés nem lehet, mert nagyobb település, nem biztos, hogy ismerik annyira egymást az emberek, hogy ez számítana. A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa említette, hogy találkozott olyan családdal, „aki nem szerette volna, ha a gyermeke hátrányos helyzetű rendszerbe bekerüljön. Megbélyegzésnek érzi.”

Békés megye kisvárosában is élnek nemzeti kisebbségek, de a család- és gyermekjóléti szolgálat szerint presztízskérdés a nemzetiségi tagok között nem jellemző.

Több településen azt az indokot mondták a megkérdezettek, hogy a jogosultak azért nem kérik, mert **„megoldják máshogy”**. Például óvodáskorú gyermek esetében nagyszülőkkel, szabadsággal; iskoláskorúak esetében, ha nagyobbak a gyerekek, nem érzik szükségét, hogy délben meleg ételt kapjanak.

Másik indok, amely egy Komárom-Esztergom megyei óriásfaluban és a megkérdezett megyei kisvárosban is elhangzott: **Ha van óvodás és iskolás gyermek is, csak az iskolás kapná**, mert nyitva az óvoda, így azt mondják a jogosult családok, teljesen **felesleges elhozni, mert a többinek úgy is főz a szülő**.

Nógrád megyei nagyfalu önkormányzatának válasza a kérdésre: **„Ha nem vihetik el, akkor nem kell nekik**. Lusták. Az osztóhely központi helyen van, ahova év közben is járnak a gyerekek.” A település család- és gyermekjóléti szolgálata szerint sok esetben nincs rá szükségük. A jogosultak a kööttségeket nem tűrik. Szerinte a jogosultak szemében **az ingyen dolog értéktelen**.

Komárom-Esztergom megye nagyfalujában az önkormányzat munkatársa a következőképp nyilatkozott: „Nem okoz problémát nekik, hogy a gyermekeknek megfőzzenek. **Valahogy megoldják. Nem szorulnak rá**, ténylegesen nem ennyi a jövedelmük, a fekete-gazdaságban dolgoznak; kijátsszák a rendszert kicsit”.

A Békés megyei kisváros család és gyermekjóléti szolgálata is említi, hogy a rászorultak között van, hogy az **„életmódbeli szemléletük miatt**: 11-kor még pizsamában vannak” nem kérik a szolgáltatást.

A Komárom-Esztergom megyei óriásfalu nyilatkozatában is található hasonló: Akik jogosultak, és rászorulnának **„nem lehet rámozdítani őket”**, „lusták arra, hogy eljöjjenek.”- „Nem akarnak jobbra tenni a sorsukon.” Nem érzik át, hogy ingyen van, igénybe lehetne venni.

A település család- és gyermekjóléti szolgálata szerint, volt, aki tömegközlekedéssel jött volna az ételért, de a jegy ára miatt nem kérte. A szolgálat által ellátott kisvárosban is hivatkoztak arra, hogy **aki messze lakik az osztóhelytől, nem veszi igénybe**, ha csak egy-két adagot vinne, mert az **idő és pénzráfordítás miatt nem éri meg** neki.

A fenti indokok közül a „megoldják máshogy” érvel a fókuszcsoportos interjú elhangzottak alapján Nógrád megye más településein is találkoztak a családsegítők. Somogy és Baranya megyékben, továbbá egy budapesti kerület részéről részt vevő kollégák szintén megjegyezték, hogy találkoztak ezzel a magyarázattal.

4 megyében hangzott el, hogy a jogosultak egy része azzal indokolja, hogy nem igényli a szünidei gyermekétkeztetést, hogy valójában nem szorulnak rá a szolgáltatásra, így nem is tartanak igényt rá.

A lustaságot, mint indokot Baranya, Nógrád és Somogy megyében tartott fókuszcsoporthoz tartozó interjúk során hozták fel a résztvevők.

Baranya és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben hangzott el, hogy **több gyermekkel sokáig tart összekészülni, bonyolult logisztikát igényel a család részéről**, hogy elmenjenek az osztóhelyre, és nem éri meg nekik az egy tál meleg ételért a vesződés. Külterületi részekből nem tudnak bemenni az osztóhelyre. Nem tudják megoldani – mondták a résztvevők.

Hogy nem éri meg a családoknak, több Borsod-Abaúj-Zemplén megyei járás képviselője is említette. „Nem annyira motivált némelyik szülő: született tehetetlenség” – jellemezte az általa gondolt jogosulti hozzáállást az egyik résztvevő családsegítő.

Egyes indokok talán egyedi esetek, és csak a viszonyítási keret relativitása, és az egyéni mérlegelés szubjektivitása viszonylatában értelmezhetők. A válaszok értékelésénél figyelembe kell vennünk, hogy azokat nem közvetlenül az érintettektől, hanem a velük a szünidei gyermekétkeztetés kapcsán interakcióba kerülő a feladatellátásban érintett személyektől, az ő megítélésük alapján, illetve az általuk hallott indokok egyfajta szubjektív általánosító közvetítése, az általuk konstruált valóság mentén kapott információk. Mint közvetített okok és indokok részben tartalmazzák a megkérdezett közvetítő személy gondolatait, és értékítéletét is. A jogosultak egy része tudatosan dönt úgy, hogy nem él a szolgáltatás adta lehetőséggel, mert nem szorul rá, vagy más alternatívát talál. A jogosultak egy része nem tudja megoldani, hogy éljen a lehetőséggel. A szakemberek tapasztalatai szerint van egy olyan kör is, akik kényelmüket nem adnák fel egy mindennapi kötelezettség miatt, inkább nem igénylik.

Akik igénylik, de nem mennek el az ételért

Az interjúk során többen elmondták, hogy miután megtörtént az igénylések felmérése, beérkeztek az igénylőlapok, és megkezdődik a szünidei gyermekétkeztetés időszaka, vannak igénylők, akik elmaradnak, nem mennek az ételért. Ez lehet rendszeres, vagy időszakos is az egyes igénylők esetében.

Komárom-Esztergom megye kisvárosában a család- és gyermekjóléti szolgálat elmondása szerint „alig lehet elérni őket.” Nem sokan, de minden étkeztetés idején előfordul, hogy néhányan nem jönnek az ételért. Mivel a szolgálat munkatársai jelen vannak az osztásnál, **hívják azokat, akik nem mennek érte, és néha még ki is mennek hozzájuk aznap**. Ha 2-3 napig sem jönnek, jelzik az önkormányzat ügyintézőjének. Ha már biztosan tudják, hogy nem jön, **odaadják másnak**, de ezt csak az ételosztás végén lehetséges. A családsegítő úgy érzi, hogy a szünidei gyermekétkeztetés körüli feladataik sok időt vesznek igénybe a napi munkából – de pozitívan értékeli, hogy több találkozási lehetőségük van a családokkal. Új esetre nem derült fény az ételosztás során. A jelzőrendszer szerinte jól működik, hamar kiderül, ha gond van. Néhány éve diákmunkásokkal próbálják megoldani a jelenlétet.

Borsod megyei kisfalusi önkormányzati munkatársa úgy tapasztalta **fizetés környékén jellemzőbb, hogy nem mennek érte**. Ilyenkor megveszik a csokit, chipset a gyerekeknek. Ha el is viszik az ételt, van, hogy eldobálják.

Nógrádi nagyfalu önkormányzatánál a következő indokot jelölték: „**Nem volt kedve.** Azért a kezében a chips. Nem fizetnek semmi rezsit, így tudja megvenni a gyerekek az édességet.” A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa szerint kéri, mert a többinek is van, de aztán nem mennek el érte.

Óriásfalu Komárom-Esztergom megyében a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa beszélt tapasztalatáról e-téren: „Volt, akit rábeszélünk, hogy vegye igénybe, de nem jött el. Kifogása az volt: **nem volt kedve**; messze van; úgyis főz; nincs, aki elmenjen érte. Itt a kiszállítás jó lenne, de itt a környéken az önkormányzatoknak nincs rá kapacitása.” **Inkább, akik papíron rászorulók, de egyébként van más bevételük, azoknál jellemzőbb, hogy nem mennek az ételért.**

Jász-Nagykun-Szolnok megyében nem jellemző, hogy ne menjenek érte, **ha a család nem tudja, a szomszéd elviszi, vagy a nagymama, stb.** „Ha lenne ilyen, behívnám a szülőt, és szépen aláíratnám vele, hogy akkor nem igényli. Feleslegesen 50-60 adaggal többet nem lehet főzni.” – mondta a jegyző. A település család- és gyermekjóléti szolgálata úgy tapasztalta: „Akik a rendszerünkben vannak, és igénylik, azok érte mennek. Független attól, hogy a hónap eleje vagy vége van-e.”

Pest megyei óriásfalu önkormányzatának munkatársa szerint: „Tipikus fogyasztói magatartás: Amit bevezetnek gyorsan és ingyen van, akkor igénylik, de amikor ott van, már nem is kell.”

Békés megye kisvárosában úgy tapasztalták, hogy **a rövid idejű szünetekben jellemzőbben nem mennek el az ételért.** A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa kimegy ilyenkor a családhoz, és megbeszéli velük, miért nem megy érte, és ha valóban nem kéri, akkor mondja le. A szolgálat a látogatások alkalmával a következő indokokkal találkozott: **Esik az eső, meleg van**, nem volt jó a leves. Azt mondja, nem viszik a levest, a kenyeret pedig eldobják. „Két családsegítő az ebédeltetésen, ételosztáson is részt vesz, 11-12:30-ig ixel, aki nem jön érte, azt még felhívják, hogy jöjjenek érte. Nincs eszközünk, megfenyegetjük őket, hogy a gyermekjóléti szolgálat ellátásba veszi őket, mert nem biztosítják a gyermekek étkeztetését. Trükköznének is az ellátottak, ha 4 ebédjegye van, bemondana 6-ot.”

A nagy középváros esetében a konyha az Intézményi Központot értesíti, ha az igénylő nem ment az ételért, és ők **felhívják a szülőket.** Az első évben a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársai jártak utána, mert többen nem mentek el, és hívogatták őket telefonon, de a második évtől az önkormányzat nem kérte ezt a közbenjárást. „Ebben a városban nem nagyon igénylik. Az okokat nem tudjuk igazán. Lehet ez azért is, mert **sok szervezet támogatja élelmiszerrel a rászorulókat napi szinten.**” – mondja a családsegítő.

A fókuszcsoporthoz tartozó interjúk során a leggyakoribb indokokat, okokat kérdeztük, amelyekkel a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársai találkoztak, amikor felkeresték azokat a családokat, akik igényelték a szolgáltatást, de nem mentek az ételért. A 8 helyszínből 6 helyen, a megyei képviselők az egyik leggyakoribb indokként az **időjárást** nevezték meg, akár a szeles, esős, zord időt, a hideget, de az erős napsütést, nagy meleget éppúgy. Heves megyében kiegészítésként azt is elmondta egy járási képviselő, hogy **a tavasz, ősz a legrosszabb, ekkor a legtöbb a távolmaradó.**

Heves és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben a fókuszcsoporton elhangzott, hogy **fizetés környékén, vagy a pénzbeli ellátások kifizetése után is kevesebben viszik el az ételt.**

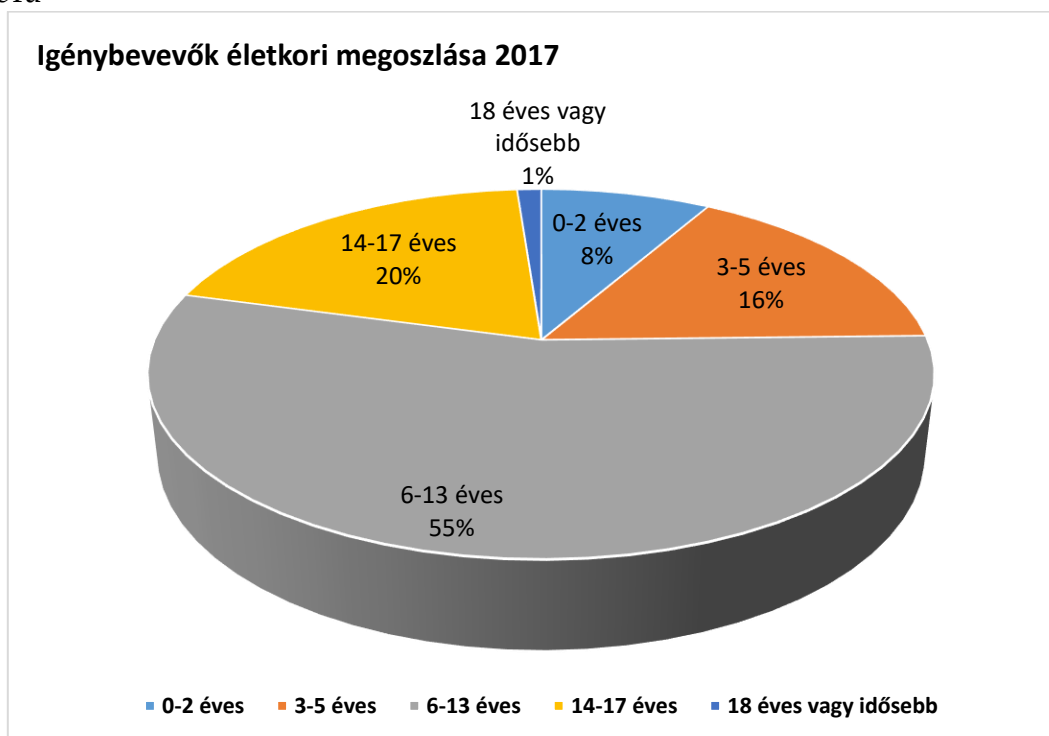
Ugyanezen két megyében hangzott el, hogy voltak, akik **féltek, ha nem igénylik a szolgáltatást, akkor más támogatástól is elesnek**, de voltaképpen nem akarták igénybe venni, nem is mentek el az ételért.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye egyik városának képviselője nyilatkozta, hogy vannak olyan többgyermekes családok a városban, ahol akkor megy érte a szülő, amikor meg tudja oldani a gyerekek felügyeletét arra az időre, amíg elhozza az ételt.

A logisztika akkor is fontos tényező, ha a szülő idénymunkát vállal, és hogy a gyermek önállóan menjen az osztóhelyre, nem tartja biztonságosnak. - Nógrád, és Borsod-Abaúj-Zemplén megyék fókuszcsoportos interjúin hangzott el ez a résztvevőktől.

Somogy és Nógrád megyékben a kamaszokat külön is említették. Úgy tapasztalták, hogy ez a korosztály részben a felborult napirendjük (hajnalig ébren vannak, délutánig alszanak), részben a kortársak befolyása miatt nem mennek el az ételért. Esetleg kisebb testvér miatt elhozza, de nem ritka, hogy a kistestvér hozza el a tinédzser adagját is, de ilyenkor sem biztos, hogy a jogosult eszi meg.

A szünidei gyermekétkeztetés igénybevevőinek korcsoportos megoszlását mutatja az 16. ábra

16. ábra Igénybevevők életkori megoszlása 2017 évben²⁵

A kamaszok (14. életévüket betöltött személyeket vettem ebbe a kategóriába) szolgáltatásban való részvételi aránya a korcsoportban megállapított hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű státusszal rendelkezők számához viszonyítva 84%-

²⁵ Forrás: KSH OSAP szünidei gyermekétkeztetés igénybevevőiről rendelkezésre bocsátott országos összesített adattábla.

os. Az 13. táblázat szerint a jogosultak legnagyobb arányban ebben a korosztályban élnek a lehetőségükkel.²⁶

Korcsoport	SZÉ igénylők aránya a HH és HHH számához
0-2 éves	62%
3-5 éves	62%
6-13 éves	80%
14-17 éves + 18 évesnél idősebb	84%

13. táblázat A szünidei gyermekétkeztetést igénybevevők aránya a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számához viszonyítva 2017.

Az adatok pontosságát torzíthatja, hogy a felhasznált Oktatási Hivatal által vezetett adatbázis azokat a személyeket tartalmazza, akik intézményi jogviszonnal rendelkeznek. Az összehasonlításhoz mégis ezt az adatbázist kellett használnunk, mert KSH adatbázisában a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűekről összesített adatok találhatóak. A szolgáltatást igénybevevők adataiban szerepelnek olyan személyek is, akik nem rendelkeznek oktatási intézményi jogviszonnal. A szünidei gyermekétkeztetés igénybevételi feltétele a megállapított hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet, mint jogosultsági feltétel. A Nemzetgazdasági Minisztérium és az Emberi Erőforrások Minisztériumának Útmutatója szerint „a szünidei étkeztetés keretében, függetlenül attól, hogy a gyermek intézményi jogviszonnal rendelkezik-e, a szülő, törvényes képviselő kérelmére a déli meleg főétkezést biztosítani szükséges.”²⁷

A kényelem és lustaság, mint a nyilatkozó által gondolt igénybevevői attitűd Somogy megye 3 járásának, Baranya megye 1 járásának, és egy budapesti kerület képviselőjének nyilatkozatában jelent meg.

Éppígy a felelőtlenség, hanyagság is, mint a megkérdezett által vélt igénybevevői hozzáállásként megjelenő indok Borsod-Abaúj-Zemplén megye 2 járásának és 4 budapesti kerület képviselőjétől hangzott el.

Baranya megye egyik településén **helyi rendeletben szabályozták, hogy ki kell fizetni az el nem vitt étel árát.** Két budapesti kerületben hivatalosan szankciót nem vezettek be, de az egyik képviselő szavai szerint: „rá van kényszerítve a család, hogy gondolja át, inkább mondja le, minthogy feleslegesen megrendeljenek egy adagszámot”. A másik kerületben, ha nem mondják le időben az iskolai étkezést,

²⁶ Forrás: Oktatási Hivatal hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűekről vezetett statisztikai adatbázisa 2017. és a KSH OSAP szünidei gyermekétkeztetés igénybevevőiről rendelkezésre bocsátott országos összesített adattábla.

²⁷ Útmutató a rászoruló gyermekek intézményen kívüli szünidei étkeztetésének támogatása igényléséhez; Megjelent: Szociális Ágazati Portál, 2017.03.30. <http://szocialisportal.hu/-/tajekoztatas-szunidei-gyermeketkeztetes-igenybeveteler-8>

annak vannak szankciói, és ez a nyilatkozó szerint kihat a szünidei gyermekétkeztetésre is.

A kérdésre adott válaszokból egyrészt megtudhattuk, hogy nem csupán az igénylés folyamatában van szükség a személyes kontaktusokra, de a szolgáltatás hatékony működtetésének is fontos indikátora a folyamatos kapcsolattartás. Továbbá, hogy vannak bizonyos tendenciák, mikor van kevésbé szüksége a jogosultaknak a szolgáltatásra. Mint a hóközi eltérések, és a négy iskolaszünet közti eltérések. **Az egyes évközi szünet igénybevételi adatait a 17. ábra szemlélteti.**

Másrészt itt is közvetített indokokat ismerhettünk meg, amelyek, mint az előző téma esetében tartalmazzák a nyilatkozó személyek gondolatait és értékítéletét. Ennek szemléletes jele, hogy a kamaszok hozzáállásáról tett nyilatkozatokat nem bizonyítják a számadatok.

Függ-e a szolgáltatás igénybevétele az egyéb önkormányzati, vagy civil szervezet által nyújtott támogatás elérhetőségétől?

A nagy középvárosban elhangzott, hogy sok szervezet támogatja a rászorulókat. Lehetséges, hogy a szünidei gyermekétkeztetést egyéb önkormányzati támogatással, vagy civil szervezet támogatásával váltják ki a jogosultak?

Az önkormányzatok a támogatási lehetőségekről a következőképpen nyilatkoztak:

Borsod-Abaúj-Zemplén megyei **kisfaluban csak a lakhatási támogatás van.** A szociális keretet kapja az Önkormányzat, itt meg van határozva, hogy az mire használható. Célzott felhasználásúak a pénzek. Átcsoportosítással tudták megoldani a téli tüzelő osztására is a forrás biztosítását. Adóbevétel nincs, talajterhelési díjat hajtják be a közfoglalkoztatási összegből. **Kedvezményt tudnak biztosítani** azoknak, akiknél van befizetési hajlandóság, akkor a felét elengedik, de támogatást az önkormányzat nem tud adni. (Nekik is számlaelmaradásaik vannak.) Most épül 5 önkormányzati bérlakás, amit később meg is vehetnek a lakók.

A nagyfalvak esetében a korábbi fejezetekben tárgyalt területi különbségek a válaszokban jól kirajzolódnak:

Míg **Nógrád megyében a megkérdezett településen nincsenek egyéb önkormányzati támogatások**, ha valaki nagyon megszorul a közfoglalkoztatottak körében, annak **a polgármester ad előleget a munkabérükből**, addig **Komárom-Esztergom megye településén mindenben segít az önkormányzat.** Az igényekre reagál. „Ha bérlet kell, azt vesz a gyerekek, ha tüzelő, azt ad a családnak. Élethelyzetre való tekintettel pl. betegség, volt olyan, aki bár nem volt rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult, mégis az intézményi étkezést átvállalták a gyerekekre nézve.” – mondta a jegyző. Van falubusz, amit térítésmentesen használhatnak a lakosok. (vérvételre, orvosi vizsgálatra, stb.) Élelmiszerbank által kapott csomagot minden nap osztanak 10-15 családnak. **Akiről jelzés jön, hogy rászorul, annak azonnal adnak.** Havonta cserélik a támogatottak körét. „Nincs olyan szociális helyzet, amit meg ne oldanánk.

Magas az adóerő-képessége a településnek (20737 Ft az egy főre eső)²⁸, és nagyon **erős a polgármester segítő attitűdje.**” – mondta a település jegyzője. Volt olyan is, amikor megfizettek egy embert, hogy a tekerő gyermeket bekísérje az iskolába, vagy a hivatali autóval vitték térítésmentesen.

Másik Komárom-Esztergom megyei nagyfalu önkormányzatánál **Erzsébet utalvánnyal segítenek**, ruhaosztást szerveznek évente. Az étkeztető vállalkozó térítésmentesen főz ezen alkalommal azoknak, akik megjelennek, így egy egész napos közösségi együttlétté formálódik a ruhaosztás napja.

A megye óriásfalujában a cégek erősödésével az önkormányzat anyagi lehetőségei is erősödtek. Az önkormányzat erős lábakon áll, az adóbevétel jelentős. (Egy ipari vállalkozásnak közel 1 milliárd Ft az iparüzési adója itt.) A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa szerint **a polgármester szociálisan nagyon érzékeny, és mindig megtalálja a segítség módját, még ha az egyedi is.**

Jász-Nagykun-Szolnok megye óriásfalva adóerő-képessége az országos átlaghoz, és a településtípusba tartozó települések átlagához képest alacsony összegű.²⁹ (7422 Ft az egy főre eső) A család- és gyermekjóléti szolgálatának munkatársa elmondta, hogy **vannak támogatások. A polgármester dönt egy személyben a rendkívüli támogatásokról**, ez meggyorsítja a segítő folyamatot. „Aki olyan, annak segítenek.”- mondta a jegyző.

Pest megye óriásfalujában az egy főre jutó adóerő-képesség az országos átlagnak megfelelő összeg.³⁰ Az önkormányzat ügyintézője elmondta, hogy segélykeretük a felére csökkent. **„Csak azok kaphatnak segítséget, akik tényleg rászorulnak.”**³¹ Tűzifát is csak egyszer egy évben tudnak adni, eddig 3 havonta osztották.

A megkérdezett kisvárosokban is megfigyelhető, hogy az egyes területeken különböző a támogatási rend:

Komárom-Esztergom megyében a család- és gyermekjóléti szolgálat elmondása szerint **nagyon meg kell indokolni, hogy valaki kapjon települési támogatást.** Ezt tudják a lakosok is. Nem nagy összeggel támogatják a rászorulókat, de **élelmiszer-támogatást rendszeresen adnak.** Krízishelyzetben viszont aktívan közreműködnek a helyzet megoldásában. Szociális bérlakások is vannak. A szociális ügyintéző is próbál mindent megmozgatni, hogy segíteni tudjanak. (A településen az egy főre eső adóerő-képesség 66092 Ft)

Békés megye kisvárosában a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa elmondta, hogy **a polgármesternél bárki segítséget kérhet**, nem kell bejelentkezni, nincs titkárnője sem. Nagyon régre nyúlik vissza a szociális ellátás rendszere a településen,

²⁸ Az adóerő-képességekre vonatkozó adatok a Belügyminisztérium által küldött a települések 2019. évi kvtv. szerinti adóerő-képességről szóló nyilvántartásból származnak

²⁹ Országos átlag 18278 Ft/fő; óriásfalvak átlag adóerő-képessége: 27840 Ft/fő Forrás: Belügyminisztérium által küldött település soros nyilvántartás a települések 2019. évi kvtv. szerinti adóerő-képességről

³⁰ Országos átlag 18278 Ft/fő Forrás: Pénzügyminisztérium által küldött település soros nyilvántartás a települések 2019. évi kvtv. szerinti adóerő-képességről

³¹ A helyi rendeletben szabályozott módon állapítják meg a tényleges rászorultságot.

a lakosokba beleívódott, hogy segítséget lehet kérni. Nagyon rugalmasak, ezzel sok mindent megelőznek. (Az egy főre eső adóerő-képesség 13683 Ft)

Fejér megye nagy középvárosa magas adóerő-képességgel rendelkezik (116020 Ft az egy főre eső). Az önkormányzat munkatársának elmondása szerint van lehetőség ingyen étkezésre önkormányzati támogatással azoknak is, akik kiesnek a szünidei gyermekétkeztetés jogosultsági köréből. **Polgármester hatáskörében van a települési támogatások és egyéb támogatások megállapítása.** A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait bevonják a segítyezésbe a támogatások megítélése előtt, hogy látogassák meg a családot.

A szolgálat munkatársa elmondta, hogy úgy lépnek be az igénylés folyamatába, hogy környezettanulmányt készítenek. Emellett a szolgálat kap az önkormányzattól Erzsébet utalványokat is, amelyből élelmiszer csomagokat tudnak összeállítani, amit azonnal adhatnak a rászorulóknak. **Nagyon érzékeny az önkormányzat arra, hogy a rászorulóknak segítséget nyújtsanak,** és a segítő szervezeteknek mozgásteret és forrást is ad. (Pl. tudnak segíteni azoknak is, akik ingázóként bejárnak a városba, és az első fizetésig nem tudja megoldani az étkezését.)

A települési támogatások, ahogy a válaszok alapján látjuk két tényező mentén alakulnak: egyrészt a település egy főre jutó adóerő képessége a lehetőségek keretét adja meg, másrészt, ahogy több válaszból is kitűnik a polgármester segítő attitűdje erős befolyást jelent. Legszembetűnőbbben ez Komárom-Esztergom megye nagy adóerő képességgel bíró óriásfalujának és Békés megye jóval kevesebb összegű adóerő képességgel rendelkező kisvárosának összehasonlításában rajzolódik ki.

Az egyéb civil szervezetek jelenléte és rendszeres támogatása lehet-e befolyással a szünidei gyermekétkeztetés igénybevételére?

Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kistalu: Az Egyház évente **1-2 alkalommal** oszt ruhát, néha ételt. A Családi Erőforrás Központ elnevezésű programban is részt vesz néhány család. (igénylés alapján bankszámlára kapnak pénzt.) Ezek ritka alkalmak.

Nagyfaluokban kevésbé jellemző a civil szervezetek rendszeres jelenléte. Komárom-Esztergom megye települései azt nyilatkozták, hogy **nincs jellemzően civil támogatás.**

Nógrád megye nagyfalujában a Vöröskereszt, és egy másik település egyesülete adomány-élelmiszereket szállít **egy évben kb. 4 alkalommal.** Korábban a Baptisták szeretetmenüt osztottak ingyen felnőttek részére, aztán kellett egy minimális összeget fizetni, akkor már panaszkodtak az igénybevevők az étel minőségére. Mostanra megszűnt ez a lehetőség.

Óriásfalvakban a civil szervezetnek akár még helyi csoportja is megtalálható:

Pest megyei településen a Karitás van jelen, ők ruhaosztással segítenek. Sok vallási felekezet is van a településen, és ők is segítőkészek.

Komárom-Esztergom megyében az óriásfaluban van olyan étterem, amelyik néhány családnak **minden nap ad ebédet.** A Vöröskereszt gyógyszer, ruha, élelmiszer adományokkal segít, de a Karitás is sokat segít a rászorulóknak. Van a településnek Élelmiszerbank szerződése, innen vannak élelmiszer adományok.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a megkérdezett óriásfaluban a Karitás van jelen, nem csak gyerekes családokat, hanem egyedül élő nehéz sorsú embereket is segít élelmiszer-csomagokkal, de **inkább az ünnepekkor**. A Gyere Segíts Alapítvány egy időszakban azzal segített, hogy egy pékséggel szerződtek, kenyeret, péksüteményt gyűjtöttek össze. Ez mára már megszűnt. A váci egyházmegyei karitás adományban növényeket adott volna, és kertészt, de nem éltek a lehetőséggel. Konyhakertet nem művelnek.

Kisvárosok megkérdezett képviselői szintén **több segítő szereplőt** neveztek meg:

Komárom-Esztergom megyében van élelmiszer adomány a plébánia közvetítésével. Vöröskereszt és a Máltai szeretetszolgálat is jelen van, de a családsegítő elmondása alapján már nekik is kevesebb van, mint 4-5 évvel ez előtt. Sport alapítvány **ünnepek előtti gyűjtéseket** szervez a rászorulóknak, és vannak Cipősdoboz gyűjtések is ilyenkor. „De **azért ez nem befolyásolja a szünidei gyermekétkeztetés igénybevételét.**” – mondta a családsegítő.

Békés megye kisvárosában a Pünkösdi egyház - Cigány misszió is étkeztet főként felnőtteket, a Hét Krajcár Egyesület, amely a Polgármester egyesülete, gyermek étkeztetést biztosít hétvége, rotációs rendszerben kb. 120 főnek. Aki kétszer nem megy érte, az kiesik a lehetőségből. A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa további szervezetek jelenlétét is megemlítette: KÉSZ szervezet, Nefelejcs Egyesület, Mozgáskorlátozottak Szent Lázár Alapítvány által működtetett egyesület. Baptisták élelmiszerbank adományokat adnak. Ennek ellenére ebben a kisvárosban 53%-a a jogosultaknak igénybe veszi a szünidei gyermekétkeztetést, az igénybevevők száma 2017-ben 454 fő volt.

Fejér megye **nagy középvárosában** az önkormányzat munkatársa elmondta, hogy **egyre kiterjedtebb a civil szervezethálózat**, akik **rendszeresen élelmiszer adományokkal** segítenek. A család- és gyermekjóléti szolgálat is számos civil szervezettel áll kapcsolatban: „a SZETA Alapítvány heti csomagokat ad. Heti egyszer egy másik alapítvány is oszt fagyasztott élelmiszert. A hajléktalanszálló is tud adni egy adag ételt, ha szükséges. Sok civil szervezet van a városban.” – mondta a családsegítő.

A fókuszcsoporthoz tartozó interjúk során Baranya és Somogy megyékben, további egy budapesti kerületből a jelenlévők elmondták, hogy **a civil szervezetek jelenléte nem befolyásolja a szünidei gyermekétkeztetés igénybevételét**. Egyetértettek azzal, hogy habár a városokban több civil szervezet és egyház támogatja a rászorultakat, legtöbbször „főként akció jelleggel, ünnepek környékén mozdulnak meg”. Számos kistérségben, zsákfalvakban egyáltalán nincs jelen támogató egyesület, alapítvány, egyházi szervezet. **Egy Nógrád megyei kisvárosban éppen növelte az igénybevételt a civil szervezet támogatása: „felnőtt étkezést biztosít a civil szervezet– 60Ft-os ebédnek nevezik a városban, és mert egymás mellett van a két osztóhely, így jobban elviszik a gyerekek szünidei ételét is.”**

Azt láthatjuk a válaszokból, hogy minél nagyobb egy település, annál több civil szervezet, és egyházi felekezet van jelen, és segíti a rászoruló családokat. A településlejtő problematikája alapján éppen a kistérségeken lenne nagyobb szükség

a jelenlétükre, hiszen nagyobb a rászorultság mértéke, kisebb az adóerő-képesség, és helyben nem állnak rendelkezésre kellő mértékben erőforrások. Ahol a segítség leginkább csak az ünnepek környékén érkezik, ott **a tavaszi és téli szünet szünidei gyermekétkeztetésében lehet befolyással a szolgáltatás igénybevételére.** A szolgáltatás a civil szervezet által nyújtott támogatásokkal való kiváltásának lehetőségét nem erősítették meg a válaszok, a Békés megyei kisvárosban a több támogató jelenléte ellenére nagyszámú igénybevevő is jól példázta ezt.

A Nógrád megyei kisváros példája azt a felvetést támasztja alá, amelyet a Komárom-Esztergom megye óriásfalujában a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa fogalmazott meg javaslatként, a szolgáltatás hatékonyabb kihasználására, hogy a családtagok komplex egységében gondolkodva, a szolgáltatás eredményesebb lenne.³² Nem új-keletű gondolat, hogy a városi, hatósági, társadalmi és vallási összefogásban biztosított támogatásokat a családok a számukra szükséges mértékben és módon kapják meg, ez volt Egri norma alapvetése is.³³

A szolgáltatást nyújtó önkormányzat és a segítők attitűdje, mint a szolgáltatás minőségét és népszerűségét befolyásoló tényező

A szakemberek rászorulókról kialakított véleménye

Ahogy az előző fejezetben írtuk, a polgármester attitűdje nagy befolyást gyakorol az önkormányzatok által adható támogatásokra. Vajon a szünidei gyermekétkeztetésre milyen befolyással bír ez a tényező?

Megkérdeztük az interjúk során a nyilatkozókat, hogy **mit gondolnak a településen élő rászoruló családokról**, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, és a szünidei gyermekétkeztetésre jogosult hátrányos helyzetű gyermekek családjairól.

Kisfalvak képviselői a korábbi kérdéseknél úgy nyilatkoztak, hogy ismerik a jogosultakat. Borsod-Abaúj-Zemplén megye kisfalujában a következő választ kaptuk: **„Feketemunkára idényszerűen elmegy egy kereső a családból, ilyenkor sem tesznek félre, sokszor az első fizetés után már nem megy újra. Gyárba műszakba nem bírják a munkát, a kötöttségeket. A tüzelőben a szociális tüzelőt várják, maguk nem vesznek. Újratermelik a szegénységet, 16 évesen szülnek, nem tanulnak tovább. (Most is csak 2 továbbtanuló volt a 8.-ikosok között). Vannak, akik a 8 általánost sem fejezik be, indulnak a felzárkóztató képzések, amiért pénzt kapnak a részt vevők, erre is hivatkoznak, hogy akkor minek tanuljon, és végezze el a 8 általánost, ha majd fizetnek**

³² Lsd. később a [Milyen javaslatai vannak a településeknek a szünidei gyermekétkeztetés nagyobb kihasználhatóságára?](#) fejezetben.

³³ Az Egri Norma a magyar szegénygondozás különleges formája volt a két világháború közötti Magyarországon. Bővebben: Szilágyi Judit: Egri norma, Magyar norma; 2005; <https://doksi.hu/get.php?lid=10102&order=DisplayPreview>; Petro Kálmán: Az Egri Norma, Tanulmány 1927-1932; Eger, 1932; https://mandadb.hu/common/file-servlet/document/249898/default/doc_url/Petro_Klmn_Az_egri_Norma.pdf

neki, hogy elvégezze a 7.- 8. osztályt. Sajnos otthoni példát nem tudja az iskola kompenzálni. OKJ-s képzésekre sem mennek, néhányan akkor elmentek, amikor a településen volt a képzés, de **nem tudják használni a megszerzett tudást.** (festő mázó) A kereseti igényként 300.000,- Ft-ot jelölnek meg.”

Komárom-Esztergom megye nagyfalujában, ahol nagyobb számban van igénybevevő a jogosultak többségéként az egyedülálló szülőket jelölték, akik nem dolgoznak hivatalosan, több gyermeket nevelnek, és a családi pótlékból élnek.

Másik megkérdezett megyei nagyfaluban 39 család van jelenleg, ahol a gyermekek rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülnek (2019), 2 család lenne jogosult a szünidei gyermekétkeztetésre, ebből egy iskoláskorú. Az önkormányzat képviselője így nyilatkozott: „Az óvoda rövid időre zár be, az iskolai szünetre lehetne, de a szülő otthon van, és főz. **Nincs tipikus szegény-probléma.** A szülők gondoskodnak a gyerekekről, általában **a kiterjedt család tagjai is itt élnek, a nagyszülők segítenek.**

Aki nem rászoruló, csak papíron jogosult lenne, az nem is adja be a kérelmet. Ha krízishelyzetbe kerülnek (haláleset, betegség vagy ilyesmi), akkor az önkormányzat segít egyszeri támogatással. Nem jellemző, hogy a támogatásokat másra költenék.

Itt nem jellemző a családokra a lustaság, tespedés. Valamelyik szülő biztosan dolgozik.”

Nógrád megyében a nagyfalu jegyzője a következőt fogalmazta meg a családokról, akik rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülnek, vagy gyermekeik hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetűek: „Nem fizetnek semmi rezsit. Védett fogyasztók, feltöltős óra, a fűtéssel meg csak télen kell majd foglalkozni. **A gyerekeken nem spórolnak, csak nem jól használják fel a pénzüket.** Vannak, ahol a szülők éveken keresztül nem dolgoznak, FHT-ra sem jogosultak. Külön címmel jelentkeznek be, így a szülők egyike jogosulttá válik támogatásokra.”

A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa ugyanitt a következőket mondta: „Olyan csoportról beszélünk, akik **a jogaikat nagyon tudják.** Az udvar rendetlen, koszos, benn meg márványpadló, 3 plazmatévé, baldachinos ágy. Nem tudni miből vették. **10 óráig ágyban vannak, nincs napirendjük.** Amikor éhesek, esznek. Ha nincs mit, akkor végigjárja a rokonait, mindenhol eszik valamit. Az óvodáskorú gyereket általában kiveszik a nyári szünetre az óvodából, mert szerintük csak szeptembertől kötelező az ovi. **A pénzt nem tudják beosztani,** hajfestéket vesz, nem a háztartásnak vásárolnak. Másik közeli településen nincs hátrányos helyzetű, mindenki dolgozik, de ott egy fia roma sincs.”

Az óriásfalvakban:

Pest megye településén az önkormányzati nyilatkozó szerint valamely támogatás, előny miatt szokták inkább kérni a rendszeres gyermekvédelmi támogatás és a hátrányos helyzet megállapítást, **nem azért mert annyira rászorulók.**

Komárom-Esztergom megye településén az önkormányzat szerint inkább a **több gyerekes családok,** akik a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt és a hátrányos helyzet megállapítását kérik.

A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa jellemezte bővebben a rászoruló családokat: „Jellemző, hogy nincsenek bejelentve, **heti vagy napi kifizetéssel élnek,**

nem tudják megszakitani, mert nem tudja a hónapot kivárni, amíg megkapja a fizetését. Nem fog bejelentkezni a munkaügyi központnál, hogy igazolja a munkanélküliségét. Nem fogja azért feladni ezt a munkáját, hogy a hátrányos helyzetű státuszt megállapításával szünidei gyermekétkeztetést kapjon a gyerek. De amit így keres, az nem elég a megélhetéshez. Nem él a munkahelyek adta lehetőségekkel, nem is bízik benne, hogy valóban vannak lehetőségei. Napi kifizetésnél előfordul, hogy amikor az apa 5-kor hazajön, akkor megy anya a boltba.”

Jász-Nagykun-Szolnok megye óriásfalvában a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa arra a kérdésre, hogy mi jellemzi a település rászorultjait, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosultakat, és a hátrányos helyzetű státusszal rendelkező gyermekek családjait a következő választ adta:

„Van kisebbség, **roma lakosság a településen. Egy részük hátrányos helyzetű, de van, aki elmegy dolgozni.** Akik kicsit megszedik magukat, a belvárosba költöznek. Ők **nagycsaládban élnek, több generáció együtt,** rájuk az jellemző, hogy mindig főznek a családnak. Sajnos a település az elhanyagolás és bántalmazás szempontjából halmozottan érintett. **Alkohol és drog-problémák** (kutyult szerek használata) is jellemzően jelen vannak a szegregátumokban. Kiemelések is gyakoriak, de leginkább a szomszédos faluban. Akit kiemeltek, kevés az esélye, hogy visszakerüljön a családhoz.”

Komárom-Esztergom megye kisvárosában a család- és gyermekjóléti szolgálat válaszolt a kérdésünkre: „A kliens az kliens, **semmi nem elég, már követelik, hogy neki jár, követeli, ha nem kap.** Van egy réteg, aki papíron az, de nem rászoruló. És vannak olyanok, akik a **szegénységi csapdában élnek, beleszoktak,** belekényelmesedtek, és ebből nem tudnak kikerülni, mert **nem tudnak a rendszerhez alkalmazkodni.**” Több települést látnak el, és településeik közül van olyan, amelyik nagyon kicsi település, és koncentráltan jelen van a szegénység, nyomor. Kiemelten van egy településrész, ahol elmondásuk szerint „megrekedtek a középkorban”.

Békés megyei kisvárosban a családsegítő úgy véli, egy részüknek nem az anyagi helyzet a legnagyobb probléma. A 15-20-as éveikben lévő **fiatal szülők „újhullámosok” öntörvényűek,** nem engedik, hogy bárki megmondja, hogyan lenne jó, nem fogadja el az útmutatást. Nem jellemző, hogy nemzetiségi hovatartozás befolyásolná ezt. „Jól neveltek a helyi romák.”

Fejér megye **nagy középvárosában** az önkormányzatnál a rászorulókról a következőket mondták: „Az ingyennek nincs értéke. Felháborodott levélben kritizálják az ételt, mert nem ismerik.” A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa szerint **viszonylag kevés az, aki anyagi körülményei miatt kerülne a szolgálat látókörébe.** Inkább kapcsolati, gyermeknevelési konfliktusokkal találkozunk.

A fókuszcsoporthoz tartozó interjúk Somogy és Heves megyei résztvevői mondták, hogy a jogosult családok lusták, nem szeretnek dolgozni. **Alacsony a motiváltságuk abban, hogy önmagukért bármit tegyenek.** Nógrád megye képviselői szerint vannak nehezen mozdítható családok, akikre jobban oda kell figyelniük. „Generációkon

keresztül örökített kulturális problémák, amelyeket generációkon keresztül lehet csak megváltoztatni.” – mondta Baranya megyében az egyik résztvevő. Nincs napirendjük. Baranya megyében több járás képviselője bírálta a családokat, amiért az anyuka nem főz, inkább a kakaós-csigát és chips-et adja a gyerekeknek, aki ezért nem eszi meg a főtt ételt. Budapesten és Baranya megyében hangzott el a fókuszcsoporton, hogy „nincs értéke a családok szemében annak, ami ingyen van.” Somogy, Heves és Baranya megyében is elhangzott, amit a Komárom-Esztergom megyei kisváros képviselője mondott, hogy „a családok követelik, ami jár”,- hozzátéve, hogy – „de tenni érte nem akarnak.” Egyik nézőpont, hogy túlságosan is tudják érvényesíteni az érdekeiket. „Ezek a családok nem tudnak akarni.”- mondta Heves megyében az egyik nyilatkozó. Az alacsony érdekérvényesítési képességre utalva, egy másik nézőpont képviselőjeként.

„Hogy fog a családsegítő dolgozni a családokkal, ha mindent megkapnak?” – tette fel a kérdést Baranya megyében az egyik résztvevő.

A válaszokból kirajzolódik, hogy míg a hátrányos helyzetű megyék településein az is problémát jelent, hogy a rászorulóknak nem mennek dolgozni, vagy nem tudják beosztani a pénzüket, a nyugati országrész településein inkább a napi kifizetések csapdáját, vagy olyan élethelyzeti problémákat említene, amelyeket külső okokra, a rászoruló személy által kevésbé befolyásolható tényezőkre utalnak, őket ezért nem hibáztató szóhasználattal. Az interjúalanyok válaszaiban fellelhető az érdekes (önhibáján kívüli okból szegény) és érdemtelen szegények (saját hibájából szegény) megkülönböztetésének problematikája.³⁴

A korábban említett területi különbségek itt is megfigyelhetők. Ugyanakkor ez a kérdés önmagában még nem ad választ arra, hogy a rászorulókról a támogatások és a szünidei gyermekétkeztetés biztosításáért felelős személyekben kialakult vélemény befolyásoló tényezőként jelenne meg az igénybevételek szempontjából.

Vélemények a szegregátumról

Tovább vizsgálva a szolgáltatásért felelős személyek attitűdjét, a szociális problémák halmozódásának színterét, a szegregátumokat helyeztük a következő kérdés középpontjába. **Van-e a településen szegregátum**, és a települések a szolgáltatások megszervezését illetően tekintettel voltak-e arra, hogy a szolgáltatások igénybevevői számára azok innen is könnyen elérhetők legyenek? A szegregátumokban a hátrányos

³⁴ Az érdemesség és érdemtelenesség kérdéskörével Wolfgang Aschauer – Málóvicz Éva Az érdemtelen szegénység mint társadalmi viszony című 2012. évi tanulmánya széleskörűen foglalkozik. Az underclass elméletet alkalmazva az extrém szegénység megközelítéseit három csoportba sorolják: a politikai gazdaságtani megközelítés, a szegénységet az osztálytársadalmi fejlődés eredménye; a kulturális megközelítés szerint a szegénység bizonyos kulturális sajátosságából fakadó viselkedésbeli hiányosság; a kölcsönhatás-megközelítés pedig az osztálytársadalmi tényezők eredményeként írja le a szegénységet, melyet az érintettek szegénység-specifikus kulturális jellegzetességei erősítenek.

https://www.researchgate.net/publication/307787342_Az_erdemtelen_szegenyseg_mint_tarsadalmi_vizony

helyzetből fakadó problémák halmozódnak, így a támogató jellegű szolgáltatások jogosultjainak feltehetően nagy része ezekről a települési területekről származik.³⁵

Borsod-Abaúj-Zemplén megye kiskfalujában van 4-5 utca, ahol kis házban több család él együtt, 8-12 fő. „A település ezen részén **szemét van, rendezetlen, elhanyagoltak az udvarok, nincs WC, habár kaptak is, de tönkretették.** Nincs villany, víz. (A villanyt egymástól vezetik át.)” – mondta a családsegítő. Az egész falut körbe lehet járni egy óra alatt.

Komárom-Esztergom megye nagyfalujában az ún. „Hatosházak” – utcái, nem hivatalosan, de olyan része a falunak, amely nevezhető annak, **itt olcsók a házak, meg tudják fizetni a szegényebbek is. Nincs messze az osztóhelytől.** Mondta el a jegyző. A megye másik nagyfalujában, ahol kevés az igénybevevő a jegyző szerint **nincs szegregált terület.** A vasúti rész messzebb van a faluközponttól, de közelebb a 10-es főúthoz, így a közeli nagyvároshoz is. Idei évtől óránként van busz a település központjába, a vonathoz igazítva, amely óránként közlekedik. Egy közüzemi szolgáltatás, a csatorna nincs ezen a területen, de azt is fejlesztik hamarosan. Főként szlovák nemzetiség lakta település.

Nógrád megye nagyfalujában a családsegítő két szóval válaszolt: „**Van gettó.**”

Pest megyei óriásfaluban az önkormányzat képviselője szerint **nincs romatelep,** nincs nagyon elkülönülő területe a településnek. Arra a kérdésre, hogy szegényebb része a településnek van-e, a válasz „Nincs, mert ahol a romák laknak, ott is sok magyar család lakik.” Ugyanakkor **a családsegítő szerint van egy rész,** ahol még földút van, a házak romokban vannak, van, ahol **ajtó és ablak sincs, rongyokkal takarják el télen is a nyílásokat.** „Nincs messze ez a rész a központtól, de az étel-osztóhelytől igen, ráadásul **a felső iskolában nem látják szívesen az itt lakókat.**”

Komárom-Esztergom megye óriásfalvának jegyzője a szegregációt érintő kérdésünkre válaszolva elmondta, hogy náluk **alapvetően nem jellemző,** hogy lenne. „Van olyan településrész, ahol nagyobb számban vannak jelen a nehezebb körülmények között lévő emberek, de nem az iskoláskorú gyermekkel élő családok, **inkább az 50, 60-as korosztály, akik életvitelük miatt lecsúsztak** (alkohol, munkanélküliség). Vagy olyan idősök, akiknek a nyugdíjuk kevés, esetleg deméntálódtak. Főleg önkormányzati lakásokban vannak jelen. (Közel 100 önk. lakás van) Vannak olyan önkormányzati lakásban élő többgyermekes családok is ezen a környéken, akiket az önkormányzat költöztetett ide, de velük nincs probléma. Már vannak a pincesorra kiköltözők, nem a családosok jellemzően, hanem a lecsúszott személyek, vagy akik felújítják a pincéket.” A családsegítő is megerősítette, hogy a településen nincs jellegzetes szegregáció, de van egy városrész, ahol jobban találunk szegény családokat. „Sokan laknak kinn a

³⁵ A szegregátum fogalmát az idegen szavak szótára is e-képpen magyarázza: szegénytelep, nyomortanya, gettó. Városok, falvak széléin kialakult szegények, etnikai kisebbségek által lakott terület. <https://idegen-szavak-szotara.hu/szegreg%C3%A1tum-jelent%C3%A9se>;

Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába, Budapest, 2006.; Osiris kiadó; In: 6. fejezet 131. o.: Szegregációnak nevezzük azt a jelenséget, amikor egy-egy településen belül a különböző társadalmi rétegek, etnikai csoportok stb. lakóhelye erősen elkülönül egymástól. A szegregáció együtt jár a jövedelmi viszonyok és a települési infrastruktúra lényeges egyenlőtlenségeivel.

pincéknél, aki olcsó albérletet szeretne, az oda költözik. Onnan végképp nem jönnek be a szünidei gyermekétkeztetésért.”

Jász-Nagykun-Szolnok megye óriásfalvának család- és gyermekjóléti szolgálata szerint van szegregátum, közel van a városközponthoz, és az étel osztásának helyéhez is. 5-6 utcát érint, itt nagyon hátrányos helyzetben élő családok laknak. **Főként anyagi problémák** vannak jelen, de a többgenerációs családokat az egészségügyi problémák is sújtják, ha idős beteg van a családban, arra kényszerülnek a középkorú szülők, hogy feladják a munkájukat. Méltányossági ápolási díj megállapítással tudnak itt segíteni. „Ott is élnek olyanok, akik elmennek rendesen dolgozni, vagy közfoglalkoztatásban vannak. A lakáskörülmények változók. Nem a lakásokról lehet felismerni a szegregátumot, hanem a kóbor kutyákról és a kóbor lovakról. A lovat hobbiból tartják, de szabadon tartják, nem haszonállatnak. Kupeckednek velük. Volt probléma is a szabadtartás okozta kellemetlenségekből. Rendezetlenek az udvarok.”

Komárom-Esztergom megye kisvárosának család- és gyermekjóléti szolgálatánál több környékbeli településről is nyilatkoztak a kérdésre: „Szinte minden településen van kisebb, nagyobb mértékű szegregált terület. **Vidéken az alkohol probléma van jelen.** Egyes problémásabb településen a droghasználat is gondot okoz.” A városban is van olyan terület, ahol halmozottabban van jelen a szegénység, de a város nem olyan nagy, hogy ne legyen elérhető könnyen az osztóhely.

Békés megyei kisvárosban több szegregált terület is van, de az önkormányzat megkérdezettjei, és a családsegítő szerint is könnyen bejutnak a központba ezekről a területekről. (Korábban írtuk, hogy itt biciklivel járnak a lakosok.) „Nem okoz problémát a jogosultaknak, hogy eljőjenek onnan is az osztóhelyre.”

Van tanyavilág is, de ott elenyésző a kisgyermekes családok száma, van autója valakinek a területen, amivel mindent meg tudnak oldani.

A megkérdezett **nagy középvárosban** a településfejlesztéseknek köszönhetően **veszélyeztetett terület sincs.** „A városnak presztízs kérdés, hogy ne legyenek ilyen területek.” – mondta a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa. Egy településrész esetében most folyik egy projekt, amiben a szolgálat is aktívan részt vesz. (Kirándulások, játszunk együtt program, főző program – modellkonyhán, stb.)

Hasonlóan az előző kérdésben kapott válaszok mintájára itt is az országban megfigyelhető területi különbségek rajzolódnak ki szembetűnően. Míg a nyugati országrészben kevésbé jellemző a körülhatárolható szegregált terület, az ország hátrányos helyzetű területein a klasszikus jegyeket mutató szegregátumokról számoltak be a megkérdezettek.

Vélemények a munkalehetőségekről, és a rászorulóknak munkához való viszonyáról

Az interjúalanyokat megkérdeztük arról is, hogy milyen munkalehetőségek adóttak a településen, vagy annak környékén, ahol a jogosultak szülei dolgoznak, vagy a munkanélküli szülők esetleg el tudnának helyezkedni.

A **Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kistaluban sok a közfoglalkoztatott.** Az önkormányzat szociális ügyintézője szerint „nem akarnak elhelyezkedni, jó nekik a közfoglalkoztatotti munka. Van sok munkalehetőség a környéken, munkaügyi

központ is ad sok segítséget, állásbörzére is mentek, workshop-okat is rendeznek, de kevesen vesznek részt ezeken. Erre szocializálódik a fiatalok nagy része. **Taktikáznak**, mert vannak hátralékaik, letiltásuk, és kiszámolják, hogy nem éri meg nekik elhelyezkedni. Építőiparban idénymunkára Budapestre járnak. **Az első fizetés után nem nagyon mennek vissza a munkahelyre.** Lenne lehetőség gyári munkára is.”

Komárom-Esztergom megye nagyfalujából sok az ingázó a környező ipari gyárakba.

A megye másik ilyen típusú településén a jegyző elmondása szerint a helyi vállalkozóknál nem sokan tudnak elhelyezkedni, de a közelben sok munkalehetőség van. Jó a közlekedés, nagy cégek saját buszt is indítanak. Egy olyan helyi cég van, ahol több helyi lakos tud dolgozni, ők figyelnek is arra, hogy helyi alkalmazottakkal dolgozzanak. Egyre kevesebb a közfoglalkoztatott. **A közfoglalkoztatásból elkerültek igyekeznek olyan helyre menni, ahol keresnek annyit, hogy ne érezzék meg a hátrányos helyzet adta előnyök hiányát. Akik elhelyezkedtek többet nem is akarnak visszakerülni a közfoglalkoztatásba.**

A **Nógrád megyei nagyfalu** megkérdezett önkormányzati munkatársa szerint **fekete munkákat végeznek.** Csökkent a közmunkások száma, férfiakat nem tudnak már felvenni, aki van 12-20 ember **bebetonozódott ebbe az életformába.**

A családsegítő szerint vannak gyárak a környéken, amelyek saját járatokkal viszik a munkavállalókat. „Járnak Budapestre is dolgozni. Közfoglalkoztatottak is vannak. Ilyen tekintetben a település jó helyzetben van, a közlekedés is jó. **Sok a cigány, nem ismert miből élnek. Nem a munkáról híresek.** Mezőgazdaságban végképp nem. Senki nem vizsgálja, honnan van jövedelme. A településen nincs munkalehetőség. Önkormányzat a foglalkoztató, és egy vállalkozó 7-8 embert tud foglalkoztatni.”

A megkérdezett óriásfalvakban a nyilatkozók sok munkalehetőségről tájékoztattak. Ipari telepek, gyárak foglalkoztatják a helyi munkavállalókat, és a környékbeli falvakból is sokan dolgoznak ezekben az üzemekben.

A Pest megyei óriásfaluban vannak ipari telepek helyben, de közeli városokban is, és Budapesten is dolgoznak sokan a településről. **„Még a romák is dolgoznak.”**

Komárom-Esztergom megye településén több (6-10 db) ipari nagyvállalkozás van. A családsegítő szerint a **feketemunka is jellemző.** „Millió egy munkahely van, a munkaügyi központ azonnal ki tudja közvetíteni, de nem akarja feladni azt, ahol feketén dolgozik, mert tudatlan. Nem tudjuk kiszedni ebből.”

Jász-Nagykun-Szolnok megye településén sokan dolgoznak a közeli nagyvárosban, és a környező településeken. „Helyben kevés a vállalkozó, nem nagyon települnek ide az ipari vállalkozások.” – mondta a jegyző. A családsegítő itt is említette a feketemunkát: **„Feketén az építőiparban** tudnak elhelyezni. Alvállalkozókon keresztül gyárakba is tudnak így járni. Vasúti vállalkozásba is. **Ők papíron így hátrányos helyzetűek.”**

A kisvárosok esetében is sok munkalehetőségről számoltak be a megkérdezettek: Komárom-Esztergom megyében a családsegítő azt mondta, hogy a környékükön sok munkalehetőség van, jól iparosodott terület. Gyárak, vállalkozások. Alkalmi munkára is el tudnak helyezkedni, feketemunka is van.

Sajnos a drog-kereskedelem is városukban összpontosul, transzfer állomásként.

Békés megye kisvárosában az önkormányzat és intézményei a nagy foglalkoztatók.

„A Közmunkások száma 600-ról 120-ra csökkent. Pályázatok segítségével történtek munkahelyteremtések. Szociális intézmények, egészségügy, fürdő, főként a közszolgáltatásokhoz kapcsolódó munkahelyek. Apróbb vállalkozások is vannak. Sok az ingázó a közeli nagyvárosokba. Szociális szövetkezetben is kb. 30-40 főt tudnak alkalmazni. Mezőgazdaság is van, járnak el idénymunkára.

Erősen jellemző a szakmai munkaerő nyugati országokba és Magyarország nyugati területére vándorlása a bérkülönbségek miatt. A vállalkozások indítása és új munkahelyek teremtése itt a szakmai munkaerőhiány miatt nehéz.”

A megkérdezett nagy középvárosban is sok a munkalehetőség, és inkább munkaerőhiánnyal küzdenek.

A fókuszcsoporthoz tartozók résztvevői az alkalmi és szezonális munkalehetőségeket kiemelten hangsúlyozták. Nógrád és Baranya megyékben a mezőgazdaság ad lehetőséget erre, Budapesten az építőipar, és számos büfé ad munkát időszakosan, Somogy megyében a Balaton közelsége a turizmussal foglalkozó vállalkozók alkalmaznak szezonálisan munkaerőt, takarítás, konyhai kisegítés feladatkörökben. Itt említették, hogy a prostitúció is burjánzik, Ausztriába, Németországba viszik el a lányokat, nőket, anyukákat hetes váltásokban. Főként a Somogy megyei fókuszcsoporthoz tartozók hangoztatták, hogy „aki akar, el tud menni dolgozni.”

A munkalehetőségek terén is megfigyelhető a már említett településlejtő, és az ország területi különbségei is erősen kirajzolódnak a válaszok mentén is. Minél nagyobb a település, annál jellemzőbb, hogy gyárak, ipari vállalatok kínálnak tömegesen állást. A területi különbségek mentén azt is látjuk, hogy más-más problémával kell szembenézniük az önkormányzatoknak, és a családokat segítő szakembereknek: Békés megyében az elvándorlás okoz munkaerőhiányt, Komárom-Esztergom megyében a heti vagy napi fizetési rendszerben rekedt családokat nem tudják kimozdítani ebből a helyzetből, míg Borsod-Abaúj-Zemplén megye települése a munkára való hajlandóság növelésének nehézségeivel küzdenek. Ugyanakkor a szünidei gyermekétkeztetés szempontjából mindenképp fontos, hogy a jogosultság valós anyagi rászorultságból fakad-e, vagy, ahogy a nyilatkozók említették, csak papíron lesz hátrányos helyzetű. Az alkalmi munkákból származó bevételek is befolyásolhatják azt, hogy az igénylők időszakosan elmaradnak az étkeztetésről.

Az önkormányzati munkatársak és a szakemberek attitűdje amennyiben az a rászorulókat megítélésében inkább hibáztató, vagy kevésbé elfogadó és támogató, az olyan szóhasználatokban mutatkozik meg, mint: „nem a munkáról híresek”, „aki **akar**, az el tud menni dolgozni”. Vagy az előző fejezetekben a: „van gettó”, „a jogukat nagyon tudják”, „másik közeli településen nincs hátrányos helyzetű, mindenki dolgozik, de ott egy fia roma sincs”.

A támogató attitűdű nyilatkozók a rászorulókat jellemzőségeikről az alábbi mondatokat használták: „aki **képes** munkavégzésre, az el tudott helyezkedni”, „szegénységi

csapdában élnek, beleszoktak”, „nem akarja feladni azt, ahol feketén dolgozik, mert tudatlan. Nem tudjuk kiszedni ebből”.

A nyilatkozatot tevő képviselők településein az attitűd befolyását az igénybevételi adatokra az igénybevevőknek a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számához viszonyított aránya önmagában nem támasztja alá. Ugyanakkor az adatokat számos változó befolyásolja.

Vélemények arról, milyen erősségei (pozitívumok), gyengeségei (hátrányok), vannak a szolgáltatásnak, és milyen lehetőségek vagy veszélyek (nehézségek), rejlenek a szünidei gyermekétkeztetésben. (SWOT analízis mintájára)

Mi a települések nyilatkozó képviselőinek általános tapasztalata a szünidei gyermekétkeztetéssel kapcsolatban?

Borsod-Abaúj-Zemplén megye kistelepülésén az önkormányzat részéről azt tapasztalták, hogy a településen **a jogosultak szívesen viszik el az ételt**. Ami megmarad, a végén szétosztják azok között, akik egyébként is elviszik. Nincs panasz az étel minőségére vagy a mennyiségére.

Nehézséget okoz számukra, hogy konyhai alkalmazottat találjanak.

Komárom-Esztergom megye nagyfalujában is zökkenőmentesen ment a bevezetése, „az igénylésnél a vállalkozó adott volt, ritkán szokott árat emelni. A létszám is adott volt, de nem volt rá nagy kereslet.” Ezekben a családokban **néhány szülő szociális étkeztetést vesz igénybe, és a szünidei gyermekétkeztetés keretében kapott étel mennyiségével elég ahhoz, hogy ha hazaviszik, mindenki jól lakik belőle** (ha 2-3 gyerek is kapja). Nem számoltak be nehézségről.

A **megye másik nagyfalujában** nagyon kevés a hátrányos helyzetű gyermek, jelenleg 2 fő van (2019), ahogy a jegyző tájékoztató. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésénél nem töltik ki a kérelmet a hátrányos helyzet megállapítására vonatkozóan, hiába hívják fel a figyelmet a lehetőségre. A szülők iskolázottsága a településen eléri a 8 általános iskolai végzettséget, és hiába munkanélküli, nem regisztrál a munkaügyi központban máris kiesik a jogosultak köréből. A rászorultak száma nagyobb lenne, de mélyszegénység nincs. A jegyző véleménye szerint **a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény jövedelemalap összege nagyon alacsony**, náluk az önkormányzat ezért saját döntés alapján a helyi rendeletben az önkormányzati támogatások jövedelemhatárát a szorzók emelésével megemelte. **„Az a célja az önkormányzatnak, hogy tudjon minél jobban segíteni.”** A településen a kis létszámú jogosult miatt nincs a szünidei gyermekétkeztetéssel gond, gyorsan, könnyen megoldják.

„Nagyon fontos a polgármester segítő attitűdje. Szemben a szomszéd településsel, ahol a polgármester nagyon szigorú feltételeket szab a támogatások megítéléséhez.” – mondta a jegyző, aki mindkét településen ellátja ezt a feladatot.

Nógrád megye nagyfalujában a jegyző nyilatkozata szerint kevesen vesznek igénybe a jogosultak közül a szolgáltatást, egyre lemorzsolódtak. **„Nem tetszik az igénybevevőknek, hogy be kell menniük, és csak helyben fogyaszthatják.”** Az

óvoda nem zár be a nyári szünetben, ilyenkor csak az iskolás korosztálynak biztosítják a szünidei gyermekétkeztetést. „Korábban, amikor konzerveket kaptak, azok nem jutottak el a gyerekekhez, eldobálták, eladták. Amit nem ismernek, azt nem eszik meg. **Nem túl sokba nézik az ingyen ételt.** Nem értékelik.” Kiszállításra nincs kapacitása, sem pénze az önkormányzatnak. A maradék szétosztására sincs kapacitás.

A családsegítő szerint: Minél kisebb a település, annál nagyobb gondot fordítanak a lakosságra. „**Hiszen ők nem a pontosságukról híresek.**” RSZTOP-t is kapják havonta, szerinte már azért is elfelejteneik jönni, és a csomag minősége is csökkent. „Korábban olyanok voltak benne, amelyet még én magamnak sem tudok megvenni.” - mondta a családsegítő. „Az alapvető dolgok vannak benne, és jön a reklamáció, és azt mondják, akkor el sem viszik. Akkor kérdelem én, ki a rászoruló? Szükségük lenne azért rá, mint a családi pótlékra is, de nem veszi rá a gyereket, mint ahogy iskolába se jár. Eszköztelenek vagyunk, példát sem tudunk mutatni, hogy **ha normálisan igyekszel élni, nem kell becsszóra hazudozni, neveld a gyerekedet, akkor is támogatva vagy.** Akkor kellene igazán támogatni, elismerve szülői munkájukat. Bármit behazudnak, hogy támogatást kapjanak. Azok, akik szerény körülmények között élnek, nem jogosultak semmi támogatásra, és vannak, akiknek habos-torta az életük, mégis ott van a gyermekvédelmi támogatásért.”

Az óriásfalvak esetében a megkérdezettek részéről is elhangzott, hogy a **jogosultsághoz szükséges jövedelemhatár alacsony**, így többen kiesnek a szolgáltatásra való jogosultságból.

Pest megye településén a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma évre évről kevesebb, mert nő a családokban az egy főre jutó jövedelem. „Sokan kicsúsznak a jogosultságból, mert **a feltétel-határ nagyon alacsony.**”

A település közel van Budapesthez. Három iskolája is van, az egyik Német nemzetiségű egy másik iskola pedig olyan, ahova jómódú, probléma-mentes családok gyermekei járnak. - Mondta az önkormányzat ügyintézője.

„Ha megszüntetnék egyik napról a másikra a szünidei gyermekétkeztetést, ezen a településen senki nem pánikolna.” Sok a gyerek és a nagycsaládos a településen, de nem a szegénységben élő rétegből származók. A szegény nagycsaládosok be sem költöznek a településre.

A szolgáltatás csökkenésének a nyilatkozó részéről feltételezett oka: „lehet, hogy **távol került az osztóhely**, azért csökken, vagy, mert elégük van a gyerekeknek az ételből, amit egész évben esznek. Esetleg silány a minősége, mégiscsak közétkeztetés. **Nincs értéke annak, ami ingyen van.**”

Komárom-Esztergom megye óriásfalujában a jegyző szerint: „Noszogatni kell a jogosultakat, hogy ez ingyen van, gyere, vedd igénybe.”

A családsegítő úgy nyilatkozott, hogy **erős szabálynak érzik a jogosultság feltételeit.** Pl. Munkaügyiben nem jelentkezik, vagy OKJ-s végzettséget szerez, de nem helyezkedik el, viszont kiesik a hátrányos helyzet megállapításához szükséges feltételből. „Sváb településeken zárt a közösség, takargatják a problémákat, és amikor kiderül, nagyot szól.”

Az általuk ellátott többi településen tapasztaltak alapján a szünidei gyermekétkeztetésről elmondta: Mindig ugyanaz a mag kéri. Igénybevevői kör állandó, **ha csak 1-2 nap a szünet, nem kérik annyian**, de a nyári és téli időszakban többen viszik az ételt.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében az óriásfalú jegyzője szerint néhányan elutasítják a hátrányos helyzet megállapítását, de ezt nem azért teszik, mert presztízskérdést csinálnak belőle. Az Egy főre jutó jövedelem számítása szempontjából a családok tudnak játszani az együtt élés, külön élés stratégiájával, így aki szeretne részesülni a kedvezményekben, az megoldja.

A családsegítő szerint a jogosultak közül nagyon sokan igénybe veszik a szünidei gyermekétkeztetést, mert **nagy segítség a családoknak**. „Akik GYES-en vannak, nyáron elmennek dolgozni. gyümölcsösbe. A gyereknek enni kell, a gyereknek az egy napi meleg étele biztosítva kell legyen. Ez fontos, ezt kell nézni. Vannak szülők, akiket nem lehet motiválni arra, hogy főzzön, de a gyerek ezért nem szenvedhet hiányt.”

Az igénybevevők csökkenésének okaként ők is felvetették, hogy **a szülők megemelkedett fizetése miatt már nem jogosult a hátrányos helyzetű státuszra a gyermek**. Volt panasz arra, hogy éppen csak felette van a bevétele a jogosultsági határnak. Nem csak a szünidei gyermekétkeztetést érintően, hanem egyéb támogatások, és az intézményi étkezés során is problémát okozott a több gyermeces családnál, hogy nem tudták fizetni még az 50%-os térítési díjat sem. Hátralékok részletfizetésénél is fontos lenne, hogy **a jogosultság feltételeként meghatározott jövedelemhatár emelkedjen**.

Felmerült kérdésként, hogy ha iskolás és óvodás korú gyermek is van egy családnál, miért nem viheti haza az óvodásnak is, de a családsegítő szerint a szülők megértették, hogy az óvodai intézményi étkezésre jogosult gyermek nem kaphatja a szünidei gyermekétkeztetést. „Vigye be a gyereket az óvodába, és maradjon délig, ott ebédeljen.” – javasolta a családsegítő. Nehézségként említette, hogy az óvoda csak két hétre zár be, de mivel a másik óvoda ilyenkor nyitva van, nem kaphatják a szünidei gyermekétkeztetést. A másik óvoda messze van a családoknak, nem viszik oda a gyerekeket, ilyenkor nincs megoldva az étkeztetésük.

Komárom-Esztergom megye kisvárosában a család- és gyermekjóléti szolgálat által megfogalmazott vélemény, hogy náluk **csak papír alapon sok a jogosult**. Kevés az a jogosult, akinél nagy probléma az, hogy nem kap ebédet. A legtöbben megoldják az étkezésüket egyéb gazdasági tevékenységből származó jövedelmükből. „Mi, akik dolgozunk, örülnénk ilyen lehetőségnek, ők viszont **nem biztos, hogy tudják értékelni**.”

A szolgálat által ellátott többi település tapasztalatairól is nyilatkoztak: A tót és sváb települések szeretik helyben megoldani a problémákat (iskolában, önkormányzat segítségével):

Az egyik, főként szlovák nemzetiség lakta településen kevés a probléma. Az önkormányzat sokat segít a lakosoknak. A támogatások elérhetőek. A polgármester szociális végzettségű, és erős segítő attitűddel rendelkezik. A mellette lévő ugyanilyen nemzetiségű településen több hátrányos helyzetű gyermek van, de nem

annyira számottevő. Települési támogatások ott is elérhetők, de szigorúbb feltételekkel. Az egyik, főként német nemzetiségűek által lakott (sváb) településükön nincs is hátrányos helyzetű. Jellemzően itt nem anyagi problémával találkoznak a kollégák.

Ezek a településeken jellemző, hogy a közösség összezár. Jellemzőbb a háztáji, konyhakerti termelés, gazdálkodás (tyúk, tojás, zöldség, gyümölcs). A kulturális élet is erős megtartó erőt jelent ezeken a településeken.

Nehézségként a következőket említették: „A szolgálat kezében nincs annyi lehetőség az átszervezés óta (központ-szolgálat szétválasztása és a családsegítő – gyermekjóléti szolgálatok összevonása), pedig a feladatok nagy része ezen a szinten van. Ha az ételosztásnál jelen kell lenni, az a szakmai munkától veszi el az időt.” Asszisztenssel meg tudnák oldani, hogy mindig jelen legyenek az étel osztásánál. **Szerintük a jogosultak száma csökken, de a rászorultak száma nem.**

A Békés megyei kisvárosban az önkormányzat szerint a szolgáltatásra jogosultak nem ismerik a reform ételeket, azokat nem eszik meg. A közétkeztetésben is előfordul, hogy van, akinek a minősége vagy mennyisége nem megfelelő, így van a szünidei gyermekétkeztetés esetében is. Van ilyen visszajelzés. Felmerült a kérdés, hogy helyben egye-e meg, vagy elvigye, mert volt már, hogy a levest a bokor tövébe öntötte a gyermek.

Más településen tapasztaltakat is említettek, ahol 700-800 fő igénybevevő van: „Az önkormányzati testület úgy döntött, hogy minden gyermek megkaphatja ingyen az ételt, függetlenül a hátrányos helyzetű státusztól. A határfok 100%-os volt ezen a településen. Helyi konyhában a gyerekek ízlése szerint főztek. A kiszabats³⁶ és a valóság néha eltért.” Elején volt probléma, hogy annak a gyereknek, aki intézményi étkeztetésre jogosult óvodás nem vihetik haza az ételt, csak az iskolás gyerekeknek.

Az önkormányzati munkatársak véleménye: „A szükségletpótló szolgáltatásokat a rászorultság okán kapják – a belekényelmesedés vádjával nem illethetők. **A rászorultságot nem lehet elvitatni.**”

A családsegítő szerint „a családsegítés tevékenység háttérbe szorult az átszervezések óta. A korábbi pályázati rendszerben lecsereélhették azokat, akik nem jöttek érte többször, volt visszatartó ereje. Most nem tehetik meg, könyörögnek a családoknak, hogy jöjjenek érte, nincs visszatartó erő. Az étel minősége nem romlott. **Ma Magyarországon túlgondozás folyik.**” Az ételhordók tisztaságára is volt panasz, de környezetvédelmi szempontból nem támogatná az előre csomagolt eldobható tartókat. A város lakosság száma és a gyermekek száma is csökken. Jellemző az is, hogy az ország nyugati részére mennek a családok munkalehetőség miatt, ott nem jelentkeznek be, innen nem jelentkeznek ki.

³⁶ A közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról szóló 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet - 3. § (1) pontja értelmében: A Közétkeztető nyersanyag-kiszabati ívet köteles vezetni az 1. mellékletben foglaltak szerint, amelyen feltüntetni egy napra vonatkozóan az étkezést igénybe vevők életkora és száma alapján meghatározott adagszámban elkészítendő ételek és italok előállításához szükséges nyersanyagok tételes, mennyiségi felsorolását.

„A lakosság szorgalma és becsületessége nem engedi, hogy mélyszegénység³⁷ legyen a településen.”

Fejér megye nagy középvárosában az óvodás korú gyermek az ügyeletes óvodában szünidei gyermekétkeztetést vehet igénybe, ha az intézmény ahova jár, zárva van. Ha nincs zárva, akkor intézményi étkezésre jogosult, de nem élnek a lehetőséggel.

„**Ezt a szolgáltatást nem erre a településre írták.**” – mondta a jegyző. „Jelenleg 2 gyermekért mozgatunk egy hatalmas apparátust. Ha fakultatív lenne, ahogy korábban volt, az önkormányzat meg tudná másképpen oldani.”

Szerintük **nem fognak elmenni az ételért a jogosultak, mert nem tudják pénzzé tenni.** A korábbi jegyrendszerben a jegyeket fénymásolták, és eladták.

Az önkormányzat úgy gondolja, menjenek táborba a gyerekek, mert kapnak programokat is az étel mellett.

A kiszállítás lehetőségéről a véleményük: Ha a helyben fogyasztás lehetővé van téve, a jogszabály nem engedi a kiszállítást. Talán többen vennék igénybe, de kiszállító céget kellene az önkormányzatnak üzemeltetni.

Náluk egy része a rászorulóknak nem kiesnek a hátrányos helyzetű státuszából, csak nem kérik a megállapítását. Általában amikor meg tudják, hogy kimenne a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa környezettanulmányra, abban a pillanatban ellenkeznek, hogy hozzájuk ne menjen ki senki, és nem kérik.

A településükön a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben kiterjesztve sem lenne számot tevően nagyobb igénybevevői szám.

Szerintük az ingyen értéke egyre alacsonyabb. Az intézményi étkezésnél sem mondják le, ha nem megy a gyerek, ez plusz költség az önkormányzatnak. Az óvodai szünidei ügyelet is ilyen, nem szólnak, ha nem viszi a gyereket, de az étel és az óvónő is oda van rendelve annyi főre, ahányat előzetesen jelentettek. A tábornál is igaz ez, főleg azokra jellemző, akik ingyen veszik igénybe.

A családsegítő úgy látja, a nagyváros sajátosságai miatt nehezebb a jelzőrendszer működtetése, és mivel a nagyvárosban a problémás családok könnyebben elvesznek a látókörből, ezért nagyobb a felelősség a jelzőrendszeri tagokon.

A rászorulók nagyon el vannak látva a civil szervezetek által. A városban könnyen kicsúsznak a jogosultsági feltételekből. Most annyira nagy a munkaerőhiány, hogy aki képes munkavégzésre, az el tudott helyezkedni.

A fókuszcsoportos interjúk során főként Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a résztvevők közül többen is hangsúlyozták, hogy **van olyan réteg, akinek a szünidei gyermekétkeztetés a túlélést jelenti.** Somogy, Baranya megyékben, és Budapesten is elhangzott, hogy ahol kiszállítást van, többen veszik igénybe a szolgáltatást.

³⁷ Szociológiai fogalom, azt a jelenséget értjük alatta, amikor valaki hosszú időn keresztül a relatív szegénységi küszöb alatt él, és nem látszik annak lehetősége, hogy helyzetéből önerővel, külső beavatkozással, segítség nélkül ki tudna törni. A mélyszegénység esetén a kockázati tényezők összeadódnak. (Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás c., EFOP-1.3.1-15-2016-00001 azonosítószámú projekt fogalomtára: <https://cskwiki.hu/melyszegenyseg-2/>)

Somogy megyében egy települést érintően panaszolta a családsegítő, hogy egyetlen jogosult gyermek sem jut hozzá a szolgáltatáshoz, mert át kellene mennie a társult település osztóhelyére, nem viszik ki a településre az ételt.

Az alacsony jogosultsági jövedelemhatárt 3 megye és Budapest fókuszcsoportjában említették.

Baranya megyében a legerősebb nézet, amellyel több résztvevő is egyetértését fejezte ki, miszerint eltúlzott a szolgáltatás: „Nonszensz, hogy rá kell beszélni, noszogatni, hogy menjen érte, még vigyük is oda, tegyük az asztalra, talán még etessük is meg.” - mondta az egyik hangadó résztvevő. Véleményével osztozó további hozzászólások: „Még a főzésről is leszoktatjuk az anyákat”, „Minél többet adunk ingyen, annál többet fognak követelni.”, „Nem lehet mindenféle szülői kötelezettséget átvállalni, a gyermek fizikai ellátása, az élelmezés alapvető szülői kötelezettség”.

Veszélyként Heves, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Somogy megyékben is megfogalmazódott, hogy a támogatási rendszertől való függőséget okoz a sok ellátás, amiben a rászoruló családok részesülnek, annyira megszokják, hogy mindenben segítséget kapnak, hogy a család- és gyermekjóléti szolgálatok nélkül már nem tesznek semmit, nem az önállóságot segíti a szolgáltatás, hanem az elkényelmesedést. Azon aggályukat is megfogalmazták, hogy a társadalmi ellentéteket is erősíti, ha a „dolgos” családok azt látják, hogy „ezek mindent megkapnak”.

A kistélepülések esetében, és Jász-Nagykun-Szolnok megye óriásfalujában, ahol a településen nincs magas adóerő-képesség, és nem engedhetik meg maguknak, hogy egyéb támogatásokkal is segítséget nyújtsanak, ott az étkeztetést igénybevevők száma alapján is látszik, de a válaszokból is kiderül, hogy a szünidei gyermekétkeztetés segítséget jelent a családoknak, szívesen viszik, zökkenőmentesen megy a szolgáltatás. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a fókuszcsoportos interjúban is ezt hallhattuk. Ez mindenképpen a szolgáltatás erősségeként jelent meg a véleményekben.

Lehetőségként a kiszállítást említették, mint a szolgáltatás kihasználtságának növelését segítő tényezőt.

Azokon a településeken, ahol a jogosultak aránya a 0-18 éves korosztályban az országos átlaghoz képest alacsony, illetve az igénybevevők száma a jogosultak számához viszonyítva alacsonyabb, egyik okként a jogosultsági feltétel alapösszegének alacsony voltát nevezték meg. A másik okként szerepelt négy településen is, a megkérdezettek véleménye alapján, hogy a jogosultak nem tudják értékelni azt, ami ingyen van. Ezzel Baranya megye és Budapest egyik kerületének képviselői érveltek a fókuszcsoportos interjúkon. Ezek a szolgáltatás gyengeségeit feltáró vélemények.

A veszélyeket a túlgondozásban, és a támogatásoktól való nagyfokú függőség kialakulásában látják a szakemberek.

Ha az előző vélemény-kérdéseket taglaló fejezeteket sorra vesszük, ez utolsóban domborodik ki legszembetűnőbben, mintegy megerősítésként az, milyen szerepet játszhat a támogatást nyújtók segítő, pozitív vagy éppen negatív attitűdje. Komárom-Esztergom megye nagyfalujában és óriásfalvában, Békés megye kisvárosában a

polgármesterek hozzáállása segíti a családok támogatási rendszerének működését, utóbbi településen magas a szünidei gyermekékeztetés igénybevételi száma is. Szemben Nógrád megye nagyfalujában, ahol a jogosultak közül nagyon kevesen veszik igénybe a szolgáltatást, a nyilatkozók szóhasználata, és mondatainak többsége nem támogató attitűdre enged következtetni.

Jelent-e meg a jogosultságból kiszorultak, vagy nem jogosult gyermekek részéről igény a szünidei gyermekékeztetés szolgáltatásra? Van-e bővített igénybevevői kör?

Borsod-Abaúj-Zemplén megye kistalujában elmondták, hogy van olyan, aki 500 Ft miatt elesik a jogosultságtól. **Nincs lehetősége az önkormányzatnak a méltányosságra.** A minimálbér emelkedése mellett nem emelkedtek a támogatások feltételeinek határösszegei. Iskolakezdés kapcsán is nehézségük van, egyszeri iskolakezdési támogatással próbálnak segíteni. Itt **volna igény arra, hogy bővítsék a jogosultak körét, de az önkormányzat nem áll olyan anyagi helyzetben, hogy önerőből ezt megtegye.**

Komárom-Esztergom megye nagyfalvaiban nem jellemző, hogy azok között is igény jelentkezne, akik nem hátrányos helyzetűek. **Az önkormányzat saját forrása terhére nem biztosítja a jogosultakon kívül más számára a szolgáltatást, ilyen igénylő nem jelentkezett.** „Ha kibővítenénk sem mindenki venné igénybe.” – jegyezte meg az egyik település jegyzője.

Nógrád megye nagyfalujában a jegyző szerint „aki dolgozik rendszeren, az mindig kiesett a rendszerből.” A közmunkások esetében nem ért egyet azzal, hogy miért nem a fizetésének az összegét veszik, miért a nyugdíjminimum összegével számolnak. Van, aki majdnem ugyanazt keresi meg rendes munkával, mint a közmunkás.

Önkormányzat a saját erőforrása terhére nem terjesztette ki a jogosultak körét.

A családsegítő egyetért azzal, hogy „a jövedelemhatár nagy mumus.” Van, hogy pár ezer Ft miatt bukja a szolgáltatást és a támogatásokat. „Családsegítőként én azt mondom, nem a halat kell odaadni a szájukba, hanem meg kell tanítani őket horgászni.” Szerinte **hiányzik a méltányosság lehetősége a településen**, hogy azok, akik igazából rászorulnának, pár ezer forint miatt kicsúsznak, de igyekeznek normálisan élni, a gyerekeiket iskolába járatják, miért nem lehetne nekik méltányossági alapon biztosítani az ételt, de azt mondta, az önkormányzat nem tudja ezt finanszírozni.

Komárom-Esztergom megye óriásfalujában **az önkormányzat saját költségvetése terhére biztosítja másoknak is a lehetőséget.** „Hogy él-e vele valaki, az más kérdés.” – mondta a jegyző. „Nálunk a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény jövedelemhatára és a településtámogatások jövedelemhatára is magasabb, mint a jogszabályban meghatározott. Ha valaki egy minimálisan kiesik a jogosultsági feltételekből, települési támogatást nyújtunk nekik.” – tette hozzá.

A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa másként látja, mint az önkormányzat, hogy hol lenne jó megszabni a jövedelemhatárt, mert szerinte még így is sokszor abba futnak bele, hogy **akinek jó lenne a szolgáltatás, nem fér bele a jogosultsági körbe.** „Általában jogszabályi gátba futunk bele. Sokat nem tudunk csinálni.”

Jász-Nagykun-Szolnok megye óriásfalvának jegyzője úgy nyilatkozott, hogy a jogszabály leírja, hogy ki a hátrányos helyzetű. Az önkormányzatuk szerint „példaértékűen kezeli a mindenféle szociális rendszerbe való beleférést, és a segítséget. Mindig találunk megoldást. Nem tehetünk olyan gyereket a szünidei gyermekétkeztetés elszámolásba, aki nem jogosult, de más forrásból, települési támogatásból megoldjuk az ellátását.”

A családsegítő szerint, ha volt olyan igénylő, **aki nem fért bele a jogosultságba, valahogy az önkormányzat megoldotta az ellátását.** „**Jó lenne azért, ha lehetne biztosítani a nyári étkezést más rászorulóknak is.**” Példaként hozta a gyermekét egyedül nevelő anyukát, aki este 5-ig dolgozik, a jövedelme kevés, de több mint a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény alapja. Az intézményi étkezést meg tudta oldani az önkormányzat rendkívüli gyermekvédelmi kedvezménnyel, de a nyári szünetben kiszorult a gyermek szünidei gyermekétkeztetésből, és előfordult, hogy anyuka hazaértéig nem evett semmit.

Komárom-Esztergom megye kisvárosában a családsegítő szerint nincs sok olyan eset, aki kevés **kis** összeggel esne ki a jogosultsági körből. A rendeletek nem teszik lehetővé, hogy szünidei gyermekétkeztetésben részesüljön, aki nem jogosult rá. Általában lejáratkor ellenőrzik, hogy a jogosultság fennáll-e még, nem vizsgálják, hogy futamidő közben szűnne meg a hátrányos helyzetű státusz. „Még ha el is helyezkedik a szülő, stb. Ennél humánusabb az ügyintéző.”

Békés megye kisvárosában úgy gondolják, hogy mivel **a jogosultsági jövedelemhatár évek óta változatlan, könnyen túllépi a család egy főre eső jövedelme azt.** A közfoglalkoztatottak száma is jelentősen csökkent. Úgy gondolják, **gúzsba köti a rendszert a hátrányos helyzet minősítés, mint feltétel.** „A város nagyon támogató, ezért ha lenne is krízishelyzetbe kerülő család, azonnal tudnak segíteni, irányítani egyesületekhez, stb.”

Fejér megye nagy középvárosában nem volt olyan, hogy kiterjesztett jogosultság, de érdemesnek találják kipróbálni, hogy rugalmasan több gyermeknek elérhetővé tegyék. A fókuszcsoporthoz interjúk során nem említettek olyan települést egyik helyszínen sem, ahol bővített jogosultságot finanszírozna az önkormányzat, de a megmaradt ételt más rászorulóknak több helyen is átadják. Igényt fogalmaztak meg a résztvevők. „A városokban sok olyan család van, akik fiktív lakcímmel, vagy nem ottani lakcímmel rendelkeznek, és rászoruló, a szegregátumokban is sok ilyen család van, és nem kerülhetnek be a támogatottak körébe.” - mondta az egyik résztvevő.

A szegényebb települések önkormányzatai, ha lenne is igény arra, hogy a jogosultakon kívül más rászoruló is részesüljenek a szünidei gyermekétkeztetésben, azt saját forrásból nem tudnák finanszírozni. Egy több szempontból is előnyös helyzetű Komárom-Esztergom megyei településen találkoztunk azzal, hogy az önkormányzat kiterjesztette a jogosultak körét. Ennél a kérdésnél is több településen említették a jogosultsági feltételek alacsony határösszegét, és felmerült annak gondolata is, hogy rugalmasabban lehessen kezelni a szolgáltatást.

Az önkormányzat, vagy család- és gyermekjóléti szolgálat nyári táboraiban segítség lehet-e, ha a táborozók valamennyien a tábor ideje alatt a szünidei gyermekétkeztetést kaphatnák?

Nógrád megye kistalujában **nincsenek tábortok**. Az iskola sem szervez. A jegyző szerint az iskola hozzáállása miatt nincs ott sem tábor: „Ha én is otthon lehetnék egész nyáron, én sem kínlódnék ilyennel, de az önkormányzat nem kötelezheti az iskolát, hogy szervezzen tábort. Nem biztos, hogy mozdíthatók lennének a gyerekek.”

A család- és gyermekjóléti szolgálat részéről nincs rá kapacitás, hogy tábort szervezzenek.

Komárom-Esztergom megye nagyfalujában az iskola és a család- és gyermekjóléti szolgálat is szervez tábort, az étkeztetést az önkormányzat saját vagy pályázati forrásból finanszírozza. **Ha minden táborozó étkezését lehetne fizetni a szünidei gyermekétkeztetés keretéből, akkor a tábor idejét ki tudnák bővíteni több hétre, vagy a programokra jutna több pénz.** Fizetős tábortok is vannak a településen.

Pest megyei óriásfalujában az önkormányzat nem finanszíroz nyári tábort. Sport és kézműves tábortok vannak civil kezdeményezéssel, és az iskolákban is szerveznek napközit. Nem gondoltak még arra, hogy ezzel segítsék ezeket a tábortokat.

Komárom-Esztergom megye óriásfalujában az önkormányzat saját költségvetése terhére szervezi a tábort, annak minden költségét az önkormányzat fizeti.

A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa elmondta, hogy más településen előfordult, hogy a tábor résztvevőinek **étkeztetése a szünidei gyermekétkeztetés keretében volt megoldva, és mindenki ezt ette**, még az is, aki nem hátrányos helyzetű.

Jász-Nagykun-Szolnok megye óriásfalvában alapítvány és önkormányzat is szervez tábort, pályázati forrásból. Az iskolai napközis tábort is pályázatból finanszírozzák. Ilyenkor a szünidei gyermekétkeztetésre jogosult résztvevők adagjait az önkormányzat lemondja.

Komárom-Esztergom megye kisvárosának család- és gyermekjóléti szolgálata szervez egy hetes bejárós tábort, minden általuk ellátott település részére a városban. **Étkeztetést nem biztosítanak a tábor ideje alatt, nem fér bele a költségvetésbe.**

Ehhez is jó lenne anyagi forrás. A településeken iskolák is szerveznek tábortokat, de egyik helyen sem a szünidei gyermekétkeztetésből biztosítják a táborozók étkeztetését. Békés megye kisvárosában a tábortok ideje alatt a szünidei gyermekétkeztetést igénybevevők a tábortban eszik meg a szolgáltatás keretében kapott ételt. A nem jogosult gyerekek étkezését más forrásból, pl. pályázatokkal oldják meg.

Fejér megyében a nagy középváros az önkormányzat költségvetése terhére ingyenes a nyári tábor, ami lefedi a nyári szünet nagy részét. Az önkormányzati tábor 6 hét, plusz 2x1 hetes tábort szerveznek a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársai is civil szervezetek támogatásával, és az iskolában is 2 hetes ügyelet van, ingyen étkeztetéssel. **Így 10 hét megoldott a családoknak a szünetben.** Térítéses és támogatott tábortok is vannak a városban.

Somogy megye egyik településén is találkoztunk azzal, hogy a nyári szünet 11 hetéből 9 hetet megoldanak, 2 hét Erzsébet tábor van 20-20 gyerekkel, 7 héten keresztül pedig az óvodai iskolai segítők 8:00-16:00 óra között tartanak napközis jellegű tábort minimális költségterítéssel. Aki a szünidei gyermekétkeztetésre jogosult, az itt elfogyasztja az ételt.

Budapest egyik kerületének képviselője mondta a fókuszcsoporton, hogy a legtöbb igénybevevő a család- és gyermekjóléti szolgálat által szervezett táborok ideje alatt, a táborban részt vevők közül van.

Heves megyében a fókuszcsoportos interjú résztvevői szerint segítség lenne, ha az általuk szervezett táborokban mindenki ehetne a szünidei gyermekétkeztetés keretéből.

Vidéki településeken, ahol egyszemélyes szolgálatok vannak, nincs kapacitás táborok szervezésére, ott jobbra az iskolai napközi 1-1 hete áll rendelkezésre, és a nyár további részében a gyermekek felügyelete is gyakran megoldatlan, mert a szülők többsége idénymunkán van.

Ennél a kérdésnél is megfigyelhető, hogy minél nagyobb egy település, annál több lehetőség van táboroztatásra, több szervezet is nyújt, vagy finanszírozással támogat táborokat. Ahol van tábor, ott a táborozás alatti étkezést a pályázatok útján vagy az önkormányzat önmaga költségvetéséből finanszírozza, de segítséget jelentene, ha minden résztvevő a szünidei gyermekétkeztetés keretéből kaphatna ebédet, sőt erre egy település esetében még példát is hallottunk. A nagy középváros esetében választ kaptunk arra, hogy a leghosszabb szünetben miért nincs igénybevevője a szünidei gyermekétkeztetésnek. A fókuszcsoporton résztvevők szerint is segítség lenne, ha a táborozók egységesen, a szolgáltatás keretéből kaphatnák az ételt.

Krízishelyzetnél segítség lehet-e a szünidei gyermekétkeztetés?

Nógrád megyei nagyfalu jegyzője szerint **segítség lehetne, ha pl. a védőnő vagy családsegítő javaslatára adhatnának** annak is szünidei gyermekétkeztetést a normatíva terhére, aki egyébként nem hátrányos helyzetű. Az önkormányzatnak nincs erre forrása, hogy saját költségvetése terhére adjon.

Komárom-Esztergom mindkét nagyfalujában úgy nyilatkoztak, hogy az **önkormányzat megoldja a krízishelyzeteket**, ők erre nem használnák a szünidei gyermekétkeztetést.

Pest megye óriásfalujában a szociális étkezést ajánlják fel a krízisben lévőknek. **Polgármesteri segélykeretből azonnal tudnak segíteni**, és hó végén eseti vagy rendszeres segílyt a bizottság meg tud állapítani.

Komárom-Esztergom megye óriásfalujában eleve magasabb a támogatások jövedelemhatára, és „mindig valakitől (iskola, óvoda, szomszéd, családsegítő, stb.) megtudjuk, hogy valaki krízishelyzetbe kerül, és azonnal segítünk.” - mondta a jegyző. A családsegítő megerősítette: **„Ez a település nagyon támogató, könnyen, gyorsan lehet krízishelyzetben segítséget kapni.”** Nem a szünidei gyermekétkeztetést használnák a krízishelyzetben.

A két megkérdezett kisváros mindegyike **el tudná képzelni a szünidei gyermekétkeztetést, mint krízishelyzetben használható támogatást:**

Komárom-Esztergom megye: „Volt, amikor segítséget jelentett volna, de az önkormányzat megoldotta, nem csak a nyári étkezést, hanem az intézményi étkezést is finanszírozta a gyermeknek.” **Ha lenne ilyen lehetőség, tudnák ajánlani, mindenképpen jó lenne a krízishelyzetekben.**

Békés megye: „Természetesen **segítség lenne, a családsegítőnek lehetne** az amerikai mintára **jogosítványa, hogy kiutalja**, felírja a szolgáltatást a családnak. Normatíva igénylésben kellene ehhez biztosítani az átjárhatóságot, de ne legyen ez túlszabályozva.” Jelenleg a Polgármester hatáskörben lévő krízisalap áll rendelkezésre, és civil szervezetekhez tudnak még fordulni – mondta a családsegítő.

A nagy középvárosnak van lehetősége az önkormányzati támogatások között is azok támogatására, akik kiesnek a jogosultak köréből. A család- és gyermekjóléti szolgálat is rendelkezik egy kerettel krízis helyzetekre. **„Ebben a városban nem a szünidei gyermekétkeztetés a megoldás.”**

Baranya megyében tartott fókuszcsoporton hangzott el, hogy van, hogy a család pillanatnyi helyzete indokolná, hogy részesüljenek a családok a szünidei gyermekétkeztetésben. Somogy és Heves megyékben a résztvevők a család- és gyermekjóléti szolgálat ajánlása alapján adna olyanoknak is, akik bár nem jogosultak, de átmenetileg rászorulnának a szolgáltatásra. Szerintük segítséget jelentene a családoknak.

A nyugati megyék megkérdezett településein kevésbé, míg Nógrád és Békés megyékben említették, hogy tudnák használni a szünidei gyermekétkeztetést, ha egy család krízishelyzetbe kerül. A támogató attitűddel rendelkező településeken a polgármesteri azonnali keretből, vagy más támogatással meg tudják oldani az ilyen helyzeteket. Az aprófalvas Baranya megyében a nyilatkozók szerint krízishelyzetben ha használhatnák a szünidei gyermekétkeztetést, a támogatás célzottan kerülne a bajba jutottakhoz, hiszen ismerik az ügyintézők és a szolgálat munkatársai is a családokat.

Milyen javaslatai vannak a településeknek a szünidei gyermekétkeztetés nagyobb kihasználhatóságára?

Borsod-Abaúj-Zemplén megye kistalujában a megkérdezett önkormányzati munkatárs szerint jobban be kellene vonni a hátrányosabb helyzetű településeket a támogatásokba. Jó lenne, ha **az inflációhoz lenne igazítva a jogosultsági feltételek megszabása**. A fejadagok összegét is lehetne emelni, az alapanyagárak folyamatos emelkedése miatt.

Nógrád megye nagyfalujának jegyzője szerint: „Az egész nyári étkeztetés egy tévút. **Aki gyereket vállal, az vállalja, hogy nyáron is étkezteti.**” „A szülőtől elvárható, hogy egyszeri meleg ételt főzzön. Asszisztálunk a felelőtlen gyermekvállaláshoz. A szülő nincs számon kérve, hogy az adott támogatásokat mire költi.”

Komárom-Esztergom megye nagyfalujában a jegyző szerint jó lenne a rendszeres gyermekvédelmi **kedvezmény jogosító alapösszegét (nyugdíjminimum) emelni** a többi támogatás jogosultsági feltételei miatt is.

Az óriásfalvak képviselői is javaslatként fogalmazták meg a jogosultsági alap emelését Pest megye: **„Emeljék a jogosultsági alapösszeg határt.** Ha a családi pótlékot is emelnék, mindenki elégedettebb lenne.”

Komárom-Esztergom megye óriásfalva: Nem csak a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők között lehet olyan rászorult, akinek szüksége lenne a szünidei gyermekétkeztetésre. „A családban lehetnek olyan helyzetek (pl.: egyedülálló anya 3 gyerekkel, jövedelme meghaladja a hátrányos helyzetre jogosító határt), amelyek esetlegesen felvetik a kérdés, hogy **a rászorultak körét bővíteni kellene. Nem feltétlenül jövedelemhez kötve,** mert az adminisztrációs terhekkel jár. Önkormányzat helyi rendeletében meghatározott települési támogatások jövedelem határáig. Tudják kik a családok, akik szoktak jönni. Így azok kapnák, akik valóban rászorulnak.”

De azt is hozzá tette az interjúalany, hogy ha **az önkormányzat döntésére bíznák** egy szerényebb összeggel gazdálkodó önkormányzat esetében, ahol a mindennapi feladatokra is alig jut, ott nem biztos, hogy tudnának élni a lehetőséggel. Ezekben a településeken csak a kötelezőt tudják adni a rászorulóknak, mellé nem tudnak saját forrást biztosítani.

Javasolják, hogy **a jogosultság jövedelemhatára a bérek növekedéséhez legyen igazítva.** „Minimálbér emelkedett, de a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény jogosultsági határa nem lett megemelve.”³⁸

Család egységben gondolkodva kellene valahogy átszervezni, a családban kellene történnie az étkeztetésnek. – Mondta a családsegítő. – A szülők nem kapnak, és ha csak egy gyerek kap az összes gyerekből, akkor nem mennek érte, mert nem éri meg.

Jász-Nagykun-Szolnok megye óriásfalujának megkérdezettjei javasolják, **legyen ingyenes az szünidei gyermekétkeztetés, és intézményi étkezés,** mint az iskolában a tankönyv ellátás. „Ha ingyenes a szolgáltatás, megszűnik az az anomália, hogy az óvodás gyermek akkor nem kapja a szolgáltatást, ha nem megy óvodába, mert nincs intézményi szünet. Az intézményi étkeztetés idején az adminisztrációs terhek miatt nem lenne jó, ha összemossnánk a szünidei gyermekétkeztetéssel, de ha ingyen lenne mindkettő, akkor mindegy hova könyvelik.”

A családsegítő azt tartaná jónak, **ha lehetőségük lenne, hogy szelektáljanak:** „akiről tudjuk, hogy jogosult, de nem rászorult, nem fogja kérni, annak a fejadagját átadhatnák annak, akiről tudják, hogy rászorul, de nem jogosult.”

Komárom-Esztergom megye kisvárosának család- és gyermekjóléti szolgálata azon családok esetében, ahol óvodás és iskolás gyermek is van, jónak találná, ha **akkor is kaphatna az óvodás gyermek szünidei gyermekétkeztetést, ha van óvoda.** Szerintük iskolaidőben nagyon kevés idejük van a testvéreknek együtt lenni, miért ne lehetne a szünidő a családi együttlét ideje.

³⁸ A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény jogosultsági feltétele, hogy a gyermeket gondozó családban az egy főre jutó havi jövedelem összege nem haladja meg a Gyvt. 19. § (2) a) pontjában foglaltak szerint az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a jogszabályi feltételek szerint meghatározott hányadosát. Az öregségi nyugdíj legkisebb összege 2008 óta 28500Ft.

Békés megye kisvárosában is hasonló javaslatot fogalmaztak meg: „Érdemes lenne elgondolkodni, hogy amikor **az óvodás korú nem megy óvodába, ő miért ne kapja meg a szünidei gyermekétkeztetést.** Az adminisztrátornak is figyelni kell az osztásnál, hogy amikor a szülő megy az iskoláskorú adagjáért, akkor nézze, hogy az óvodáskorú éppen aznap jogosult-e, nyitva van-e az óvoda, vagy sem. A finanszírozást lehetne valahogy összefésülni, hogy a gyermek mindenképp megkapja az ételt. Étél-étel, adag-adag.” Szerintük túlszabályozott a kérdéskör, a hagyományos étkezési értékrend megváltoztatása a reformkönyvai előírások mentén eredményes-e, és nem lenne esetleg eredményesebb, ha hasonlítana az étel ahhoz, amit egyébként is otthon esznek. A nyilatkozó szerint az étel is lehet a hagyományőrzés eszköze.

Javaslatként fogalmazták meg, hogy **a jövedelemhatárok változatlanságát meg kellene vizsgálni.**

„Volna-e létjogosultsága annak, hogy az univerzális szolgáltatást településre szabottá tegyük?” Szerintük a hatékonyságnak a feltételei: „Pénz, paripa, fegyver”

A családsegítő szerint **jó lenne, ha rászorultságot igazolni lehetne önkormányzat által, utó-finanszírozásos rendszerrel** azok esetében, akik nem férnek bele a hátrányos helyzet feltételrendszerébe, de rászorulók.

A nagy középváros javaslata, hogy a nagyvárosok esetében eldönthetné az önkormányzat, hogy akar, vagy nem akar szünidei gyermekétkeztetést szolgáltatni.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fókuszcsoportos interjú résztvevői szerint a szolgáltatásnak a nyári szünetben van nagyobb létjogosultsága, a többi szünet valamilyen ünnephez kötött, amit megoldanak a családok, az évközi szünetekben jóval kevesebb az igénybevevő.

A család- és gyermekjóléti szolgálatok három megyében is nyilatkoztak, hogy asszisztensekkel vagy az óvoda- iskolai segítőkkel oldanak inkább meg, hogy jelen legyenek az ételosztásnál, mert úgy érzik, sok idejüket veszi el a napi szakmai feladatoktól ez a tevékenység.

Javaslatként fogalmazták meg a fókuszcsoportok résztvevői két megyében, hogy családot egészében kellene tekinteni.

Budapesten fogalmazták meg a résztvevők azt a véleményüket, hogy rugalmasabban kellene kezelni a szolgáltatás jogosultságát, akár az óvoda, iskola javaslatára, akik látják, hogy ki a rászoruló, esetleg lehetne méltányossági alapon is adni. „Százszor inkább igénybe vennék, mint azok, akiket úgymond rábeszélnek, hogy vegyék igénybe a szünidei gyermekétkeztetést.”

Baranya megyében vetették fel, hogy bizonyos szankciókat lehetne bevezetni, „jobban meggondolnák, hogy érte menjenek.”

Éppen ugyanebben a fókuszcsoportban hangzott el, amit Jász-Nagykun-Szolnok megye óriásfalujának megkérdezettjei javasoltak, hogy minden gyermek legyen jogosult ingyen a szolgáltatásra, ahogy a tankönyv ellátásra, és ha nem kéri, akkor nyilatkozatban mondjon le róla.

A javaslatok leginkább a jogosultsági feltétel jövedelemhatárának emelésére irányultak. A szolgáltatás nyújtásában a jogosultság rugalmas megítélésének

lehetőségét is többen említették. De elhangzott az is, mint alternatíva, hogy minden gyermek kaphatná ingyen a szolgáltatást.

Melléklet a Kvalitatív szakasz: Az interjúk című fejezethez:

1. Melléklet Interjúvázlat az egyéni interjúhoz

Efop-1.9.4-Vekop-16-2016-00001 „A Szociális Ágazat Módszertani és Információs Rendszereinek Megújítása” c. kiemelt projekt

MVT 3.1.7. pontjának tartalma: A szünidei gyermekétkeztetés bevezetésének eredménye és az ellátás célzottságának vizsgálata

Interjú vázlat

A szünidei étkeztetés szolgáltatással kapcsolatban az Önkormányzatok tapasztalatairól

Készítette: Petróczi Gabriella témafelelős

Háttér:

2016. január 1-jétől a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) szabályozása alapján a települési önkormányzatok kötelezően ellátandó feladatként biztosítják a szünidei gyermekétkeztetést. A feladatellátás keretében napi egyszeri étkeztetést kell biztosítani a tanév rendjéről szóló EMMI rendeletben meghatározott iskolai szünidőben a településen élő hátrányos helyzetű és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek számára, amennyiben azt a szülő kérelem benyújtásával igényli.

A 328/2011. (XII.29.) Korm. rendelet a család- és gyermekjóléti szolgálatok részére előírja, hogy a szünidei étkeztetés lehetőségéről a jogosult családokat tájékoztassa, és segítse a szülőket a kérelem nyomtatvány kitöltésében.

2016 és 2018 évek szünidei étkeztetésre vonatkozó statisztikai adatai és az önkormányzatok 2019-es évre előzetesen leadott, támogatást megalapozó adatai azt mutatják, hogy egyre kevesebb település nyújtja a szolgáltatást, és a szolgáltatást igénybevevők száma is évről évre csökken.

Az interjú célja:

Tájékoztató a szolgáltatás 2016 évi bevezetése és a szolgáltatás biztosítására vonatkozóan. A család- és gyermekjóléti szolgálatok tapasztalatainak összegyűjtése, a fent említett tendencia lehetséges okainak feltérképezése.

Az interjúk alapján nyert információk alapozzák meg azt a kérdőívet, amelyet minden önkormányzat és család- és gyermekjóléti szolgálat részére megküldünk.

Kérdések, tématerületek:

- Hogyan történt 2016-os bevezetés, esetleges nehézségek, előkészítés, pályáztatások, stb.
- A tájékoztatás a szünidei gyermekétkeztetésről hogyan történt, most hogyan történik, milyen csatornákon hirdetik? *(levélben kiértékelik a családokat, iskola segítségével, család- és gyermekjóléti szolgálat segítségével)*
- A támogatás elég-e a szolgáltatás biztosításához, vagy szükséges az önkormányzat részéről saját forrás biztosítása? *(ételre, járulékos költségekre)*

- A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű (HH és HHH) gyermekeken kívül másnak is megnyitják-e a szolgáltatás keretén belüli étkeztetés lehetőségét? *(Az önkormányzat saját finanszírozása mellett)*
- Jellemzően miből élnek a településen, milyenek a munkalehetőségek?
- Van-e szegregátum a településen, a szolgáltatás igénybevevők mekkora hányada származik innen? *(Milyen távol van a kp.-tól és osztóhelytől, könnyen megközelíthető-e az osztóhely az Ő részükről is?)*
- *(A településen élő rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők, a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek családjaikat lehet-e jellemezni szociodemográfiai sajátosságai alapján?)*

- Ki főz, hol, hogyan történik az ételosztás? *(Kéri-e a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársainak segítségét az osztásnál, esetleg saját munkaerőt biztosít az osztáshoz, stb.)*
- Van-e kiszállítás? Felmerült-e a lehetőség, igény a kiszállításra?
- Van-e visszajelzés az ételt illetően (minőség, mennyiség, elégedettek-e a családok – *esetleg maguk között hogyan nevezik pl. ingyen ebéd, nyári ebéd, gyerekvédelmi ebéd?*)
- Önkormányzatok jeleznek-e a család- és gyermekjóléti szolgálatnak, ha a jogosult családok nem igénylik, vagy igénylik, de nem veszik igénybe a szolgáltatást.
- Van-e visszajelzés arról, hogy a jogosult családok mit mondanak, miért nem veszik igénybe a szolgáltatást?
 - o Esetleg lehet-e presztízs-kérdés a családnál az igénybevétel (szégyenérzet)
 - o Hivatkoznak-e arra, hogy az ételt megoldják a konyhakertben termelt növényekkel, nem ebben lenne szükségük segítségre?
 - o Esetleg más települési szolgáltatással váltja ki a szolgáltatást?
 - o Egyéb a településen működő szervezettől kap ilyen jellegű támogatást a család. (egyházak, alapítványok)
- Ha valaki igényli a szolgáltatást és nem megy érte, mire hivatkozik? *(Pl.: Fél, ha nem igényli, az az üzenete, hogy nem rászoruló, és más támogatástól is elesik; Nincs pénze a buszra; Nincs ideje elmenni, mert; stb.)*

- Vannak-e elérhető nyári táborok, szerveznek-e napköziket a településen – itt felmerült-e, hogy a napi étkezést a szünidei gyermekétkeztetés keretében oldják meg?
- Átmeneti krízishelyzetbe került család esetében segítség lehet-e a szünidei gyermekétkeztetés biztosítása akkor is, ha anyagi helyzetük alapján a hátrányos helyzet nem megállapítható?

2. Melléklet Fókuszcsoporthoz interjú vázlata

Efop-1.9.4-Vekop-16-2016-00001 „A Szociális Ágazat Módszertani és Információs Rendszereinek Megújítása” c. kiemelt projekt

MVT 3.1.7. pontjának tartalma: A szünidei gyermekétkeztetés bevezetésének eredménye és az ellátás célzottságának vizsgálata

Fókuszcsoporthoz interjú vázlat

A szünidei étkeztetés szolgáltatással kapcsolatban a Család és Gyermekjóléti Szolgálatok tapasztalatairól

Készítette: Petróczi Gabriella témafelelős

Háttér:

2016. január 1-jétől a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) szabályozása alapján a települési önkormányzatok kötelezően ellátandó feladatként biztosítják a szünidei gyermekétkeztetést. A feladatellátás keretében napi egyszeri étkeztetést kell biztosítani a tanév rendjéről szóló EMMI rendeletben meghatározott iskolai szünidőben a településen élő hátrányos helyzetű és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek számára, amennyiben azt a szülő kérelem benyújtásával igényli.

A 328/2011. (XII.29.) Korm. rendelet a család- és gyermekjóléti szolgálatok részére előírja, hogy a szünidei étkeztetés lehetőségéről a jogosult családokat tájékoztassa, és segítse a szülőket a kérelem nyomtatvány kitöltésében.

2016 és 2018 évek szünidei étkeztetésre vonatkozó statisztikai adatainak és az önkormányzatok 2019-es évre előzetesen leadott, támogatást megalapozó adatai azt mutatják, hogy egyre kevesebb település nyújtja a szolgáltatást, és a szolgáltatást igénybevevők száma is évről évre csökken.

A fókuszcsoporthoz interjú célja:

Tájékozódó felmérés a szolgáltatás igénybevételére vonatkozóan. A szolgálatok tapasztalatainak összegyűjtése, a fent említett tendencia lehetséges okainak feltérképezése.

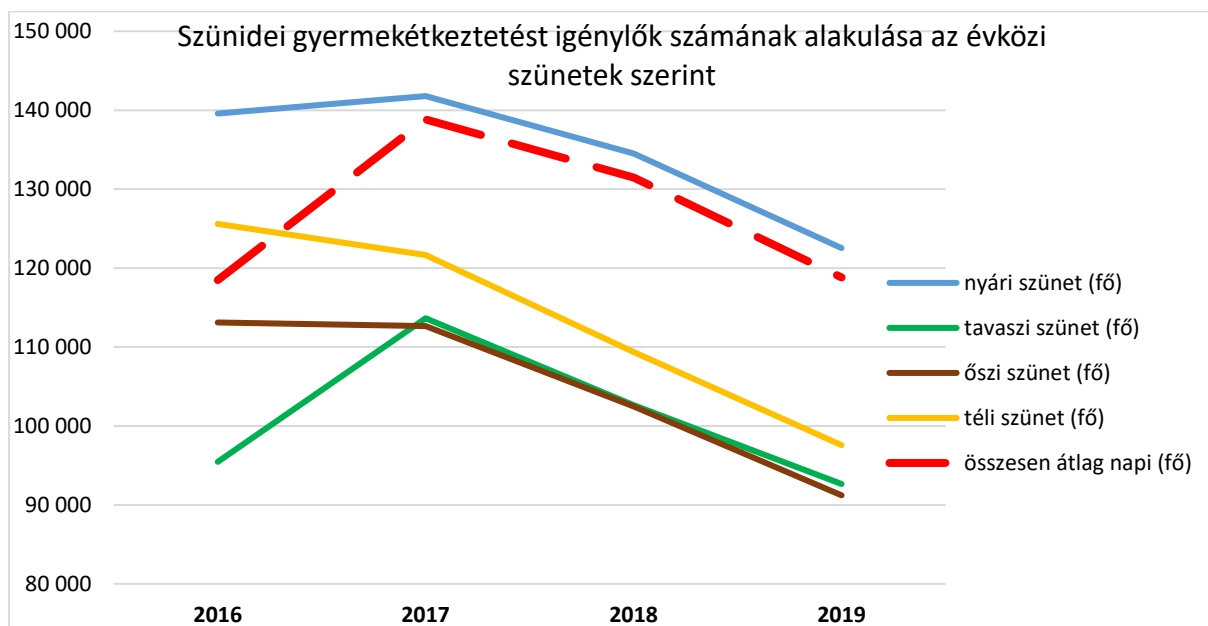
Az interjúk alapján nyert információk alapozzák meg azt a kérdőívet, amelyet minden család- és gyermekjóléti szolgálat és központ részére megküldünk.

Kérdések, tématerületek:

- Tájékoztatás hogyan történt, történik a szolgáltatás megszervezése és biztosítása
- Általános tapasztalat a szünidei gyermekétkeztetésről: hol, hogyan történik, mit mondanak a családok róla (minőség, mennyiség, elégedettség)
- Önkormányzatok jeleznek-e, ha a családok nem veszik igénybe a szolgáltatást
- Esetleg lehet-e presztízs-kérdés a családnál az igénybevétel (szégyenérzet)
- A családok mit mondanak, miért nem veszik igénybe a szolgáltatást
- Jellemzően miből élnek a településeken
- Vannak-e támogató civil szervezetek, egyházak a településeken
- Vannak-e elérhető nyári táborok, szerveznek-e napköziket a településen

megye	Településtípus megnevezése	Egy lakosra jutó adóerőképesség 2019	Egy fő étkeztetésére eső támogatás összege	2016 összes átlagos napi létszám (itt a 4 időszak átlaga)	Állandó népesség száma 2017	0-18 év közötti személyek összesen 2017	HHH plusz HH 2017	2017 összes átlagos napi létszám	SZÉ-ben átlagos napi létszám aránya a hh és hhh összeshez képest	2018 összes átlagos napi létszám	2019 összes átlagos napi létszám
Borsod-Abaúj-Zemplén	kis falu	1772	570	385	1598	649	525	408	78%	416	394
Nógrád	nagy falu	8740	570	23	2054	408	120	17	14%	5	5
Komárom-Esztergom	nagy falu	16488	570	21	3033	571	43	13	30%	12	37
Komárom-Esztergom	nagy falu	20737	542	2	2494	393	5	3	60%	4	1
Komárom-Esztergom	óriásfalv	34085	399	0	7545	1308	0	7	0%	0	0
Pest	óriásfalv	18283	542	0	8108	1841	5	0	0%	0	0
Jász-Nagykun-Szolnok	óriásfalv	7422	570	212	6238	1072	375	251	67%	251	240
Békés	kisváros	13683	570	469	19622	3400	862	454	53%	389	322
Komárom-Esztergom	kisváros	66092	285	39	12158	1957	99	58	59%	84	49
Fejér	Nagy középváros	116020	285	21	97190	15625	150	14	9%	9	2

14. táblázat Interjúval érintett települések adatai

17. ábra A szünidei gyermekétkeztetést igénylők számának alakulása évközi szünetek szerint (2016-2019 években)

A kutatás második fázisának konklúziói

Az egyes térségek, települések helyi sajátosságai és az eltérő problémafelvetések mellett megfigyelhetők általános érvényű rendszersajátosságok, amelyek alapján megnevezhetők dimenzionális változók. Az interjúalanyok meglátásai mentén felállítottunk potenciális oki faktorokat, amelyek a kutatás előkészítése és az első szakaszban végzett adatelemzések mentén megfogalmazott kérdéseinkre olyan magyarázó változókat biztosítanak, amelyekkel jellemezhetjük a vizsgált folyamatokat, rendszereket, és egyes összefüggéseket, majd az itt kirajzolódó mintázat alapján a kutatás harmadik szakaszában, kvalitatív kérdőíves lekérdezés útján azok relevanciáját igazolhatjuk, vagy elvethetjük.

Az interjúk tapasztalatai alapján a főbb megállapítások:

- A szolgáltatás **annál hatékonyabb, minél közelebb viszik az étel-átvételi pontot** a jogosultakhoz. Segíti a hatékonyságot, ha az átvételhez **több helyszínt** is kijelölnek, akár a szegregátumokban is külön osztóhely létesítésével.
- Ahol **az étel kiszolgáltatásának módja igazodik az igénybevevők igényeihez**, akár a **több igénybevételi mód alkalmazásával**, ott szintén nagyobb hatékonyság tapasztalható. A kiszállítás lehetőségének kérdése több helyen előkerült, a költség-haszon mérlegelés kontextusában.
- **A jogosultak széles körű tájékoztatása** a szolgáltatásról az informális csatornák alkalmazása mellett tűnik eredményesebbnek. A **személyes tájékoztatás**, és a jogosultak egymás közti kommunikációja a kisebb településeken, falvakban gyakrabban említett mód, a városok a honlapok és faliújságok adta lehetőségek mentén próbálják elérni az érdekelteket. A személyes kapcsolattartást a jogosultak kiértékelése és az igénylőlapok kitöltése folyamatában is a hatékonyság növelésének eszközeként említették az interjúalanyok.
- Az igénylés és a szolgáltatás biztosításának folyamatában az önkormányzat és a család- és gyermekjóléti szolgálat egymás munkáját segítő, kiegészítő tevékenysége, tekintettel a humánkapacitás adta lehetőségekre, különböző mértékben valósul meg. Az interjúk tapasztalata szerint, **ahol aktív, szoros interakció folyik az önkormányzati munkatárs, családsegítő és jogosult között, ott gördülékenyebben zajlik az igénylés és szolgáltatás folyamata**, az interjúalanyok véleménye alapján megfogalmazva: a jogosultak tudatosabb szolgáltatás-igénybevételi magatartást mutatnak.
- A szolgáltatást biztosító **önkormányzatok vezetőinek segítő attitűdje** a megkérdezettek véleménye szerint elősegíti a szolgáltatás hatékonyságát. A számadatokkal **összevetve az interjúalanyok nyilatkozatait azt látjuk, hogy ahol a segítő attitűd érvényesül, ott a jogosultak több, mint 50%-a igénybe veszi a szünidei gyermekétkeztetést**. Pl. Jász-Nagykun-Szolnok megye óriásfalva, Békés megye kisvárosa. Ahol néhány fős a jogosult létszám, a válaszokból szintén érezhető, hogy a települések előnyös helyzete mellett a segítő attitűd jelenléte biztosít a rászorulóknak alternatív megoldásokat a hiátusok felszámolásában. Pl.

Komárom-Esztergom megye főként szlovák nemzetiség lakta nagyfaluja, vagy Fejér megye nagy középvárosa.

Az országra jellemző területi különbségek a szünidei gyermekétkeztetésre gyakorolt hatását több tényező mentén kirajzolódó helyi sajátosságok befolyásában tapasztaltuk. Az interjúalanyok válaszaiból kitűnik, hogy **a szolgáltatás az egyes országrészekben különböző problémákra lehet megoldási alternatíva**, segítség, a probléma jellegétől függően eltérő eredményességi mutatóval.

Egyes területeken az interjúalanyok szerint akár a túlélést is jelentheti a családok számára a szünidei gyermekétkeztetés (pl. Borsod-Abaúj-Zemplén megye egyes településein), máshol egyáltalán nem érzik jelentőségét a további támogatási alternatívák mellett (Pl. Fejér megye nagy középvárosa).

A szolgáltatás általános megítélése a kötelezett önkormányzatok részéről tett nyilatkozatok alapján érezhetően követi a településlejtő sajátosságait. A hátrányos helyzetben lévő, alacsony adóerő-képességgel rendelkező kistelepülések pozitívan értékelik a szolgáltatás adta lehetőséget, az előnyös helyzetű, magas adóerő-képességgel rendelkező óriásfalvak, városok kevésbé érzik hasznosnak a szolgáltatást. **A szolgáltatásról elhangzott véleményeket a swot analízis mintájára csoportosítottuk.**

1. Erősségek:

A szünidei gyermekétkeztetés segítséget jelent a családoknak.

A gyerekeknek a szolgáltatás által egy napi meleg ételle biztosított. Ha a szülő nem is főz, a gyerekek az iskolai/óvodai szünetekben is esznek meleg ételt.

A tál meleg ételt nem adják el a családok.

Van, ahol az egész családnak elég a mennyiség, amit kapnak a gyerekek részére.

2. Gyengeségek:

Az állami támogatás összege nem minden településen fedi le a szolgáltatás költségeit.

A jogosultsági feltétel alapösszege alacsony, a rászorulóknak egy része így kiszorul a szolgáltatásból.

A segítő szakemberek egy része túlszabályozottnak gondolja a szolgáltatási feltételeket.

A szolgáltatás általános érvényű szabályozása nem veszi figyelembe a helyi igényeket, sajátosságokat, és a területi, településtípusbeli különbségeket.

A nyilatkozók egy része szerint a jogosultak nem tudják értékelni azt, ami ingyen van, ezért egyes településeken az igénylők időközönként, vagy rendszeresen nem veszik át az ételt. A megmaradt adagokat nem mindenhol tudják más rászorulóknak átadni.

A rendszer rugalmatlanságaként értékelték a nyilatkozók, hogy ahol a családban óvodás és iskolás gyermek is van, és az óvoda biztosítja az intézményi étkezést, de a jogosult gyermek nem veszi igénybe az óvodai szolgáltatást, a család a szünidei gyermekétkeztetés keretében csak az iskoláskorúnak járó adagot viheti el.

3. Lehetőségek:

Több módon is meg lehet szervezni az étel osztását, igazodva az igénybevevők igényeihez, és a helyi adottságokhoz.

A nyilatkozók véleménye szerint kiszállítással többen vennék igénybe a szolgáltatást.

Krizishelyzetben egyes településeken jól alkalmazható gyors segítség lehet a rászoruló családok számára is, függetlenül a jogosultság fennállásától.

Család-egységben gondolkodva a családok étkeztetésének, mint az alapszükséglet kielégítését segítő támogatásnak jó eszköze lehet.

A szünidei táborok és a szünidei gyermekétkeztetés összekapcsolásában látnak a megkérdezettek hatékonyságnövelő lehetőséget.

4. Veszélyek:

Az interjúalanyok egy része úgy gondolja, hogy a szünidei gyermekétkeztetés ellentmond a szociális szakma azon törekvésének, hogy a családokat az önálló életvitel, az önálló életvezetés kialakításában segítse.

Egyes területeken ellátatlanok maradnak a jogosultak, mert nem tudják megoldani a családok az étel átvételét. Pl. Somogy megye fókuszcsoportján említett eset, ahol a társult település osztóhelyére kellene elmennie a családoknak, nem viszik ki a településre az ételt.

Az előzetesen felvázolt kérdések tekintetében az interjúk során megismertünk néhány példát a szolgáltatás szervezésére, bonyolítására, választ kaptunk arra, hogy egyes településeken milyen területi, gazdasági, és szociodemográfiai sajátosságok okozzák, hogy nincs hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, továbbá amennyiben van jogosult, milyen okokkal magyarázható, hogy nem veszik igénybe a szolgáltatást. Betekintést nyertünk a sajátos területi mintázat mögöttes indikátoraiba.

Kvantitatív szakasz: Kérdőíves felmérés

A kutatás ezen szakaszában az eddig használt induktív logika mentén megalkotott következtetéseinket, azaz a kutatás első szakaszában a kapott adatok feldolgozása során tapasztaltak, majd a második szakasz interjúi során elhangzottak mentén kialakított pontosított felvetéseinknek, és a kiindulásként megfogalmazott kérdéseinkre kapott válaszok relevanciájának ellenőrzésére, deduktív logika alapján a felállított hipotéziseink mentén kidolgozott kérdőív segítségével országos felmérést kezdeményeztünk a települési önkormányzatok valamint a család- és gyermekjóléti szolgálatok körében.

Ahogy a kutatás második szakaszának összefoglalójában is leírtuk, a potenciális oki faktorok mentén az alábbi konceptualizált dimenziókat állítottuk fel:

- A szünidei gyermekétkeztetés lehetőségéről és az igénylés menetéről a jogosultak tájékoztatásának mikéntje befolyással bír a szolgáltatás hatékonyságára.
- Az ételosztás helyszínének megválasztása esetlegesen több átvételi pont kijelölése az igénybevételi számot befolyásolja.
- Az étel kiszolgáltatásának módja, akár a több igénybevételi mód alkalmazása segít a nagyobb hatékonyság elérésében.
- Az étel házhozszállítása emeli az igénybevételi számot.
- Az önkormányzati munkatárs, családsegítő és jogosult között az aktív, szoros interakció gördülékenyebbé teszi az igénylés és szolgáltatás folyamatát.
- A folyamatos kapcsolattartás a jogosultak tudatosabb szolgáltatás-igénybevételi magatartását is segíti.
- Az önkormányzatok vezetőinek segítő attitűdje egyéb alternatív támogatási lehetőségek mellett befolyással bír a szünidei gyermekétkeztetés igénybevételi adataira.

Fenti dimenziókat a kérdőívek kérdéseinek kidolgozásával mérhetővé téve megkezdhattuk a közvetlen adatgyűjtést.

Online kérdőíveket használtunk, melyben a kérdéseket a kérdőív kitöltésére felkért személyek önkitöltős módszerrel válaszolták meg.

Nem alkalmaztunk mintavételi eljárást, nem korlátoztuk a kérdőívek mintanagyságát, mindkét kérdőív esetében a teljes populációt vettük alapul. Így a reprezentativitás a valószínűségi mintavétel elvének felel meg, hiszen a mintába való bekerülésre a populáció minden tagjának egyforma esélye van. A mintanagyság a kitöltésben való részvételi hajlandóság mentén alakult, de a hajlandóságot több csatornán keresztül történő megerősítéssel, és a meghívók ismételt emlékeztetőivel serkentettük. Mivel a vizsgált változók az interjúk tapasztalatai alapján eltérő befolyással bírnak az ország egyes területein a vizsgált szünidei gyermekétkeztetésre, továbbá több tényező együttes hatása is jelen van, így fontos volt számunkra, hogy a mintanagyság elérje a minimum 1000 válaszadót.

A kérdőívekről és a kitöltési arányokról

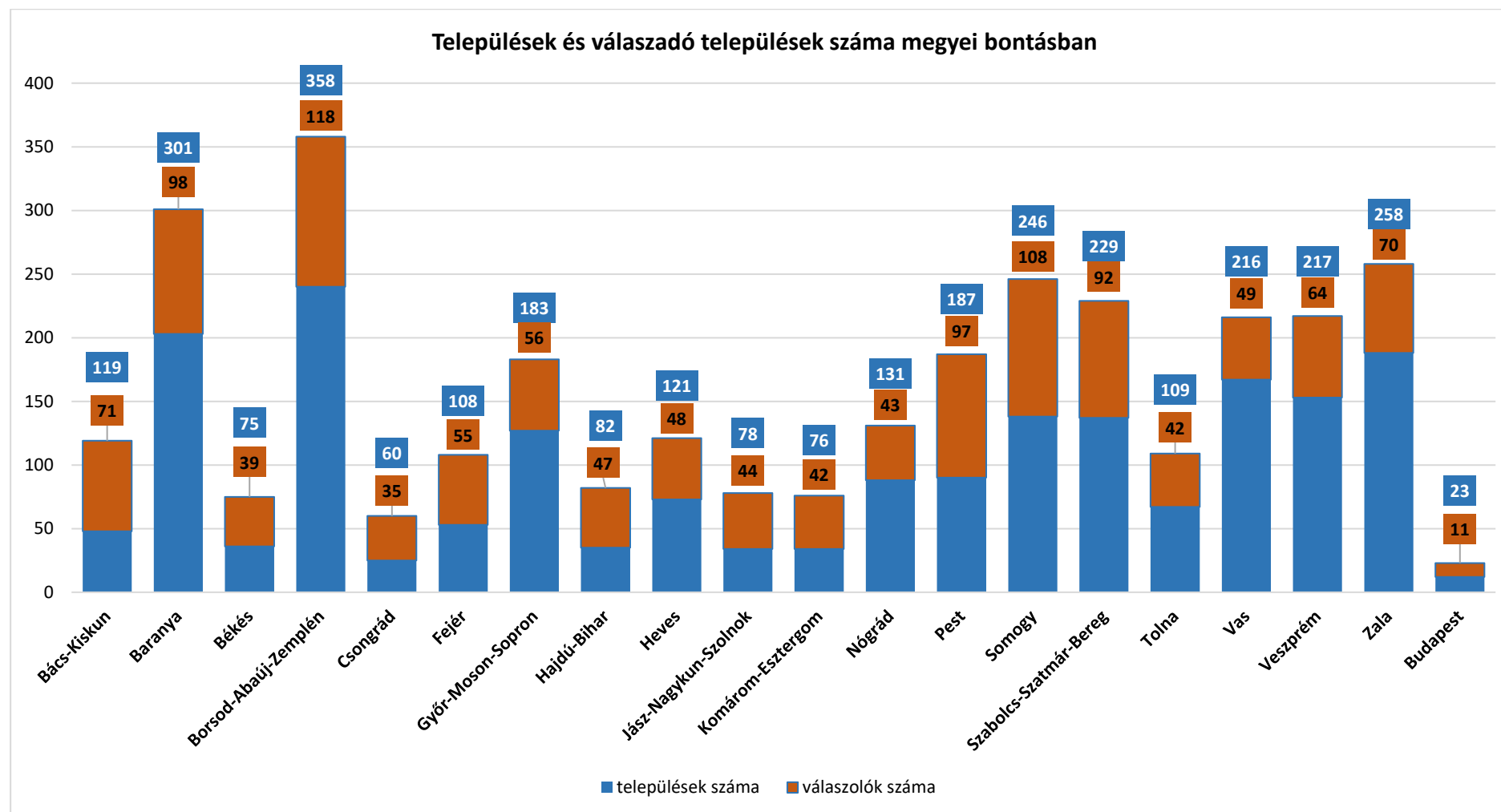
Az önkormányzatok részére összeállított kérdőívet 3177 települési önkormányzat e-mail címére küldtük el. 692 e-mail cím tévesen szerepel a Pénzügyminisztérium által megküldött listában, és a felkérés egyéb fórumon³⁹ sem érte el az önkormányzatot. Így összesen 2485 önkormányzattal számolhattunk, ahová biztosan elért a kérdőívben való részvételre vonatkozó felkérésünk. 1229 értékelhetően kitöltött kérdőív érkezett vissza. Ez az elért önkormányzatok 49,45%-a.

A válaszadó települési önkormányzatok megyei eloszlását a 18. ábra mutatja.

A család- és gyermekjóléti szolgálatok kérdőívét a Szolgáltatói Nyilvántartásban szereplő, érvényes működési engedéllyel rendelkező valamennyi szolgáltatói székhely, telephely e-mail címére megküldtük. Ez 725 szolgáltatói helyet jelentett a kiküldés napján. 50 e-mail címről érkezett hibajelzés a kiküldést követően, így 675 célba ért felkéréssel számolhattunk. 523 értékelhetően kitöltött kérdőív érkezett vissza, köszönhetően annak, hogy az EFOP 1.9.4. keretében működtetett család- és gyermekjóléti központok szakértői hálózatán keresztül felhívást küldtünk a szolgáltatóknak a kérdőívben való részvételre. Az elért szolgálatok 77,48%-a kitöltötte a megküldött kérdőívet, összesen 2430 településen végzett feladatellátás tapasztalatain alapuló információt szolgáltatva.

A kérdőívek gyors és könnyű kitöltése érdekében főként zárt kérdéseket alkalmaztunk, válaszlehetőségként az interjúk során elhangzottakat ajánlottuk fel, egyéb kategóriát is engedve, amelyhez a válaszadók leírhatták azon válaszaikat, amelyeket az általunk felsorolt lehetőségek nem tartalmaztak. A kérdőívek végén két nyitott kérdésben saját véleményükkel kiegészíthették a korábbi válaszaikat.

³⁹ A települési önkormányzatok bevonásában segítségünkre volt a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének titkársága is. A Szövetségben regisztrált tagok részére a titkárságon keresztül küldtünk egy felhívást, hogy legyenek kedvesek kitölteni a kiküldött kérdőíveket.

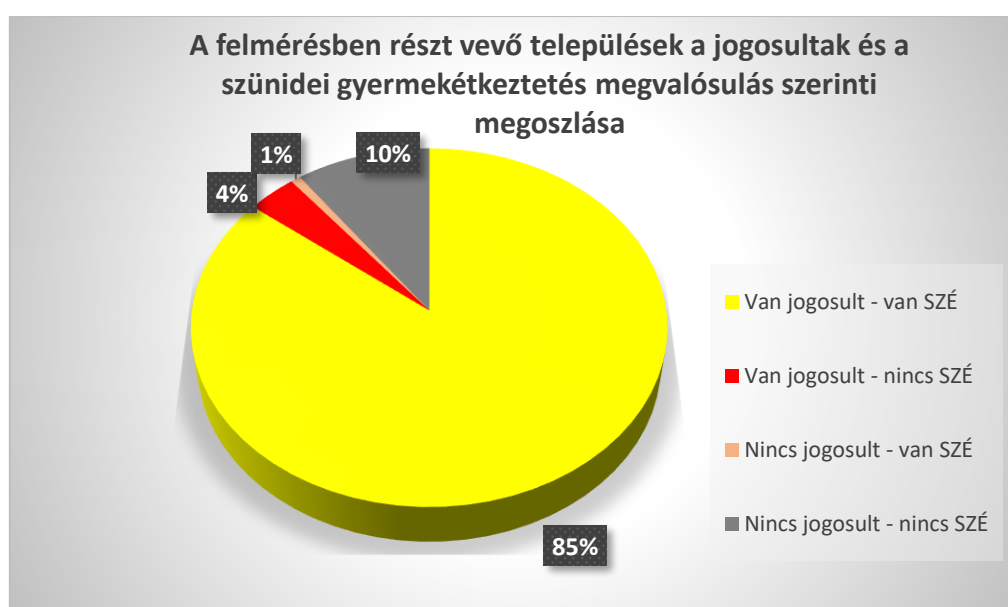

18. ábra Települések száma és ebből a települési önkormányzatok kérdőívét kitöltő települések száma megyei bontásban

A települési önkormányzatok kérdőívének összesítése

A válaszadó települések számát településtípusonként a 21. ábra mutatja. Az egyes típusokban lévő minta reprezentativitását az biztosítja, hogy minden egyes településnek ugyanannyi esélye volt bekerülni a mintába.

A válaszadó 1229 települési önkormányzat közül 1052 volt olyan település, ahol volt 2016-2019 években a településen a jogszabályban meghatározott szünidei gyermekétkeztetésre jogosult, és meg is valósult a szünidei gyermekétkeztetés. 123 településen nem volt jogosult, és a szünidei gyermekétkeztetést ennek okán nem valósították meg. 9 településen annak ellenére volt szünidei gyermekétkeztetés, hogy a településen nem volt jogosult, és 45 településen annak ellenére sem valósult meg, hogy volt jogosult. (lásd 19. ábra)

19. ábra A felmérésben részt vevő települések megoszlása a jogosultak és a szünidei gyermekétkeztetés megvalósulása szerint.

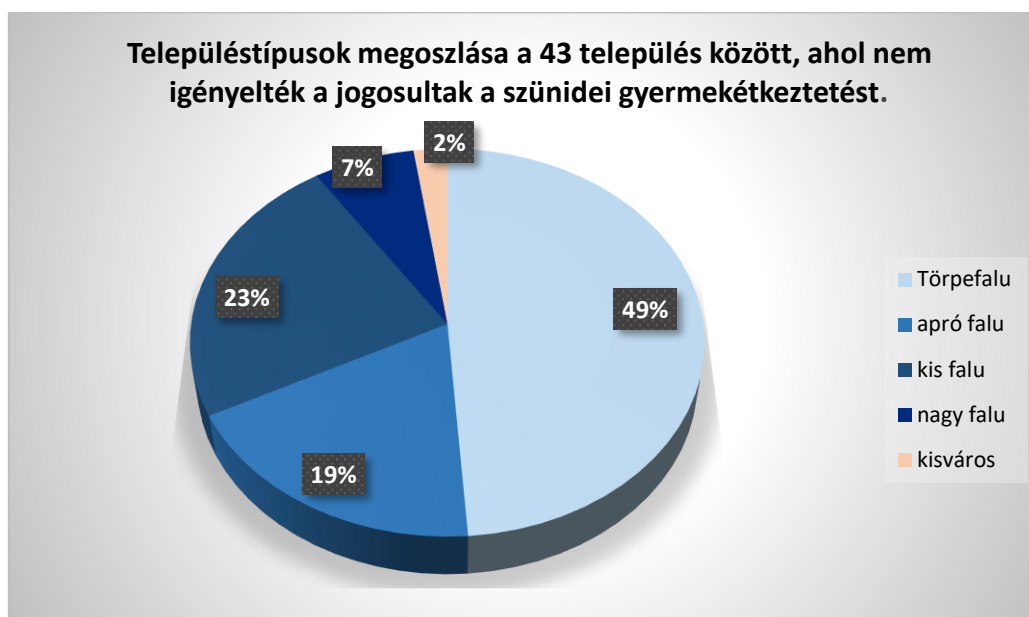
Azon 9 település közül, ahol a kitöltő válasza szerint nem volt jogosult, de megvalósult a szünidei gyermekétkeztetés, 3 településen a rendelkezésünkre álló adatok alapján volt jogosult, tehát itt tévesen lett megjelölve a válasz. A további 6 településen a rendelkezésünkre álló adatok szerint sem volt jogosult, így a szolgáltatást az önkormányzat csak saját költségvetése terhére biztosíthatta. Ebből 3 olyan település, amelynek egy lakosra jutó adóerő képessége az országos átlagot⁴⁰ meghaladja, két Pest megyei és egy Komárom-Esztergom megyei település. Másik 3 település valamivel az országos átlag alatti adóerő-képességgel rendelkezik, Zala, Bács-Kiskun és Heves megyék kistelepülései. (lásd: 15. táblázat) Heves megye települése kiemelten érdekes, mert ahogyan korábban a 6. ábra és a 7. ábra térképein ábrázoltuk, a megye a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számosságát és arányszámát illetően is a második

⁴⁰ Országos átlag 18278 Ft/fő Forrás: Pénzügyminisztérium által küldött település soros nyilvántartás a települések 2019. évi kvtv. szerinti adóerő-képességről

helyen álló megyék egyike.⁴¹ A megye 121 települése közül csupán 9 olyan található, ahol nincsenek hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek. (lásd: 9. táblázat)

A 45 településen arra a kérdésre, hogy miért nem valósult meg a szünidei gyermekétkeztetés annak ellenére, hogy volt jogosult a településen, 43-an „A jogosultak nem igényelték a szolgáltatást” választ jelölték, 2-en pedig a „Nem adottak a technikai és humán feltételek a településen a szolgáltatáshoz” választ.

A 20. ábra megmutatja, hogy a kistelepülések azok, amelyekben leginkább előfordul, hogy a jogosultak nem élnek a lehetőséggel. 37 településen a jogosultak száma 2017-ben nem érte el a 10 főt. Két településen haladja meg a 20 főt, ebből a maximális jogosulti létszám 60 fő volt.

20. ábra Azon települések típusainak megoszlása, ahol a jogosultak nem igényelték a szünidei gyermekétkeztetést.

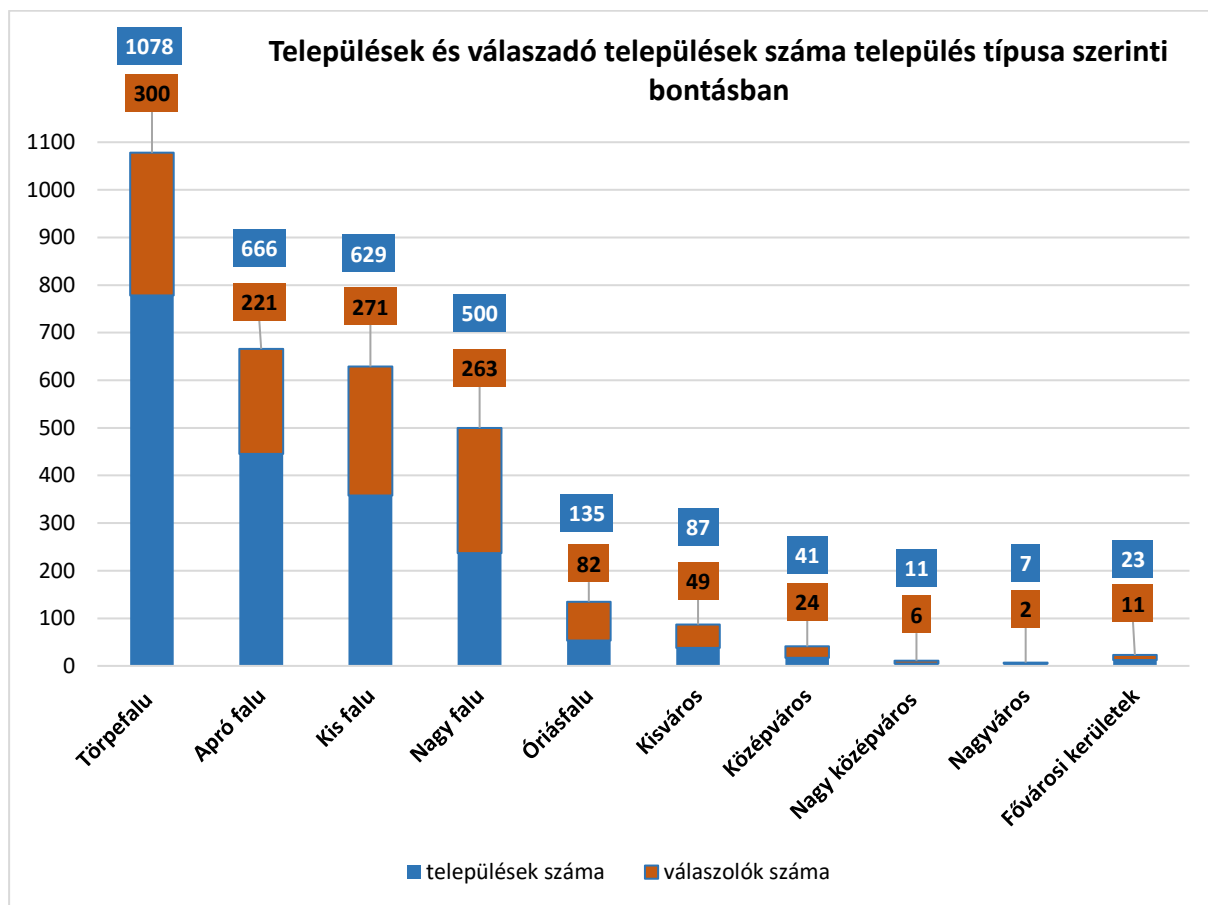
A két településen, ahol a technikai és humán feltételek miatt nem tudott megvalósulni a szünidei gyermekétkeztetés, a jogosultak száma 5 fő alatt volt. Településtípust tekintve egy törpefalu és egy kis falu az érintett két település.

A 16 megyéből válaszadó 45 település közül Győr-Moson-Sopron megyéből érkezett a legtöbb (8 db) olyan válasz, hogy a szünidei gyermekétkeztetés nem valósult meg, habár jogosult volt a településen. Ez követi a megyére jellemző tendenciát, amit a kutatás első fázisában az adatelemzések mentén tapasztaltunk, és amit jellemeztünk „A szünidei gyermekétkeztetés megvalósulásának megyei sajátosságai” című fejezetben, miszerint itt található a legmagasabb arányban azok a települések, ahol volt jogosult, de nem valósult meg a szünidei gyermekétkeztetés. A többi megye esetében e tekintetben nem lehet ilyen szembevethető párhuzamot felfedezni. Ugyanakkor Nógrád megyét mégis kiemelném. A korábban a 7. ábra segítségével ábrázolt hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számán és arányán alapuló megyei rangsor

⁴¹ Lásd a Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek megyénkénti száma és aránya mentén kirajzolódó területi sajátosságok című fejezetben.

második helyén lévő megyében 8 olyan település volt 2017-ben, ahol nem valósult meg a szünidei gyermekétkeztetés, ebből 5 települési önkormányzat válaszolt a felkérésre, és kitöltötte a kérdőívet.

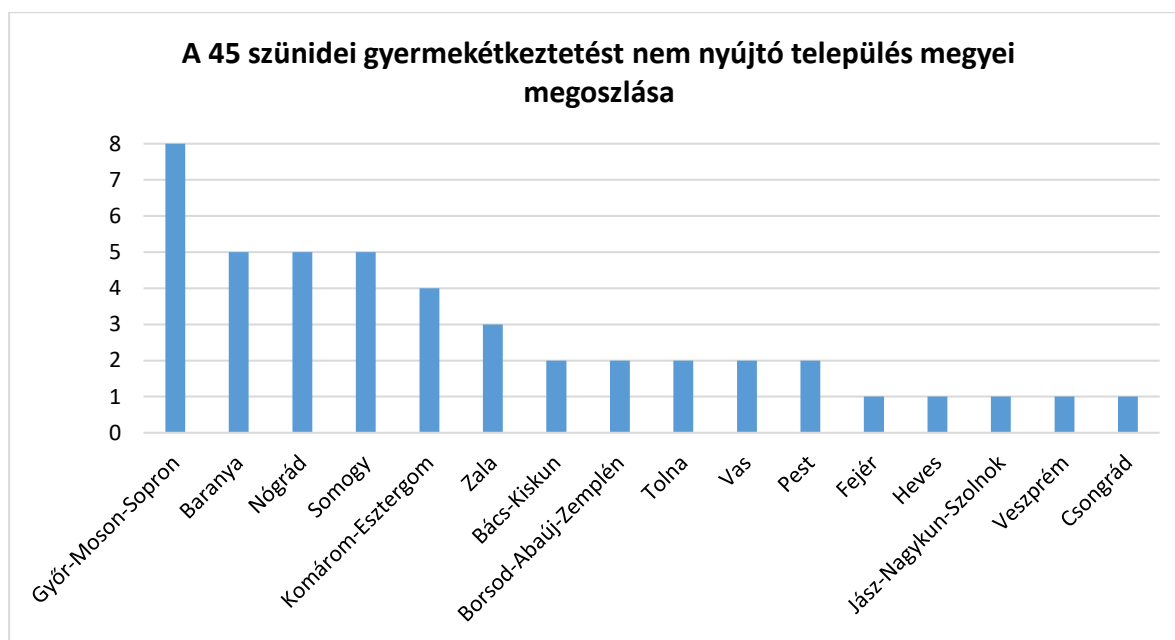
Mellékletek a települési önkormányzatok kérdőívének összesítése című fejezethez

21. ábra A válaszadó települések száma a települések típusa szerinti bontásban

megye	településtípus	Egy lakosra jutó adóerő-képesség 2019
Bács-Kiskun	Törpefalú	12500
Heves	apró falú	12500
Zala	kis falú	13053
Komárom-Esztergom	kis falú	18587
Pest	nagy falú	21138
Pest	óriásfalú	21496

15. táblázat Azon települések megyék szerinti összesítése, ahol annak ellenére megvalósult a szünidei gyermekétkeztetés, hogy a településen nem volt jogosult.

22. ábra Azon települések megyék szerinti összesítése, ahol a jogosultak megléte ellenére nem valósult meg a szünidei gyermekétkeztetés.

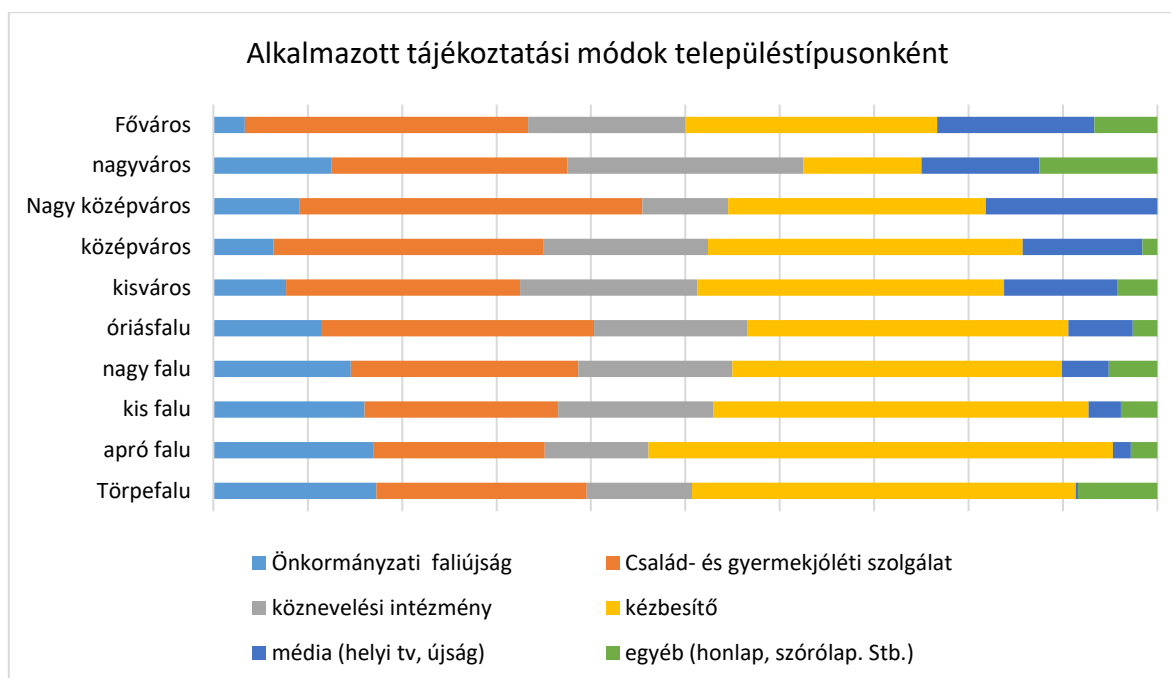
A településen hogyan tájékoztatják a jogosultakat a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségéről?

A kérdéssort a jogosultak tájékoztatásának mikéntjére vonatkozó kérdéssel kezdtük, a válaszadók több válaszlehetőséget is megjelölhettek.

Csupán két település válaszolta, hogy a településükön nincs tájékoztatás. Az a törpe és kistalu az érintett, amelyek esetében nem valósult meg a szünidei gyermekétkeztetés, és a jogosultak száma 5 fő alatti.

A kérdőívben résztvevő települések közül az 1097 szünidei gyermekétkeztetés biztosítására kötelezett településből 1092 települési önkormányzat válaszolta meg ezt a kérdést. 8 településen ez alapján derült ki, hogy semmilyen tájékoztatási formát nem alkalmaznak. A fent említett két településen kívül 6 településen nem jelölték ugyan, hogy nincs tájékoztatás, de a többi tájékoztatási módnál azt jelölték, hogy nem alkalmazzák.

Az egyik település, amelyik jelölte, hogy nincs tájékoztatás, egy törpefalu, ahol összesen 17 fő 0-18 éves gyermek élt 2017-ben, 3 fő rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesült, és 2 gyermek vette igénybe a szünidei gyermekétkeztetést. A másik egy kistalu, ahol 404 gyermek él, 35-en részesültek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben, és a rendelkezésre álló adatok alapján nem volt igénybevevője a szünidei gyermekétkeztetésnek. A többi 6 település közül 3 törpefalu, a 0-18 évesek száma 100 fő alatti, az egyikben mindössze 6 fő, a jogosultak száma 3 és 58 fő közötti. A 3 másik település aprófalu, kistalu, és óriásfalu, kis létszámú jogosulttal.

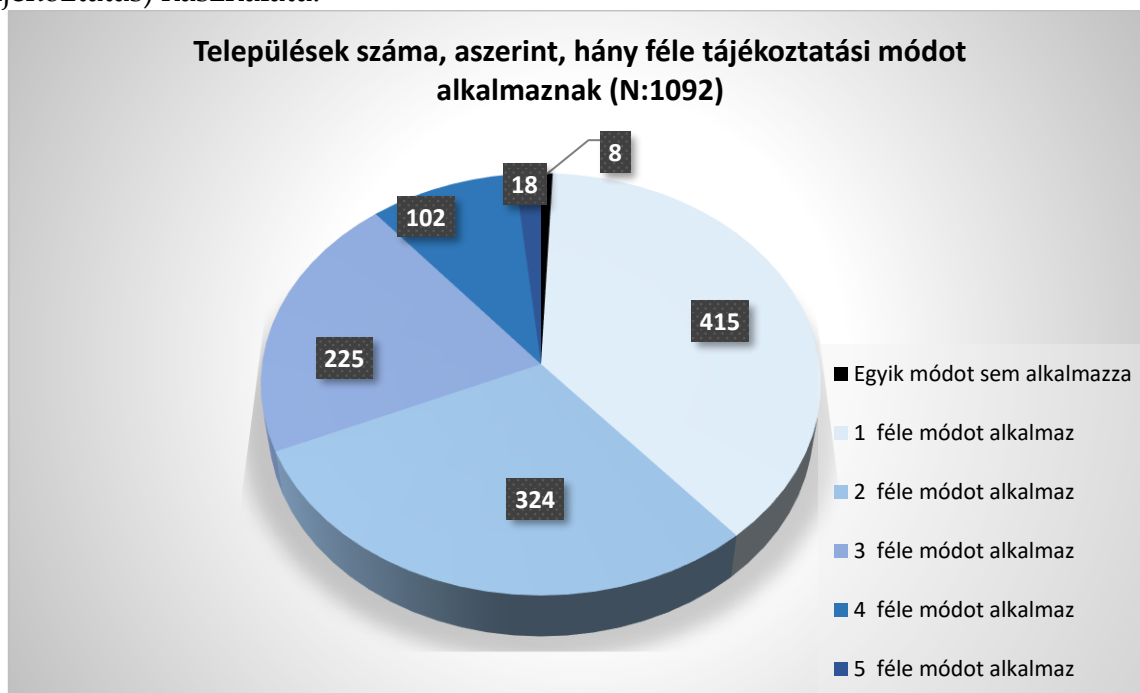

23. ábra Az alkalmazott tájékoztatási módok megoszlása településtípusok szerint

A 23. ábra alátámasztja a korábban az interjúk tapasztalatait tárgyaló fejezetben leírtakat, miszerint a személyes tájékoztatást választják a kisebb lélekszámú települések, és

ahogy nő a településnagyság, úgy kapnak nagyobb szerepet az infokommunikációs eszközök, továbbá, az egyéb közvetítő szereplők, mint a család- és gyermekjóléti szolgálatok és a köznevelési intézmények.

A tájékoztatást 415 településen csak egy csatornán keresztül nyújtják, 328 helyen az egyetlen tájékoztatási mód az, hogy a települési önkormányzat kézbesítő által a jogosultak részére megküldi a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségéről szóló tájékoztatót. A további 87 egy kommunikációs csatornát megjelölő önkormányzat esetében a mód 33%-ban a család- és gyermekjóléti szolgálat általi értesítés, 25%-ban az önkormányzati hirdetőtáblán kihelyezett tájékoztató, ezt követi közel azonos számban a köznevelési intézményen keresztül történő tájékoztatás, illetve egyéb módok (önkormányzat honlapja, szóbeli tájékoztatás, falu- tanyagondnok által történő tájékoztatás) használata.

24. ábra A tájékoztatás mikéntjére választ adó települések száma aszerint, hogy hányféle módot alkalmaznak a jogosultak tájékoztatására

A legtöbb településen, 155 helyen a kikézbesített tájékoztatókon felül a család- és gyermekjóléti szolgálatok munkatársai is felhívják a jogosultak figyelmét a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségére. A kombinációk rangsorában a következő legtöbb, 74 településen egymással párhuzamosan alkalmazott módok, hogy az előbbi kettő mellett még a köznevelési intézményeket is bevonják. A rangsor első 6 eleme tartalmazza a tájékoztató kézbesítő által történő eljuttatását. Összesen 865 település alkalmazza ezt egyedüli módként, vagy más módokkal kombináltan. (lásd: 16. táblázat) Második legtöbb települési önkormányzat által jelölt mód a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársain keresztül történő tájékoztatás, de csak 29 településen alkalmazzák kizárólag ezt az egy tájékoztatási módot. Népszerű az Önkormányzat hivatali faliújságján kifüggesztett tájékoztató alkalmazása, a válaszadók 30%-a jelölte ezt a módot. Ugyanennyien jelölték a köznevelési intézmények segítségével történő

tájékoztatót is. A kettő kombinációja összesen 156 településen található együtt, legtöbb helyen egyéb tájékoztatói mód alkalmazása is szerepel, 12 településen van a kettő együtt alkalmazva más módok nélkül.

A táblázatban szereplő egyéb mód általában más módok mellett szerepel, 18 településen egyedüli alkalmazott módként, 17 falu és egy középváros. Ezekben a helyeken főként személyes tájékoztató történik, gyakorta a hátrányos helyzet megállapításának ügyintézésének folyamán.

A 17. táblázatban összesített válaszok tanúsága szerint a kisebb lélekszámú települések, a törpefalutól a nagyfaluiig (5000 fő lakosig) nagyjából egy csatornán hirdetik a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségét. Ahogy emelkedik a település lélekszáma, úgy tolódik az arány a 2 illetve 3 tájékoztatói mód alkalmazása felé. Kivételt ez alól a nagy középvárosok jelentik, ahol a 6 válaszadó közül 4 esetében az egycsatornás tájékoztatót jelölték.

Hogy releváns oki faktorként kezelhető-e a tájékoztatói módok száma az igénybevételi arányra, statisztikai próbák segítségével vizsgáltuk.

Két ordinális szintű változóval dolgoztunk, a függő változót 4 kategóriába rendeztük, a független változót a tájékoztatói módok száma szerint állítottuk sorrendbe. (Lásd: 18. táblázat.)

A khi négyzet próba szerint ezen csoportosítást alkalmazva a küszöbérték 15-ös szabadságfokon, és 5%-os szignifikancia szinten 25,0.⁴² A tapasztalati érték 32,672, amely meghaladja a küszöbértéket, és a 0,005 szignifikancia pedig összefüggést mutat a két változó között. Ugyanakkor a cellák több, mint 20%-ánál a várható érték nem haladja meg az 5-öt, így nem teljesül a tábla megbízhatósági feltétele. (Lásd: 19. táblázat)

A változók más csoportosításban történő rendezése sem szüntette meg ezt a megbízhatósági problémát⁴³, így további statisztikai tesztekkel kellett elvégezzünk, amelyek segítenek abban, hogy csökkentsük a becslési hibánkat, amikor a két változó közti összefüggést vizsgáljuk.

A 20. táblázatban szereplő lambda szerint 5%-kal (0,005), a Goodman és Kruskal tau szerint 9%-kal (0,009) és a bizonytalansági együttható szerint 11%-kal (0,011) nagyobb biztonsággal tudjuk megbecsülni a tájékoztatói módok számának ismeretében a várható igénybevevői arányt. Szignifikáns összefüggést azonban csak a Goodman és Kruskal tau érték mutat. (Approx. Sig.: 0,017).

Látható, hogy a tájékoztatói módok száma önmagában nem bír erős befolyással az igénybevételi arányok alakulására, elég valószínű, hogy egyéb változók is szerepet játszanak.

⁴² A statisztikai tesztek szabadságfok – szignifikancia szint érték táblázata szerint.

⁴³ A változók átcsoportosítása során nem tehetjük meg, hogy a tájékoztatót nem alkalmazókat, vagy az igénybevevőket nem jelentő településeket figyelmen kívül hagyjuk, hiszen ezek az esetek is érdekesek számunkra. Így pedig minden kategoriális összevonásnál több lesz 20%-nál azon cellák száma, amelyben 5-nél kevesebb az esetszám.

A 21. táblázatban látható F próba is megerősít abban, hogy a tájékoztatási módok száma önmagában nem kezelhető oki faktorként, hiszen a valószínűségi szignifikancia szint 0,078-as értéke kívül esik a 0,05-ös szignifikancia határon.

Tehát a tájékoztatás módjának megválasztása segíti ugyan a jogosultak tudatos döntéséhez szükséges tájékozottság maximalizálását, de nem elsődleges faktorként van hatással arra, milyen mértékű a jogosultak részéről a szünidei gyermekétkeztetés igénybevétele.

Mellékletek a települési önkormányzatok kérdőívének tájékoztatásra vonatkozó kérdését elemző fejezethez

Tájékoztatás módja (Válaszban megjelöltként)	Települések száma
Kézbesítővel kikézbcsített tájékoztatóval	865
Család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársain keresztül tájékoztítás	510
Önkormányzat hivatali faliújságján kifüggesztett tájékoztatóval	329
Köznevelési intézményeken keresztül tájékoztítás	329
Egyéb (Önkormányzat honlapja, szóbeli tájékoztítás, falu- tanyagondnok által történő tájékoztítás, stb.)	108
Helyi médián keresztül (Tv., újság)	95
Nincs tájékoztítás	2

16. táblázat A tájékoztítás mikéntjére vonatkozó kérdésnél az egyes válaszlehetőségeket jelölő települések száma

Tájékoztatási módok száma	Törpefalu	apró falu	kis falu	nagy falu	óriásfalu	kisváros	középváros	Nagy középváros	nagyváros	Főváros
Nincs tájékoztítás	2%	1%	1%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
1 féle	45%	52%	39%	32%	17%	22%	22%	67%	0%	27%
2 féle	32%	28%	27%	31%	36%	28%	22%	0%	0%	18%
3 féle	15%	15%	26%	20%	31%	28%	26%	17%	50%	18%
4 féle	7%	5%	5%	15%	13%	17%	22%	17%	0%	27%
5 féle	0%	0%	2%	2%	3%	4%	9%	0%	50%	9%

17. táblázat A településtípusokon belül az alkalmazott tájékoztatási módok számának megoszlása

		Igénybevevők aránya				Total
		Nincs igénybevevő	Kevesebb 50%-nál SZÉ igénybevevő	Több 50%-nál SZÉ igénybevevő	100% SZÉ igénybevevő	
Tájékoztatási módok száma	0	4	2	1	1	8
	1	63	69	189	94	415
	2	47	66	130	81	324
	3	22	52	88	63	225
	4	6	26	46	24	102
	5	1	5	11	1	18
Total		143	220	465	264	1092

18. táblázat Keresztábrás lekérdezés: Válaszadó települések száma az igénybevevők aránya és tájékoztatási módok számának függvényében

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	32,672 ^a	15	0,005
Likelihood Ratio	32,196	15	0,006
Linear-by-Linear Association	2,331	1	0,127
N of Valid Cases	1092		

a. 7 cells (29,2%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,05.

19. táblázat Khi négyzet próba eredménye a tájékoztatási módok számának igénybevételi arányra gyakorolt hatásáról

Directional Measures

			Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Lambda	Symmetric	0,002	0,002	1,343	0,179
		Tájék.módok száma	0,000	0,000	.c	.c
		Dependent				
	Lambda	Igénybevevők aránya kategorizálva	0,005	0,004	1,343	0,179
		Dependent				
Goodman and Kruskal tau	Tájék.módok száma	Dependent	0,005	0,002		,023 ^d
		Igénybevevők aránya kategorizálva	0,009	0,003		,017 ^d
		Symmetric	0,011	0,004	2,922	,006 ^e

	Tájék.módok száma Dependent	0,011	0,004	2,922	,006 ^e
Uncertainty Coefficient	Igénybevevők aránya kategorizálva Dependent	0,011	0,004	2,922	,006 ^e

20. táblázat statisztikai tesztek a becslési hiba csökkentésére

ANOVA

Igénybevevők aránya kategorizálva

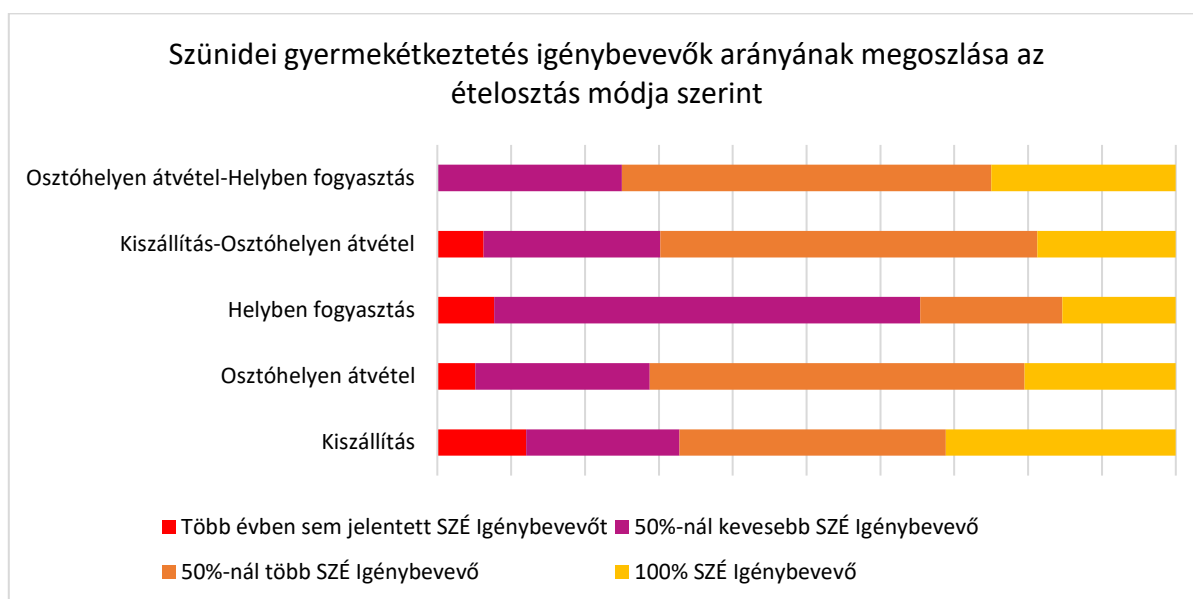
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	9,100	5	1,820	1,990	0,078
Within Groups	993,270	1086	0,915		
Total	1002,370	1091			

21. táblázat Variancia elemzés az igénybevevők aránya és a tájékoztatási módok száma közti összefüggés ellenőrzésére

Az ételosztás módjáról szóló kérdéskör

A témakör első kérdése, hogy a szünidei gyermekétkeztetést igénylők milyen módon vehetik igénybe a szolgáltatást. A válaszlehetőségek között a kiszállítás és az osztóhelyen történő átvétel (elvitel) mellett a helyben fogyasztás lehetőségét jelölték. 1047 település válaszolt erre a kérdésre, közülük 108-an kétféle lehetőséget is jelöltek, 96 esetben a kiszállítás és elvitel kettőset jelölték, és 12 település az elvitel és helyben fogyasztás kombinációját. (lásd: 22. táblázat) 7 település annak ellenére, hogy úgy nyilatkoztak az önkormányzatok, hogy volt jogosult és meg is valósult a szünidei gyermekétkeztetés, egyetlen módot sem jelöltek az étel osztását illetően. A rendelkezésre álló, előzetes elemzést megalapozó táblák 6 település esetében erősítik meg a megvalósulás tényét.

A válaszadók közül legtöbben (831 jelölés) az osztóhelyen való átvételt jelölték, 831 jelölés, a kiszállítást 279, a helyben fogyasztást külön az egyéb módnál 38 település írta, de erre volt külön kérdés azoknak a válaszadóknak, akik az osztóhelyen átvételt jelölték. Ugyanakkor ennek a kérdésnek az elemzésénél sem hagyjuk figyelmen kívül a válaszokat, mert legtöbbjük a következő kérdésnél már nem tudta jelölni, hiszen a relevancia-beállítások miatt csak azoknak volt lehetőségük a kérdést megválaszolni, akik itt az osztóhelyen átvételt jelölték.

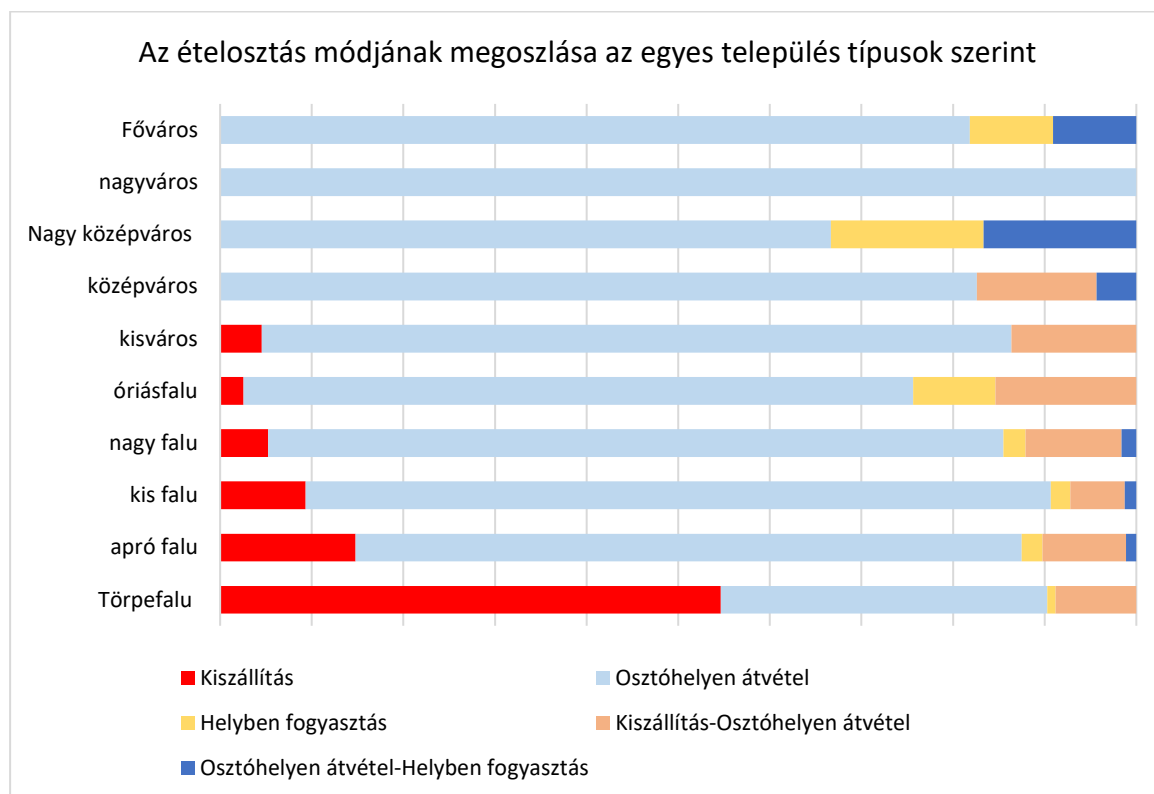
25. ábra Szünidei gyermekétkeztetésre jogosultak között az igénybevevők arányának eloszlása az egyes étkeztetési módok szerint

A 25. ábra tanúsága szerint, ahol csak a helyben fogyasztás lehetséges, a jogosultak kevésbé veszik igénybe a szünidei gyermekétkeztetést. Ez összhangban van az interjúk tapasztalatairól korábban leírtakkal,⁴⁴ mely szerint, ahol van kiszállítás, ott a legnagyobb azok aránya, ahol a jogosultak 100%-a igénybevevő. Ahol több lehetőség közül választhatnak a jogosultak, ott magasabb arányban veszik igénybe ezt a lehetőséget. Vannak települések, ahol annak ellenére sem találunk igénybevevőt a

⁴⁴ Lásd Az ételosztás módja c. fejezetben

Pénzügyminisztérium által megküldött táblákban, hogy a kérdőívben adott válaszok alapján biztosítanak a kiszállítást.

A településtípusok közül az étel kiszállítását főként a kistelepülések tudják megoldani. Helyben fogyasztás a válaszadó nagy középvárosok között jelent meg a legnagyobb mértékben (Lásd: 26. ábra), de ezt a módot jelölő települések között az óriásfalvak száma a legmagasabb. (Lásd: 22. táblázat)

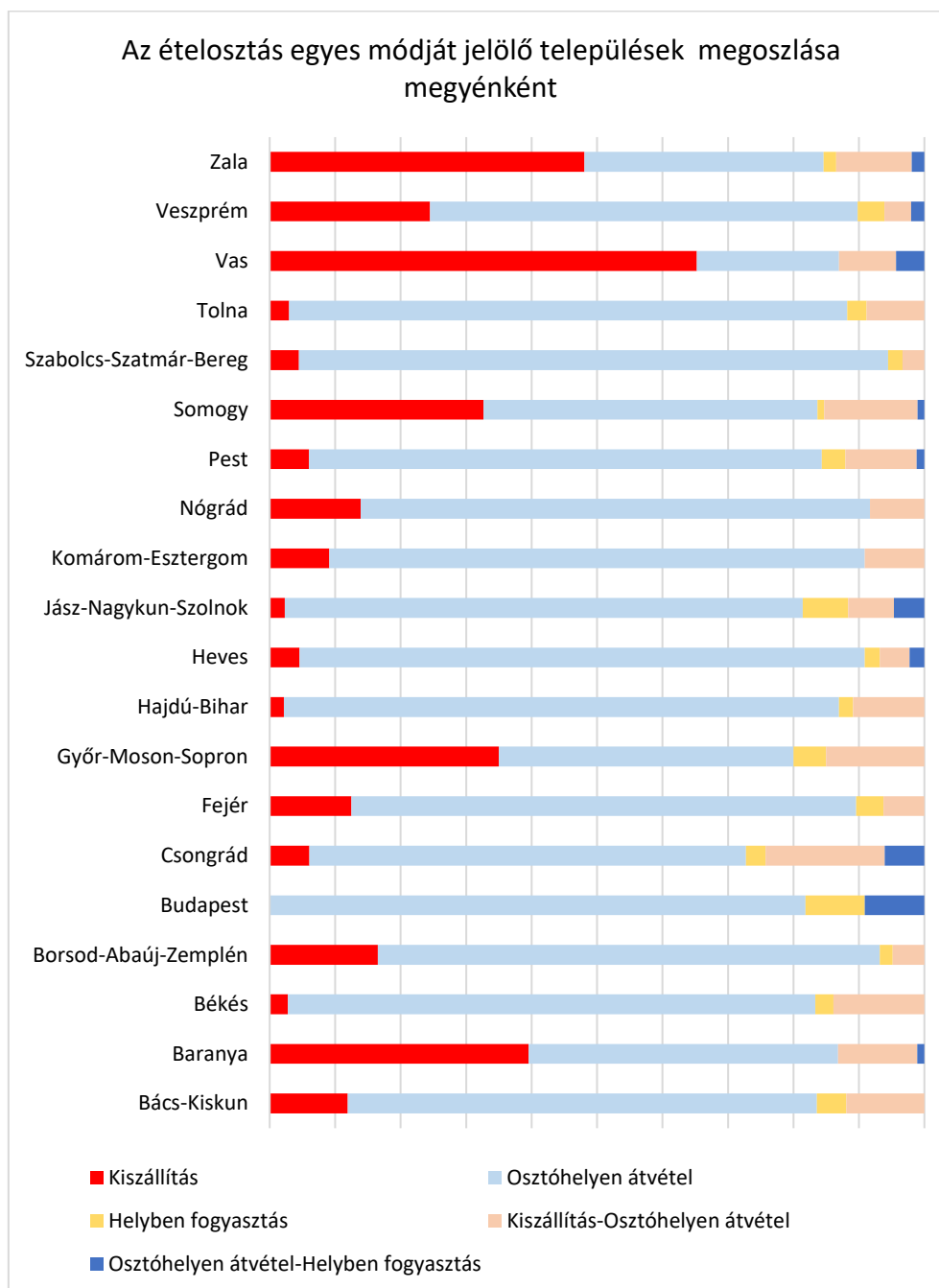
26. ábra Az ételosztás módjainak megoszlása az egyes településtípusok szerint

Az egyes megyékben is vannak eltérések az ételosztás módjának megoszlását illetően. (Lásd: 27. ábra)

Vas megyében a kiszállítást jelölő települések aránya a legmagasabb, ugyanakkor, ha összevetjük a válaszokból kiolvasható tendenciákat a kutatás első fázisának tapasztalataival, látjuk, hogy éppen Vas megye az egyike azoknak a megyéknek, ahol alacsony a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek aránya a 0-18 éves lakónépességben.⁴⁵ Ide sorolható Győr-Moson-Sopron megye is, itt is magas arányban jelölték a kiszállítást. A két megyében felmerül, hogy a települések azért tudják biztosítani a kiszállítást, mert az igénybevevői szám mértéke nem haladja meg a kiszállítás kapacitását. A válaszadó települések között a legmagasabb havi átlagos igénybevevői szám 14 fő volt. Zala megye a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek számát illetően a második legkevesbé érintett megyék egyike. A kiszállítást jelölő településeken az igénybevevők legmagasabb havi átlagos száma 27 fő. Baranya

⁴⁵ Lásd: **Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek megyénkénti száma és aránya mentén kirajzolódó területi sajátosságok** című fejezet

és Somogy megyék a jogosultak számát vagy arányát tekintve a harmadik leghátrányosabb megyék közé tartoznak, és még itt is magasabb arányban jelölték a kiszállítást. Példaként említeném a Somogy megyei Barcs kisvárosát, ahol 273 fő igénybevevő mellett biztosítják az osztóhelyen történő átvétel mellett a kiszállítási lehetőséget. Baranya megyében Somogyvár ilyen kiemelkedő, ott 80 fő volt a legtöbb igénybevevő, akit kiszállítással is kiszolgáltak.

27. ábra Az ételosztás egyes módját jelölő települések megoszlása megyénként

A khi négyzet próba eredménye szerint van szignifikáns összefüggés a szünidei gyermekétkeztetés igénybevételi aránya és az ételosztás módjai között. (Lásd: 23. táblázat) A kiszállítási és az osztóhelyen történő átvétel (elvitel) módjai 6-os szabadságfokon

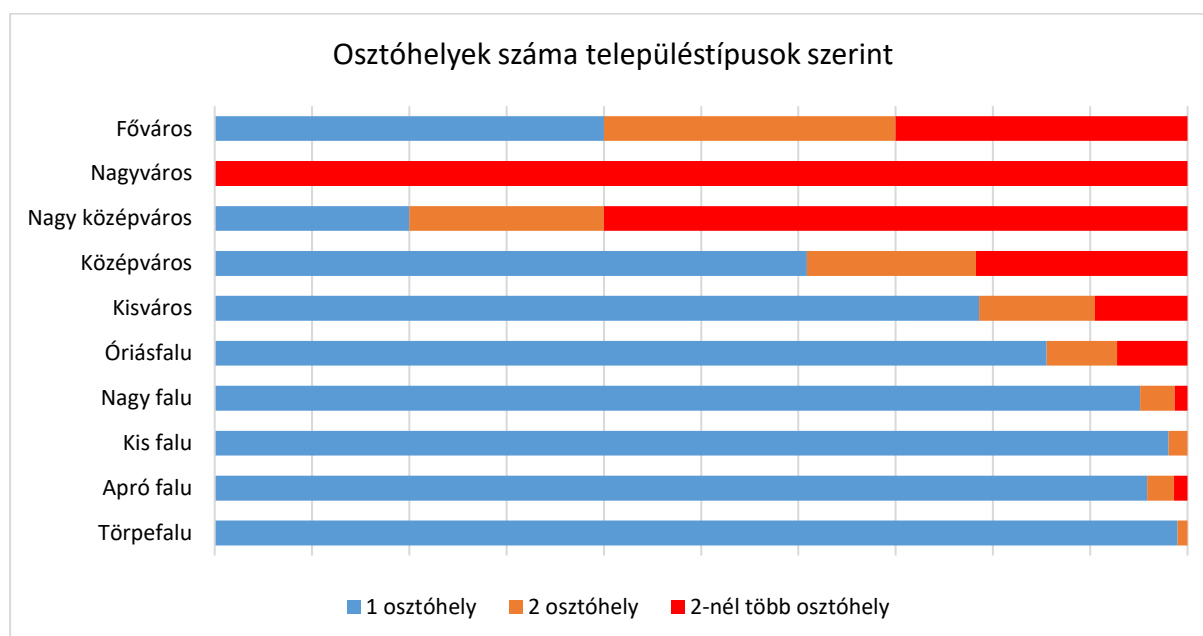
mutat szignifikáns összefüggést, míg a helyben fogyasztás 3-as szabadságfokon. Az első kettő esetében a tábla megbízható, ezért itt csak a kapcsolat erősségét, szorosságát vizsgáltuk: a Cramer's V értéke mindkét esetben 0,52, így elmondható, hogy a közepesnél erősebb szignifikáns összefüggés van a változók között. A helyben fogyasztás esetében több, mint 20%-a a celláknak tartalmaz 5-nél kisebb értéket, ezért további tesztekkel ellenőriztük, hogy ahol ezt a módot választják, meg tudjuk-e becsülni a várható igénybevételi arányt.

A lambda szerint 34%-kal (0,342), a Goodman és Kruskal tau szerint 49%-kal (0,490) és a bizonytalansági együttható szerint 50%-kal (0,500) nagyobb biztonsággal tudjuk megbecsülni a várható igénybevevői arányt, ha a szünidei gyermekétkeztetés módjaként a helyben fogyasztást választja a település. Mindhárom mutató szignifikanciát mutat.

Ennek függvényében elmondható, hogy a szünidei gyermekétkeztetés módja még önállóan is oki faktorként játszik szerepet az igénybevétel alakulásában.

Azoktól, akik az előző kérdésben az osztóhelyen átvételt jelölték, megkérdeztük az osztóhelyek számát. Az interjúk tapasztalatok azon megállapításából indultunk ki, hogy minél közelebb viszik az ételt az igénybevevőkhöz, annál többen veszik igénybe a szünidei gyermekétkeztetést, és elgondolásunk szerint a több osztóhely segíti ezt a törekvést.

Az előző kérdésben az osztóhelyet jelölő válaszadó 831 település közül 820 válaszolta meg az osztóhelyek számára vonatkozó kérdést.

28. ábra Az osztóhelyek száma településtípusonként

A település lakónépességének növekedésével egyenes arányban emelkedik az osztóhelyek száma is. A legtöbb osztóhely Pécsen (Nagyváros) található, 7 helyen is kiszolgálják az igénylőket. Kaposvár (Nagy középváros) 6 helyen biztosítja az átvételt.

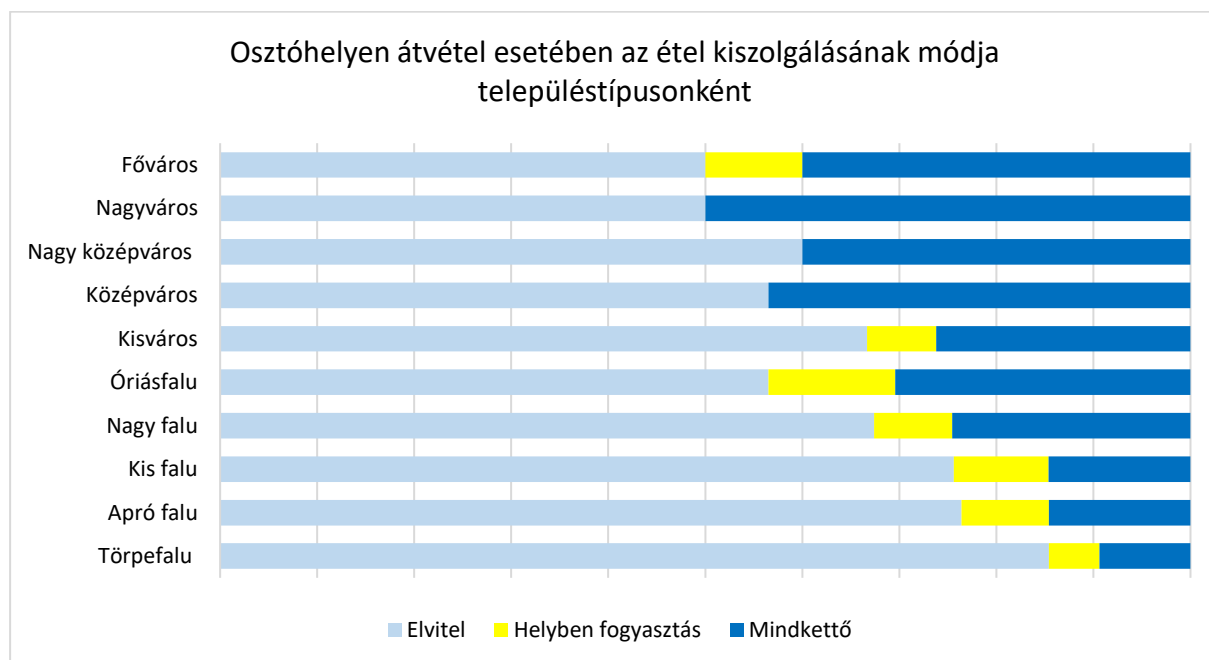
Négy városban (Nagy középváros, középváros és kisváros) és 3 faluban (óriásfalú és nagy falu) 5-5 osztóhelyet tartanak fenn. 15 településen 3 helyen, 3 településen 4 helyen lehet átvenni az ételt.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében kiemelten sok, 11 olyan település van a megyéből válaszadók között, ahol egynél több osztóhely van, és ebből egy olyan, ahol 2-nél is több az osztóhelyek száma. Hajdú-Bihar megyében pedig az egynél több osztóhelyet jelölők aránya a legmagasabb (16,28%) a megyéből válaszolók között. (Lásd: 24. táblázat)

Hogy milyen összefüggést mutat az osztóhelyek száma és a jogosultak közti igénybevételi arány, azt ismét khi négyzet próbával ellenőriztük. Az eredmény, hogy 6-os szabadságfokon 0,008 a szignifikancia-szint, ami a 0,05-ös szignifikancia küszöb alatti érték, azaz, van összefüggés a két változó között. (Lásd: 25. táblázat) A Cramer's V 0,103-as értéke azonban azt mutatja, hogy ez az összefüggés elég gyenge.

Így azt mondhatjuk, hogy bár önállóan is van hatása az osztóhelyek számának az igénybevételre, de nem a legfőbb oki faktor, leginkább egy kiegészítő tényező, amely más tényezők mellett erősíti a hatást.

831 osztóhelyet jelölő válaszadó településből 822 válaszolt arra a kérdésre, hogy az osztóhelyen az átvétel, vagy a helyben fogyasztás biztosított-e. 2 nagyfalú válaszolt mindkét típusra nemmel, holott előtte mindketten választották az osztóhelyen átvételt és a kiszállítást is. 587 település csak elvitellel, 69 település (10%-a a válaszadó településeknek) helyben fogyasztással, és 164 település mindkét módon kiszolgáltatja az ételt az osztóhelyen. (Lásd: 26. táblázat)

29. ábra Osztóhelyen átvétel esetében az étel kiszolgáltatásának módja településtípusonként

Összhangban azzal, amit a korábbi válasz szerint a 26. ábra segítségével illusztráltunk, itt is látjuk, hogy a többféle lehetőség egyidejű alkalmazását jelölők aránya a nagyobb

lélekszámú települések felé haladva emelkedik. Csak helyben fogyasztást a 3 kisvároson kívül még egy budapesti kerület jelölte a városok közül.

Hogy egy vagy több módon szolgáltatják ki az ételt az osztóhelyen a khi négyzet próba szerint nem befolyásolja az igénybevételi arány alakulását.

A khi négyzet próba 6-os szabadságfokon szignifikáns összefüggést mutat a két változó között, az osztóhelyen történő ételkiszolgálás módja hatással van az igénybevételi arányra. (Lásd: 27. táblázat) A Cramer's V 0,139-es értéke azonban itt is gyenge összefüggést mutat. Itt is érvényes az a megállapítás, hogy az ételosztás módjának más faktorokkal együtt van jelentősége.

A 831 osztóhelyen átvételt jelölő település közül 748 válaszolt arra a kérdésre, hogy miben viszik el az igénybevevők az ételt. 577 településen az igénybevevő a saját ételhordójában kapja meg az ételt, 161 településen előre csomagoltan. 10 település jelölte az egyéb választ. Az egyéb módok között 3 településen szerepel, hogy kölcsön ételhordóban kapják, amit vagy az önkormányzat, vagy a szociális gondozási központ biztosít. Egyéb mód továbbá, hogy tavasz-nyár és ősz-tél szünidejében más-más módon kapják az ételt. Van, ahol egyszer használatos dobozban biztosítják az ételt, de nem előre csomagoltan, hanem a helyszínen kimérten.

A khi négyzet próba szerint nincs hatása az igénybevételekre annak, hogy miben viszik el az igénybevevők az ételt.

Így e tekintetben az interjú során felhozott előnyökön kívül, hogy az előre csomagoltan, egyszer-használatos dobozokban másnak is oda tudják adni, olyan rászorulóknak, akik kizorultak a jogosultsági feltételekből, illetve olyan helyszínen is tudják biztosítani az átvételi lehetőséget, amely nem felelne meg a HACCP előírásainak, nem tudunk kimutatni összefüggést az igénybevételekkel kapcsolatban.

Mellékletek a települési önkormányzatok kérdőívének Az ételosztás módjáról szóló kérdéskörének fejezetéhez

Településtípus	Kiszállítás	Osztóhelyen átvétel	Helyben fogyasztás	Kiszállítás - Osztóhelyen átvétel	Osztóhelyen átvétel - Helyben fogyasztás	összesen
Törpefalva	118	77	2	19		216
apró falu	26	128	4	16	2	176
kis falu	22	192	5	14	3	236
nagy falu	13	199	6	26	4	248
óriásfalva	2	57	7	12		78
kisváros	2	36		6		44
középváros		19		3	1	23
Nagy középváros		4	1		1	6
nagyváros		2				2
Főváros		9	1		1	11
Összesen:	65	646	24	77	12	824

22. táblázat Az ételosztás módjai településtípusonként

Chi-Square Tests Kiszállítás				Chi-Square Tests Osztóhelyen átvétel				Chi-Square Tests Helyben fogyasztás			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)		Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)		Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	664,502 ^a	6	0,000	Pearson Chi-Square	669,315 ^a	6	0,000	Pearson Chi-Square	107,749 ^a	3	0,000
Likelihood Ratio	533,626	6	0,000	Likelihood Ratio	539,594	6	0,000	Likelihood Ratio	101,298	3	0,000
Linear-by-Linear Association	381,746	1	0,000	Linear-by-Linear Association	380,736	1	0,000	Linear-by-Linear Association	64,475	1	0,000
N of Valid Cases	1229			N of Valid Cases	1229			N of Valid Cases	220		
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 33,32.				a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 33,32.				a. 3 cells (37,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,90.			

23. táblázat Khi négyzet próba eredménye az ételosztási módok igénybevételi arányra gyakorolt hatásáról

megye	1 osztóhely	2 osztóhely	2-nél több osztóhely	1-nél több osztóhelyel rendelkezők aránya
Bács-Kiskun	54	1	1	3,57%
Baranya	49	4	2	10,91%
Békés	32	1	1	5,88%
Borsod-Abaúj-Zemplén	76	6	2	9,52%
Budapest	4	3	3	
Csongrád	30		0	0,00%
Fejér	38		1	2,56%
Győr-Moson-Sopron	12		0	0,00%
Hajdú-Bihar	36	5	2	16,28%
Heves	37	1	0	2,63%
Jász-Nagykun-Szolnok	34	1	3	10,53%

Komárom-Esztergom	27	1	2	10,00%
Nógrád	27	1	3	12,90%
Pest	72	2	1	4,00%
Somogy	62	1	1	3,13%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	71	6	5	13,41%
Tolna	32		0	0,00%
Vas	6	1	0	14,29%
Veszprém	33	1	0	2,94%
Zala	26		0	0,00%
összesen	758	35	27	7,56%

24. táblázat Települések száma megyénként az étel osztóhelyének száma szerint

Chi-Square Tests osztóhelyek száma			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	17,298 ^a	6	0,008
Likelihood Ratio	18,853	6	0,004
Linear-by-Linear Association	2,337	1	0,126
N of Valid Cases	820		

a. 2 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,38.

25. táblázat Khi négyzet próba eredménye az ételosztási helyek számának igénybevételi arányra gyakorolt hatásáról

Településtípus	Elvitel	Helyben fogyasztás	Mindkettő	egyik sem
apró falu	110	13	21	
Főváros	5	1	4	
kis falu	155	20	30	
kisváros	28	3	11	
középváros	13		10	
nagy falu	151	18	55	2
Nagy közepváros	3		2	
nagyváros	1		1	
óriásfalu	39	9	21	
Törpefalu	82	5	9	
Összesen	587	69	164	2

26. táblázat Az osztóhelyen átvételt választó települések száma településtípus szerint az étel kiszolgáltatásának módja szerint

Chi-Square Tests - Osztóhelyen kiszolgáltatási módok			
	Value	df	Asymp. Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	31,473 ^a	6	0,000
Likelihood Ratio	30,184	6	0,000
Linear-by- Linear Association	0,204	1	0,652
N of Valid Cases	820		
a. 1 cells (8,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,53.			

27. táblázat Khi négyzet próba eredménye az osztóhelyen történő átvétel módjának igénybevételi arányra gyakorolt hatásáról

Chi-Square Tests - Ételhordó/előre csomagolt ételtároló			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,826 ^a	3	0,281
Likelihood Ratio	4,115	3	0,249
Linear-by- Linear Association	0,000	1	0,995
N of Valid Cases	738		
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7,64.			

28. táblázat Khi négyzet próba eredménye az osztóhelyen történő átvett étel tartójának igénybevételi arányra gyakorolt hatásáról

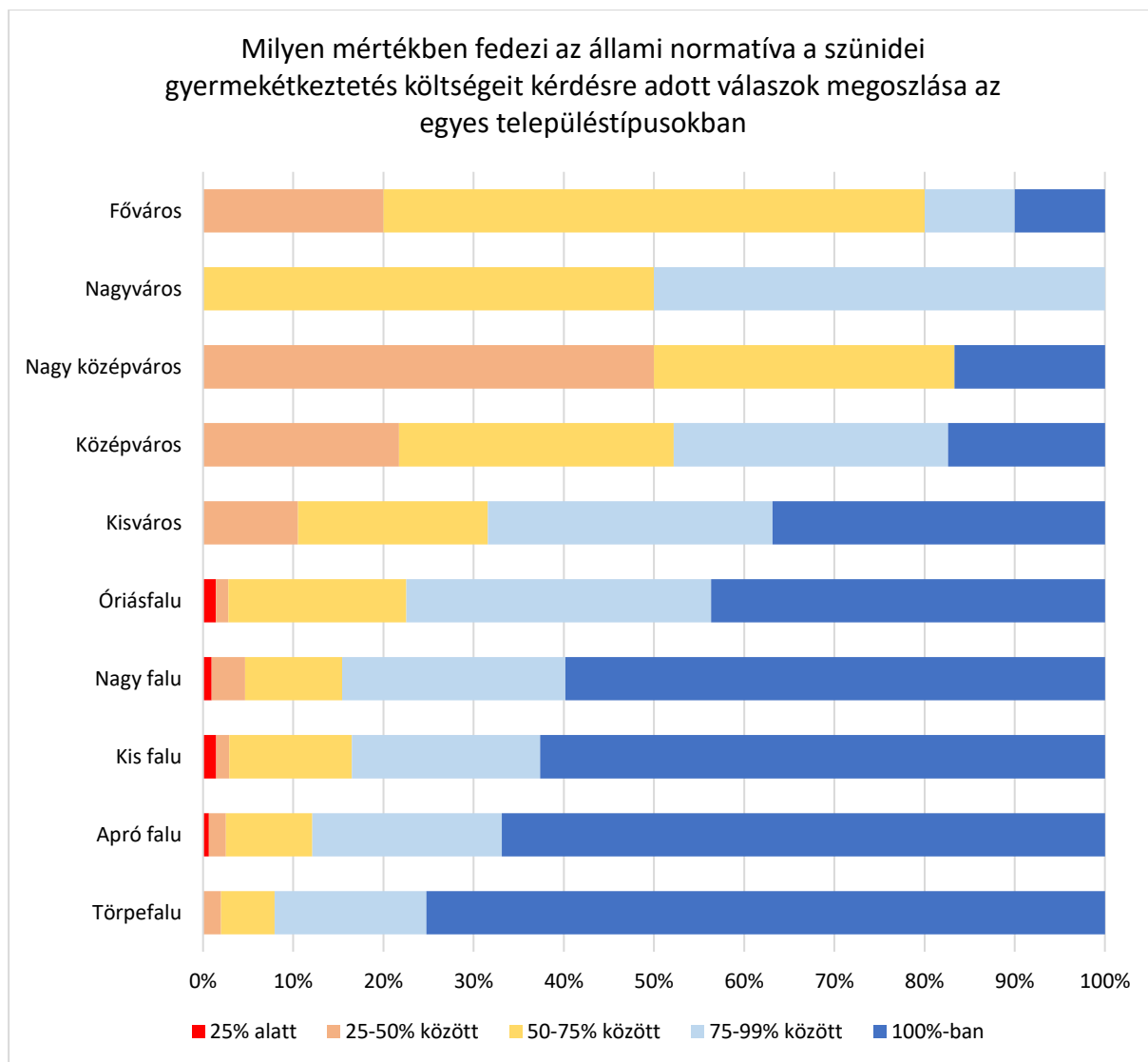
A normatíva fedezetére vonatkozó kérdés

Arra a kérdésre, hogy az állami normatíva milyen arányban fedezi a szünidei gyermekétkeztetés költségeit 932 településről érkezett válasz, 3 településen 0%-ot jelöltek. Az egyik egy Pest megyei nagyfalu, akik magyarázatot is adtak a válaszukra: „Községünk vezetősége úgy határozott, hogy a kis létszámú igénybevételnek és az ehhez kapcsolódó nagy adminisztrációs feladat kiküszöböléseként a szünidei gyermekétkeztetést saját forrásból finanszírozza, és nem hívja le az állami támogatást.” A másik két település egy Fejér megyei nagyfalu, ahol pár fő igénybevevő volt, és egy Komárom-Esztergom megyei kisváros, ahol alig 10 fő feletti. Így az elemzésnél 929 választ vettünk figyelembe.

A 29. táblázat szerint a legnagyobb arányban azok a települések vannak, ahol az állami normatíva összege teljes mértékben fedezi a szünidei gyermekétkeztetés teljes költségét. Nagy arányban választották azt is, ha nem a teljes összeget, de legalább a háromnegyed részét a normatíva lefedi.

Csupán a válaszadók 4%-a jelölte, hogy kevesebb, mint fele költségre elég az, amit az állam biztosít. Ezen települések nagy részében az egy lakosra jutó adóerő-képesség 2019. évi összege meghaladta az országos átlagot. (Lásd: 30. táblázat) Tehát, ezek a települések kisebb összegű normatívát kapnak. 24 település a legalacsonyabb egy fő étkeztetésére eső támogatási összeget, 285 Ft-ot kapott 2019-ben. 9 település, akik úgy nyilatkoztak, hogy a normatíva a költségeik felét sem fedezi, a maximális támogatási összeget 570 Ft-ot kapnak minden egyes igénybevevő étkeztetésére. Ez a kilenc település főként kisebb falvak, ahol több, mint 50%-os az igénybevételi arány, és nem a leghátrányosabb helyzetű megyékben találhatóak. (Lásd: 31. táblázat)

Azt, hogy összességében hogyan oszlik meg a kérdésre adott válaszok alapján a normatíva fedezeti aránya az egyes település típusokban, azt a 30. ábra mutatja.

30. ábra Milyen mértékben fedezi az állami normatíva a szünidei gyermekétkeztetés költségeit kérdésre adott válaszok megoszlása az egyes településtípusokban

Itt is valószínűsíthetjük, hogy a válaszok mögött az rejtőzik, amit az interjúk válaszai mentén megfogalmaztunk, miszerint ahol a normatíva a település erős adóerő-képessége miatt alacsony, ott az ételt elő tudják ugyan állítani a normatíva összegéből, de a szolgáltatás járulékos költségeit az önkormányzatnak kell állnia saját forrásból.

Ha van összefüggés a normatíva fedezeti arányának az igénybevételek arányára, az csak közvetett lehet, hiszen az igénybevevők önkéntes döntését az igénybevételről az önkormányzatra háruló költségek nem befolyásolhatják.

A khi négyzet próba szerint 8-as szabadságfokon szignifikáns összefüggés van a két változó között (Lásd: 32. táblázat), de a Cramer's V 0,096-os értéke nagyon gyenge összefüggést mutat.

Mellékletek a települési önkormányzatok kérdőívének normatívára vonatkozó kérdését elemző fejezetéhez

Településtípus	25% alatt	25-50% között	50-75% között	75-99% között	100%-ban
Törpefalu	0	4	12	34	152
Apró falu	1	3	15	33	105
Kis falu	3	3	28	43	129
Nagy falu	2	8	23	53	128
Óriásfalu	1	1	14	24	31
Kisváros	0	4	8	12	14
Középváros	0	5	7	7	4
Nagy középváros	0	3	2	0	1
Nagyváros	0	0	1	1	0
Főváros	0	2	6	1	1
Összesen	7	33	116	208	565

29. táblázat Az állami normatíva fedezeti aránya a szünidei gyermekétkeztetés költségében településtípusok szerint

Településtípus	Egy lakosra jutó adóerő-képesség 2019-ben átlag alatti	Egy lakosra jutó adóerő-képesség 2019-ben átlag feletti	NINCS ADAT
Törpefalu	1	3	
apró falu	3	1	
kis falu	4	2	
nagy falu	1	9	
óriásfalu		2	
kisváros		4	
középváros		5	
Nagy középváros		3	
Főváros			2
Végösszeg	9	29	2

30. táblázat Az egy főre jutó adóerő-képességének átlaghoz viszonyított nagysága szerint azon települések, ahol a normatíva összege nem éri el a költségek 50%-át, településtípusonkénti bontásban

Megye	Egy lakosra jutó adóerő-képesség 2019-ben átlag alatti	Egy lakosra jutó adóerő-képesség 2019-ben átlag feletti	NINCS ADAT
Bács-Kiskun	2	1	
Fejér	1	2	
Heves	1	4	
Komárom-Esztergom	1	1	
Somogy	1	1	
Szabolcs-Szatmár-Bereg	1	1	
Tolna	1	1	
Vas	1	1	
Baranya		1	
Borsod-Abaúj-Zemplén		3	
Csongrád		2	
Főváros			2
Győr-Moson-Sopron		1	
Hajdú-Bihar		1	
Jász-Nagykun-Szolnok		2	
Nógrád		1	
Pest		5	
Veszprém		1	
Végösszeg	9	29	2

31. táblázat Az egy főre jutó adóerő-képességének átlaghoz viszonyított nagysága szerint azon települések, ahol a normatíva összege nem éri el a költségek 50%-át, megyénkénti bontásban

Chi-Square Tests – normatíva fedezeti aránya

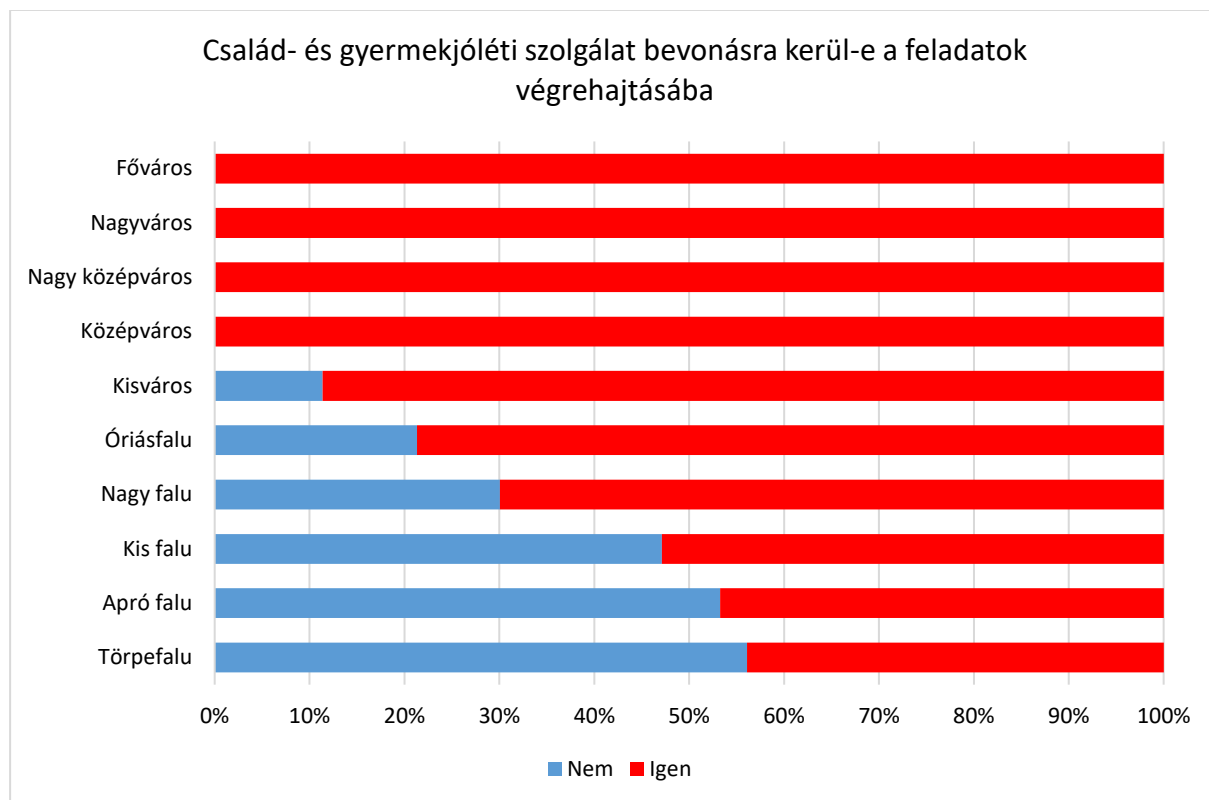
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	16,279 ^a	8	,039
Likelihood Ratio	16,239	8	,039
Linear-by-Linear Association	2,013	1	,156
N of Valid Cases	882		

a. 3 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,31.

32. táblázat Khi négyzet próba eredménye a normatíva fedezeti arányának az igénybevételi arányra gyakorolt hatásáról

A család- és gyermekjóléti szolgálat bevonásával kapcsolatos kérdések

994 település válaszolt arra a kérdésre, hogy a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait bevonják-e a szünidei gyermekétkeztetés feladataiba. 591 település írta, hogy bevonja a kollégákat. Ez a válaszadók 59,5%-át jelenti. Ez az egyes településtípusok között az alábbiak szerint oszlik meg.

31. ábra A települések megoszlása az egyes településtípusok szerint azon kérdésre adott válasz mentén, hogy bevonják-e a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait a szünidei gyermekétkeztetés feladataiba

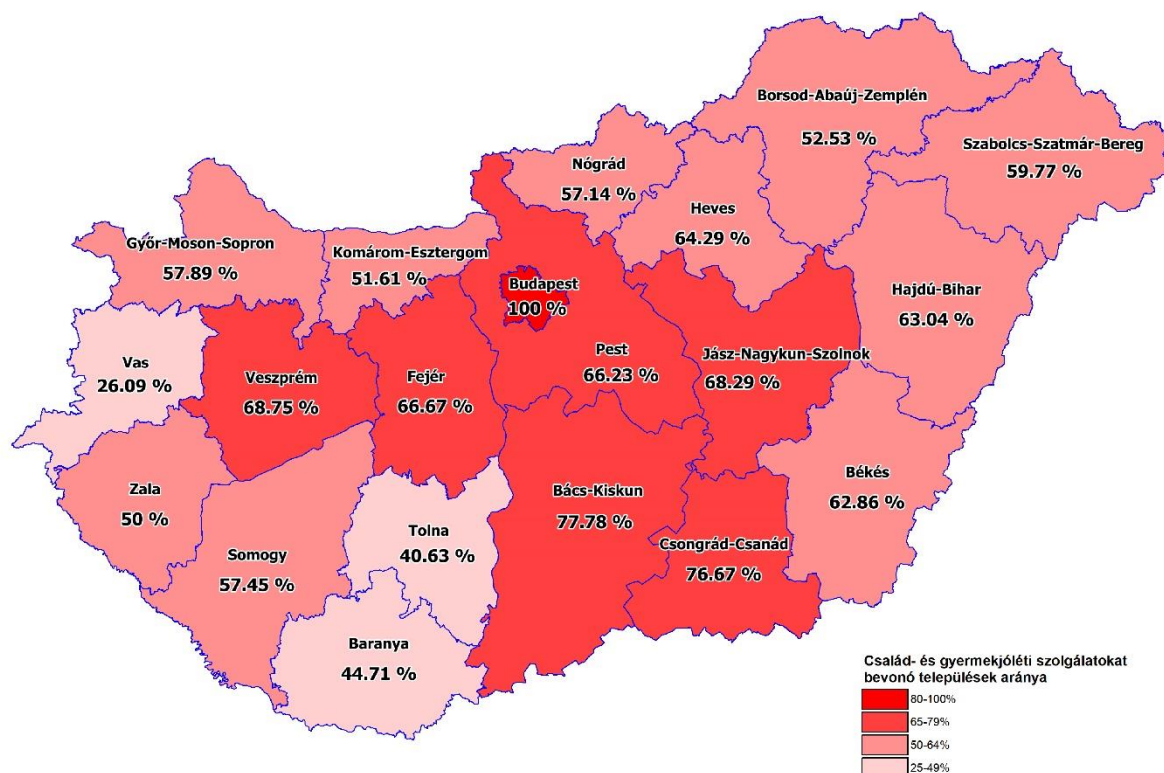
Minél nagyobb lélekszámú a településtípus, annál nagyobb arányban találunk olyan településeket, ahol az önkormányzat a feladatot megosztja a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársaival. Az az interjúk során is elhangzott, hogy a kistelepülések nagy része meg tudja oldani a feladatokat a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársainak bevonása nélkül, mert kistelepülés révén ismerik egymást az ügyintézők és jogosultak.⁴⁶ A fókuszcsoporton elhangzottak összefoglalójának – miszerint: „A fókuszcsoportokon a kistelepülések vonatkozásában említették inkább, hogy a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársai aktív részvételét várja el az önkormányzat.”⁴⁷ - látszólag ellentmond a kérdőív eredménye, de ha a válaszadók között a települések számosságát tekintjük az arányok helyett, azt látjuk, hogy a falvak között 511 olyat találunk, ahol bevonják a munkatársakat a feladatokba, és 398 olyat,

⁴⁶ Lásd: **A jogosultak kiértékelése a jogosultság fennállásáról és az igénylés menetéről** c. fejezetben 53. oldal

⁴⁷ Lásd: **A jogosultak kiértékelése a jogosultság fennállásáról és az igénylés menetéről** c. fejezetben 54. oldal

ahol nem. Az, hogy minél nagyobb a település, annál jobban bevonja az önkormányzat a szolgálat munkatársait, adódhat abból is, hogy a kistelepülések többségében nincs minden nap jelen a szolgálat munkatársa, így az aktív részvételt igénylő feladatokban nem is tudnának részt vállalni.

A 32. ábra megmutatja, hogy a válaszadó települések között mely megyékben vonják be nagyobb arányban a települési önkormányzatok a család- és gyermekjóléti szolgálatok munkatársait a szünidei gyermekétkeztetés megvalósításának feladataiba.

32. ábra Azon települések aránya megyénként, akik a kérdésre úgy válaszoltak, hogy bevonják a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait a szünidei gyermekétkeztetés feladataiba

A legfőbb tevékenység, amelybe a települési önkormányzatok a család- és gyermekjóléti szolgálatok munkatársait bevonják, az a tájékoztatás és az igénylőlapok kitöltése. A válaszadó 591 település közül 484 a tájékoztatás folyamatában igénybe veszi a szolgálatok segítségét, 434 település pedig az igénylőlapok kitöltésében kéri a segítségüket. (Lásd: 33. táblázat) 128 településen csak egyféle tevékenységbe vonják be a szolgálat munkatársait. Ez a legtöbb esetben a tájékoztatás (67), vagy az igénylőlapok kitöltése (41). 460 településen 1-nél több tevékenységbe vonja be a szolgálat munkatársait. A kombinációk sorát magasan az előbbi kettő kombinációja vezeti (133 település). A lehetséges 23 kombinációból 15-ben szerepel a tájékoztatás, 14-ben az igénylőlap kitöltése. 8 kombinációs variációban is együtt szerepel a kettő.

A megkeresési tevékenység is magas számban szerepel, ennek az interjúk tapasztalatai mentén kialakított két formáját jelölhették a válaszadók: a jogosultak közül az ételt nem igénylők felkeresése vagy az igénylők közül azok felkeresése, akik nem mennek az ételért. Ez utóbbit jelölték többen, de 112 településen mindkét csoport felkeresését

kéri az önkormányzat. Az ételosztásnál 105 települési önkormányzat kéri a munkatársak jelenlétét.

Statisztikai próbákkal ellenőriztük, hogy a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársainak bevonása a feladatellátásba milyen hatással van az igénybevételi arányra. Azt tapasztaltuk, hogy **a tájékoztatás az egyetlen olyan tevékenység, amely szignifikáns összefüggést mutat az igénybevételi arányokkal.** (Lásd: 34. táblázat). Ez összhangban van azzal, amit a kérdőívek válaszai mentén a tájékoztatás mikéntjét elemző fejezetben is írtunk, hogy a tájékoztatás egy fontos faktor az igénybevétel alakulásánál.

Az, hogy az önkormányzatok a szolgálatok munkatársait is bevonják ebbe a tevékenységbe, a khi négyzet próba 3-as szabadságfokon mutatott 0,006-os szignifikancia-értékének tanulsága szerint, segíti a szünidei gyermekétkeztetés sikeres megvalósulását. A Cramer's V 0,144-es értéke gyenge kapcsolatot mutat, ez pedig azt erősíti meg, amit korábban is leírtunk, hogy a tájékoztatás, még ha az a család- és gyermekjóléti szolgálat közvetlen közbenjárásával történik is, önállóan nem erős oki faktor.

A szünidei gyermekétkeztetés megvalósulásának eredményességében a szolgálatok munkatársainak bevonása a további tevékenységekbe nem jelent befolyást az igénybevételek alakulására.

A becslési mutatók közül a lambda szerint 0%-kal (0,000), a Goodman és Kruskal tau szerint 0,1-0,3%-kal és a bizonytalansági együttható szerint 0,1-0,2%-kal nagyobb biztonsággal tudjuk megbecsülni a várható igénybevevői arányt annak ismeretében, ha az egyes tevékenységekben a család- és gyermekjóléti szolgálatok munkatársai is közreműködnek. (Lásd: 35. táblázat)

Hasonló eredményre jutottunk annak vizsgálatával, hogy milyen hatással van az igénybevételi arányra, ha egy vagy több tevékenység során kapcsolódnak be a szolgálatok munkatársai. A khi négyzet próba nem mutat szignifikáns összefüggést a változók között, és a becslési mutatók is csupán 0,1-0,2 %-os becslési bizonyosságot mutatnak.

Mellékletek a települési önkormányzatok kérdőívének család- és gyermekjóléti szolgálat bevonásával kapcsolatos kérdését elemző fejezetéhez

Milyen tevékenységbe vonja be a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait?	Települések száma
Tájékoztatásba	484
Az igénylőlapok kitöltésébe	434
Az igénylők, de távolmaradók ellenőrzésébe	227
A nem igénylők felkeresésébe	196
Az ételosztáshoz kapcsolódó feladatokba	105

33. táblázat Azon települések száma, ahol a szünidei gyermekétkeztetés biztosítása során az adott tevékenységbe bevonják a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait.

Chi-Square Tests - Bevonás a tájékoztatásba				Chi-Square Tests- Bevonás az igénylőlapok kitöltésébe				Chi-Square Tests- Bevonás az ételosztás feladataiba			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)		Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)		Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,329 ^a	3	0,006	Pearson Chi-Square	1,124 ^a	3	0,771	Pearson Chi-Square	,766 ^a	3	0,858
Likelihood Ratio	13,587	3	0,004	Likelihood Ratio	1,083	3	0,781	Likelihood Ratio	0,820	3	0,845
Linear-by-Linear Association	2,025	1	0,155	Linear-by-Linear Association	0,322	1	0,570	Linear-by-Linear Association	0,430	1	0,512
N of Valid Cases	591			N of Valid Cases	591			N of Valid Cases	591		
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7,06.				a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10,36.				a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,93.			
Chi-Square Tests - Bevonás a nem igénylők felkeresésébe				Chi-Square Tests - Bevonás a távolmaradók felkeresésénbe							
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)		Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)				

Pearson Chi-Square	1,809 ^a	3	0,613	Pearson Chi-Square	1,114 ^a	3	0,774
Likelihood Ratio	1,779	3	0,619	Likelihood Ratio	1,143	3	0,767
Linear-by-Linear Association	0,635	1	0,426	Linear-by-Linear Association	0,661	1	0,416
N of Valid Cases	591			N of Valid Cases	591		
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 12,93.				a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 14,98.			

34. táblázat Khi négyzet próba eredménye aszerint, hogy milyen szünidei gyermekétkeztetéssel kapcsolatos tevékenységbe vonják be az önkormányzatok a család- és gyermekjóléti szolgálatok munkatársait

Milyen tevékenységekbe vonják be a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait? (Dependent)	Az igénylőlapok kitöltésébe	Az ételosztáshoz kapcsolódó feladatokba	A nem igénylők felkeresésébe	Az igénylők, de távolmaradók ellenőrzésébe
Lambda	0,000	0,000	0,000	0,000
Goodman and Kruskal tau	0,002	0,001	0,003	0,002
Uncertainty Coefficient	0,002	0,001	0,002	0,001

35. táblázat Becslési mutatók értéke aszerint, hogy milyen szünidei gyermekétkeztetéssel kapcsolatos tevékenységbe vonják be az önkormányzatok a család- és gyermekjóléti szolgálatok munkatársait

Chi-Square Tests - egy vagy többféle tevékenységbe vesznek részt			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	,951 ^a	3	0,813
Likelihood Ratio	0,940	3	0,816
Linear-by-Linear Association	0,728	1	0,394
N of Valid Cases	588		
a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8,27.			

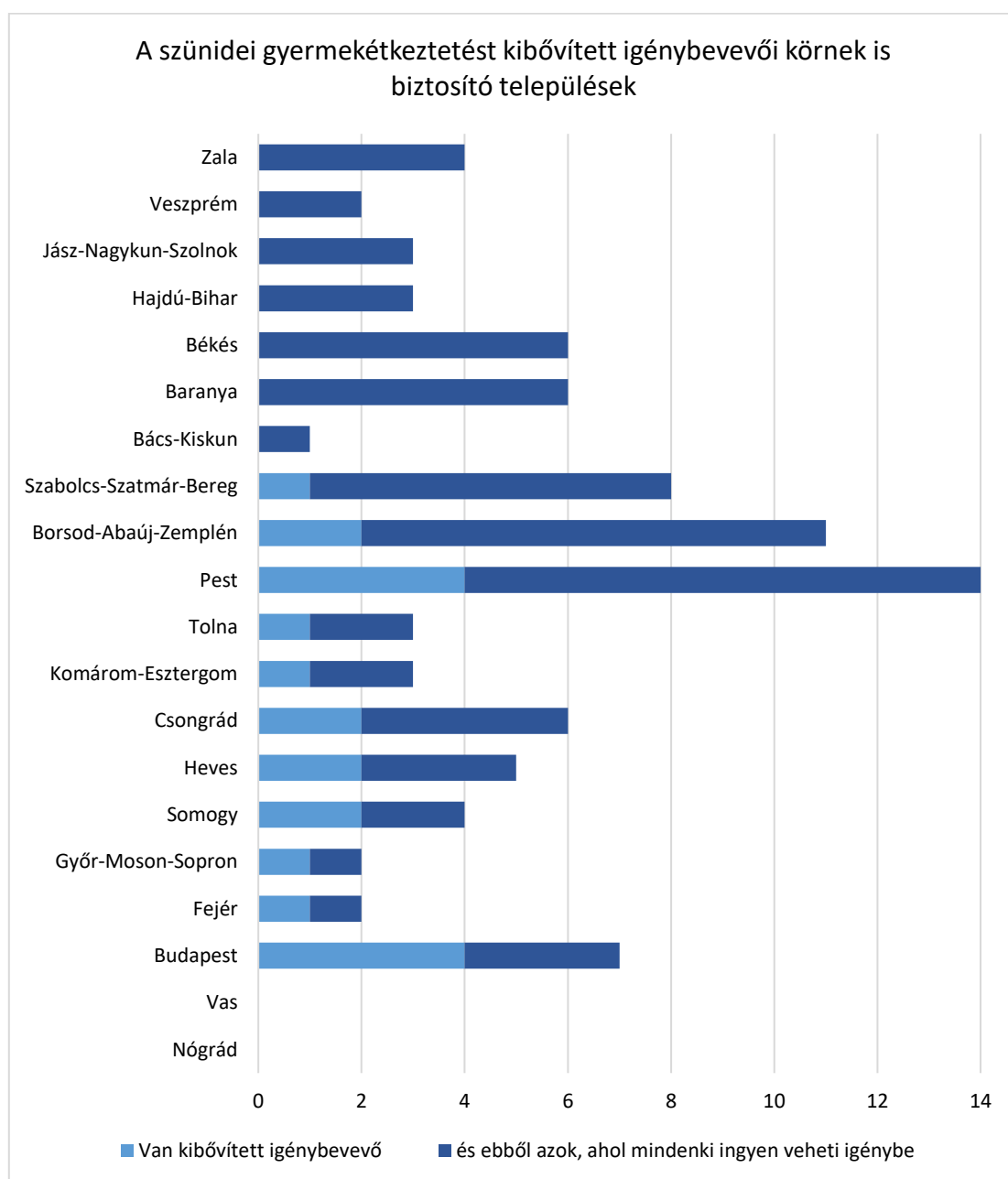
Milyen tevékenységekbe vonják be a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait? (Dependent)	egy vagy többféle tevékenységbe vesznek részt
Lambda	0,000
Goodman and Kruskal tau	0,002
Uncertainty Coefficient	0,002

36. táblázat Khi négyzet próba eredménye és becslési mutatók értéke aszerint, hogy egy- vagy többféle szünidei gyermekétkeztetéssel kapcsolatos tevékenységbe vonja be az önkormányzat a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait.

Biztosítanak-e a jogszabályban meghatározott jogosultakon kívül másnak is szünidei gyermekétkeztetést, ha igen, milyen feltételekkel?

90 települési önkormányzat jelölte, hogy a jogszabályban meghatározott jogosultakon kívül másnak is biztosítják a szünidei gyermekétkeztetést. 69 településen teljesen ingyen kaphatja mindenki. Ezen települések felének egy lakosra jutó adóerőképessége alacsonyabb összegű, mint az országos átlag. (Lásd: 37. táblázat)

A jogosultakon felül más személyeknek is szünidei gyermekétkeztetést biztosító települések megyei megoszlását a 33. ábra mutatja.

33. ábra Azon települések száma megyei bontásban, ahol a jogszabályban meghatározott jogosultakon felül más személyeknek is biztosítják a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségét

62 település írta, hogy a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek mellett a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők számára biztosítják a szünidei gyermekétkeztetést.

Egy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei aprófalú írta, hogy a településen élő minden gyermek részesül a szünidei gyermekétkeztetésben, az önkormányzat szociális keretéből finanszírozva. A településen 186 fő 0-18 éves lakos volt 2017-ben.

Egy Borsod-Abaúj-Zemplén megyei törpefalú szintén így jár el, itt 98 fő 0-18 éves lakos volt 2017-ben, és egy Baranya megyei törpefalú is, ahol összesen 21 főt érintett az intézkedés 2017-ben.

8 településen nyári napközi vagy tábor keretében a résztvevők számára biztosítják a szünidei gyermekétkeztetést, egyes helyeken térítés ellenében, máshol ingyenesen.

4 település jelölte, hogy a kiterjesztett igénybevevők az alacsony jövedelemmel rendelkezők, az átmenetileg nehéz helyzetben lévő családok gyermekei, vagy a fogyatékos gyermekek, általában a képviselő-testület döntése alapján, vagy a helyi támogatások terhére.

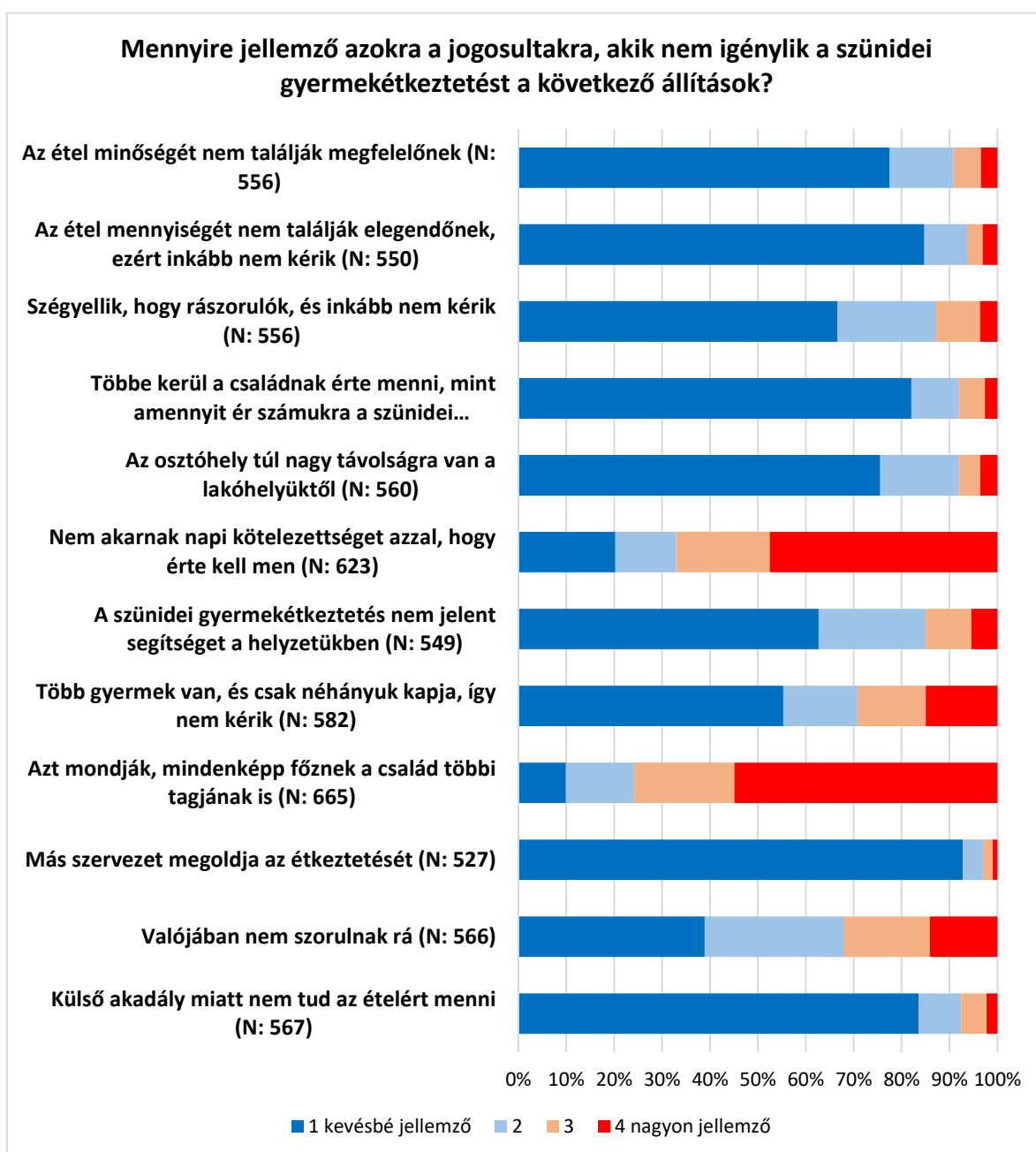
Településtípus	Egy lakosra jutó adóerő-képesség átlag alatti	Egy lakosra jutó adóerő-képesség átlag feletti	Nincs adat	Összesen
Törpefalu	6			6
apró falu	10	1		11
kis falu	9	3		12
nagy falu	6	5		11
óriásfalu	1	7		8
kisváros	1	9		10
középváros		4		4
Nagy középváros		3		3
nagyváros		1		1
Főváros (kerület)			3	3
Összesen	33	33	3	69

37. táblázat A kibővített igénybevevői kör számára ingyenesen szünidei gyermekétkeztetést biztosító települések száma településtípusok szerint, és az egy főre jutó adóerő-képesség országos átlaghoz viszonyított mértéke szerint

Mi oka lehet annak, ha valaki jogosult, és mégsem veszi igénybe a szünidei gyermekétkeztetést

A kérdőívben 12 állítást fogalmaztunk meg, majd azt, hogy az egyes állítás mennyire jellemző a településen, négy fokozatú skálán tudták jelölni azok, akik a megelőző kérdésben azt választották, hogy vannak olyan jogosultak a településen, akik nem veszik igénybe a szünidei gyermekétkeztetést. Az interjúk során az erre a kérdésre adott válaszok mentén, a leggyakoribb magyarázatokat jelenítettük meg.

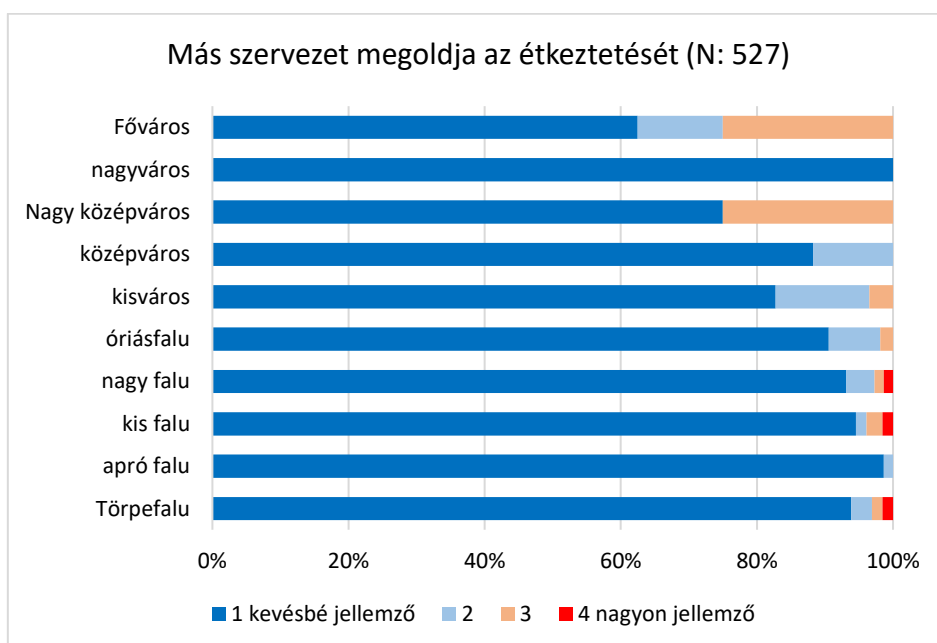
748 település jelölte, hogy vannak olyan jogosultak, akik nem igénylik a szünidei gyermekétkeztetést. Az egyes kijelentésekre nem mindegyikük válaszolt.

34. ábra Megjelölt skálaértékek megoszlása az egyes válaszlehetőségekben arra a kérdésre, hogy mennyire jellemző azokra a jogosultakra, akik nem igénylik a szünidei gyermekétkeztetést a következő állítások

A válaszok két érvet erősítenek, az egyik, hogy a jogosultak azért nem kérik a szünidei gyermekétkeztetést, mert a család többi tagjának is főznek. A második leggyakoribb jelölt válasz az, hogy nem akarnak napi kötelezettséget vállalni azzal, hogy igénylik, és érte kell menniük. Ugyan nem a többség, de a válaszolók több, mint 30%-a inkább jellemző jelölést adott arra az érvre, hogy valójában nem szorulnak rá, és közel 30%-a pedig arra, hogy több gyermek van, és csak néhányuk kapja, így inkább nem igénylik. A négy fokozatú értékskála alkalmazásával a válaszadót arra kényszerítettük, hogy valamelyik irány felé elkötelezze magát, ezután két alakú változót képezve elemeztük tovább a kapott válaszokat. A kevésbé jellemző csoportba az egyes és kettes értékeket vontuk, az inkább jellemző csoportba a hármas és négyes értékeket. Ezután az inkább jellemző értékek mentén sorba rendezve az állításokat, rangsort is állíthatunk közöttük. (Lásd: 38. táblázat)

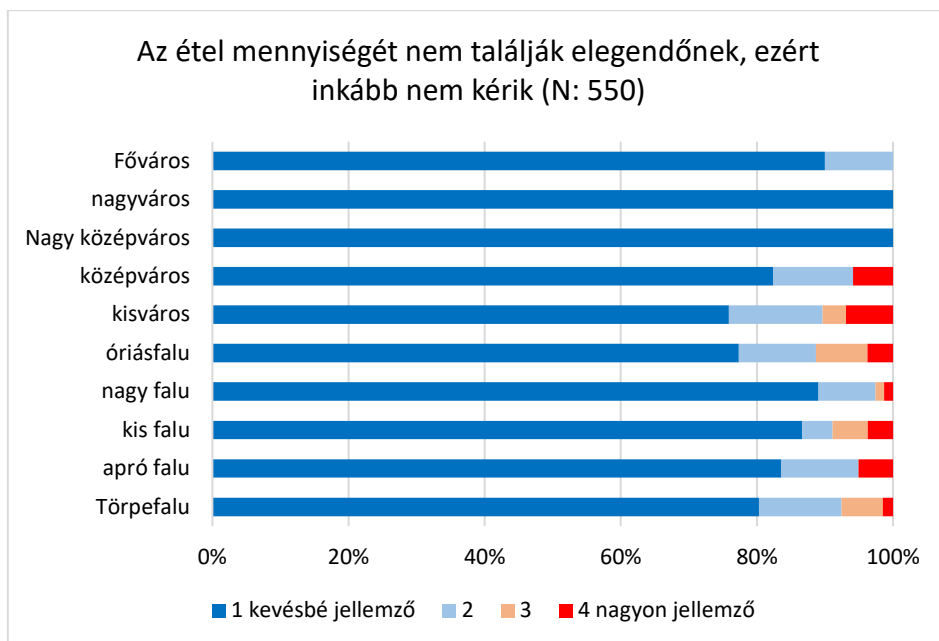
Legkevésbé jellemző a településeken, hogy azért nem igénylik a jogosultak az ételt, mert más szervezet megoldja az étkeztetést. A Főváros kerületeiben és a nagy középváros települési között jellemzőbb, de néhány falutípusban is találunk válaszadót, ami azért fontos, mert az interjúk során elhangzott, hogy a kisebb településekre, törpe- és aprófalvakba nem igazán jutnak ki a támogató civil szervezetek. A 35. ábra szerinti jelen lévő szervezetek a kivételt erősítik.

35. ábra Más szervezet megoldja az étkeztetést állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

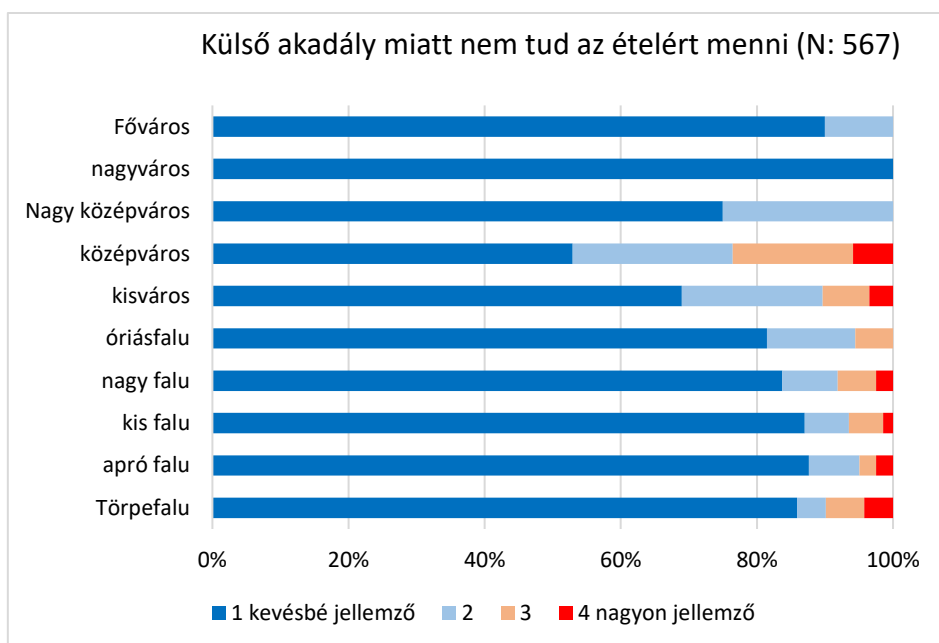
Megyei bontásban vizsgálva, a budapesti kerületeken kívül Győr-Moson-Sopron és Heves megyékben találjuk jellemzőnek leginkább ezt a magyarázatot. (Lásd: 39. táblázat)

Az étel mennyiségére kevésbé hivatkoznak a jogosultak, ez az érv inkább a falvakban jellemzőbb. (Lásd: 36. ábra) Békés, Fejér, Heves, és Somogy megyékben található magasabb arányban az inkább jellemző válaszárték. (Lásd: 39. táblázat)

36. ábra Az étel mennyiségét nem találják elegendőnek állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

A külső akadályt inkább jellemzőként csupán a válaszadó települések 8%-a jelölte. A középváros és kisebb lakónépességű településtípusokban találunk inkább jellemző értékelést. (Lásd: 37. ábra) Csongrád, Borsod-Abaúj-Zemplén, és Baranya megyékben találjuk a legmagasabb arányban az inkább jellemző válaszértéket, 15% maximummal. (Lásd: 39. táblázat)

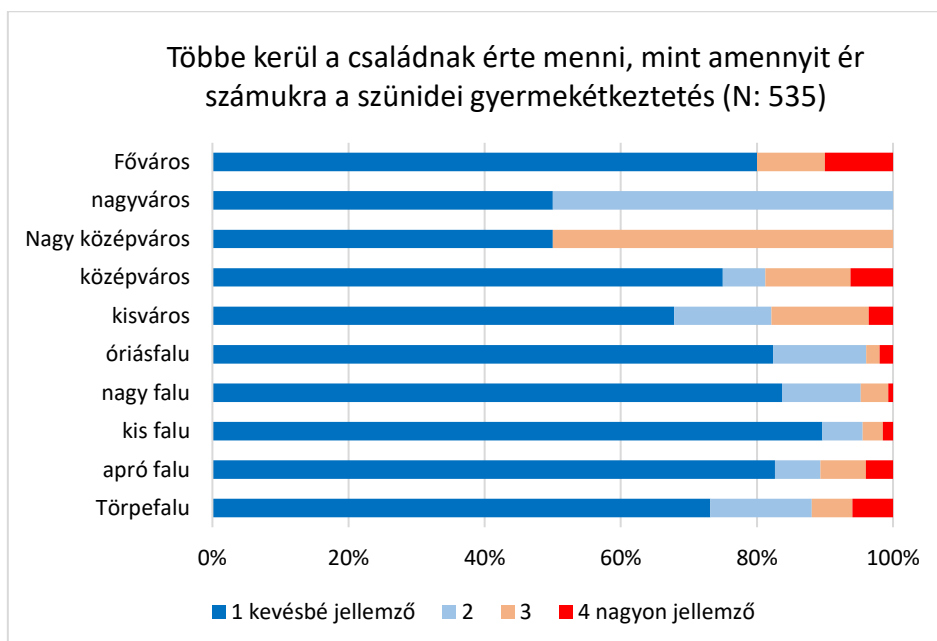

37. ábra Külső akadály miatt nem tud az ételért menni állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

Hasonlóan kevés arányban (8%) találjuk a *többször kerül a családnak érte menni, mint amennyit ér számukra* állítást inkább jellemzőként megjelölve a települések között. A

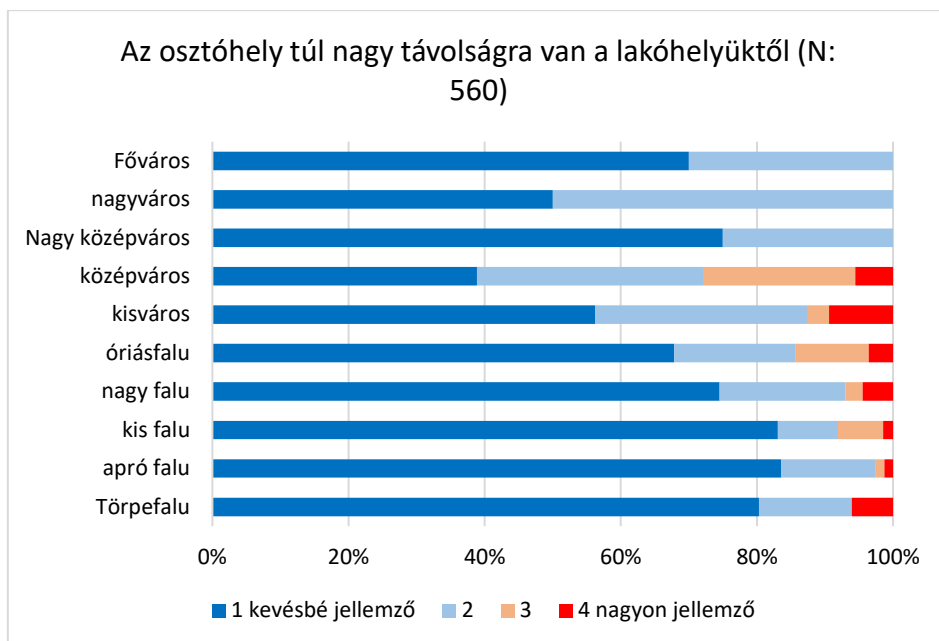
nagyvároson kívül minden településtípusban előfordul jellemző magyarázatként. (Lásd: 38. ábra)

Vas megyében a válaszadók 42%-a az inkább jellemző kategóriák egyikét (3.-4. skálaérték) jelölte. Szabolcs-Szatmár-Bereg, és Veszprém megyékben találunk magasabb százaléértéket. (Lásd: 39. táblázat)

38. ábra Többe kerül a családnak érte menni, mint amennyit ér számukra állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

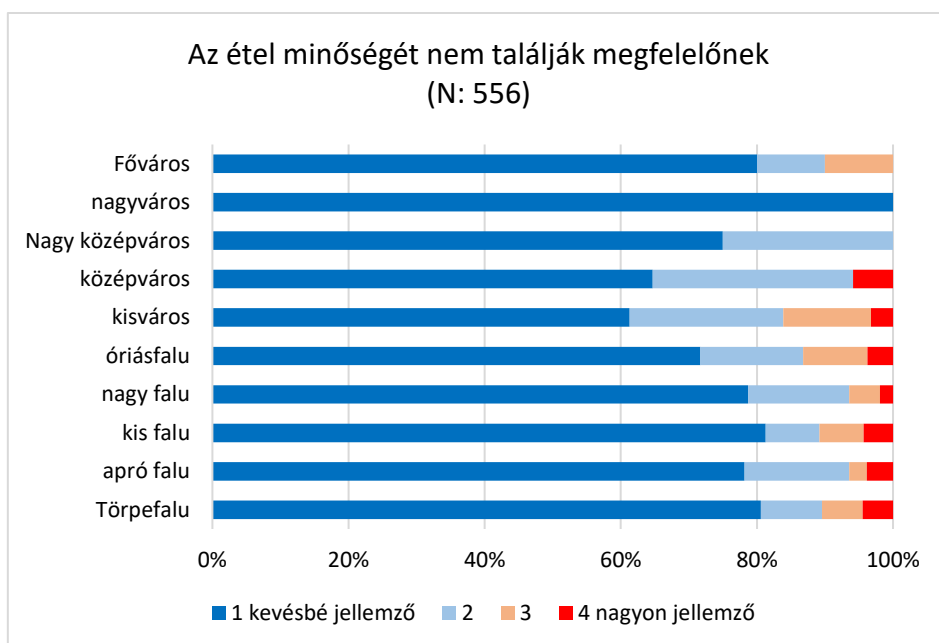
Az osztóhely távolságára szintén a válaszadók 8%-a mondta, hogy inkább jellemző érv a településen azon jogosultak körében, akik nem igénylik a szünidei gyermekétkeztetést. A 39. ábra tanúsága szerint a középváros és kisebb lélekszámú településtípusokban magasabb az inkább jellemző értéket jelölők előfordulási aránya. A törpefalvak esetében, ahol jellemző ez a magyarázat, ott a legmagasabb értéket jelölték a skálán, itt valószínűleg a fókuszcsoporthoz tartozók során elhangzottak igazak, egyes települések jogosultjainak a szomszéd településre kellene menniük az ételért. Pest megye, Budapest kerületei, és Jász-Nagykun-Szolnok megye arányszámai a legmagasabbak. További 6 megyében a válaszadók 1/5-e (20%) jelölte, hogy a távolság inkább jellemző oka annak, hogy a jogosultak nem kérik a szünidei gyermekétkeztetést. (Lásd: 39. táblázat)

39. ábra Az osztóhely túl nagy távolságra van a lakóhelyüktől állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

Az étel minőségi kifogása, mint jogosulti érv csupán a válaszadó települések 9%-a esetében jelenik meg inkább jellemzőként. A településtípusok közti megoszlás mintázata az előző állításoknál tapasztaltakhoz hasonló. (Lásd: 40. ábra)

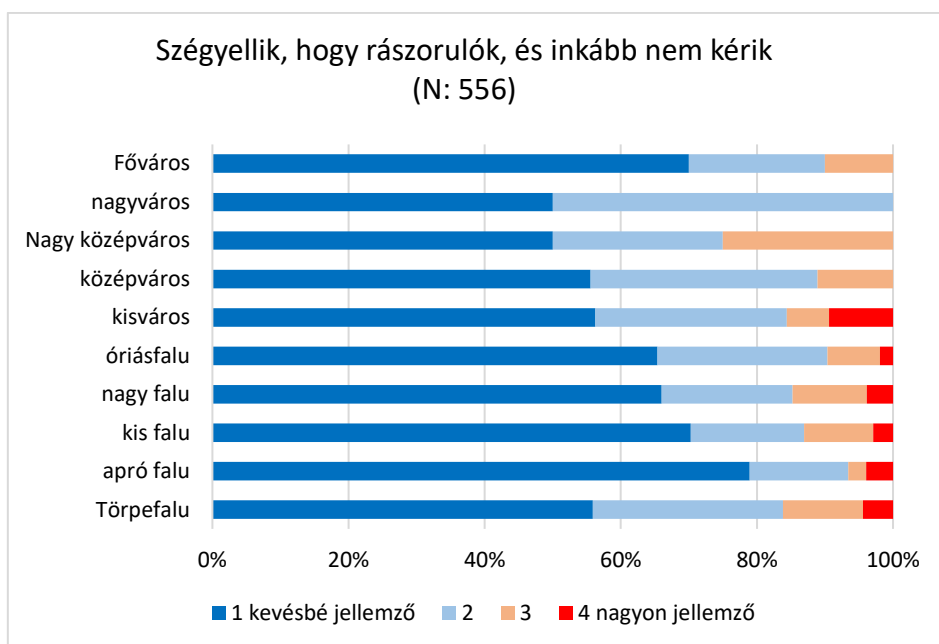
Békés megyében a válaszadók 45%-a inkább jellemzőnek jelölte ezt a magyarázatot, ezt követi Somogy, majd Pest megye. (Lásd: 39. táblázat)

40. ábra Az étel minőségét nem találják megfelelőnek állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

A rászorultság miatti szégyenérzet a települések 13%-ában jelenik meg inkább jellemzőként. A nagyváros kivételével valamennyi településtípusban jelen van. Érdekes, hogy legerősebben (4. skálaérték) a kisvárosokban.

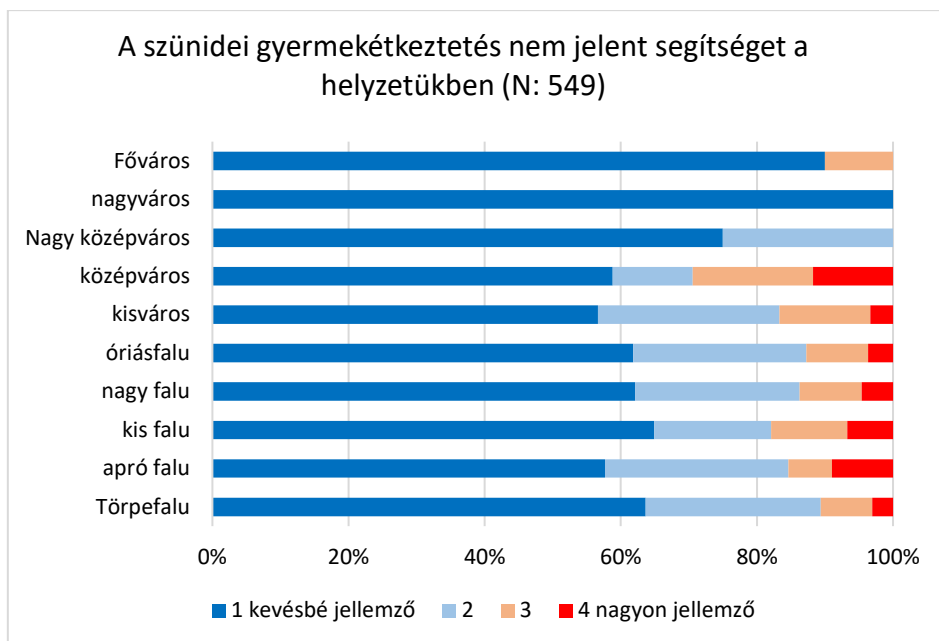
Jász-Nagykun-Szolnok, Veszprém és Vas megyékben a legmagasabb az állítást inkább jellemzőként jelölők aránya (38%). Csongrád megyében egyetlen település sem jelölte az inkább jellemző értékeket. (Lásd: 39. táblázat)

41. ábra Szégylelik, hogy rászorulók állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

Ahogy az interjúk során kiderült, bizonyos élethelyzetekben nem a szünidei gyermekétkeztetés jelenti a megoldást. Ez a hivatkozás a települések 15%-ában érvényes a jogosultak körében. A településtípusok közti megoszlás mintázatát a 42. ábra mutatja.

Vas megyében találjuk a legmagasabb arányban az állítást inkább jellemzőként megjelölőket, ezt követi Győr-Moson-Sopron és Nógrád megye. Somogy megye, ahol az interjúk során a Balaton közelségét említve a konyhai kisegítő munkákat hozták érvként, a válaszadók 27%-a jelölte inkább jellemzőként, hogy nem jelent megoldást a helyzetükben a szünidei gyermekétkeztetés.

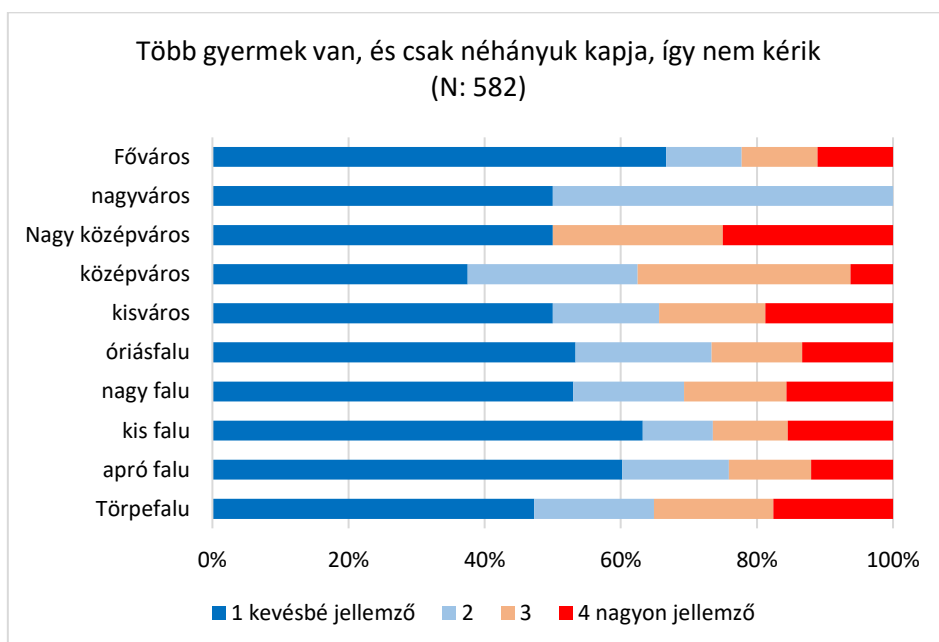

42. ábra Nem jelent segítséget a helyzetükben állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

Az alábbiakban a négy legjellemzőbb érveléssel folytatjuk a sort.

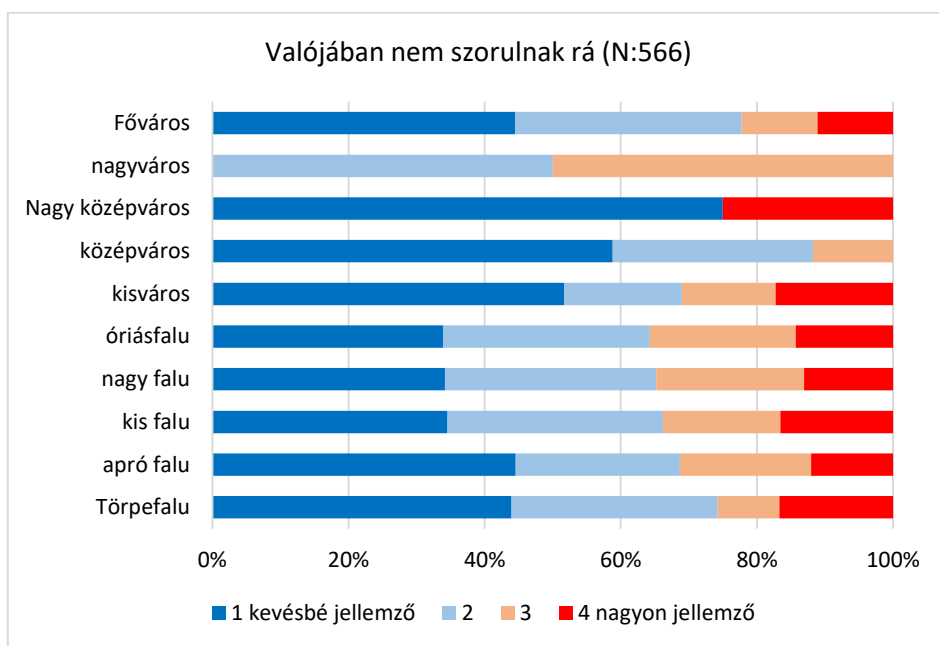
A válaszadók 29%-a jelölte inkább jellemzőként azt a magyarázatot, hogy ha a családban több gyermek van, és csak néhányuk kapja, nem kéri a jogosultak a szünidei gyermekétkeztetését. A skálaértékek településtípus szerinti mintázatát a 43. ábra mutatja.

Komárom-Esztergom megye az egyetlen, ahol 20% alatti az inkább jellemző értéket jelölő települések aránya. Legmagasabb arányban Baranya, Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok megyékben találunk ezt a magyarázatot inkább jellemzőként jelölő településeket. (Lásd: 39. táblázat)

43. ábra Több gyermek van, és csak néhányuk kapja, így nem kéri állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

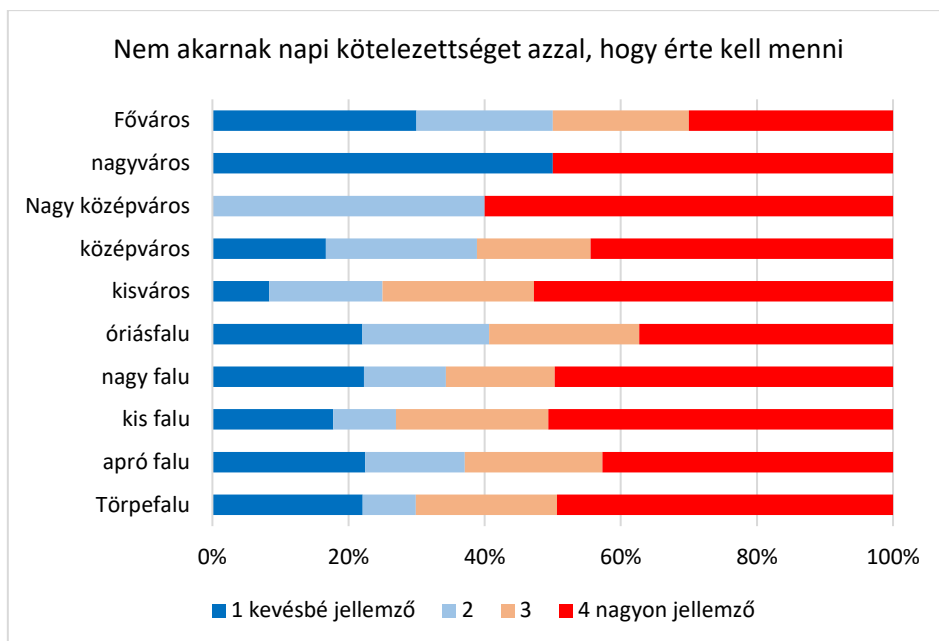
A valójában nem szorulnak rá állításra inkább jellemző értéket jelölők aránya 32%. Szinte minden településtípusban 20% felett van az ezt jelölők aránya. (Lásd: 44. ábra)
A megyék közül Baranya megyében a legjellemzőbb ez a magyarázat, 52%-a a válaszadóknak inkább jellemzőként jelölte az állítást. Győr-Moson-Sopron megye követi 44%-kal, majd Pest és Heves megye 42%-kal. Csongrád és Nógrád megyékben ugyanakkor szinte egyáltalán nem jellemző, csupán 6%-a a válaszadóknak jelölte az inkább jellemző értéket.

44. ábra Valójában nem szorulnak rá állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

A napi kötelezettség miatti elállás az igényléstől a második leggyakoribb inkább jellemző értéket felvevő magyarázatként jelenik meg. 67%-os arányban jelölték a települések az inkább jellemző értékeket. Minden településtípusban eléri, a legtöbb településtípusban jócskán meg is haladja az 50%-os arányt. Az értékeken belül is jellemzően a 4-es skálaérték érvényesül. A nagyvárosok és nagy középvárosok válaszadói között, ahol az inkább jellemző választ jelölték, csak a legerősebb 4-es értéket jelölték. (Lásd: 45. ábra)

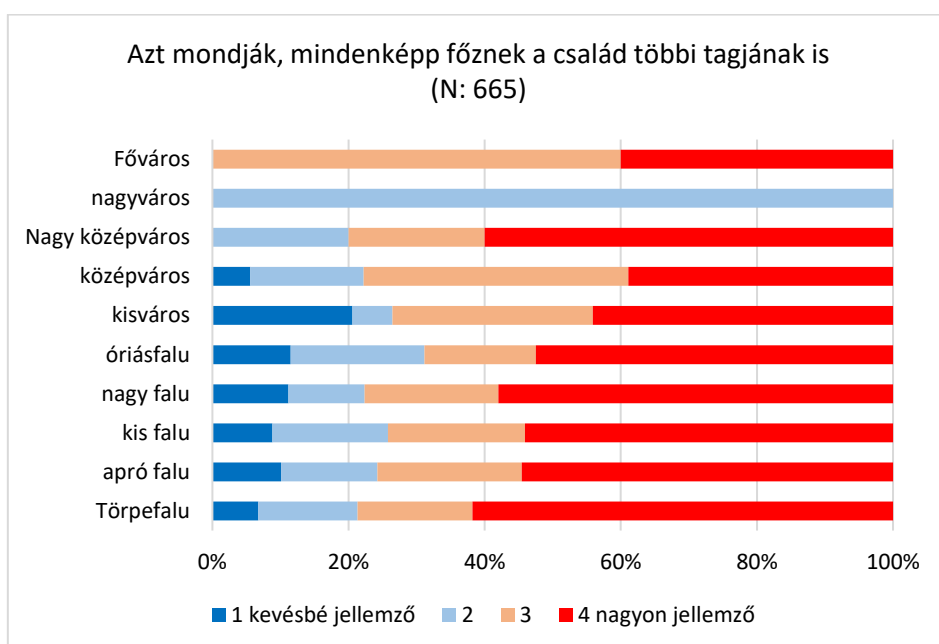
Legmagasabb értéken Heves (63%), Szabolcs-Szatmár-Bereg és Jász-Nagykun-Szolnok (62%) megyékben az inkább jellemző választ adók arányát. Legkevésbé Vas megyében jellemző ez a magyarázat (17%). 9 megyében eléri, vagy meghaladja az 50%-ot azon települések aránya, ahol inkább jellemző ez az érv a szünidei gyermekétkeztetést nem igénylő jogosultak között. (Lásd: 39. táblázat)

45. ábra Nem akarnak napi kötelezettséget vállalni azzal, hogy érte mennek állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

A sorban a legtöbb inkább jellemző jelölést képviselő állítás, hogy mindenképp főznek a család többi tagjának is. (76%) A főváros kerületei erre a kérdésre csak az inkább jellemző értékeket jelölve választottak. Nagyvárosokban pedig ez az érv a válaszadók szerint kevésbé jellemző. A többi településtípusban eléri, vagy meghaladja az inkább jellemző értékeket jelölők aránya a 70%-ot. (Lásd: 46. ábra)

18 megyében az inkább jellemző válaszadók aránya 50% vagy afeletti. Kivételt Komárom-Esztergom és Nógrád megye jelent, de itt is eléri vagy meghaladja az 1/3-os arányt. (Lásd: 39. táblázat)

46. ábra A mindenképp főznek a család többi tagjának is állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

Mellékletek a települési önkormányzatok kérdőívének a nem igénylő jogosultak indokairól szóló kérdését elemző fejezetéhez

Válaszlehetőségek	1-2. választ jelölők (kevésbé jellemző) száma	3-4. választ jelölők (inkább jellemző) száma	1-2. választ jelölők (kevésbé jellemző) aránya	3-4. választ jelölők (inkább jellemző) aránya
Más szervezet megoldja az étkeztetését (N: 527)	511	16	97%	3%
Az étel mennyiségét nem találják elegendőnek, ezért inkább nem kérik (N: 550)	515	35	94%	6%
Külső akadály miatt nem tud az ételért menni (N: 567)	524	43	92%	8%
Többe kerül a családnak érte menni, mint amennyit ér számukra a szünidei gyermekétkeztetés (N: 535)	492	43	92%	8%
Az osztóhely túl nagy távolságra van a lakóhelyüktől (N: 560)	515	45	92%	8%
Az étel minőségét nem találják megfelelőnek (N: 556)	505	51	91%	9%
Szégyellik, hogy rászorulók, és inkább nem kérik (N: 556)	485	71	87%	13%
A szünidei gyermekétkeztetés nem jelent segítséget a helyzetükben (N: 549)	467	82	85%	15%
Több gyermek van, és csak néhányuk kapja, így nem kérik (N: 582)	412	170	71%	29%
Valójában nem szorulnak rá (N: 566)	385	181	68%	32%
Nem akarnak napi kötelezettséget azzal, hogy érte kell menni (N: 623)	205	418	33%	67%
Azt mondják, mindenképp főznek a család többi tagjának is (N: 665)	161	504	24%	76%

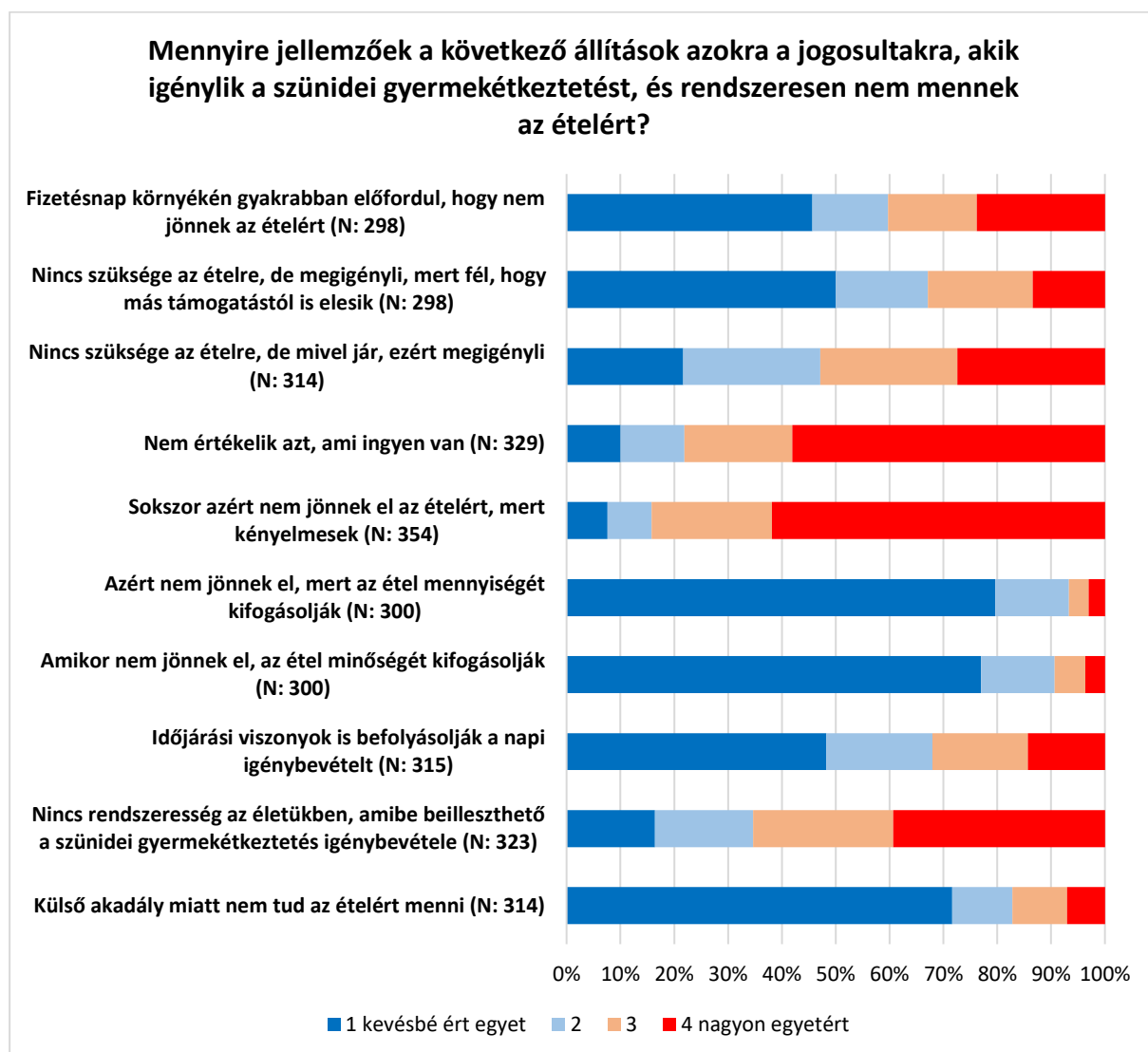
38. táblázat A mennyire jellemző azokra a jogosultakra, akik nem igénylik a szünidei gyermekétkeztetést kérdésre az egyes állításokat inkább jellemzőként, vagy kevésbé jellemzőként választó települések száma és megoszlása

Megye	Külső akadály	Nem szorulnak rá	Más szervezet megoldja	mindenképp főznek	Több gyermek van, és csak néhányuk kapja	Nem jelent segítséget a helyzetükben	Nem akarnak napi kötelezettséget	Az osztóhely túl nagy távolságra van a lakóhelyüktől	Szégyellik, hogy rászorulók	Az étel mennyiségét nem találják elegendőnek	Az étel minőségét nem találják megfelelőnek	Több kerül a családnak érte menni, mint amennyit ér számukra
Bács-Kiskun	13%	38%	6%	56%	23%	27%	47%	21%	20%	5%	9%	16%
Baranya	14%	52%	4%	72%	41%	30%	57%	14%	31%	16%	16%	13%
Békés	6%	35%	6%	63%	35%	25%	50%	18%	19%	21%	45%	11%
Borsod-Abaúj-Zemplén	14%	25%	8%	57%	27%	14%	54%	19%	21%	10%	19%	10%
Budapest	0%	22%	33%	100%	22%	10%	44%	23%	25%	9%	18%	11%
Csongrád	15%	6%	0%	79%	26%	25%	35%	6%	0%	5%	0%	11%
Fejér	0%	34%	6%	61%	28%	27%	42%	21%	22%	19%	20%	17%
Győr-Moson-Sopron	0%	44%	25%	63%	36%	38%	30%	18%	20%	0%	10%	0%
Hajdú-Bihar	13%	37%	0%	50%	40%	21%	52%	13%	33%	17%	17%	14%
Heves	0%	42%	21%	50%	32%	35%	63%	9%	26%	18%	20%	9%
Jász-Nagykun-Szolnok	12%	36%	11%	61%	39%	32%	62%	23%	38%	10%	19%	7%
Komárom-Esztergom	0%	30%	0%	33%	18%	19%	42%	20%	14%	10%	18%	14%
Nógrád	7%	6%	0%	43%	29%	38%	40%	20%	20%	13%	7%	20%
Pest	11%	42%	4%	58%	25%	30%	49%	25%	23%	11%	23%	13%
Somogy	9%	22%	7%	72%	35%	27%	48%	21%	28%	18%	25%	13%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	10%	16%	2%	52%	21%	22%	62%	18%	27%	9%	16%	26%
Tolna	0%	32%	3%	74%	21%	35%	53%	15%	17%	9%	10%	4%
Vas	0%	38%	0%	64%	33%	39%	17%	20%	38%	0%	8%	42%
Veszprém	4%	32%	4%	54%	31%	21%	59%	19%	38%	13%	17%	22%
Zala	0%	38%	0%	55%	32%	33%	36%	13%	33%	0%	7%	16%

39. táblázat Az egyes állítások inkább jellemzőként (3-4. skálaérték) való megjelölésének aránya megyénként

Mi oka lehet annak, ha valaki jogosultként igényelte szünidei gyermekétkeztetést, és rendszeresen nem megy el az ételért

397 település válaszolta, hogy van olyan jogosult a településükön, aki annak ellenére, hogy igényelte a szünidei gyermekétkeztetést, rendszeresen nem megy az ételért. Az előző kérdéshez hasonlóan itt is megfogalmaztunk állításokat az interjúkon elhangzottak szerint, és itt is 4 értékű skálán kellett jelölni mennyire értenek egyet azzal, hogy ez a magyarázat a településen élő jogosultak távolmaradására.

47. ábra Megjelölt skálaértékek megoszlása az egyes állítások esetén, hogy mennyire gondolják a megkérdezettek jellemzőnek a jogosultakra, akik igénylik a szünidei gyermekétkeztetést, de rendszeresen nem viszik el az ételt

A 47. ábra tanúsága szerint az önkormányzatok véleménye alapján a legkevésbé az étel minősége és mennyisége befolyásolja azt, hogy az igénylők biztosan elviszik az ételt, és a külső akadállyal, mint magyarázattal is kevesebb, mint 20% értett inkább egyet. Az önkormányzatok válaszai alapján a legerősebb magyarázó tényező a kényelem, és az, hogy nem értékelik azt, amit ingyen kapnak, továbbá a harmadik erős magyarázat, hogy nincs rendszeresség az életükben, amibe beilleszthető a szünidei

gyermekétkeztetés igénybevétele. Ne feledjük, hogy ez az önkormányzatok tapasztalatai alapján konstruált valóságkép. Fontos kiemelni, hogy az igénybevevők közvetlenül nem lettek megkérdezve erről.

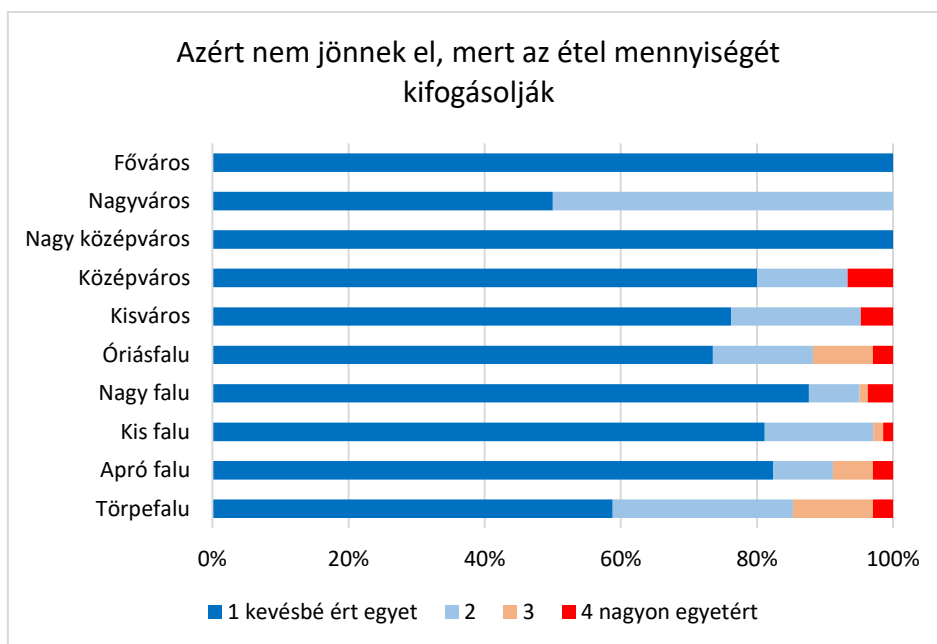
Az ezt követő magyarázat is egyfajta értékítéletet tükröz, mert nincs szükségük az ételre, de mégis igénylik, és azzal, hogy nem veszik át, nem számolnak az étel elpazarolt értékével. Az a válasz, hogy félnek, hogy más támogatástól is elesnek, ha ezt nem igénylik, több, mint 30%-os arányban megjelenik.

Ezek az állítások a válaszadók véleményén alapulnak. Megfigyelésen alapuló állítások, hogy fizetésnap környékén gyakoribb a távolmaradás, és az időjárási viszonyok befolyással bírnak az napi igénybevételre.

Ennél a kérdésnél is összevontuk az érték kategóriákat az előző kérdéshez hasonlóan, majd rangsoroltuk az állításokat az inkább jellemző (inkább egyetért) arányértékek mentén. (Lásd: 40. táblázat)

Az étel mennyiségét, mint magyarázó tényezőt jobbra a falvakban jelölték, de 10% fölötti arányt csak a törpefalvak, és óriásfalvak esetében találunk. (Lásd: 48. ábra)

Békés megyében a válaszadók 38%-a inkább egyetért azzal, hogy az étel mennyiségét kifogásolják, és ezért nem mennek az ételért. Borsod-Abaúj-Zemplén és Fejér megyékben 14%-a jelölte ugyanezt. 8 megye válaszadói egyáltalán nem jelölték a 3-4 skálaértékeket. (Lásd: 41. táblázat)⁴⁸

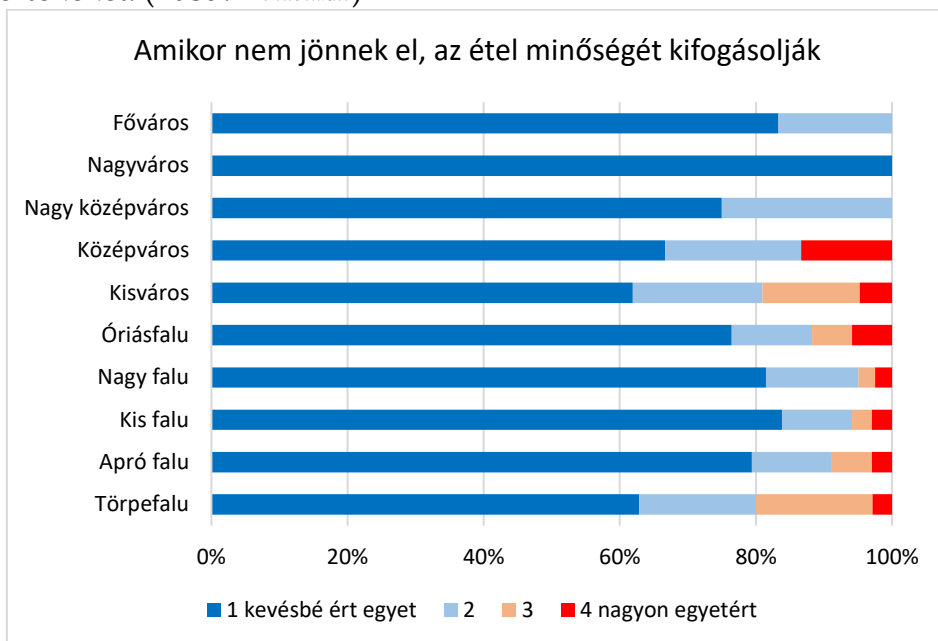

48. ábra Az étel mennyiségének kifogása miatt nem viszik el az ételt állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

Minőségi kifogás csak a törpefalvak és a kisvárosok esetében közelíti vagy éri el a 20%-ot az inkább egyetértők aránya. Középvárosok válaszadói közül valamivel több, mint 10% jelölte a teljesen egyetért skálaértéket. (Lásd: 49. ábra)

⁴⁸ A táblázatból Vas megye hiányzik, mert nem jelölte egy település sem a megyéből, hogy lenne olyan igénylő, aki rendszeresen nem menne az ételért.

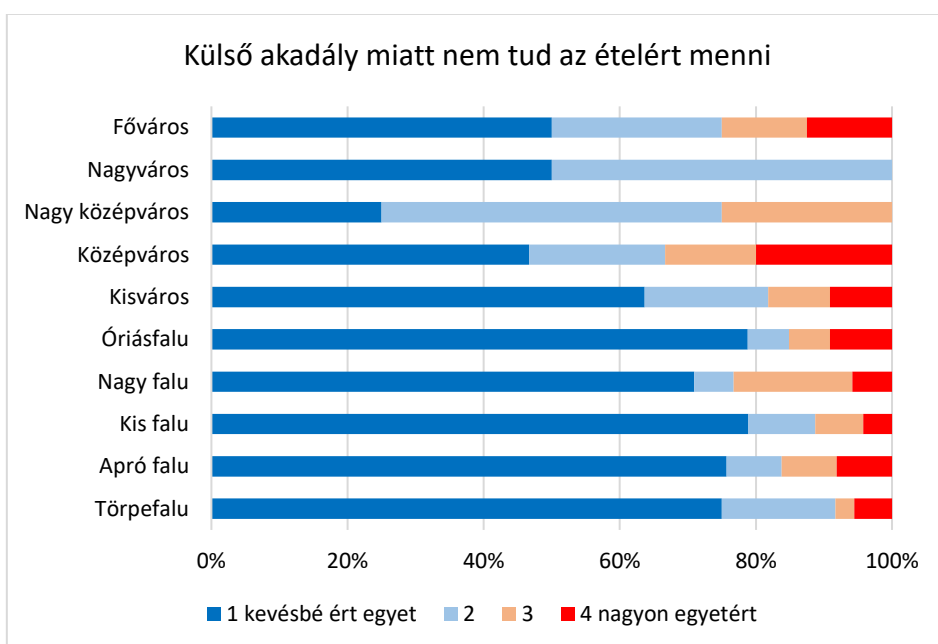
Szintén Békés megyében találunk 38%-os inkább egyetért arányt, Baranya megyében 21%, Tolna megyében 17% ez az arány. 6 megye válaszadói egyáltalán nem jelölték a 3-4 skálaértékeket. (Lásd: 41. táblázat)

49. ábra Az étel minőségének kifogása miatt nem viszik el az ételt állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

Kevésbé jellemző az is, hogy aki igényelte a szünidei gyermekétkeztetést, valamilyen külső akadály miatt nem tud az ételért elmenni. A válaszártékek településtípus szerinti megoszlását az 50. ábra mutatja. 20% feletti inkább egyetért jelölést a középvárosok, a Főváros kerületei, és a nagyfalvak válaszadói között találunk.

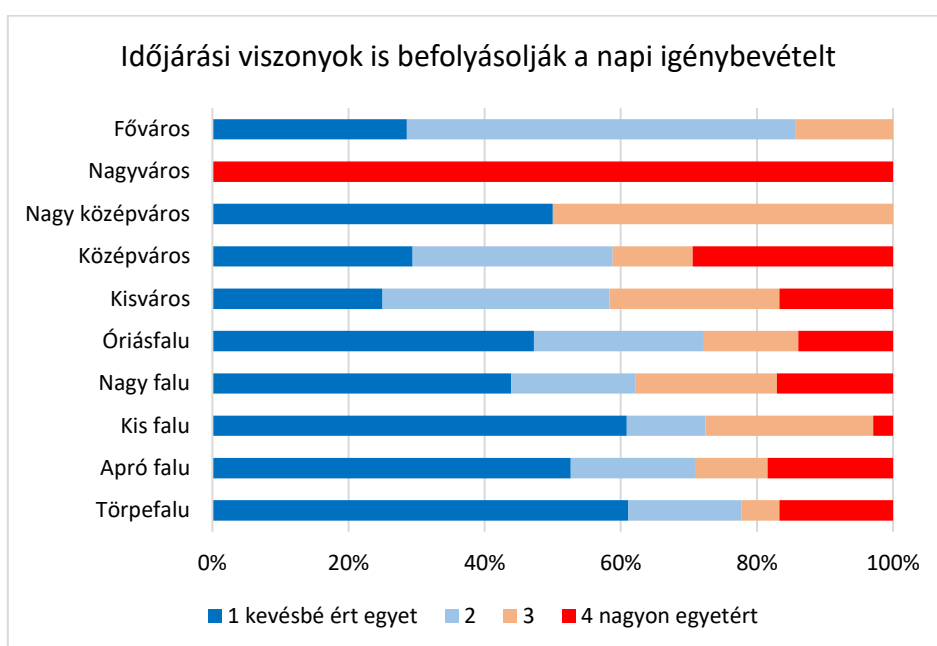
Csongrád megyében 50%-os az állítással inkább egyetértők aránya. Békés, Győr-Moson-Sopron és Somogy megyékben közel 30% ez az arány. Zala és Komárom-Esztergom megye válaszadói nem jelölték a 3-4 skálaértékeket. (Lásd: 41. táblázat)

50. ábra Külső akadály miatt nem mennek az ételért állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

Az interjúk során elhangzott, hogy az időjárás is befolyásoló tényező a napi igénybevételekre. „A 8 helyszínből 6 helyen, a megyei képviselők az egyik leggyakoribb indokként az időjárást nevezték meg, akár a szeles, esős, zord időt, a hideget, de az erős napsütést, nagy meleget éppúgy”⁴⁹ A kérdőívben a kérdésben erre az állításra a válaszadók 32%-a jelezte, hogy inkább egyetért ennek befolyásoló erejével. A nagyvárosok válaszadói mind nagyon egyetértettek ezzel az állítással. A lakónépség csökkenésével csökken az egyetértés mértéke is. (Lásd: 51. ábra)

Jász-Nagykun-Szolnok, Borsod-Abaúj-Zemplén és Veszprém megyék válaszadóinak többsége az inkább egyetért kategóriák értékeit jelölte. Legkevésbé Zala megyében érzik befolyásoló tényezőnek az időjárást. (Lásd: 41. táblázat)

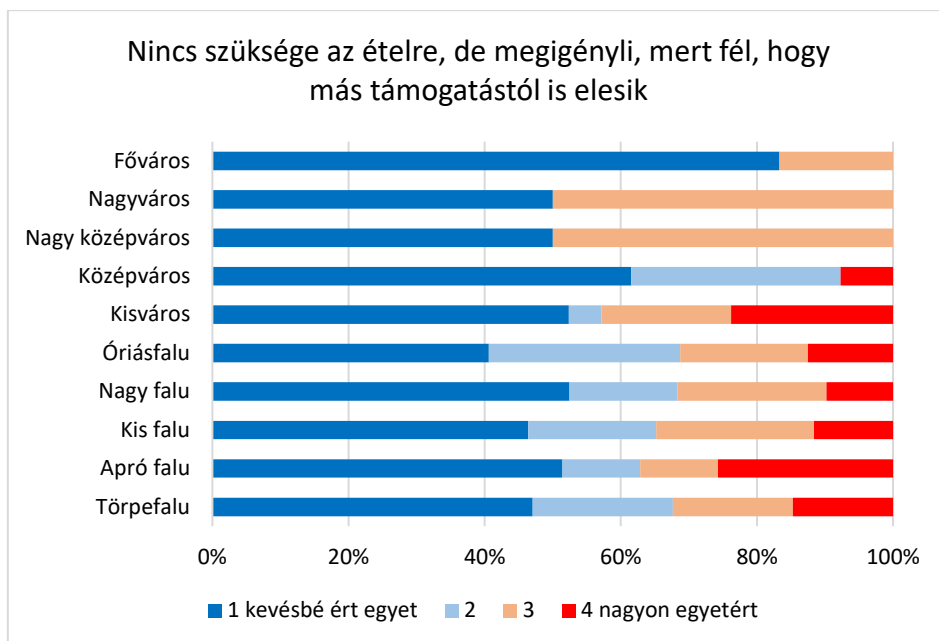

51. ábra Időjárási viszonyok is befolyásolják a napi igénybevételt állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

Az interjúk során felmerült, hogy a jogosultak közül néhányan esetleg azért igénylik a szünidei gyermekétkeztetést, noha nincs szükségük rá, mert félnek, hogy ha nem igénylik, akkor más támogatástól is elesnek. A válaszadók 33%-a gondolja, hogy ez valós oka lehet az igénylők rendszeres távolmaradásának. A főváros kerületei és a közp város kivételével valamennyi településtípusban meghaladja az inkább egyetértők aránya a 30%-ot. (Lásd: 52. ábra)

Baranya, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Veszprém megyék válaszadói körében az ezzel az állítással inkább egyetértők aránya 50% feletti. További 6 megyében 30% feletti ez az arány. (Lásd: 41. táblázat)

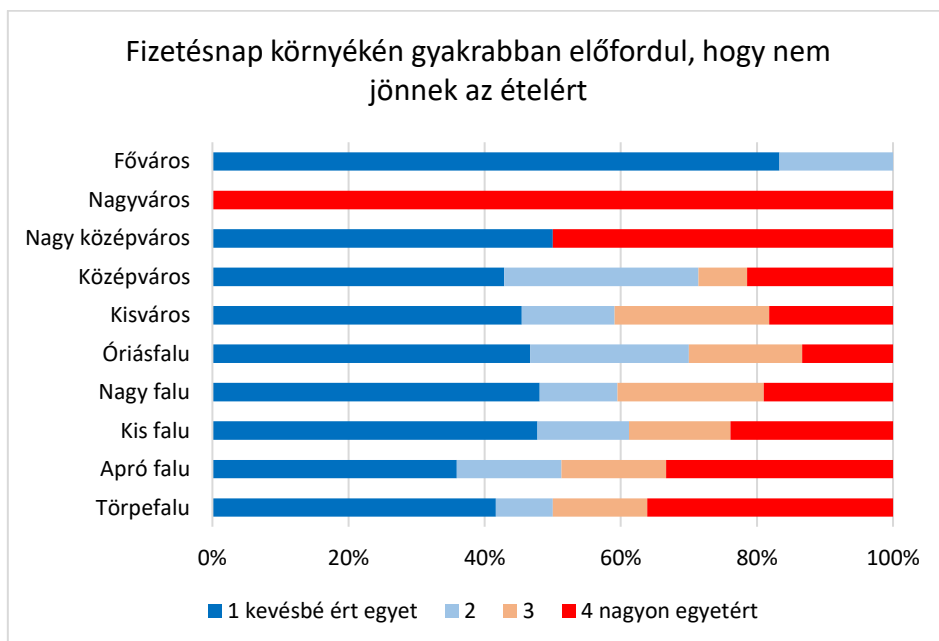
⁴⁹ Lásd: **Akik igénylik, de nem mennek el az ételért** c. fejezet; 58. oldalon

52. ábra Igényli, mert fél, hogy más támogatástól is eszik állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

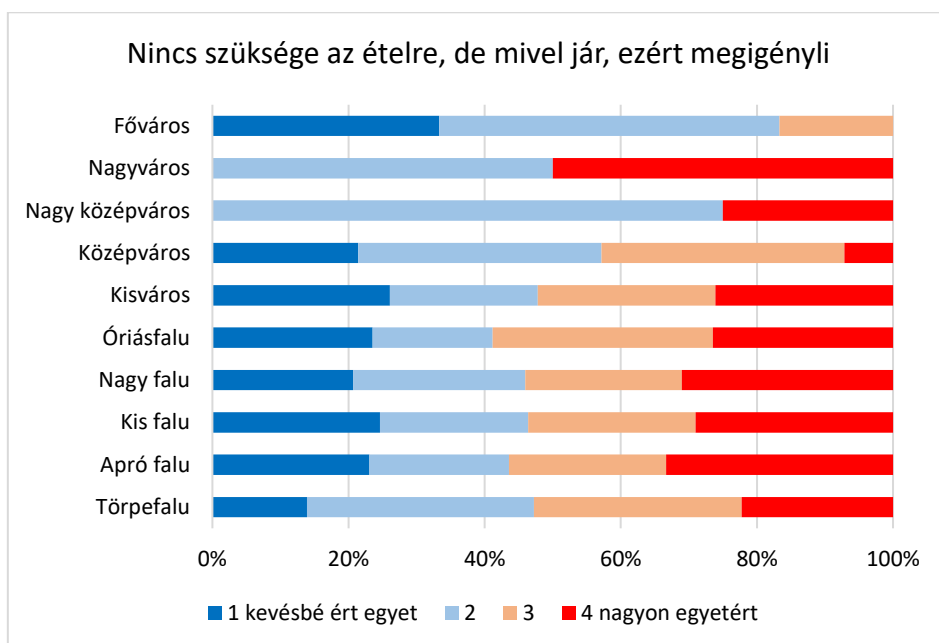
Megfigyelésen alapú véleményállítás, hogy fizetésnap környékén gyakrabban előfordul, hogy nem mennek az igénylők az ételért. A főváros kerületein kívül minden településtípusban van inkább egyetértő válaszadó, azon belül is több településen az erősebb 4-es skálaértékkel jelölték az egyetértést. A válaszértékek megoszlásának az 53 ábrán látható mintázatán látjuk, hogy jellemzően az inkább egyetértők aránya a 30%-70% arányintervallum között található.

Borsod-Abaúj-Zemplén és Tolna megyékben a legnagyobb mértékű az egyetértés ezzel az állítással. Budapesten és Veszprém megyében azonban senki nem jelölte az inkább egyetért (3-4.) skálaértékeket. (Lásd: 41. táblázat)

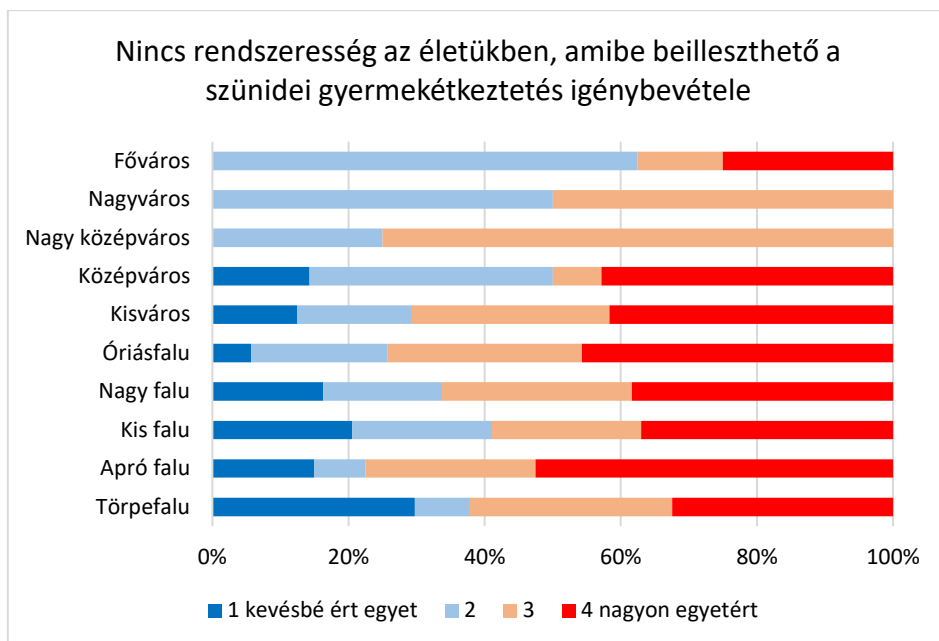
53. ábra Fizetésnap környékén gyakrabban előfordul, hogy nem jönnek az ételért állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

Minden településtípusban vannak inkább egyetértők azzal az állítással, hogy a jogosultak között van, megigényli, csupán azért, mert jogosult, majd pedig nem megy érte, mert nem szorul rá az ételre. A főváros kerületeiben is van az állítással egyetértő, de azt látjuk a középvárosok és annál kisebb lakónépeségű településtípusokban jellemzőbb ennek az állításnak az igénylőkre vetített értéke. (Lásd: 54. ábra)
Leginkább Veszprém megye válaszadói értenek egyet ezzel az állítással (75%), és közel ilyen arányban Jász-Nagykun-Szolnok megye válaszadói (71%). Legkevesbé Komárom-Esztergom megye települési önkormányzatai. (25%). (Lásd: 41. táblázat)

54. ábra Nincs szüksége az ételre, de mivel jár, ezért igényli állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

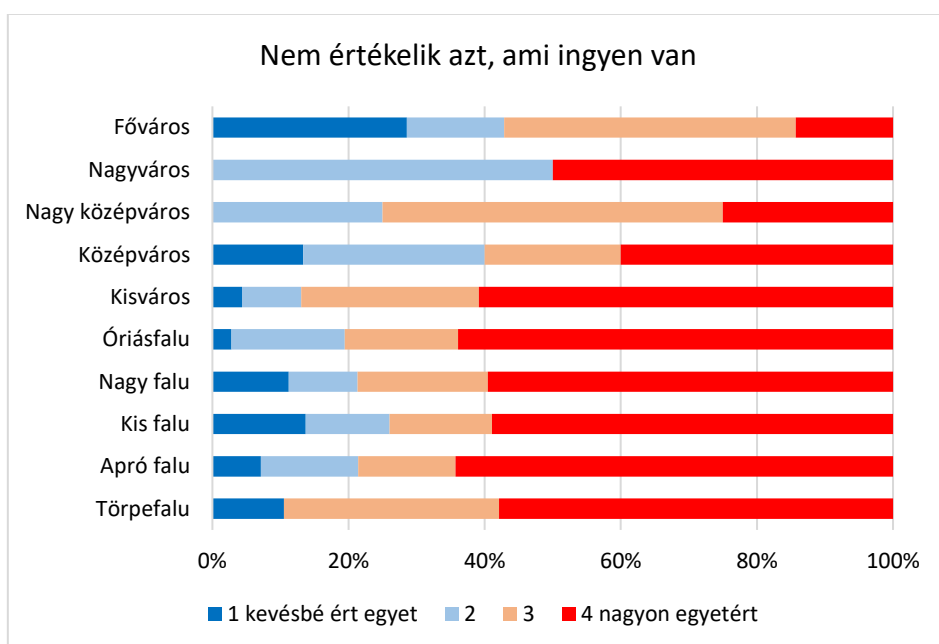
A magyarázó állítások rangsorában a harmadik, amellyel a legnagyobb mértékben értenek egyet a válaszadók, az az igénylők életében a rendszeresség hiánya. A településtípusok legtöbbszörében 50%-ot meghaladó az inkább egyetértők aránya. A nagy középváros és nagyvárosok kivételével mindenhol az inkább egyetért értékei közül is többen jelölték a legerősebb, 4-es skálaértéket. (Lásd: 55. ábra)
A megyék között Csongrád megye kivételével mindenhol többségben vannak az állítással inkább egyetértők. Kimagaslóan Békés, Győr-Moson-Sopron, és Veszprém megyében. (Lásd: 41. táblázat)

55. ábra Nincs rendszeresség az életükben, amibe beleilleszthető a szünidei gyermekétkeztetés igénybevétele állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

Második legnagyobb mértékű egyetértést kiváltó állítás, hogy azok, akik megigénylik, és nem mennek az ételért, nem értékelik azt, ami ingyen van. Erős egyetértés mutatkozik minden településtípusban ezzel a magyarázó állítással, ezt az is erősíti, hogy az inkább egyetért értékkategóriák közül is az erősebb, 4-es skálaérték van túlsúlyban két kivétellel minden kategóriánál. (Lásd: 56. ábra)

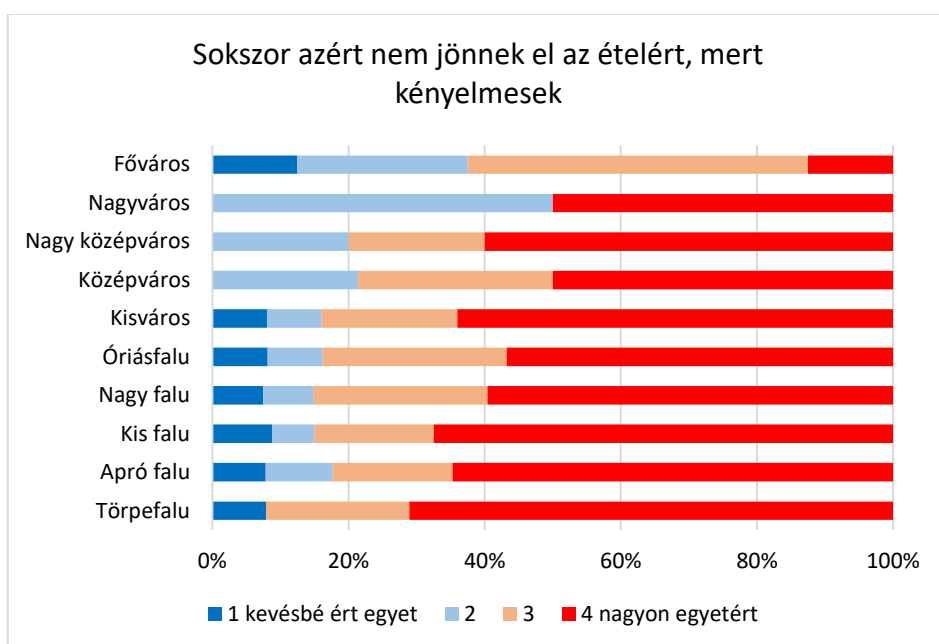
Legkevesebben arányban Pest megyében értenek egyet ezzel az állítással, de az egyetértők aránya így is a többséget képviseli (55%). A 19 megye települési önkormányzatainak többsége inkább egyetért az állítás magyarázó tényezőként való elismerésével. A legmagasabb arányban az inkább egyetért skálaértékeket jelölők Borsod-Abaúj-Zemplén (91%) és Békés (91%) megyékben voltak. (Lásd: 41. táblázat)

56. ábra Nem értékelik azt, ami ingyen van állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

A legfőbb magyarázó érvként a kényelem jelenik meg a válaszokban. Az inkább egyetértők aránya 84%-os, ez a településtípusok között az 57. ábrán mutatott mintázat szerint alakul. Erős többségben vannak a 4-es skálaértéket választók önállóan is a főváros kivételével minden településtípusban.

Békés és Heves megyékben a válaszadók mindegyike egyetért azzal, hogy a kényelem valós oki faktor az igénylők távolmaradásában. 15 megyében eléri, többségében meg is haladja az egyetértők aránya a 80%-ot. A legkisebb arányban Bács-Kiskun megyében értenek ezzel egyet, de a megye települései között még így is a többség. (Lásd: 41. táblázat)

57. ábra Azért nem jönnek el az ételért, mert kényelmesek állítás választott skálaértékeinek megoszlása az egyes településtípusok szerint

A kérdéshez szorosan kapcsolódik, hogy az önkormányzatok mit tesznek, ha az igénylő rendszeresen nem megy el az igényelt ételért. Van-e valamilyen következménye ennek.

60 település jelölte, hogy semmilyen következménye nincs, ha nem jönnek az ételért. 247 településen megkérdezik a családot, hogy miért nem jöttek érte, 54 településen nem jelöltek egyéb következményt. 69 település ezzel egy időben figyelmezteti is a családot, 59 településen a két intézkedés mellett még a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársát is megkérlik, hogy keresse fel a családot, 8 település törli is a család gyermekeit az igénylők közül.

A figyelmeztetést 167 település alkalmazza, mint következményt egyedüli vagy kiegészítő módként. 177 település a család- és gyermekjóléti szolgálatot kéri, hogy látogassa meg a családot. A válaszok alapján mindössze 7 települési önkormányzat válaszolta, hogy törli az igénylők sorából a távolmaradókat úgy, hogy nem jelölte, hogy munkatársuk, vagy a családsegítő munkatárs megkeresné a családot. Összesen 41 önkormányzat törli a jogosultakat az igénylők közül, ha rendszeresen nem veszik

át az ételt. 6 települési önkormányzat jelölte, hogy kiszámlázza, és kifizeteti az étel értékét a családdal, amelyet nem vettek át. (Lásd: 42. táblázat)

Ha az alkalmazott következményeket megyénként vizsgáljuk, akkor is szembetűnő, hogy minden megyében az önkormányzatok többsége a családok felkeresésének, megkérdezésének módszereit alkalmazza saját munkatársa, vagy a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa által. Szigorúbb, büntető jellegű következményként a figyelmeztetés eszközt választják jobbra, ezt a módot minden megyében alkalmazzák. Az igénylők törlését 5 megyében egyáltalán nem is használják. Csupán 6 megyében jelölte a válaszadók több, mint 10%-a ezt a módot. (Lásd: 43. táblázat)

Hogy a következmények alkalmazása hatással van-e az igénybevételi arányokra, a khi négyzet próbák segítségével ellenőriztük, ennek eredményeként azt tapasztaltuk, hogy csak a figyelmeztetés esetében mutatható ki összefüggés 3-as szabadságfokon 0,01-es értékkel. A Cramer's V 0,168-as értéke szerint ez az összefüggés nem jelent erős befolyást. Ez összefüggésben van azokkal az interjúk kijelentéssel, amelyek a jelenség kapcsán tett intézkedések hatástalanságáról szólnak, például: nincs eszközük, megfenyegetik az igénylőket, ha nem mennek érte, gyermek-veszélyeztetésnek veszik⁵⁰, vagy más helyen említették, hogy könyörögnek a családoknak, hogy jöjjenek érte, de nincs visszatartó erő⁵¹.

⁵⁰ Lásd: **Akik igénylik, de nem mennek el az ételért** című fejezet

⁵¹ Lásd: **Vélemények arról, milyen erősségei (pozitívumok), gyengeségei (hátrányok), vannak a szolgáltatásnak, és milyen lehetőségek vagy veszélyek (nehézségek), rejlenek a szünidei gyermekétkeztetésben. (SWOT analízis mintájára)** című fejezet

Mellékletek a települési önkormányzatok kérdőívének az igénylő jogosultak rendszeres távolmaradásának indokairól szóló kérdését elemző fejezetéhez

Válaszlehetőségek	1-2. választ jelölők (kevésbé egyetért) száma	3-4. választ jelölők (inkább egyetért) száma	1-2. választ jelölők (kevésbé egyetért) aránya	3-4. választ jelölők (inkább egyetért) aránya
Azért nem jönnek el, mert az étel mennyiségét kifogásolják (N: 300)	280	20	93%	7%
Amikor nem jönnek el, az étel minőségét kifogásolják (N: 300)	272	28	91%	9%
Külső akadály miatt nem tud az ételért menni (N: 314)	260	54	83%	17%
Időjárási viszonyok is befolyásolják a napi igénybevételt (N: 315)	214	101	68%	32%
Nincs szüksége az ételre, de megigényli, mert fél, hogy más támogatástól is elesik (N: 298)	200	98	67%	33%
Fizetésnap környékén gyakrabban előfordul, hogy nem jönnek az ételért (N: 298)	178	120	60%	40%
Nincs szüksége az ételre, de mivel jár, ezért megigényli (N: 314)	148	166	47%	53%
Nincs rendszeresség az életükben, amibe beilleszthető a szünidei gyermekétkeztetés igénybevétele (N: 323)	112	211	35%	65%
Nem értékeli azt, ami ingyen van (N: 329)	72	257	22%	78%
Sokszor azért nem jönnek el az ételért, mert kényelmesek (N: 354)	56	298	16%	84%

40. táblázat A mennyire jellemző azokra a jogosultakra, akik igénylik a szünidei gyermekétkeztetést, de rendszeresen nem mennek az ételért kérdésre az egyes állításokat inkább egyetért, vagy kevésbé egyetért választó települések száma és megoszlása

megye	Külső akadály miatt nem tud az ételért menni	Nincs rendszeresség az életükben, amibe beilleszthető a szünidei gyermekétkeztetés és igénybevétele	Időjárási viszonyok is befolyásolják a napi igénybevételt	Amikor nem jönnek el, az étel minőségét kifogásolják	Azért nem jönnek el, mert az étel mennyiségét kifogásolják	Sokszor azért nem jönnek el az ételért, mert kényelmesek	Nem értékelik azt, ami ingyen van	Nincs szüksége az ételre, de mivel jár, ezért megigényli	Nincs szüksége az ételre, de megigényli, mert fél, hogy más támogatástól is elesik	Fizetésnap környékén gyakrabban előfordul, hogy nem jönnek az ételért
Bács-Kiskun	10%	62%	27%	5%	5%	62%	81%	60%	33%	53%
Baranya	5%	55%	16%	21%	11%	88%	86%	50%	28%	50%
Békés	30%	89%	29%	38%	38%	100%	90%	60%	56%	50%
Borsod-Abaúj-Zemplén	21%	58%	53%	18%	14%	89%	91%	59%	41%	79%
Budapest	25%	38%	14%	0%	0%	63%	57%	17%	17%	0%
Csongrád	50%	40%	20%	0%	0%	80%	60%	44%	33%	22%
Fejér	25%	76%	38%	14%	14%	69%	75%	53%	29%	9%
Győr-Moson-Sopron	29%	88%	43%	0%	0%	80%	67%	67%	0%	14%
Hajdú-Bihar	21%	79%	26%	11%	11%	84%	84%	37%	37%	42%
Heves	4%	81%	17%	9%	4%	100%	88%	64%	22%	39%
Jász-Nagykun-Szolnok	13%	73%	61%	7%	7%	95%	83%	71%	44%	36%
Komárom-Esztergom	0%	63%	22%	0%	0%	88%	86%	25%	29%	29%
Nógrád	15%	64%	23%	8%	8%	88%	87%	60%	36%	46%
Pest	10%	53%	35%	7%	0%	75%	55%	53%	21%	18%
Somogy	29%	74%	19%	5%	5%	85%	70%	30%	24%	20%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	24%	61%	41%	7%	6%	83%	78%	52%	55%	55%
Tolna	8%	58%	38%	17%	0%	93%	77%	67%	25%	67%
Veszprém	22%	86%	50%	0%	0%	88%	75%	75%	50%	0%
Zala	0%	58%	8%	0%	0%	86%	82%	45%	11%	20%

41. táblázat Az egyes állítások inkább egyetért (3-4. skálaérték) megjelölésének aránya megyénként

Településtípus	Megkérdezzük, miért nem jött az ételért	Figyelmeztetjük a családot	Megkérjük a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársát, hogy látogassa meg a családot	Töröljük az igénylők közül	Kiszámlázzuk az el nem vitt étel értékét
Törpefalu	26	18	16	4	0
Apró falu	34	30	18	0	0
Kis falu	51	32	34	10	3
Nagy falu	65	48	40	11	1
Óriásfalv	25	15	24	7	0
Kisváros	21	15	18	2	1
Középváros	13	5	15	4	0
Nagy középváros	3	0	4	0	0
Nagyváros	2	0	2	1	0
Főváros	7	4	6	2	1
Összesen	247	167	177	41	6

42. táblázat Az egyes következmények alkalmazását jelölő települési önkormányzatok száma a településtípusokban

Megyék	Megkérdezzük, miért nem jött az ételért	Megkérdezzük, miért nem jött az ételért jelölők aránya	Figyelmeztetjük a családot	Figyelmeztetjük a családot jelölők aránya	Megkérjük a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársát, hogy látogassa meg a családot	Megkérjük a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársát, hogy látogassa meg a családot jelölők aránya	Töröljük az igénylők közül	Töröljük az igénylők közül jelölők aránya	Kiszámlázzuk az el nem vitt étel értékét	Kiszámlázzuk az el nem vitt étel értékét jelölők aránya
Bács-Kiskun	16	62%	10	38%	17	65%	2	8%	0	0%
Baranya	14	56%	12	48%	7	28%	2	8%	1	4%
Békés	5	42%	6	50%	7	58%	0	0%	0	0%
Borsod-Abaúj-Zemplén	21	50%	16	38%	14	33%	3	7%	0	0%
Budapest	7	78%	4	44%	6	67%	2	22%	1	11%
Csongrád	6	55%	5	45%	3	27%	0	0%	0	0%
Fejér	14	74%	9	47%	6	32%	6	32%	0	0%
Győr-Moson-Sopron	5	63%	5	63%	3	38%	0	0%	0	0%
Hajdú-Bihar	14	74%	9	47%	9	47%	1	5%	0	0%
Heves	11	42%	9	35%	12	46%	6	23%	2	8%
Jász-Nagykun-Szolnok	17	71%	9	38%	15	63%	4	17%	1	4%
Komárom-Esztergom	6	60%	4	40%	6	60%	1	10%	0	0%
Nógrád	9	53%	7	41%	6	35%	1	6%	0	0%
Pest	30	79%	17	45%	18	47%	6	16%	0	0%
Somogy	24	71%	17	50%	13	38%	2	6%	0	0%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	22	61%	17	47%	3	36%	2	6%	1	3%
Tolna	10	63%	5	31%	8	50%	3	19%	0	0%
Veszprém	4	44%	2	22%	6	67%	0	0%	0	0%
Zala	12	75%	4	25%	8	50%	0	0%	0	0%

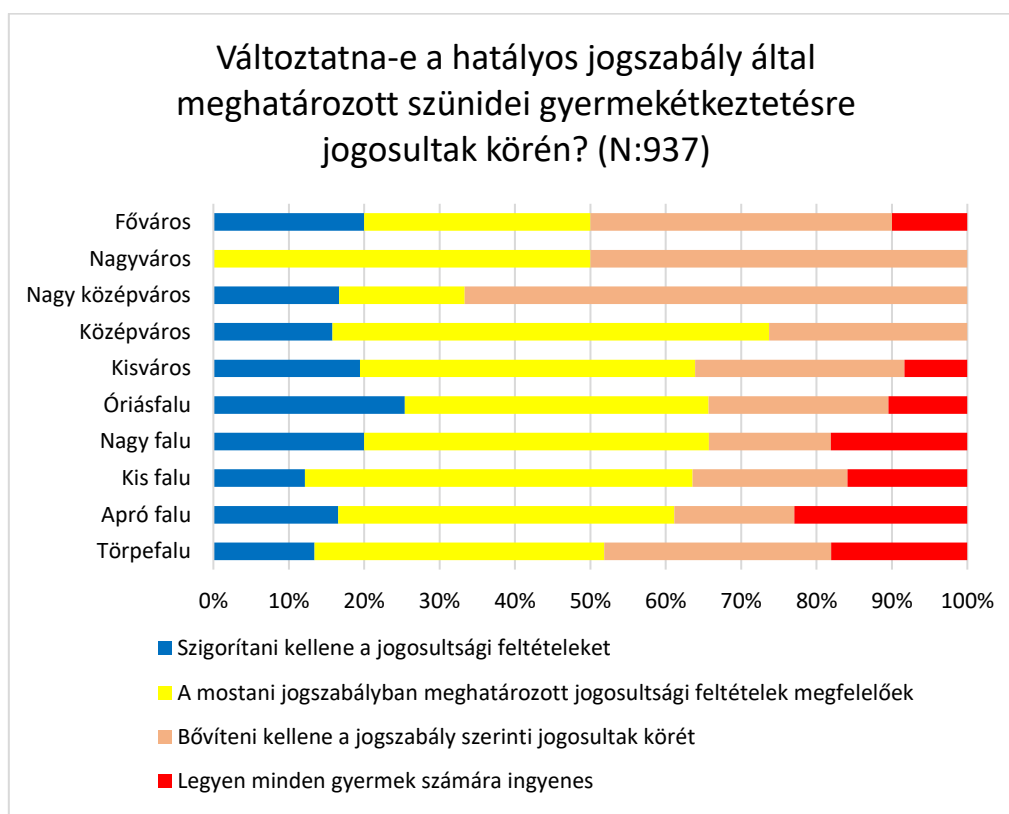
43. táblázat Az egyes következmények alkalmazását jelölő települési önkormányzatok száma és az igen választ jelölők aránya a válaszadók között megyei bontásban

Változtatna-e a hatályos jogszabály által meghatározott szünidei gyermekétkeztetésre jogosultak körén?

1035 válasz érkezett a jogszabállyal kapcsolatos kérdésünkre, amely meghatározza a jogosultsági feltételeket, és kijelöli a jogosultak körét.

A válaszadók 40%-a a jelenlegi jogszabályi rendelkezést megfelelőnek tartja, közel 35% a jogosult kör bővítését javasolja, egy részük egyenesen azt mondja, hogy minden gyermek kapja ingyen a szünidei gyermekétkeztetést. 14,8%-a a válaszadóknak szigorítaná a jogosultsági feltételeket. 9,5%-a a válaszadóknak a nem tudom választ jelölte.

A válaszok megoszlását az egyes településtípusokban az 58. ábra mutatja. Egyértelmű többségben a bővítéspártiak a nagy középvárosokban vannak. A középvárosok kivételével a többi településtípusban meghaladja az arányuk a 30%-ot, a törpefalvakban kevéssel maradnak el a nem változtatók és szigorítók közös csoportjától.

58. ábra A válaszok megoszlása az egyes településtípusokban a jogszabályi rendelkezést illetően

A jogosultak körének bővítését pártolók a megyék között egyértelmű többségben Budapest mellett Baranya és Tolna megyékben vannak, mindkét megyében a két bővítést támogató válaszkategóriát (amely a bővítés mértékében tér el) választók összesített arányszáma magasabb, mint a nem változtatók és szigorítók válaszkategóriákat választók összesen. A többi megyében a legtöbb válaszadó a jelenlegi szabályozást tartja megfelelőnek, azonban több megyében a bővítést támogatók vannak mégis többségben, ha a két válaszkategória összesített értékét

viszonyítjuk a jelenlegi szabályozással elégedett válaszadók arányához. Így vannak többségben a bővítés különböző mértékben támogató válaszadók Békés, Jász-Nagykun-Szolnok, Somogy, és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben is.

Heves megyében a legmagasabb a szigorítást támogatók aránya (38%) Nógrád megyében pedig ugyanolyan mértékű a szigorítás mellett voksolók aránya, mint azoké, akik bővítenék a jogosulti kört. Legkevésbé Vas megyében találunk szigorítást pártolókat. (Lásd: 44. táblázat)

Mellékletek a települési önkormányzatok kérdőívének a jogszabályban meghatározott jogosultsági feltételekre vonatkozó kérdését elemző fejezetéhez

megye	Szigorítani kellene a jogosultsági feltételeket	A mostani jogszabályban meghatározott jogosultsági feltételek megfelelőek	Bővíteni kellene a jogszabály szerinti jogosultak körét	Legyen minden gyermek számára ingyenes	Nem tudom
Bács-Kiskun	13%	48%	15%	15%	10%
Baranya	10%	30%	27%	24%	9%
Békés	16%	34%	22%	28%	0%
Borsod-Abaúj-Zemplén	21%	39%	12%	23%	5%
Budapest	18%	27%	36%	9%	9%
Csongrád	13%	47%	28%	3%	9%
Fejér	9%	51%	21%	13%	6%
Győr-Moson-Sopron	17%	55%	15%	2%	11%
Hajdú-Bihar	14%	42%	19%	14%	12%
Heves	38%	40%	10%	8%	5%
Jász-Nagykun-Szolnok	24%	32%	16%	22%	5%
Komárom-Esztergom	11%	50%	26%	0%	13%
Nógrád	23%	50%	10%	13%	3%
Pest	16%	40%	26%	11%	7%
Somogy	10%	33%	24%	13%	20%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	15%	32%	19%	31%	4%
Toina	9%	20%	31%	26%	14%
Vas	4%	46%	30%	4%	15%
Veszprém	8%	59%	10%	12%	10%
Zala	19%	42%	15%	9%	15%

44. táblázat A válaszok megoszlása az egyes megyékben a jogszabályi rendelkezést illetően

Véleménykérdések a szünidei gyermekétkeztetés jogosultjai és igénybevevői körét érintően

A kérdőívben részben ismétlés, részben megerősítés jelleggel megfogalmaztunk négy összefoglaló állítást, amely visszamutat az eddigi kérdések főbb elemeire.

Itt a véleményeket az Egyáltalán nem értek egyet - Inkább nem értek egyet - Inkább egyetérték - Teljes mértékben egyetérték válaszokkal kértük jelölni.

Az első kérdés a *Kiszállítással többen vennék igénybe a szünidei gyermekétkeztetést* csak azoknak jelent meg, akik korábban nem jelölték, hogy volna a településen kiszállítás. 685 válasz érkezett erre a kérdésre. A válaszadók többsége nem ért egyet azzal, hogy a kiszállítás emelné az igénybevételi hajlandóságot. A korábban elvégzett khi-négyzet próba szignifikáns összefüggést mutatott a kiszállítással biztosított átvétel és az igénybevételi arány között, továbbá az interjúk során a SWOT analízisnél felvázolt vélemények is alátámasztják, hogy lehetőségként értékelték az interjúalanyok a kiszállítást. Ennek tükrében **azt a következtetést vonhatjuk le a 45. táblázat első sorában látott arányokból, hogy ez a lehetőség azért nem tud érvényre jutni, mert az önkormányzatok nem hisznek a kiszállítás hatékonyságában.**

Második állítást 917 önkormányzat véleményezte: *Ha a családban bölcsődés vagy óvodás korú gyermek van, ott a szülő dönthessen arról, hogy a szünidei gyermekétkeztetést, vagy az intézményi étkeztetést kívánja igénybe venni.* A válaszadók többsége egyetért az állítással. (Lásd: 45. táblázat második sora). Részben összefügg azzal, amit annál a korábbi kérdésnél láttunk, ahol a válaszadók közel 30%-a ~~nak~~ jelölte az igénylést befolyásoló reális tényezőként azt a helyzetet, amikor több gyermek van a családban, és csak néhányuk kapja. Az interjúk során a megkérdezettek leginkább azt a szituációt nevezték meg, amikor a családban a gyermekek egy része óvodás vagy bölcsődés, és az intézményi étkezésre jogosult, az iskoláskorú gyermek otthon van, így a kisebbek sem mennek a köznevelési intézménybe.

A harmadik állítás bevonja a család minden tagját a kérdésfelvetésbe: *A családokat komplex egységként tekintve a szülőknek is kellene a szünidei gyermekétkeztetés mellett étkeztetést biztosítani.* 935 településről érkezett válasz. Erőteljes a nem egyetértők aránya. Tehát a legtöbben a szünidei gyermekétkeztetést különálló, a gyermekek ellátását szolgáló lehetőségként kezelnék továbbra is. (Lásd: 45. táblázat harmadik sora)

A témakör utolsó állítását 905 települési önkormányzat véleményezte: *Szankcionálni kellene azokat a családokat, akik módszeresen nem mennek az ételért.* A 45. táblázat szerint közel 85%-os az egyetértők aránya. Szankcionáló következményt ugyanakkor csak a korábbi erre vonatkozó kérdésre választ adó települések 7%-a vezetett be. (Igénylők törlése, vagy az étel kiszámlázása) Valószínűleg többen is alkalmaznának szankciókat, ha a jogszabályok lehetővé tennék.

A khi négyzet próbák egyik állítás esetében sem mutatott ki szignifikáns összefüggést az igénybevételi arányokat illetően.

Mellékletek a települési önkormányzatok kérdőívének a szünidei gyermekétkeztetés jogosultjai és igénybevevői körét érintő véleménykérdések fejezetéhez

Mennyire ért egyet a következő állításokkal?	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek
Kiszállítással többen vennék igénybe a szünidei gyermekétkeztetést.	37 %	23 %	24 %	16 %
Ha a családban bölcsődés vagy óvodás korú gyermek van, ott a szülő dönthessen arról, hogy a szünidei gyermekétkeztetést, vagy az intézményi étkeztetést kívánja igénybe venni.	28 %	19 %	28 %	25 %
A családokat komplex egységként tekintve a szülőknek is kellene a szünidei gyermekétkeztetés mellett étkeztetést biztosítani.	62 %	19 %	11 %	7 %
Szankcionálni kellene azokat a családokat, akik módszeresen nem mennek az ételért.	8 %	7 %	24 %	60 %

45. táblázat Az egyes állításokra adott válaszok megoszlása

A rászorulókkal, rászorultsággal kapcsolatos attitűd kérdésekre adott válaszok elemzése

A legnehezebb kérdés, hogy milyen hatása lehet a döntéshozók attitűdjének a település jóléti szolgáltatásaira, illetve befolyással van-e a szolgáltatások igénybevételére. A kutatás során leginkább az interjúk adtak választ erre a kérdésre. A likert skála alkalmazása olyan helyzetekben, amikor a megkérdezettek hivatalos feladataival kapcsolatosak, még inkább magukban hordozzák a megfelelés igényének torzító hatását. Nagyobb valószínűséggel a válaszadó nem a saját attitűdjeinek megfelelő választ adja meg, hanem amit szerinte jónak/megfelelőnek gondol a társadalom. Ezért a feltett kérdések jórészt csak iránymutatást adnak számunkra, nem alkalmasak arra, hogy teljes érvényességű állításokat tegyünk a települési önkormányzatok rászoruló felé irányuló hozzáállásáról.

Itt is megfogalmazott állításokra kellett a kérdőív kitöltőknek jelezniük egyetértésük mértékét. A véleményeket az Egyáltalán nem értek egyet - Inkább nem értek egyet - Inkább egyetértek - Teljes mértékben egyetértek két irányú skálán tudták jelölni.

Egyes állítások csak azok számára voltak megválaszolhatóak, akik korábban azt jelölték, hogy megvalósult a 2016-2019 évek során a szünidei gyermekétkeztetés.

A jogosultakat biztatni kell, hogy vegyék igénybe a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást állítást 929 önkormányzat véleményezte. A többség egyetért az állítással, arányuk 63%. Szinte minden településtípusban az egyetértők aránya ezen érték körül alakult. A főváros kerületei azonban jelentősen eltérnek, a válaszadók 90%-a áll az egyetértők oldalán. (Lásd: 47. táblázat)

Zala megye kivételével minden megye válaszadói között az állítással egyetértők aránya a nagyobb. Budapest mellett Vas, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Tolna, Somogy és Fejér megyékben hangsúlyosabb ez a vélemény. (Lásd: 50. táblázat)

Az önkormányzat teherbíró képességéhez képest nagy terhet jelent a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatás biztosítása állítás is a szünidei gyermekétkeztetést megvalósultként jelölők számára volt elérhető. 898 válaszadó közül 55% úgy érzi, ez kevésbé igaz a településükön. A kisvárosok és középvárosok válaszadói között vannak csak többségben az állítással egyetértők. A főváros kerületei között határozottabb a vélemény, hogy számukra nem jelent nagy terhet a szünidei gyermekétkeztetés biztosítása. Ne feledjük, hogy a kerületek között a legmagasabb értéken is csupán 9% volt a hátrányos helyzetűek aránya (841 Fővel) 2017-ben.⁵² Nagyvárosok között megoszlik a vélemény a válaszadók között. (Lásd: 47. táblázat)

Zala megyében a legnagyobb arányban azok a települések vannak, akik egyértelműen elutasítják ezt az állítást, és erőteljes többséget képvisel itt a nem vagy kevésbé egyetértők együttes csoportja (86,7%). Veszprém, Csongrád, Komárom-Esztergom megyében is, ha nem is ennyire kiugróan, de magasabb arányban vannak azok a települések, akik nem érzik túlzott megterhelésnek az önkormányzat számára, hogy a szünidei gyermekétkeztetést biztosítsa. Ezek a megyék, ahogy a kutatás első fázisát

⁵² Lásd: **Településtípusok és néhány számadatuk** című fejezet, **Főváros**; 16. oldal

taglaló fejezetekben a területi különbségek mentén tárgyaltuk nem a leghátrányosabb térség megyéi.⁵³ A hátrányos helyzetű megyék közül Nógrád megyében találjuk legmagasabb értéken, 64%-on azoknak a településeknek az arányát, akik számára a teherbíró képességükhöz mérten nagy terhet jelent a szünidei gyermekétkeztetés biztosítása. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településeinek többségében szintén úgy érzik nagyobb terhet jelent számukra ez, Vas és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben kisebb mértékben, de mégis többségben vannak azok a települések, akik szintén így érzik. (Lásd: 50. táblázat)

A Többségük csak papíron jogosult, de nem szorul rá a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatásra állítást 892 települési önkormányzat véleményezte. Itt is többségben (63%) vannak azok a vélemények, amelyek nem tartják valósnak ezt az állítást a településükre nézve. Ez összhangban van azzal, ahogyan vélekedtek abban a kérdésben, hogy a jogosultak egy része miért nem igényli a szünidei gyermekétkeztetést, ahol a válaszadók 68%-a nem értett egyet azzal, hogy ennek oka, hogy valójában nem szorulnak rá.⁵⁴

A nagyváros kivételével minden településtípusban egyértelmű többséget képviselnek azok a települések, amelyek nem értenek egyet ezzel az állítással.

Megyei bontásban vizsgálva a válaszokat azonban már találunk eltérést. Heves megyében éppen az egyetértők vannak többségben (56,8%), Vas megyében 50-50% az egyetértők és nem egyetértők aránya, de a megyén belül a települések 45,5%-a inkább egyetért ezzel. Jász-Nagykun-Szolnok és Zala megyék településeinél is a legtöbben az inkább egyetért választ jelölték, de a mérleg ennek ellenére kis mértékben, de a kevésbé és a nem egyetértők tábora felé billen. (Lásd: 50. táblázat)

A három kérdés paradoxona, hogy bár a jogosultak rászorúlnak a támogatásra, az önkormányzatok ezt biztosítani is tudják, mégis az önkormányzatok megítélése szerint biztatni kell a rászorulókat, hogy a rendelkezésre álló segítséget igénybe vegyék.

A Még több állami támogatást kellene adni a hátrányos helyzetű családoknak állítást minden résztvevő megválaszolhatta, függetlenül attól, hogy megvalósult-e a településen a szünidei gyermekétkeztetés, vagy sem. Összesen 980 válasz érkezett, a válaszok megoszlása alapján azt látjuk, többen választották az inkább egyetért választ, de ha összesítjük a két pólus értékeit, akkor az egyetértők 51%-a nem jelent erős többséget. (Lásd: 46. táblázat)

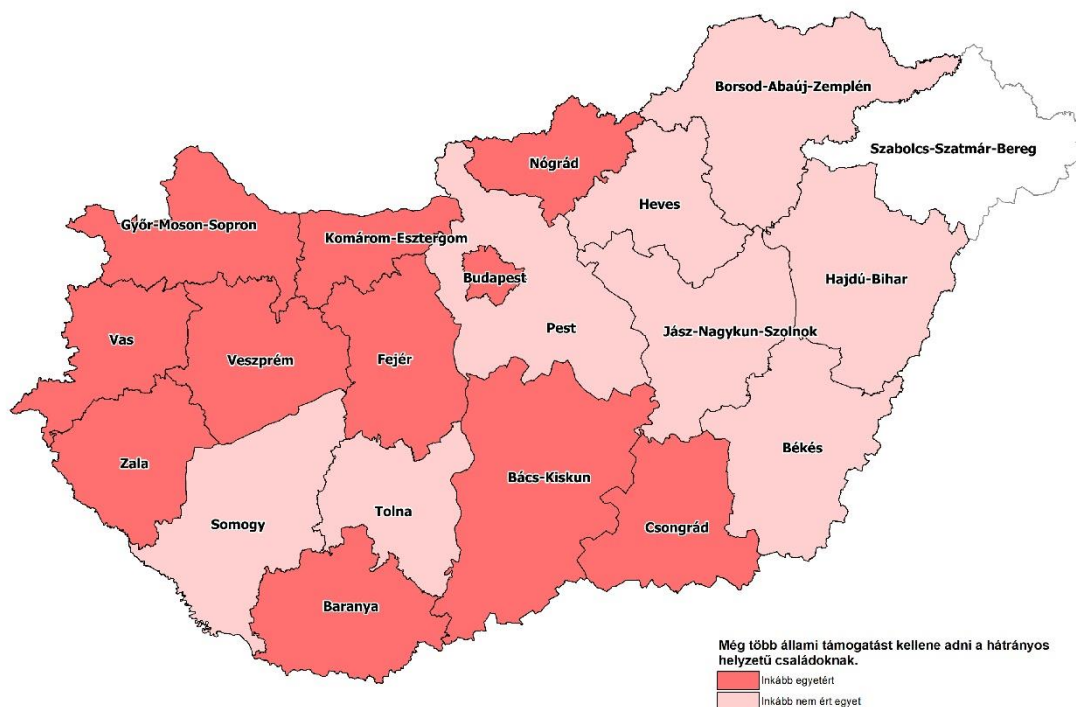
Településtípusok között már tapasztalunk eltéréseket. A főváros kerületei között, és a kisvárosok között 60%-ot képviselnek az egyetértők, a középvárosok és a törpefalvak esetében is ők vannak többségben. A nagy és kisfalvak esetében hasonló megoszlásban

⁵³ Lásd: **Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek megyénkénti száma és aránya mentén kirajzolódó területi sajátosságok** című fejezetben

⁵⁴ Lásd: **Mi oka lehet annak, ha valaki jogosult, és mégsem veszi igénybe a szünidei gyermekétkeztetést** című fejezetben

egyensúlyt tapasztalunk a két tábor között, de a négy kategória közül a legnagyobb arányban az inkább egyetértők vannak. (Lásd: 48. táblázat)

A megyék között 10:9 arányban az inkább egyetértőket nagyobb arányban tömörítő megyék vezetnek, és őket erősíti Budapest is. Az 59. ábra térképén kirajzolódik a két tábor megoszlásának mintája.

59. ábra Az állítással inkább egyetértők és kevésbé egyetértő megyék térképes megjelenítése

Összevetve a hátrányos helyzetű megyéket megjelenítő térképpel (6. ábra) azt mondhatjuk, hogy azokban a megyékben, ahol magasabb a hátrányos helyzetűek aránya, kevesebb településen értenek egyet azzal, hogy még több támogatást kellene nyújtani számukra. Legerősebb ez a vélemény a leghátrányosabb helyzetű két megyében: Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdú-Bihar megyékben. Nógrád és Baranya megyék jelentik ez alól a kivételt, ezekben a megyékben az egyetértők aránya a magasabb. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében azonos arányban van jelen mindkét vélemény. (Lásd: 51. táblázat)

A kérdéscsoport utolsó állítása csak azoknak jelent meg, akik azt válaszolták, hogy nem valósult meg a településen a szünidei gyermekétkeztetés. *Többségük csak papíron jogosult, de nem szorul rá az önkormányzati támogatásokra* állítás helyettesíti a másik csoport hasonló, a szünidei gyermekétkeztetésre vonatkozó állítását. Összesen 126 válasz érkezett, 63% inkább egyetért ezzel az állítással, ami összhangban áll a másik csoportban tapasztaltakkal.

Korábban láttuk, hogy bizonyos lélekszám feletti településtípusokban nem jellemző, hogy ne valósulna meg a szünidei gyermekétkeztetés. Egy középváros, két kisváros, és egy óriásfalv volt, amelyik erre a kérdésre választ adott, a kisebb lakosságszámú településtípusokban nagyobb számban voltak válaszadók. A mintázat azonban nem

követi a másik csoport mintázatát. Itt az egyetértők vannak többségben minden településtípusban. (Lásd: 49. táblázat)

Ez azonban nincs akkora hatással az eredményre, ha összesítjük a két csoport válaszait. A törpe és aprófalvak esetében figyelhető meg némi átrendeződés, de a nem egyetértők aránya még így is 60% feletti lesz mindkét településtípusban.

A legtöbb válaszadó Győr-Moson-Sopron megye települése (28), ezt követi Vas és Zala megyék települései. (Lásd: 52. táblázat) Ezek a számok követik a szünidei gyermekétkeztetés megvalósulásának megyei sajátosságai mentén az étkeztető települések számát vizsgálva tapasztaltakat.⁵⁵

A khi négyzet próbák nem mutattak szignifikáns összefüggést az egyes állításokra adott véleményválaszok és az igénybevételi arány között.

⁵⁵ Lásd: **A szünidei gyermekétkeztetés megvalósulásának megyei sajátosságai** című fejezetben

Mellékletek a települési önkormányzatok kérdőívének a rászorulókkal kapcsolatos attitűd kérdésekre adott válaszok elemzése című fejezetéhez

Kérem, jelölje mennyire ért egyet a következő állításokkal!	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek
A jogosultakat biztatni kell, hogy vegyék igénybe a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást. (N: 929) – Ahol megvalósult az SZÉ!	20 %	17 %	33 %	30 %
Az önkormányzat teherbíró képességéhez képest nagy terhet jelent a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatás biztosítása. (N: 898) – Ahol megvalósult az SZÉ!	25 %	30 %	28 %	17 %
Többségük csak papíron jogosult, de nem szorul rá a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatásra. (N: 892) – Ahol megvalósult az SZÉ!	27 %	36 %	27 %	9 %
Még több állami támogatást kellene adni a hátrányos helyzetű családoknak. (N: 980) – Mindenki!	21 %	29 %	35 %	15 %
Többségük csak papíron jogosult, de nem szorul rá az önkormányzati támogatásokra. (N: 126) – Ahol nem valósult meg az SZÉ!	14 %	23 %	44 %	18 %

46. táblázat Az egyes állításokra adott válaszok megoszlása

településtípusok	A jogosultakat biztatni kell, hogy vegyék igénybe a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatását.				Az önkormányzat teherbíró képességéhez képest nagy terhet jelent a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatás biztosítása.				Többségük csak papíron jogosult, de nem szorul rá a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatásra.			
	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek
Törpefalu	19,5%	15,4%	34,4%	30,8%	27,7%	31,4%	27,1%	13,8%	29,6%	39,2%	21,5%	9,7%
Apró falu	19,0%	20,9%	32,0%	28,1%	24,8%	28,3%	24,8%	22,1%	31,5%	37,0%	21,9%	9,6%
Kis falu	20,9%	16,0%	31,6%	31,6%	27,4%	25,0%	29,8%	17,8%	24,1%	32,2%	33,7%	10,1%
Nagy falu	22,4%	16,6%	32,3%	28,7%	22,1%	35,6%	26,0%	16,3%	24,9%	36,9%	30,0%	8,3%
Óriásfalu	12,7%	23,9%	33,8%	29,6%	18,8%	27,5%	33,3%	20,3%	19,7%	39,4%	32,4%	8,5%
Kisváros	23,8%	14,3%	33,3%	28,6%	23,3%	25,6%	37,2%	14,0%	30,8%	35,9%	20,5%	12,8%
Középváros	10,0%	20,0%	30,0%	40,0%	36,8%	21,1%	26,3%	15,8%	38,9%	38,9%	22,2%	
Nagy középváros	33,3%		33,3%	33,3%	16,7%	50,0%	33,3%		60,0%	20,0%	20,0%	
Nagyváros		50,0%		50,0%		50,0%		50,0%	50,0%		50,0%	
Főváros		9,1%	45,5%	45,5%	20,0%	50,0%	20,0%	10,0%	22,2%	44,4%	33,3%	

47. táblázat Az egyes állításokra adott válaszok megoszlása településtípusok szerint – Ahol megvalósult a szünidei gyermekétkeztetés 2016-2019 évek során

településtípusok	Még több állami támogatást kellene adni a hátrányos helyzetű családoknak.			
	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek
Törpefalu	17,2%	29,7%	36,0%	17,2%
Apró falu	28,8%	25,3%	29,4%	16,5%
Kis falu	19,6%	30,8%	36,0%	13,6%
Nagy falu	21,0%	29,0%	36,4%	13,6%
Óriásfalu	17,9%	34,3%	38,8%	9,0%
Kisváros	15,0%	25,0%	42,5%	17,5%
Középváros	16,7%	27,8%	33,3%	22,2%
Nagy középváros		50,0%	16,7%	33,3%
Nagyváros			100,0%	
Főváros	30,0%	10,0%	30,0%	30,0%

48. táblázat Az állításra adott válaszok megoszlása településtípusok szerint

településtípusok	Többségük csak papíron jogosult, de nem szorul rá az önkormányzati támogatásokra.			
	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek
Törpefalu	13,8%	27,6%	37,9%	20,7%
Apró falu	17,9%	3,6%	57,1%	21,4%
Kis falu	11,5%	38,5%	42,3%	7,7%
Nagy falu	10,0%	10,0%	60,0%	20,0%
Óriásfalu			100,0%	
Kisváros	50,0%	50,0%		
Középváros				100,0%

49. táblázat Az állításra adott válaszok megoszlása településtípusok szerint – ahol nem valósult meg a szünidei gyermekétkeztetés 2016-2019 évek során

Kérem, jelölje mennyire ért egyet a következő állításokkal!	A jogosultakat biztatni kell, hogy vegyék igénybe a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatását.				Az önkormányzat teherbíró képességéhez képest nagy terhet jelent a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatás biztosítása				Többségük csak papíron jogosult, de nem szorul rá a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatásra.			
	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek
Bács-Kiskun	26,7%	18,3%	38,3%	16,7%	24,6%	33,3%	26,3%	15,8%	22,8%	40,4%	24,6%	12,3%
Baranya	27,7%	21,7%	21,7%	28,9%	29,3%	20,7%	32,9%	17,1%	26,2%	39,3%	23,8%	10,7%
Békés	15,2%	27,3%	30,3%	27,3%	32,3%	22,6%	32,3%	12,9%	37,5%	31,3%	25,0%	6,3%
Borsod-Abaúj-Zemplén	17,4%	20,9%	26,7%	34,9%	24,4%	23,3%	27,9%	24,4%	27,6%	33,3%	31,0%	8,0%
Budapest		9,1%	45,5%	45,5%	20,0%	50,0%	20,0%	10,0%	22,2%	44,4%	33,3%	
Csongrád	30,0%	13,3%	36,7%	20,0%	44,4%	25,9%	14,8%	14,8%	41,4%	31,0%	24,1%	3,4%
Fejér	8,7%	17,4%	45,7%	28,3%	17,8%	33,3%	40,0%	8,9%	22,2%	48,9%	24,4%	4,4%
Győr-Moson-Sopron	20,0%	15,0%	30,0%	35,0%	25,0%	40,0%	25,0%	10,0%	30,0%	35,0%	25,0%	10,0%
Hajdú-Bihar	27,9%	11,6%	30,2%	30,2%	20,0%	30,0%	40,0%	10,0%	39,0%	31,7%	22,0%	7,3%
Heves	25,6%	15,4%	33,3%	25,6%	13,2%	36,8%	23,7%	26,3%	18,9%	24,3%	40,5%	16,2%
Jász-Nagykun-Szolnok	28,9%	7,9%	21,1%	42,1%	21,6%	35,1%	21,6%	21,6%	16,7%	36,1%	38,9%	8,3%
Komárom-Esztergom	20,0%	20,0%	26,7%	33,3%	40,7%	25,9%	11,1%	22,2%	35,7%	39,3%	17,9%	7,1%
Nógrád	13,3%	26,7%	20,0%	40,0%	22,6%	12,9%	29,0%	35,5%	17,2%	44,8%	17,2%	20,7%
Pest	15,5%	22,5%	33,8%	28,2%	23,9%	39,4%	23,9%	12,7%	20,9%	29,9%	32,8%	16,4%
Somogy	15,3%	11,8%	50,6%	22,4%	18,5%	34,6%	35,8%	11,1%	25,3%	43,4%	26,5%	4,8%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	12,5%	11,3%	38,8%	37,5%	13,2%	25,0%	38,2%	23,7%	27,3%	44,2%	20,8%	7,8%
Tolna	15,6%	9,4%	28,1%	46,9%	22,6%	29,0%	19,4%	29,0%	35,5%	29,0%	22,6%	12,9%
Vas		18,2%	40,9%	40,9%	9,1%	36,4%	27,3%	27,3%	22,7%	27,3%	45,5%	4,5%
Veszprém	27,3%	15,9%	25,0%	31,8%	41,5%	26,8%	24,4%	7,3%	37,8%	35,1%	21,6%	5,4%
Zala	28,3%	26,1%	26,1%	19,6%	46,7%	40,0%	8,9%	4,4%	26,8%	26,8%	39,0%	7,3%

50. táblázat Az egyes állításokra adott válaszok megoszlása megyék szerint – Ahol megvalósult a szünidei gyermekétkeztetés 2016-2019 évek során

Kérem, jelölje mennyire ért egyet a következő állításokkal!	Még több állami támogatást kellene adni a hátrányos helyzetű családoknak.			
	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek
megye				
Bács-Kiskun	22,8%	19,3%	43,9%	14,0%
Baranya	14,5%	24,1%	45,8%	15,7%
Békés	21,9%	34,4%	25,0%	18,8%
Borsod-Abaúj-Zemplén	30,0%	33,3%	24,4%	12,2%
Budapest	30,0%	10,0%	30,0%	30,0%
Csongrád	6,9%	24,1%	48,3%	20,7%
Fejér	10,4%	31,3%	47,9%	10,4%
Győr-Moson-Sopron	12,5%	27,1%	45,8%	14,6%
Hajdú-Bihar	25,0%	42,5%	25,0%	7,5%
Heves	30,0%	32,5%	27,5%	10,0%
Jász-Nagykun-Szolnok	22,9%	37,1%	37,1%	2,9%
Komárom-Esztergom	11,8%	20,6%	41,2%	26,5%
Nógrád	21,9%	21,9%	37,5%	18,8%
Pest	19,4%	31,9%	27,8%	20,8%
Somogy	28,8%	33,8%	31,3%	6,3%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	21,1%	28,9%	34,2%	15,8%
Tolna	41,2%	17,6%	26,5%	14,7%
Vas	9,8%	29,3%	39,0%	22,0%
Veszprém	20,0%	28,9%	37,8%	13,3%
Zala	9,3%	29,6%	33,3%	27,8%

51. táblázat Az állításra adott válaszok megoszlása megyék szerint

Kérem, jelölje mennyire ért egyet a következő állításokkal!	Többségük csak papíron jogosult, de nem szorul rá az önkormányzati támogatásokra.			
	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek
megye				
Bács-Kiskun	0	0	1	0
Baranya	0	1	4	0
Békés	0	0	1	0
Borsod-Abaúj-Zemplén	0	0	4	5
Csongrád	0	1	0	0
Fejér	2	0	1	2
Győr-Moson-Sopron	1	3	21	3
Heves	2	1	1	0
Jász-Nagykun-Szolnok	0	0	1	0
Komárom-Esztergom	1	1	3	1
Nógrád	2	2	2	0
Pest	0	1	4	1
Somogy	0	4	1	1
Tolna	3	0	1	0
Vas	5	6	7	2
Veszprém	1	8	2	2
Zala	1	1	2	6

52. táblázat Az állításra adott válaszok száma megyék szerint – ahol nem valósult meg a szünidei gyermekétkeztetés 2016-2019 évek során

A támogatások hatékonyságával kapcsolatos attitűd kérdésekre adott válaszok elemzése

További négy kérdést tettünk fel a kérdőívben arra vonatkozóan, hogy az önkormányzatok szerint mennyire hatékonyak a rászorulókat segíteni célzó támogatások.

Az első kérdés kimondottan a szünidei gyermekétkeztetésre vonatkozott, így azt csak azoknak kellett megválaszolniuk, akiknél megvalósult a szünidei gyermekétkeztetés a 2016-2019 évek során.

Ön szerint a szünidei gyermekétkeztetés mennyire jelent segítséget a szegénységben élő családoknak? A likert skála választható értékei: Teljes mértékben segítséget jelent - Inkább segítséget jelent - Inkább nem jelent segítséget - Egyáltalán nem jelent segítséget, plusz lehetőséget adtunk a Nem tudom megítélni válasz kiválasztására is. Az 1010 válaszadó közül 82% érzi úgy, hogy a szünidei gyermekétkeztetés segítséget jelent a családoknak. Összesen 8% jelölte, hogy egyáltalán nem, vagy kevésbé jelentene segítséget. (Lásd: 53. táblázat) Ez egy nagyon pozitív visszajelzés a támogatási formát illetően.

Minden településtípusban azoknak a településeknek az aránya a magasabb, akik úgy vélik, segítséget jelent a családoknak ez a támogatási forma. (Lásd: 54. táblázat)

Minden megyében egyértelmű a többségük. Nógrád megye településeinek egynegyede érzi úgy, hogy inkább nem jelent segítséget az ott élő családoknak. Heves megyében is a települések 21%-a van hasonló véleményen, és ebben megjelenik az egyáltalán nem jelent segítséget vélemény is. (Lásd: 55. táblázat)

A kérdéscsoport második kérdése: *Véleménye szerint a pénzübeli és természetbeni támogatások mennyire gátolják vagy segítik az ellátásban részesülők önállóságát?* minden kitöltő számára megválaszolható kérdésként jelent meg a kérdőívben. A jelölhető válaszok: Nagyon gátolják az önállóságot - Inkább gátolják az önállóságot - Inkább segítik az önállóságot - Teljes mértékben segítik az önállóságot. Ennél a kérdésnél is lehetőséget adtunk a Nem tudom megítélni válasz kiválasztására. 1110 önkormányzattól érkezett válasz erre a kérdésre. A válaszadók 67%-a gondolja úgy, hogy a pénzübeli és természetbeni támogatások segítik a családok önállóságát. (Lásd: 56. táblázat)

A településtípusok mindegyikében azok vannak többségben, akik szerint a támogatások az önállóságot segítik. Azok a települések, ahol az önkormányzat az önállóságot visszavető hatásúnak tartja a támogatásokat, a legmagasabb arányban a törpefalvak között találhatók. (Lásd: 57. táblázat)

Minden megyében a települési önkormányzatok többsége gondolja úgy, hogy a támogatások a családok önállóságát segíti. Budapest mellett Komárom-Esztergom, Békés, és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben erős a többség. Veszprém megyében magas azon települések aránya, akik a nem tudom megítélni választ jelölték. Baranya, Nógrád és Vas megyékben haladja meg a 20%-ot azok aránya, akik a támogatásokban az önállóság gátló hatását látják. (Lásd: 58. táblázat)

A harmadik kérdést *Ön szerint a pénzbeli és természetbeni támogatások kiszolgáltatottá teszik a szegényebb rétegeket, vagy a felzárkózásukat segítik?* 1115 települési önkormányzat válaszolta meg. A válaszadók 27%-a jelölte, hogy nem tudja ezt megítélni. A kérdés az előzőekhez viszonyítva jóval megosztóbb. A válaszlehetőségek: Nagyon kiszolgáltatottá teszi a szegényeket - Inkább kiszolgáltatottá teszi a szegényeket - Inkább segíti a szegények felzárkózását - Teljes mértékben segíti a szegények felzárkózását kategóriák. A két középső érték aránya közti különbség mentén dől az inkább felzárkóztatást segítő vélemény irányába a mérleg. (Lásd: 59. táblázat)

Az apró és nagyfalvak települési között vannak többen, akik úgy gondolják, hogy a támogatások a szegényebb rétegek kiszolgáltatottságát növelik. Két nagyváros válaszolt erre a kérdésre, a válaszaik egyértelműen azt tükrözik, hogy szerintük a támogatások a felzárkózást segítik. A városkategóriák települési nagyobb részben vannak ezen a véleményen. (Lásd: 60. táblázat)

A megyék 12:6 arányú többségében a szegény rétegek felzárkózását segítő vélemény mellett voksoltak magasabb arányban a települések. Bács-Kiskun és Tolna megyékben egyenlő a felzárkózást segítő és kiszolgáltatottság növelő véleményen lévők aránya. Tolna megyében, ha a mérték szerint súlyozunk, akkor a kiszolgáltatottság növelő véleményen lévők felé billenne a mérleg. A válaszok megyék közti megoszlásának mintázatát a 61. táblázat mutatja.

A negyedik kérdés az önkormányzatok felelősségérzetét volt hivatott megismerni: *Véleménye szerint az önkormányzat mennyiben felelős a lakosok jólétéért?* A kérdést 1100 önkormányzat válaszolta meg, a többség, 51% úgy érzi, hogy egyáltalán, vagy inkább nem felelős az önkormányzat a lakosok jólétéért. (Lásd: 62. táblázat)

A 63. táblázat szerint úgy tűnik, hogy a városok érzik inkább felelősnek az önkormányzatot az ott élők jólétéért. A kisvárosok válaszadói egyenlő arányban választották mindkét pólust, a falvak esetében pedig eltolódik az arány az inkább nem felelős irányba.

Csongrád megye települési között vannak legnagyobb arányban azok, akik felelősnek érzik az önkormányzatot az ott élők jólétéért, közülük is nagy arányban vannak, akik a teljes mértékben felelős választ jelölték. Fejér megye településinek önkormányzatai gondolják legnagyobb arányban ennek az ellenkezőjét. 9 megyében a válaszadó települések több, mint fele jelölte azt, hogy inkább nem vagy egyáltalán nem felelős az önkormányzat. (Lásd: 64. táblázat)

A khi négyzet próbák itt sem mutattak egyik kérdés esetében sem szignifikáns összefüggést az igénybevételi arányokkal. Ez cáfolja azt a felvetést, amely az interjúk során felmerült, hogy a döntéshozók attitűdje befolyással bír az igénybevételek alakulására. Legalábbis önálló oki faktorként biztosan nem kezelhető.

Mellékletek a települési önkormányzatok kérdőívének a támogatások hatékonyságával kapcsolatos attitűd kérdésekre adott válaszok elemzése című fejezetéhez

Ön szerint a szünidei gyermekétkeztetés mennyire jelent segítséget a szegénységben élő családoknak?	Nem tudom megítélni	Egyáltalán nem jelent segítséget	Inkább nem jelent segítséget	Inkább segítséget jelent	Teljes mértékben segítséget jelent
	88	14	72	509	327
	9 %	1 %	7 %	50 %	32 %

53. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása - Ahol megvalósult a szünidei gyermekétkeztetés 2016-2019 évek során

Településtípus	Ön szerint a szünidei gyermekétkeztetés mennyire jelent segítséget a szegénységben élő családoknak?				
	Nem tudom megítélni	Egyáltalán nem jelent segítséget	Inkább nem jelent segítséget	Inkább segítséget jelent	Teljes mértékben segítséget jelent
Törpefalu	9,5%	0,5%	7,1%	51,7%	31,3%
Apró falu	7,6%	1,8%	11,7%	42,7%	36,3%
Kis falu	7,9%	1,3%	4,4%	54,1%	32,3%
Nagy falu	9,5%	1,7%	7,1%	49,0%	32,8%
Óriásfalu	12,2%	2,7%	6,8%	52,7%	25,7%
Kisváros	9,1%	2,3%	9,1%	47,7%	31,8%
Középváros	4,8%		4,8%	66,7%	23,8%
Nagy középváros				83,3%	16,7%
Nagyváros				50,0%	50,0%
Főváros				45,5%	54,5%
Összesen:	8,7%	1,4%	7,1%	50,4%	32,4%

54. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása településtípusok szerint - Ahol megvalósult a szünidei gyermekétkeztetés 2016-2019 évek során

megye	Ön szerint a szünidei gyermekétkeztetés mennyire jelent segítséget a szegénységben élő családoknak?				
	Nem tudom megítélni	Egyáltalán nem jelent segítséget	Inkább nem jelent segítséget	Inkább segítséget jelent	Teljes mértékben segítséget jelent
Bács-Kiskun	3,1%	4,7%	9,4%	56,3%	26,6%
Baranya	11,0%		6,6%	53,8%	28,6%
Békés	2,9%		2,9%	52,9%	41,2%
Borsod-Abaúj-Zemplén	10,8%	1,0%	5,9%	46,1%	36,3%
Budapest				45,5%	54,5%
Csongrád	6,5%		6,5%	32,3%	54,8%
Fejér	12,5%	2,1%	2,1%	41,7%	41,7%
Győr-Moson-Sopron			10,0%	75,0%	15,0%
Hajdú-Bihar	6,7%	2,2%	2,2%	48,9%	40,0%
Heves	14,3%	4,8%	16,7%	47,6%	16,7%
Jász-Nagykun-Szolnok	12,5%		5,0%	55,0%	27,5%
Komárom-Esztergom	12,5%		6,3%	50,0%	31,3%
Nógrád			25,0%	43,8%	31,3%
Pest	17,9%	2,6%	10,3%	48,7%	20,5%
Somogy	6,5%	1,1%	5,4%	58,1%	29,0%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	3,4%	1,1%	2,2%	46,1%	47,2%
Tolna		2,9%	5,7%	65,7%	25,7%
Vas	8,7%		13,0%	43,5%	34,8%
Veszprém	18,4%	2,0%	6,1%	49,0%	24,5%
Zala	7,8%		9,8%	49,0%	33,3%

55. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása megyék szerint - Ahol megvalósult a szünidei gyermekétkeztetés 2016-2019 évek során

Véleménye szerint a pénzügyi és természetbeni támogatások mennyire gátolják vagy segítik az ellátásban részesülők önállóságát?	Nem tudom megítélni	Nagyon gátolják az önállóságot	Inkább gátolják az önállóságot	Inkább segítik az önállóságot	Teljes mértékben segítik az önállóságot
	201	21	148	643	97
	18 %	2 %	13 %	58 %	9 %

56. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása

Településtípus	Véleménye szerint a pénzbeli és természetbeni támogatások mennyire gátolják vagy segítik az ellátásban részesülők önállóságát?				
	Nem tudom megítélni	Nagyon gátolják az önállóságot	Inkább gátolják az önállóságot	Inkább segítik az önállóságot	Teljes mértékben segítik az önállóságot
Törpefalu	20,1%	2,2%	19,4%	51,1%	7,1%
Apró falu	18,3%	3,0%	10,2%	57,4%	11,2%
Kis falu	19,6%	0,4%	13,5%	57,1%	9,4%
Nagy falu	14,8%	2,9%	11,5%	63,0%	7,8%
Óriásfalu	26,0%		9,6%	53,4%	11,0%
Kisváros	13,3%	2,2%	6,7%	71,1%	6,7%
Középváros	4,8%		19,0%	76,2%	
Nagy közepváros	16,7%			66,7%	16,7%
Nagyváros				100,0%	
Főváros			10,0%	70,0%	20,0%
Összesen	18,1%	1,9%	13,3%	57,9%	8,7%

57. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása településtípusok szerint

megye	Véleménye szerint a pénzbeli és természetbeni támogatások mennyire gátolják vagy segítik az ellátásban részesülők önállóságát?				
	Nem tudom megítélni	Nagyon gátolják az önállóságot	Inkább gátolják az önállóságot	Inkább segítik az önállóságot	Teljes mértékben segítik az önállóságot
Bács-Kiskun	10,6%	3,0%	10,6%	69,7%	6,1%
Baranya	23,2%	6,3%	22,1%	45,3%	3,2%
Békés	14,7%		5,9%	70,6%	8,8%
Borsod-Abaúj-Zemplén	18,8%	2,7%	16,1%	55,4%	7,1%
Budapest			10,0%	70,0%	20,0%
Csongrád	9,4%		15,6%	59,4%	15,6%
Fejér	25,5%		13,7%	51,0%	9,8%
Győr-Moson-Sopron	15,7%	2,0%	3,9%	72,5%	5,9%
Hajdú-Bihar	18,2%		9,1%	54,5%	18,2%
Heves	24,4%		15,6%	53,3%	6,7%
Jász-Nagykun-Szolnok	13,2%		18,4%	55,3%	13,2%
Komárom-Esztergom	7,5%		12,5%	70,0%	10,0%
Nógrád	10,8%	2,7%	24,3%	51,4%	10,8%
Pest	16,3%	3,8%	10,0%	62,5%	7,5%
Somogy	23,7%	1,0%	12,4%	59,8%	3,1%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	7,0%	3,5%	9,3%	68,6%	11,6%
Tolna	24,3%	2,7%	5,4%	56,8%	10,8%
Vas	6,5%		28,3%	60,9%	4,3%
Veszprém	44,6%		5,4%	41,1%	8,9%
Zala	22,6%		13,2%	45,3%	18,9%

58. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása megyék szerint

Ön szerint a pénzübeli és természetbeni támogatások kiszolgáltatottá teszik a szegényebb rétegeket, vagy a felzárkózásukat segítik?	Nem tudom megítélni	Nagyon kiszolgáltatottá teszi a szegényeket	Inkább kiszolgáltatottá teszi a szegényeket	Inkább segíti a szegények felzárkózását	Teljes mértékben segíti a szegények felzárkózását
	297	56	339	367	56
	27 %	5 %	30 %	33 %	5 %

59. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása

településtípus	Ön szerint a pénzübeli és természetbeni támogatások kiszolgáltatottá teszik a szegényebb rétegeket, vagy a felzárkózásukat segítik?				
	Nem tudom megítélni	Nagyon kiszolgáltatottá teszi a szegényeket	Inkább kiszolgáltatottá teszi a szegényeket	Inkább segíti a szegények felzárkózását	Teljes mértékben segíti a szegények felzárkózását
Törpefalu	25,3%	2,6%	32,7%	34,2%	5,2%
Apró falu	29,3%	6,1%	31,8%	27,3%	5,6%
Kis falu	26,4%	4,5%	26,8%	37,0%	5,3%
Nagy falu	26,0%	7,9%	34,3%	27,7%	4,1%
Óriásfalu	33,8%	6,8%	21,6%	32,4%	5,4%
Kisváros	20,0%	4,4%	26,7%	46,7%	2,2%
Középváros	27,3%		31,8%	36,4%	4,5%
Nagy középváros	33,3%		16,7%	33,3%	16,7%
Nagyváros				50,0%	50,0%
Főváros	9,1%		27,3%	63,6%	
Összesen	26,6%	5,0%	30,4%	32,9%	5,0%

60. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása településtípusok szerint

megye	Ön szerint a pénzügyi és természetbeni támogatások kiszolgáltatottá teszik a szegényebb rétegeket, vagy a felzárkózásukat segítik?				
	Nem tudom megítélni	Nagyon kiszolgáltatottá teszi a szegényeket	Inkább kiszolgáltatottá teszi a szegényeket	Inkább segíti a szegények felzárkózását	Teljes mértékben segíti a szegények felzárkózását
Bács-Kiskun	25,4%	7,5%	29,9%	34,3%	3,0%
Baranya	29,2%	2,1%	32,3%	34,4%	2,1%
Békés	23,5%	2,9%	29,4%	35,3%	8,8%
Borsod-Abaúj-Zemplén	28,2%	4,5%	31,8%	30,9%	4,5%
Budapest	9,1%		27,3%	63,6%	
Csongrád	27,3%	3,0%	27,3%	27,3%	15,2%
Fejér	26,4%	9,4%	35,8%	26,4%	1,9%
Győr-Moson-Sopron	27,5%	2,0%	17,6%	49,0%	3,9%
Hajdú-Bihar	25,0%	2,5%	32,5%	30,0%	10,0%
Heves	20,5%	4,5%	45,5%	20,5%	9,1%
Jász-Nagykun-Szolnok	12,5%	7,5%	35,0%	40,0%	5,0%
Komárom-Esztergom	28,2%	2,6%	12,8%	53,8%	2,6%
Nógrád	16,7%	11,1%	44,4%	22,2%	5,6%
Pest	32,1%	6,2%	27,2%	29,6%	4,9%
Somogy	32,3%	5,1%	31,3%	27,3%	4,0%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	22,6%	9,5%	28,6%	35,7%	3,6%
Tolna	29,7%	5,4%	29,7%	29,7%	5,4%
Vas	17,8%		42,2%	33,3%	6,7%
Veszprém	42,9%	1,8%	21,4%	32,1%	1,8%
Zala	23,7%	6,8%	27,1%	32,2%	10,2%

61. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása megyék szerint

Véleménye szerint az önkormányzat mennyiben felelős a lakosok jólétéért?	Nem tudom megítélni	Egyáltalán nem felelős	Inkább nem felelős	Inkább felelős	Nagy mértékben felelős
	143	136	425	299	97
	13 %	12 %	39 %	27 %	9 %

62. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása

településtípus	Véleménye szerint az önkormányzat mennyiben felelős a lakosok jólétéért?				
	Nem tudom megítélni	Egyáltalán nem felelős	Inkább nem felelős	Inkább felelős	Nagy mértékben felelős
Törpefalu	15,2%	10,3%	44,1%	22,1%	8,4%
Apró falu	13,9%	22,2%	35,1%	20,1%	8,8%
Kis falu	9,3%	11,8%	40,2%	28,0%	10,6%
Nagy falu	11,3%	11,3%	37,1%	33,3%	7,1%
Óriásfalu	11,8%	9,2%	42,1%	30,3%	6,6%
Kisváros	22,7%	6,8%	31,8%	29,5%	9,1%
Középváros	28,6%		4,8%	47,6%	19,0%
Nagy középváros	20,0%		40,0%	20,0%	20,0%
Nagyváros				50,0%	50,0%
Főváros			44,4%	55,6%	
összesen	13,0%	12,4%	38,6%	27,2%	8,8%

63. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása településtípusok szerint

megye	Véleménye szerint az önkormányzat mennyiben felelős a lakosok jólétéért?				
	Nem tudom megítélni	Egyáltalán nem felelős	Inkább nem felelős	Inkább felelős	Nagy mértékben felelős
Bács-Kiskun	16,9%	16,9%	27,7%	30,8%	7,7%
Baranya	18,3%	8,6%	47,3%	16,1%	9,7%
Békés	9,4%	3,1%	43,8%	34,4%	9,4%
Borsod-Abaúj-Zemplén	18,7%	17,8%	32,7%	24,3%	6,5%
Budapest			44,4%	55,6%	
Csongrád	17,9%	7,1%	7,1%	39,3%	28,6%
Fejér	7,4%	7,4%	61,1%	18,5%	5,6%
Győr-Moson-Sopron	9,8%	11,8%	47,1%	21,6%	9,8%
Hajdú-Bihar	17,1%	9,8%	26,8%	36,6%	9,8%
Heves	4,4%	6,7%	37,8%	42,2%	8,9%
Jász-Nagykun-Szolnok	5,0%	7,5%	37,5%	40,0%	10,0%
Komárom-Esztergom	18,9%	8,1%	37,8%	27,0%	8,1%
Nógrád		11,4%	42,9%	31,4%	14,3%
Pest	17,9%	16,7%	31,0%	25,0%	9,5%
Somogy	14,0%	11,8%	48,4%	22,6%	3,2%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	10,8%	12,0%	28,9%	37,3%	10,8%
Tolna	13,2%	18,4%	42,1%	18,4%	7,9%
Vas	6,5%	15,2%	30,4%	32,6%	15,2%
Veszprém	8,8%	22,8%	42,1%	22,8%	3,5%
Zala	16,1%	9,7%	48,4%	17,7%	8,1%

64. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása megyék szerint

Össességében Ön mennyire találja hasznosnak, jónak a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást?

Fenti kérdésre azok a kitöltők tudtak válaszolni, akiknél volt jogosult 2016-2019 évek során. 1096 település közül 1030 válaszolta meg a kérdést, és értékelte az iskolai érdemjegyekhez hasonlóan 1-től 5-ig a támogatási formát.

A legtöbb település a legjobb, 5-ös értékelést adta (34%), az elégedettséget kifejező 4-es értékelést is sokan jelölték (30%). Közepes értékelést a települések 27%-a jelölt, közel 7% jelölte elégedetlenségét kettes értékkel, és 2% pedig teljesen elégedetlen, egyes értékelést adott. Ez azt jelenti, hogy a települések többsége pozitívan értékeli a támogatási formát.

Az értékeléseket összevetettük a véleménykérdésekkel, és azt tapasztaltuk, hogy akik ennél a kérdésnél egyes érdemjegyet adtak a szünidei gyermekétkeztetésre, azok a jogszabályi kereteket tárgyaló kérdésnél a szigorítást jelölték, jobbra egyetértettek azzal, hogy az önkormányzat teherbíró képességéhez képest nagy terhet jelent a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatás biztosítása, és nagyobb arányban válaszolták azt, hogy szerintük a támogatások kiszolgáltatottá teszik a szegényebb rétegeket. Egyértelműen úgy gondolják, hogy a szünidei gyermekétkeztetés kevésbé jelent segítséget a szegénységben élő családoknak.

Akik a négyes és ötös értékeléseket jelölték a véleménykérdéseknél, erőteljes többségben értettek egyet azzal, hogy a szünidei gyermekétkeztetés nagy segítség a szegénységben élő családoknak, a pénzbeli és természetbeni támogatások segítik a családok önállósági törekvéseit, és felzárkóztatásukat. Kevésbé gondolják, hogy a többség csak papíron jogosult, és valójában nem szorul rá a támogatásra. Többségük azzal sem ért egyet, hogy az önkormányzatra túl nagy terhet róna ennek biztosítása. Ugyanakkor többségben vannak azok, akik a jogszabályokon szigorítanak ebben a csoportban is. (Lásd: 65. táblázat - 71. táblázat)

A 72. táblázat mutatja az elégedettségi értékelés megyék szerinti mintázatát. Budapest kerületei mellett a legnagyobb arányban az elégedettséget jelző 4-es és 5-ös értékeléseket jelölő települést jegyző megyék Csongrád, és Békés. Az elégedettséget jelölő települések aránya csak Heves megyében nem éri el a válaszadó települések felét (42,5%), ugyanitt a legmagasabb a közepes értékelést jelölők aránya (42,5%). Csongrád megye után Heves megyében találjuk a legkisebb arányban az elégedetlen településeket (3,4%).

Mellékletek a települési önkormányzatok kérdőívének a szünidei gyermekétkeztetés általános értékelésének elemzése fejezetéhez

		Összességében Ön mennyire találja hasznosnak, jónak a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást? Értékelje az alábbi skálán, ahol az 1 egyáltalán nem hasznos, 5 a teljes mértékben hasznos kategóriát jelenti.					Total
		1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	
Ön szerint a szünidei gyermekétkeztetés mennyire jelent segítséget a szegénységben élő családoknak?	Egyáltalán nem jelent segítséget	6	4	3	1	0	14
	Inkább nem jelent segítséget	10	23	26	10	1	70
	Inkább segítséget jelent	1	23	160	205	108	497
	Teljes mértékben segítséget jelent	0	2	31	72	219	324
Total		17	52	220	288	328	905

65. táblázat Kereszt tábla a szünidei gyermekétkeztetés általános értékelése és a támogatás segítő mivoltának megítélése tekintetében

		Összességében Ön mennyire találja hasznosnak, jónak a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást? Értékelje az alábbi skálán, ahol az 1 egyáltalán nem hasznos, 5 a teljes mértékben hasznos kategóriát jelenti.					Total
		1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	
Véleménye szerint a pénzügyi és természetbeni támogatások mennyire gátolják vagy segítik az ellátásban részesülők önállóságát?	Nagyon gátolják az önállóságot	4	4	11	0	2	21
	Inkább gátolják az önállóságot	4	22	38	39	26	129
	Inkább segítik az önállóságot	6	20	129	191	218	564
	Teljes mértékben segítik az önállóságot	1	2	17	19	53	92
Total		15	48	195	249	299	806

66. táblázat Kereszt tábla a szünidei gyermekétkeztetés általános értékelése és a támogatások önállóságot segítő mivoltának megítélése tekintetében

		Összességében Ön mennyire találja hasznosnak, jónak a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást? Értékelje az alábbi skálán, ahol az 1 egyáltalán nem hasznos, 5 a teljes mértékben hasznos kategóriát jelenti.					Total
		1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	
Ön szerint a pénzügyi és	Nagyon kiszolgáltatottá	7	10	19	8	9	53

természetbeni támogatások kiszolgáltatottá teszik a szegényebb rétegeket, vagy a felzárkózásukat segítik?	teszi a szegényeket						
	Inkább kiszolgáltatottá teszi a szegényeket	7	31	104	95	63	300
	Inkább segíti a szegények felzárkózását	3	13	54	113	143	326
	Teljes mértékben segíti a szegények felzárkózását	1	1	6	4	38	50
Total		18	55	183	220	253	729

67. táblázat Keresztábra a szünidei gyermekétkeztetés általános értékelése és a támogatások felzárkózást segítő mivoltának megítélése tekintetében

		Összességében Ön mennyire találja hasznosnak, jónak a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást? Értékelje az alábbi skálán, ahol az 1 egyáltalán nem hasznos, 5 a teljes mértékben hasznos kategóriát jelenti.					Total
		1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	
Többségük csak papíron jogosult, de nem szorul rá a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatásra.	Egyáltalán nem értek egyet	0	4	47	64	125	240
	Inkább nem értek egyet	1	15	69	112	120	317
	Inkább egyetértek	2	31	100	69	36	238
	Teljes mértékben egyetértek	13	12	25	14	14	78
Total		16	62	241	259	295	873

68. táblázat Keresztábra a szünidei gyermekétkeztetés általános értékelése és a jogosultakról kialakított megítélés tekintetében

		Összességében Ön mennyire találja hasznosnak, jónak a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást? Értékelje az alábbi skálán, ahol az 1 egyáltalán nem hasznos, 5 a teljes mértékben hasznos kategóriát jelenti.					Total
		1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	
A jogosultakat bízgatni kell, hogy vegyék igénybe a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást.	Egyáltalán nem értek egyet	13	15	66	39	47	180
	Inkább nem értek egyet	3	19	62	39	33	156
	Inkább egyetértek	0	14	80	114	92	300
	Teljes mértékben egyetértek	2	11	41	84	134	272
Total		18	59	249	276	306	908

69. táblázat Keresztábra a szünidei gyermekétkeztetés általános értékelése és a jogosultak hozzáállásának megítélése tekintetében

		Össességében Ön mennyire találja hasznosnak, jónak a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást? Értékelje az alábbi skálán, ahol az 1 egyáltalán nem hasznos, 5 a teljes mértékben hasznos kategóriát jelenti.					Total
		1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	
Az önkormányzat teherbíró képességéhez képest nagy terhet jelent a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatás biztosítása	Egyáltalán nem értek egyet	0	8	37	68	108	221
	Inkább nem értek egyet	2	12	64	86	99	263
	Inkább egyetértek	6	18	75	80	65	244
	Teljes mértékben egyetértek	11	23	66	26	26	152
Total		19	61	242	260	298	880

70. táblázat Keresztábra a szünidei gyermekétkeztetés általános értékelése és az önkormányzatok ráfordításának megítélése tekintetében

		Össességében Ön mennyire találja hasznosnak, jónak a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást? Értékelje az alábbi skálán, ahol az 1 egyáltalán nem hasznos, 5 a teljes mértékben hasznos kategóriát jelenti.					Total
		1,0	2,0	3,0	4,0	5,0	
Változtatna-e a hatályos jogszabály által meghatározott szünidei gyermekétkeztetésre jogosultak körén?	Szigorítani kellene	12	23	67	19	15	136
	Mostani megfelelő	0	19	81	127	135	362
	Bővíteni kellene	1	6	42	54	86	189
	Mindenki kapja ingyen	3	7	24	50	65	149
	Nem tudom	0	7	30	20	22	79
Total		16	62	244	270	323	915

71. táblázat Keresztábra a szünidei gyermekétkeztetés általános értékelése és a vonatkozó jogszabály megítélésének tekintetében

megye	Össességében Ön mennyire találja hasznosnak, jónak a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást? Értékelje az alábbi skálán, ahol az 1 egyáltalán nem hasznos, 5 a teljes mértékben hasznos kategóriát jelenti.				
	1,0	2,0	3,0	4,0	5,0
Bács-Kiskun	6,3%	7,9%	20,6%	33,3%	31,7%
Baranya	2,2%	5,4%	28,0%	28,0%	36,6%
Békés		5,6%	16,7%	38,9%	38,9%
Borsod-Abaúj-Zemplén	4,9%	3,9%	29,4%	28,4%	33,3%
Budapest		9,1%	9,1%	36,4%	45,5%
Csongrád		3,1%	12,5%	31,3%	53,1%
Fejér		6,5%	32,6%	26,1%	34,8%
Győr-Moson-Sopron		3,7%	22,2%	44,4%	29,6%
Hajdú-Bihar	2,2%	4,4%	24,4%	37,8%	31,1%
Heves	2,5%	12,5%	42,5%	27,5%	15,0%
Jász-Nagykun-Szolnok	4,9%	7,3%	34,1%	24,4%	29,3%
Komárom-Esztergom		11,8%	26,5%	26,5%	35,3%
Nógrád	7,9%	13,2%	21,1%	26,3%	31,6%
Pest	3,8%	11,5%	33,3%	23,1%	28,2%
Somogy	2,1%	5,2%	24,0%	35,4%	33,3%
Szabolcs-Szatmár-Bereg		3,4%	31,8%	22,7%	42,0%
Tolna		8,6%	25,7%	37,1%	28,6%
Vas		8,0%	12,0%	28,0%	52,0%
Veszprém		4,1%	28,6%	40,8%	26,5%
Zala		7,8%	29,4%	25,5%	37,3%

72. táblázat Az értékelés megoszlása megyénként

Nyitott véleménykérdések arra vonatkozóan, hogyan lehetne jobban kihasználni a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségét, illetve mindarra, amire a kérdőív nem tért ki, de a válaszadók lényegesnek gondolják a témában.

283 válasz, észrevétel, javaslat érkezett arra a kérdésre, hogyan lehetne jobban kihasználni a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségét.

47 önkormányzat írta, hogy a szünidei gyermekétkeztetés a településen a lehető legjobban kihasznált.

104 válasz arra vonatkozott, hogy a jogosultak körét kellene bővíteni. Többféle lehetőséget fogalmaztak meg a válaszadók: egyrészt a jogszabályban megjelöltek körét minden rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülőre vonatkozóan érvényesítenék (28), többen még a jövedelemhatárt is emelnék, amely a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény megállapításánál a küszöböt jelenti (12). Van olyan település, ahol minden gyermek részére felajánlanák az ingyen étkezés lehetőségét (25), mások rászorultsághoz kötnék a jogosultságot, kiterjesztve azt krízishelyzetekre is. A bővítést az oktatásban részt vevők körében a jogosultsági felső korhatár emelésével is többen említették, illetve a hátrányos helyzetű gyermeket nevelő család minden gyermekére kiterjesztve, függetlenül az intézményi jogosultság, vagy életkori határ megkötéseitől.

A második leggyakoribb felvetés a kiszállítás lehetőségének biztosítása, de a humán és eszközkapacitás, illetve az erre fordítandó források hiánya a felvetést a lehetőségek szintjén tartja. Néhányan azt is megemlítették, hogy kétségeik vannak afelől, hogy az ilyen típusú kiszolgálás a felzárkóztatást és önállósodást erősítő lépés, vagy legalább valós segítség lenne-e a rászorulóknak számára.

Ahol csak egyféle módon vehetik igénybe a szünidei gyermekétkeztetést, ott megjelent, hogy ha a további átvételi módokat is bevezetnék, emelkedne a hatékonyság.

23 önkormányzat javasolja, hogy ne csak meleg ételt, hanem élelmiszer csomagot is lehessen választani, főként a rövidebb, évközi szünetekben tartják hatékonyabbnak a tartós élelmiszert.

Éppen ugyanennyien a szülők felelősségteljesebb magatartásának előmozdítását nevezték meg, mint a hatékonyság emelésének eszközét, szerintük a rászoruló családoknál szemléletváltásra lenne szükség, hogy fel tudják mérni, hogy amellet, hogy a támogatás segítséget jelent számukra, ha nem mennek érte, a kidobott étel mekkora veszteséget jelent. Tudatosítani a támogatás jelentőségét és hasznosságát.

8 településen azt is megfogalmazták, hogy a tájékoztatást kellene nagyobb propagandával, akár országos médiakampánnyal is fokozni.

18 településen éppen szigorítanák a feltételeket, és szankcionálnák azokat, akik önhibájukból nem veszik igénybe a megítélt támogatást. Rászorultsági kérdőívet, környezettanulmányt javasolnak előfeltételként.

14 települési önkormányzat úgy gondolja, ha a támogatást szabadidős foglalkozás, táborok keretében nyújtják, biztosítva ezzel az étkezés mellett a gyermekek egész napos felügyeletét, az emelné a hatékonyságot. Javaslatként megjelent, hogy

felzárkóztató programokkal, fejlesztő tevékenységekkel, esetleg főzésoktatással lehetne egybekötni, a felső osztályosok részvételével.

Végül a válaszadóknak lehetőséget biztosítottunk arra, hogy kifejtsek gondolataikat, amelyeket a zárt kérdéseknél nem tehettek. 110 települési önkormányzat élt ezzel a lehetőséggel. Jobbára az egyes kérdésekre adott válaszaikat erősítették meg itt, vagy összefoglalták a zárt kérdések során adott válaszaik mögöttes tartalmát.

„Egy-két napos szünidő esetén teljesen felesleges a meleg étel biztosítása, körülményes, ezért nem veszik igénybe. Ételcsomagot a nagyobb ünnepekkor a családsegítő és egyéb szociális intézmények, szervezetek is osztanak, sokszor a bőség miatt nem kell a meleg ebéd.” - írja egy Veszprém megyei középváros önkormányzata. Ahol egyéb támogató szervezetek kevésbé vannak jelen, ott is megjelenik a rövidebb szünetek idejére az alternatív megoldások igénye, ezt 11 települési önkormányzat is fontosnak tartotta jelezni. „A tavaszi, őszi és téli szünetben nem találok indokoltnak az étkeztetést. Inkább pénzbeli hozzájárulást adnék a családoknak. Az ünnepekre sok kiadásuk van. A nyári szünetben jobban működik a dolog.” - írja Somogy megye egyik kistelepülésének válaszadója.

5 települési önkormányzat tartaná megfelelőbbnek az ételcsomagokat, vagy élelmiszer utalványt. „Évekkel korábban volt lehetőség arra, hogy a támogatásból ne kizárólag meleg étel kerüljön biztosításra, ezt nagyon szerették a családok, mert nagy mennyiségű, többnyire tartós élelmiszert kaptak a családok, melyet az egész család számára felhasználhattak a főzéshez. A csomagokba tej, sajt, olaj, cukor, só, liszt, ételízesítő, tészta, konzerv, édesség, gyümölcsle, stb. kerültek.” – írja Borsod-Abaúj-Zemplén egyik törpefalujának önkormányzata.

A jogosultak körének bővítéséről 11 települési önkormányzat írt megjegyzést.

„A rászorultak körét lényegesen bővíteni kéne, sokkal több gyermek rászorult, mint ahányan kapják ezt a fajta támogatást.” – írja Pest megye egyik óriásfalujának önkormányzata.

Ugyanakkor a jogosultságot illetően néhányan fogalmaztak meg dilemmákat is.

„Ez a szolgáltatás inkább ott jelent előnyt, ahol a gyermeknek egyébként nem jutna meleg étel a szünidőben, mert a szülők nem gondoskodnak róla. Ez a szolgáltatás nem azoknak szól, akik anyagi okból nem tudják biztosítani gyermekük számára az ételt, hanem, azért mert nem gondoskodnak róluk megfelelően.” - egy Vas megyei aprófalú önkormányzatának véleménye szerint.

„Tapasztalatom szerint nagyon megoszlik a jogosultak köre. Vannak, akik valóban rászorultak, és örülnek a segítségnek, értékelik, örömmel fogadják.

Vannak, akik rászorulók lennének, de nem vállalják a kötelezettséget, hogy a gyermek naponta elmenjen, és elfogyassa az ételt az étteremben. Amíg elvitellel oldottuk meg az étel átadását, többen igényelték, viszont azt tapasztaltuk, hogy akkor azért volt panasz az étel mennyiségére, mert ha két gyermek volt rá jogosult, hazavitték az

ebédet, és a 4 tagú család ült le azt elfogyasztani.”- írja a jogosultakról egy Békés megyei óriásfalú választadója.

„A szünidei gyermekétkeztetés nagyon hasznos és segítő támogatási forma lenne a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű családoknak, viszont sokan nem élnek ezzel a lehetőséggel. Nem értékelik a részükre biztosított ellátást, leggyakrabban kényelmi szempontból nem járnak el az ételért, illetve nem mondják le az ellátást, ha nem tudnak érte menni, csak ha megkeressük őket a hiányzás után. Ha több gyermek van a családban, de nem mindegyik részesülhet az ellátásban (óvodai jogviszony miatt), akkor inkább nem kérik. A családok a természetben nyújtott támogatást kevésbé értékelik, mint a pénzübeli támogatást.” – írja egy Borsod-Abaúj-Zemplén megyei nagyfalú választadója.

„A családokkal, illetve azon belül a gyerekekkel közvetlen, gyakran napi szintű kapcsolatban álló szervezeteknek (például családsegítő, illetve oktatási, nevelési intézmények) kellene nagyobb figyelmet fordítaniuk arra, hogy a valóban rászorulóknak részére váljon elérhetővé a szünidei gyermekétkeztetés lehetősége.” – gondolja egy Pest megyei kisváros.

6 települési önkormányzat emelte ki az óvodás korú gyermekek esetében korábban jelzett problémát az intézményi és szünidei gyermekétkeztetés ütköztetésében.

„A szünidei étkeztetésre kapott állami normatíva teljes egészében a meleg étel nyersanyagnormájára fordítja az önkormányzat. Évente egy alkalommal műanyag dobozokat vásárol az önkormányzat a szociális kerete terhére. Gondot jelent számunkra az is, hogy a szülők nyáron, illetve a szünetekben szeretnék elvinni az óvodáskorú gyermekének is az ételt, akkor is, amikor az óvoda nincs bezárva.” – egy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei nagyfalú kiegészítése.

16 település tartotta fontosnak külön is megemlíteni az önkormányzatra nehezedő terheket. Ezen terhek egyikeként jelölték néhányan a gazdaságosság, költség-hatékonyság kérdését.

„Lehetetlen helyzetbe kerül az iskola székhelye szerinti önkormányzat, amikor az állam (tankerület) bezárja a felső tagozatot, az alsó működik, s az önkormányzatnak 10 főre kell ebédet biztosítani. Ennyi főt nem lehet gazdaságosan étkeztetni. Az önkormányzatnak több millió Ft-ba kerül így az ellátás, amire nem nyújt fedezetet az állami normatíva.” – írja egy Vas megyei törpefalú önkormányzata.

Hasonló problémát jelzett egy Csongrád megyei nagyfalú is: „A központi költségvetési támogatás az egyszeri meleg étkeztetés nyersanyag költségét fedezi, viszont a dolgozók bérét és ehhez kapcsolódó járuléktérheket, valamint a rezsiköltségét nem. Így az önkormányzatnak önerejéből kell a költségekhez hozzájárulni.”

A saját konyhát üzemeltető önkormányzatoknak a szervezési problémák a nyári szabadságok kiadásából keletkeznek.

„Olyan terhet jelent a kivitelezése az önkormányzatoknak, ami aránytalan és az érintettek problémáit nem oldja meg. Az egyébként is igen leterhelt konyhásoknak alig

lehet kiadni a szabadságukat, a karbantartások és felújítások kivitelezését lehetetlenné teszi.” – egy Heves megyei kistelepülés szerint, de a konyhai dolgozók szabadságának problémáját egy Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kistelepülés, és egy Csongrád megyei nagytelepülés is említette.

4 településen az adminisztrációs terheket találják aránytalannak.

13 települési önkormányzat emelte ki szöveges megjegyzésében, hogy azon igénylőkkel szemben, akik távolmaradásukkal az étel pazarlását idézik elő, valamiféle szankcióval kellene fellépni.

„Mindenképp fontos, hogy az önkormányzatok kezében legyen szankcionálási lehetőség az igénylő, de a támogatást sorozatban igénybe nem vevőkkel szemben. Legyen lehetősége az önkormányzatnak, hogy az ilyen "visszatérő" szabályszegőktől tartósan megvonni a támogatást (esetleg visszafizetésre kötelezni az évente két alkalommal járó volt "Erzsébet utalvány" terhére) és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, de nem hátrányos helyzetű, rászoruló gyermeket támogatni.” – fogalmazta meg véleményét egy Hajdú-Bihar megyei nagytelepülés.

„Amikor elkezdődött a szünidei gyermekétkeztetés rendszere, mindenki igényelte. Azóta azonban elfogytak az igénylők. Mi úgy látjuk, hogy javult a családok életszínvonala.” – válaszolta egy Pest megyei nagytelepülés.

„A szünidei gyermekétkeztetésnél a legfontosabb, hogy a szegény családban élő gyermek legalább egyszeri meleg ételt kapjon.” – summázza a szünidei gyermekétkeztetés lényegét egy Fejér megyei nagytelepülés önkormányzata.

A család- és gyermekjóléti szolgálatok kérdőívének összesítése

Az 523 válaszadó szolgálat a kérdőív kiküldésének napján érvényes működési engedéllyel rendelkező család- és gyermekjóléti szolgálatok 72,14%-át jelenti, de a téves e-mail címek okán 50 szolgálat biztosan nem kapta meg a felkérést, és egyéb fórumon keresztül sem értük el őket. Így a kézbesített felkérések mentén, az elért szolgálatok számához viszonyítva a kitöltési hajlandóságot 77,48%-osnak tekinthetjük. Az 523 szolgálat összesen 2430 településen végzi feladatait. Válaszaik alapján az általuk ellátott települések közül 1811 esetben volt a 2016-2019 évek során szünidei gyermekétkeztetésre jogosult, 86 települést illetően nem tudták megmondani a szolgálatok, ezért a nem tudom választ jelölték. 1757 település esetében biztosan megvalósult a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatás, 59 településről ezt nem tudták a szolgálatok. 1630 településen tájékoztatja az Önkormányzat a Család- és gyermekjóléti szolgálatot a településen a jogszabályban meghatározott szünidei étkeztetésre jogosult személyekről.

Arra a kérdésre, hogy miért nem valósult meg a szünidei gyermekétkeztetés annak ellenére, hogy volt jogosult a településen, 32 szolgálat válaszolta, hogy „A jogosultak nem igényelték a szolgáltatást”, csupán 4 szolgálat jelölte, hogy „Nem adottak a technikai és humán feltételek a településen a szolgáltatáshoz”. Ez teljesen összhangban van az önkormányzatok által adott válaszokkal.

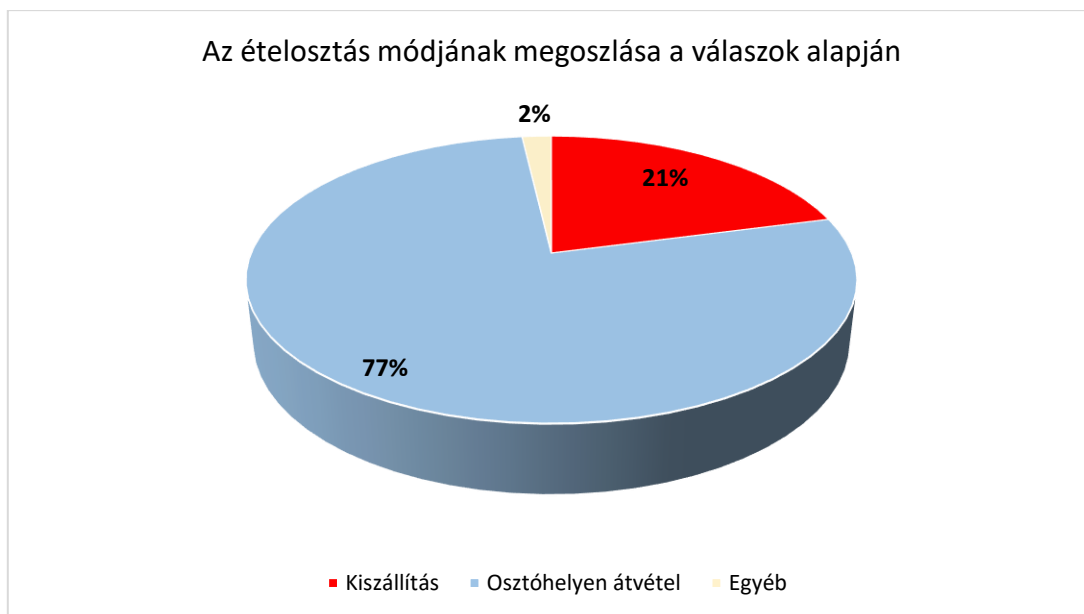
A tájékoztatásról

Arra kértük a szolgálatokat, hogy jelöljék, amely módokat az általuk ellátott települések alkalmazzák. A kérdésnél több válasz is jelölhető volt, amelyekkel a szolgálatok találkoztak a településeken.

Az alkalmazott módok gyakorisági sorrendje közel azonos az önkormányzatok kérdőívében szereplővel. Az első helyen itt is a kézbesítő által kézbesített tájékoztató szerepel, és ezt követi a család- és gyermekjóléti szolgálatok munkatársainak közbenjárásával történő tájékoztatás. A köznevelési intézmények a szolgálatok válaszáinak összesítésében valamivel megelőzi az önkormányzati hivatali faliújságon elhelyezett tájékoztató alkalmazását, az önkormányzati kérdőívben mindkettő mód ugyanannyi jelölést kapott. Itt is elenyésző, csupán 1 szolgálat jelölte, hogy tapasztalt olyat, hogy a településen nincs tájékoztatás. (Lásd: 73. táblázat)

Az ételosztás módjáról:

1737 választ kaptunk a szolgáltatóktól az ételosztás módját illetően. Ez halmozott adat, hiszen egy településen több módot is alkalmazhatnak a szünidei gyermekétkeztetés biztosításához. Az arányokat tekintve hasonló eredményt kaptunk, mint az önkormányzatok válaszaiból. A legtöbben az osztóhelyen átvételt jelölték, a kiszállítást pedig az önkormányzatok 1/5-e alkalmazza. (Lásd: 60. ábra)

60. ábra Az ételosztás módjára vonatkozó kérdésre adott válaszok megoszlása az egyes módok között

Arra a kérdésre, hogyan történik az osztóhelyen az étel kiszolgáltatása 1559 jelölés érkezett, amely szintén halmozott adat. A 61. ábra mutatja, hogy jobbra az elvitel módját alkalmazzák az önkormányzatok. Ez szintén összhangban van az önkormányzatok által adott válaszokkal.

61. ábra Az osztási helye(ke)n az étel kiszolgáltatásának módjára adott válaszok megoszlása

Az egyéb jelölésnél olyan egyedi megoldásokról számolnak be, mint, hogy a szomszéd településen van az osztás helye, és át kell utazniuk az igénylőknek, hogy átvegyék az ételt. Másik ilyen, hogy a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársai autóval viszik el távoli területekre a családoknak egy osztópontra az ételt. Hasonlóval talákoztunk

az interjúk során, amikor arról számoltak be, hogy egy település buszmegállójáig elviszik az ételt.

Az ételhordók kérdése

394 szolgáltatótól kaptunk választ arra, hogy átvétel esetén miben viszik el az ételt az igénylők. 76%-ban a saját ételhordót jelölték, 21% az előre csomagolt megoldást jelölte. Az egyéb lehetőségénél a különböző szünetek eltérő módjait említették, az önkormányzat által biztosított ételhordó mellett, az évközi szünet esetén előre csomagoltan kapják az igénylők az ételt, máshol a rövid szünetekben csomagolt hideg élelmiszert adnak.

Az interjúk során elhangzott, hogy az ételhordókkal előfordulnak minőségi és mennyiségi problémák, ezért megkérdeztük a szolgáltatókat, hány településen kellett a Család- és gyermekjóléti szolgálatnak az ételhordók beszerzésében segítséget nyújtani a családoknak. 1046 települést illetően érkezett válasz, a legtöbb helyen nem kértek segítséget ebben a családok (952 település), 74 településen technikai segítséget kértek a beszerzéshez, hol tudnak venni, vagy esetleg a szolgálat munkatársai hozták el nekik. 20 településen volt szükség a válaszok alapján anyagi segítségnyújtásra is, pénzt adtak rá, vagy megvették a családok helyett az ételhordót.

Úgy tűnik, az ételhordók kérdése nem képvisel nagy arányú problémát az étkeztetés biztosítása során.

A család- és gyermekjóléti szolgálatok feladatai a szünidei gyermekétkeztetéssel kapcsolatban

Arra a kérdésre, hogy a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait az önkormányzatok bevonják-e a szünidei gyermekétkeztetés feladataiba 1650 településre vonatkozóan érkezett válasz a szolgáltatóktól. 58%-a a településeknek igénybe veszi a szolgálat segítségét.

A tájékoztatás és igénylőlapok kitöltése az a két tevékenység, amelybe legnagyobb arányban vonják be a települések a szolgáltatókat. A tevékenység sorrend teljesen megegyezik az önkormányzatok kérdőívében kapott válaszok szerinti sorrenddel, még az arányok is hasonlóak. (Lásd: 74. táblázat)

Az egyéb tevékenységet 10 települést illetően jelölték a szolgáltatók, ezen tevékenységek a programok szervezése, a jogosultsági feltételek meglétének felderítése, tisztázása, illetve adminisztrációs tevékenységek.

Megkérdeztük a szolgáltatókat, hogy érzik, a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársainak a szünidei gyermekétkeztetéssel összefüggő feladatai mennyire összeegyeztethetők az alapfeladataikkal.

A válaszokból kitűnik, hogy bár a szünidei gyermekétkeztetéssel összefüggésben végzett feladatok nem kívánnak speciális szaktudást, ugyanakkor segítenek abban, hogy a szolgálat a segítő munka során profitáljon ezen feladatok mentén az ellátottakkal és az önkormányzattal kiépített intenzív kapcsolattartásból. Megoszlanak a vélemények abban, hogy ezek a feladatok elveszik-e az időt a tényleges segítő feladatoktól. Többségben vannak azok a szolgáltatók, akik nem értenek egyet azzal,

hogy irreálisan sok plusz feladatot róna a munkatársakra a szünidei gyermekétkeztetés feladataiban való részvétel, továbbá $\frac{3}{4}$ -ede a válaszadóknak nem érzi úgy, hogy a segítő munka szempontjából haszontalan lenne, hogy belefolyanak ezekbe a feladatokba. (Lásd: 75. táblázat)

Bővített igénybevevői kört illetően

79 településről állították biztosan a szolgálatok, hogy a jogszabályban meghatározott jogosultakon kívül másnak is elérhetővé tette az önkormányzat a szünidei gyermekétkeztetést. 62 településen a kibővített körben mindenki számára teljesen ingyenes. 8 településen a kibővített résztvevőknek csak egy része kapja ingyen. Kedvezményes áron szintén 8 településen jutnak hozzá a jogszabály szerint nem jogosult igénybevevők. 4 településen teljes árban kell megfizetniük a jogszabály alapján nem jogosultak mindegyikének, vagy egy részének az ételt.

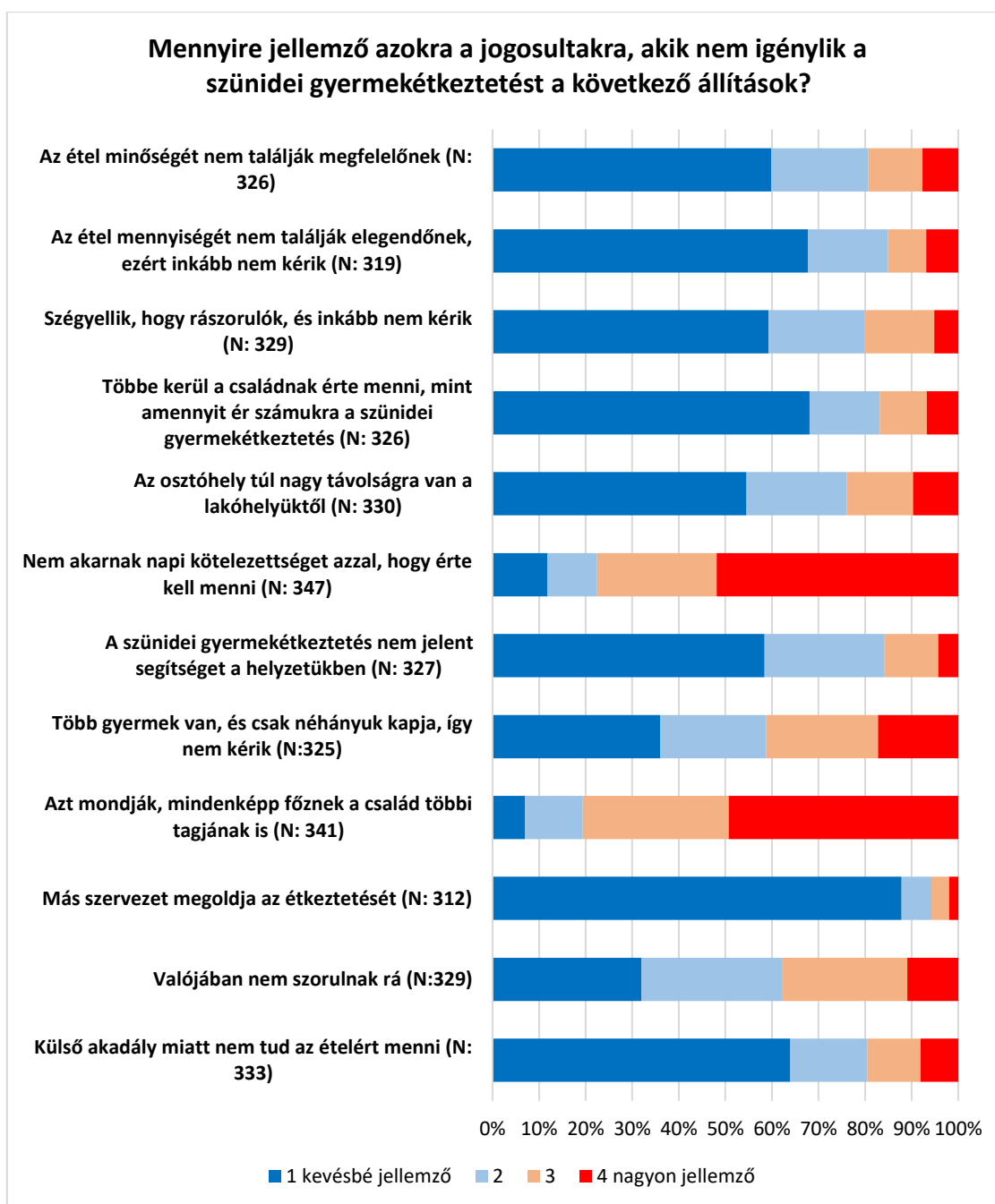
15 válaszadó a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülőket nevezte meg, akikre kiterjesztette az önkormányzat a lehetőséget. 6 válaszadó írta, hogy a településen élő valamennyi gyermek számára elérhető a szünidei gyermekétkeztetés, 7 válaszban olvashattuk, hogy a táborok, napközi jellegű gyermekfelügyelet idején, a résztvevők mindegyike megkapja, van, ahol ingyen, van, ahol kedvezményes térítési díj mellett. A szociális rászorultságot is 6 válaszadó jelölte.

Ennél a kérdésnél is látjuk, hogy hasonlóan az önkormányzatok által adott válaszokhoz, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők azok, akikre leginkább kiterjesztik a lehetőséget, és a legtöbb helyen mindenki számára ingyen biztosítják azt, az önkormányzatok saját költségvetésük terhére.

A jogosultakról, akik nem igénylik a szünidei gyermekétkeztetést

902 településre vonatkozóan jelezték a szolgálatok, hogy tudomásuk van arról, hogy vannak olyan jogosultak, akik nem igénylik a szünidei gyermekétkeztetést.

Ahogy az önkormányzatokat, a szolgálatokat is megkérdeztük, hogy szerintük mi állhat ennek a hátterében. A válaszok megoszlását a 62. ábra mutatja. Úgy tűnik, az önkormányzatok és a család- és gyermekjóléti szolgálatok hasonlóképp látják az okokat. Az első két helyen éppúgy, mint az önkormányzatok kérdőívének eredményében az *Azt mondják, mindenképp főznek a család többi tagjának is*, és a *Nem akarnak napi kötelezettséget azzal, hogy érte kell menni* válaszok állnak, igen magas arányban vannak, az állítással inkább egyetértők (3-4. értékkategóriát jelölők). A következő két helyen az önkormányzati kérdőív eredményéhez képest fordított sorrendben a *Több gyermek van, és csak néhányuk kapja, így nem kéri*, és a *Valójában nem szorulnak rá* állítások állnak, de a többség itt már kevésbé ért egyet az állításokkal. A szolgálatoknál nagyobb hangsúlyt kapott az osztóhely távolságának indoka, és az étel mennyiségének panasza is. Ahogy az önkormányzatok, úgy a szolgálatok sem értenek egyet azzal, hogy más szervezet által biztosított étellel váltanak ki a támogatást. (Lásd: 76. táblázat)

62. ábra Megjelölt skálaértékek megoszlása az egyes válaszlehetőségekben arra a kérdésre, hogy mennyire jellemző azokra a jogosultakra, akik nem igénylik a szünidei gyermekétkeztetést a következő állítások

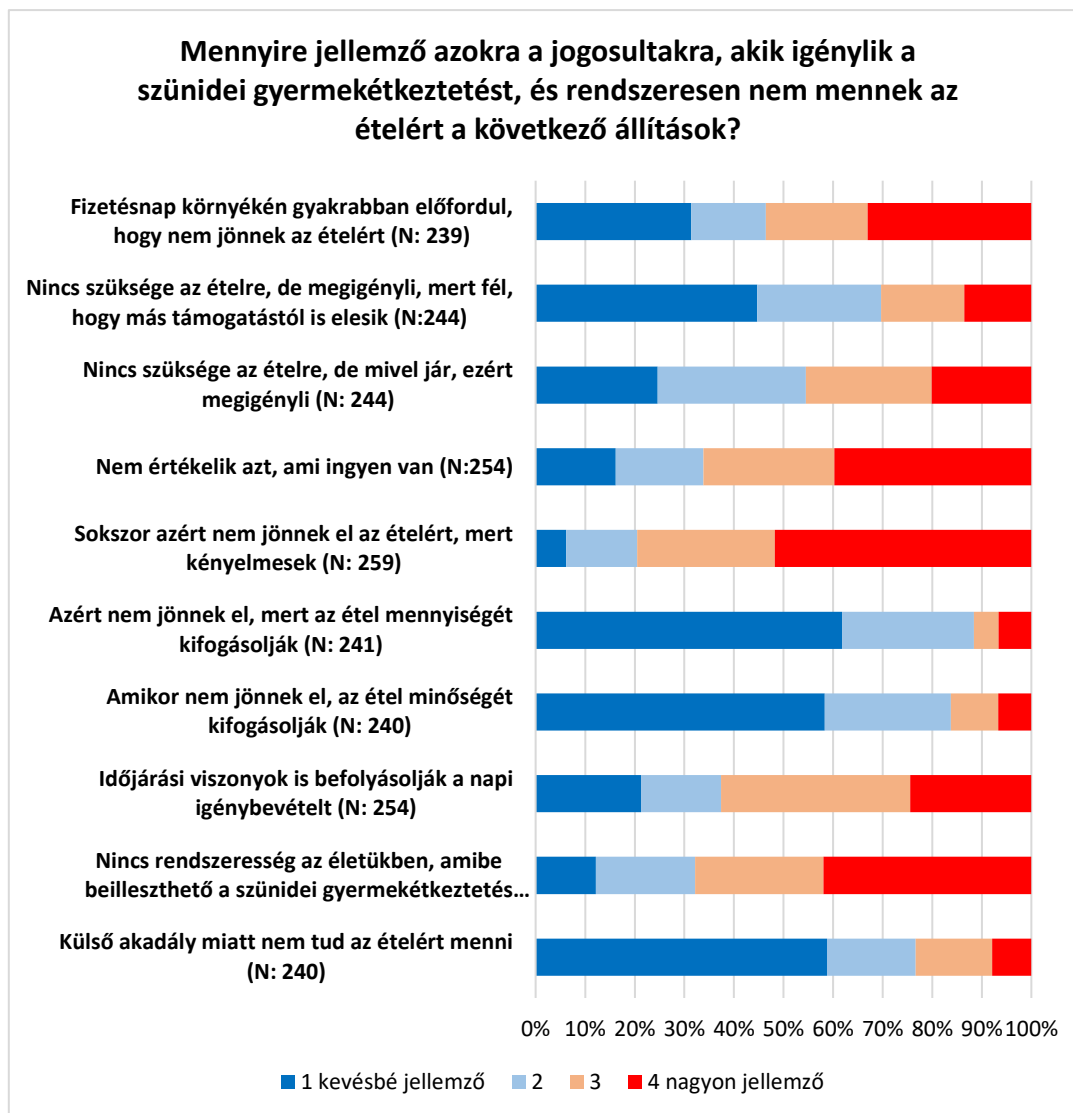
A rendszeresen távolmaradó igénylőkről

578 település esetében jelezték a szolgálatok, hogy tudnak olyan igénylőkről, akik rendszeresen nem mennek az ételért. 359 településen tudomásuk szerint nincs ilyen igénylő.

A válaszok megoszlása ennél a kérdésnél is szinte teljesen követi az önkormányzatok válaszaival mentén kirajzolódó megoszlást. (Lásd: 63. ábra)

A legerősebb magyarázó tényező a szolgálatok véleménye szerint is a kényelem, és az, hogy nem értékelik azt, amit ingyen kapnak, továbbá, hogy nincs rendszeresség az életükben, amibe beilleszthető a szünidei gyermekétkeztetés igénybevétele. Az

időjárás viszonyok, valamint a fizetésnap környéke, mint magyarázat a távolmaradásra a szolgálatok válaszaiban nagyobb hangsúlyt kapott, mint az önkormányzatoknál. Viszont kisebb arányban értenek azzal az állítással egyet, hogy bár nincs szükségük az ételre, de mivel jár, ezért megigénylik. (Lásd: 77. táblázat)

63. ábra Megjelölt skálaértékek megoszlása az egyes állítások esetén, hogy mennyire gondolják a megkérdezettek jellemzőnek a jogosultakra, akik igénylik a szünidei gyermekétkeztetést, de rendszeresen nem viszik el az ételt

A szolgálatok válasza szerint a távolmaradásnak legtöbb településen nincs semmilyen következménye (473 település), de ha mégis van, az leginkább, hogy az önkormányzatok a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársát kéri meg, hogy látogassa meg a családokat (321 település). Kevesebb helyen maga az önkormányzat érdeklődik a távolmaradás okáról a családoknál (205 település). A válaszok szerint a települések kevesebb, mint 4%-a törli az igénylők közül a rendszeres távolmaradót, az étel értékének kiszámlázását összesen 5 település esetében jelezték, ez kevesebb, mint a települések 1%-a.

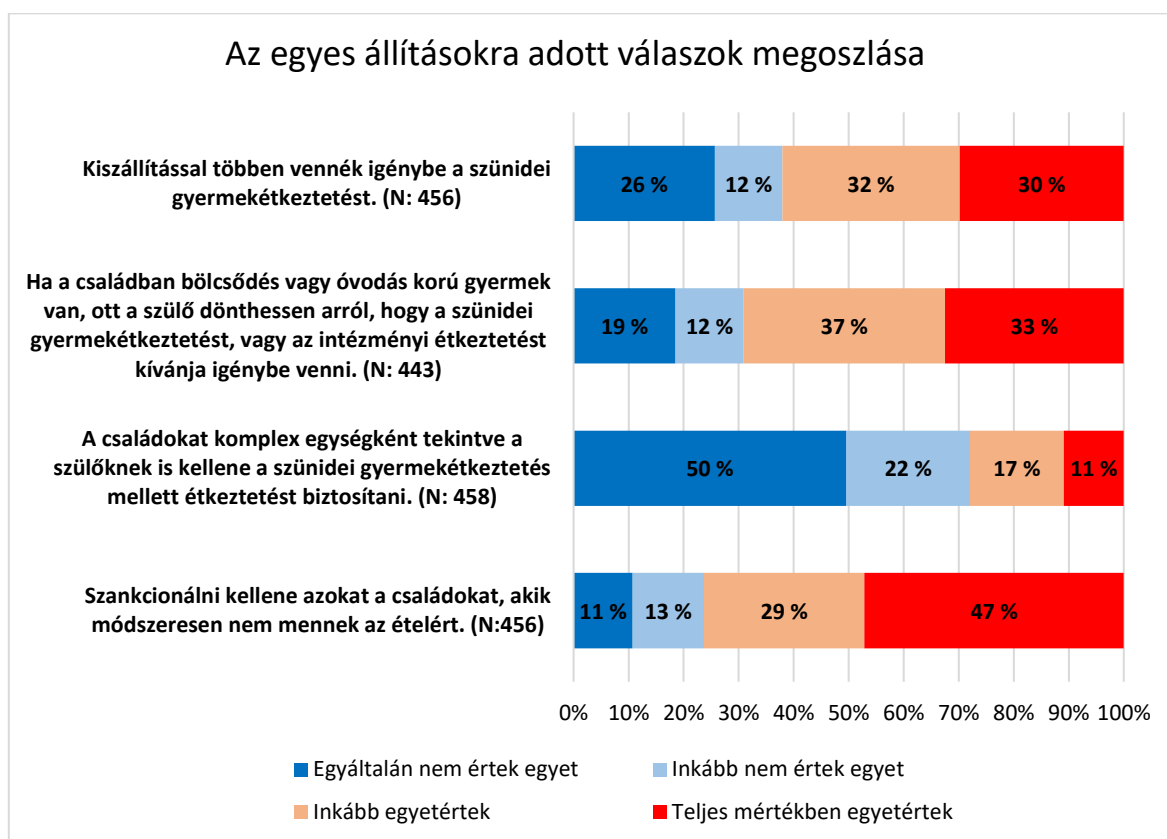
A jogszabályi rendelkezésről

A megkérdezett család- és gyermekjóléti szolgálatok közül 458 válasz érkezett arra a kérdésre, változtatna-e a hatályos jogszabály által meghatározott szünidei gyermekétkeztetésre jogosultak körén. 30%-a a válaszadóknak megfelelőnek tartja a jelenlegi szabályozást, nem változtatna. Az önkormányzati kérdőívben a válaszadók 40 %-a volt ezen a véleményen. 16% mondja azt, hogy szigorítani kellene, ez valamivel több, mint az önkormányzatok esetében, összesen 46% van a jogosultak körének bővítése mellett, közülük is vannak olyanok, a válaszadók 16%-a, akik úgy gondolják, hogy minden gyermeknek ingyen kellene biztosítani a szünidei gyermekétkeztetést. Ez megegyezik az önkormányzatok válaszainak arányszámaival.

Véleménykérdések válaszai

A család- és gyermekjóléti szolgálatok számára is feltettük azokat a kérdéseket, amelyek a szünidei gyermekétkeztetésről, és a jogosultakról kialakított véleményeket, és azok befolyásoló hatását volt hivatott vizsgálni.

Az első kérdéscsoport főként a vizsgált támogatásra vonatkozóan fogalmazott meg állításokat. Az eredményt a 64. ábra mutatja.

64. ábra A család- és gyermekjóléti szolgálatok által az egyes állításokra adott válaszok megoszlása

Összehasonlítva az önkormányzatok válaszaival feltűnő különbség, hogy a szolgálatok jobban hisznek a kiszállításban rejlő ösztönző hatásban. Erőteljesebben látszik az a vélemény is, hogy támogatnák, hogy ahol a családban bölcsődés vagy óvodás korú gyermek van, ott a szülő dönthessen arról, hogy a szünidei

gyermekétkeztetést, vagy az intézményi étkeztetést kívánja igénybe venni. A szankciók bevezetése szintén erős támogatottságot élvez a szolgálatok részéről is, és itt is kisebbségben vannak azok, akik úgy gondolják, a család felnőtt tagjaira is ki kellene a támogatást terjeszteni.

A második kérdéscsoportban ugyanúgy, mint az önkormányzatoknak küldött kérdőívben olyan kérdéseket tettünk fel, amelyek kapcsolódnak részben a szünidei gyermekétkeztetés megvalósításához, de olyan mögöttes tartalomról is árulkodik, amely akár befolyással is lehetne a támogatásra.

Az első három állítás csak azok számára voltak megválaszolhatók, akik jelölték, hogy az általuk ellátott települések között volt ahol megvalósult a 2016-2019 évek során a szünidei gyermekétkeztetés.

A 78. táblázat mutatja az egyes állításokra adott válaszok megoszlását. **Összevetve az önkormányzatok válaszaival, láthatunk hasonlóságot a válaszok megoszlásában.** Erőteljesebb az egyetértés azzal az állítással, hogy a jogosultakat biztatni kell, kisebb arányban gondolják úgy, hogy a jogosultak csak papíron lennének rászorulóknak, és itt még jobban megoszlik a vélemény abban, hogy több állami támogatást kellene adni a hátrányos helyzetű családoknak.

A harmadik kérdéscsoport arra kérdez rá, milyenek értékelik a szolgálatok a támogatások hatékonyságát.

Erős többségben vannak azok, akik úgy gondolják, hogy a szünidei gyermekétkeztetés segítséget jelent a szegénységben élő családoknak. A válaszadók 90%-a jelölte az inkább vagy teljes mértékben segítséget jelent válaszlehetőségek egyikét. Az önkormányzatok válaszaiban is erős többségben voltak az ezen a véleményen lévők. Míg az önkormányzatok többsége úgy gondolja, hogy a pénzügyi és természetbeni támogatások az önállóságot segítik, a szociális szakemberek többsége ellenkező véleményen van, egyikük sem választotta a teljes mértékben segítik az önállóságot válaszlehetőséget.

Némileg ellentmond a kérdéscsoport harmadik kérdésére adott válaszok megoszlása az előző kérdésben válaszoltott válaszértékeknek. Itt ugyanis a szolgálatok többsége azt mondja, hogy a pénzügyi és természetbeni támogatások a szegényebb rétegek felzárkózását segítik. Az önkormányzatok véleménye megoszlott ebben a kérdésben. A válaszadó szolgálatok fele úgy gondolja, hogy az önkormányzat felelős a lakosok jólétéért, 10% mondta, hogy nem tudja ezt megítélni, így az egyetértők kerültek többségbe, míg az önkormányzatok válaszaiban éppen fordítva, a nem egyetértők voltak többségben.

A válaszok megoszlását a 79. táblázat - 82. táblázat mutatják.

A szünidei gyermekétkeztetés általános értékelése

Azok a kitöltők, akik ellátási területén volt jogosult 2016-2019 évek során, értékelhették a szünidei gyermekétkeztetést az iskolai érdemjegyekhez hasonlóan 1-től 5-ig a terjedő skálán.

A legtöbb település a elégedettséget kifejező, 4-ös értékelést adta (39%), az legjobb, 5-ös értékelést is sokan jelölték (30%). Közepes értékelést 26%, kettést 4%, és 1% a teljes elégedetlenséget jelölő, egyes értékelést adta. Ez azt jelenti, hogy a család- és gyermekjóléti szolgálatok többsége, az önkormányzatokhoz hasonlóan pozitívan értékeli a támogatási formát.

Javaslatok

A család- és gyermekjóléti szolgálatoknak is feltettük a kérdést, hogy szerintük hogyan lehetne hatékonyabban kihasználni a szünidei gyermekétkeztetést.

229 szolgálat válaszolt erre a kérdésre, ebből 26-an írták azt, hogy az általuk ellátott településeken megfelelően működik, nincs szükség arra, hogy változtassanak az étkeztetés biztosításának módszerén. 82 szolgálat a jogosulti kör kiszélesítésében látja a hatékonyság növelésének lehetőségét. Itt is sokan jelölték a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülőket (9), a ténylegesen rászorulókat, függetlenül a jogszabályi rendelkezéstől (17), de a jogosultsági feltétel alapjául szolgáló összeghatár emelését is többen javasolták. A jogosulti kör bővítését javaslok aránya (36%) hasonló az önkormányzati kérdőívben választ adókéhoz. (34%)

Második helyen itt is a kiszállítás áll, mint hatékonyságnövelő eszköz 27 válaszadóval. 17szolgáltató jelölte, hogy az étkeztetést a felügyelettel kellene főként a nyári szünidőben összekötni.

16 szolgáltató válaszában megjelent a hideg élelmiszer lehetősége, főként a rövidebb szünetek esetén, de azon rászoruló családok esetében is megoldást jelenthet ez, akik azért nem élnek a lehetőséggel, mert a család többi, nem jogosult tagja miatt egyébként is főznek. Ezt a megoldást javasolják arra is, ha problémás a családnak, hogy rendszeresen elmenjenek az ételért.

13 településen javasolják a család motiváltságának, és a szülői felelősségtudat erősítését.

A szigorúbb feltételek kidolgozását vagy szankciók alkalmazását a rendszeres távolmaradók esetében 23 szolgálat írta válaszában. Ez a válaszadók 10%-a, valamivel több, mint az önkormányzati válaszadók között e-mellett felszólalók 6%-os aránya.

8 szolgálat említette, hogy a hatékonyságot segítené egy erősebb állami, osztársadalmi propaganda a szünidei gyermekétkeztetés népszerűsítésére.

6 szolgálat az osztóhelyek számának emelését írta hatékonyságnövelő lehetőségként.

53 szolgálat élt az utolsó nyitott kérdésben adott lehetőséggel, hogy hozzáfűzze a szerintük fontos, lényeges gondolatokat a szünidei gyermekétkeztetésről.

A teljes válaszadók 10%-át teszik ki, 1%-kal több, mint az önkormányzatok kérdőívénél. Ahogy az önkormányzatok esetében, itt is a legtöbben (17 szolgálat) a jogosulti kör bővítésének lehetőségét fejtették ki bővebben.

„Bővíteni kellene a rászorultságok körét. Szerintem minden Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesült gyermek számára biztosítani kellene a szünidei étkezést.”- írja az egyik, két településen ellátást biztosító szolgálat. Ezen a véleményen van további öt szolgálat is.

A jogosultsági feltételek újragondolását is javasolják a bővítés elősegítéséhez: „A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményből, így a szünidei gyermekétkeztetésből is egyre többen kiszorulnak amiatt, hogy a rászoruló családoknál az egy főre eső jövedelmi korlát rendkívül alacsony. Lassan értelmét veszti a szünidei gyermekétkeztetés, olyan kevesen jogosultak rá, holott a nélkülöző gyermekek száma nem csökkent annak megfelelő mértékben.”

„Az önkormányzatok maguk is dönthessenek a településen belül 1-1 rászoruló (de valami miatt nem jogosult) család gyermekeinek ilyen formájú támogatásáról, melyek részesülhessenek normatív támogatásban. Továbbá javasolhatná védőnő, óvónő, pedagógus, családsegítő is, hogy részesüljön benne a gyermek normatív támogatottan.” – írja egyikük. Hasonló mérlegelési lehetőséget további két szolgálat írt kiegészítve a kérdőívben leadott válaszaikat.

6 szolgálat kiemelten fontosnak gondolja, hogy a szülők hozzáállását kellene megváltoztatni. „A gyermek elfogadja az étel mennyiségét és minőségét, de a szülő gyakran negatív attitűdje megváltoztatja a hozzáállását.”- írja egyikük. A többiek főként a szülői kötelesség és felelősség tudatosítását említették. Ahogy az egyikük írta: „A jogosultak természetesnek veszik ezt a szociális juttatást, nem sarkallja a szülőket arra, hogy az ő szülői felelősségük és kötelességük lenne gyermekeik számára a teljes körű ellátás.” Vagy például: „Azt gondolom, hogy a jogosultsági feltételekkel rendelkezők egyáltalán nem, vagy csak kis hányaduk értékeli, hogy ingyenes szünidei étkeztetést kap a gyermeke.”

11 szolgálat tartotta fontosnak kiemelni, hogy szigorúbb feltételeket szabna, és a rendszeres távolmaradók ellen valamiféle szankció alkalmazását tartaná célravezetőnek.

„Jobban megvizsgálnám a rászorultak helyzetét, nagyon sokan csak papíron rászorultak.” Egy másik vélemény szerint: „Véleményem szerint azoknál a családoknál, ahol több gyermek él, mégis a szülő lusta arra, hogy eljöjjön az általa korábban igényelt étkezésért, valamiféleképpen szankcionálni kellene a szülőt, oly módon hogy a gyermeket hátrány ne érje ezért.”

3 szolgálat a hideg ételcsomag mellett hozott további érveket: „A készétel konzerv jobban tárolható lenne, el tudna vinni egyszerre egész heti adagot és beosztaná, hogy mikor melyiket kívánja elfogyasztani.”

A Szolgálatok túlterheltségét 3 szolgálat emelte ki megjegyzésként. „Figyelembe kellene venni az egyébként is túlterhelt családsegítők kapacitását. Járásunkban több egyszemélyes szolgálat is van, ahol a családsegítő kolléga 2- 3 hátrányos helyzetű településen végzi munkáját.”

Mellékletek a család- és gyermekjóléti szolgálatok kérdőívében kapott válaszok elemzéséhez

Tájékoztatás módja	válaszok száma
Kézbesítővel kiképzett tájékoztatóval	345
Család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársain keresztül tájékoztatás	327
Köznevelési intézményeken keresztül tájékoztatás	182
Önkormányzat hivatali faliújságján kifüggesztett tájékoztatóval	175
Helyi média által (Tv., újság)	64
Egyéb (Önkormányzat honlapja, közösségi média; szóbeli tájékoztatás, plakátok, stb.)	23
Nincs tájékoztatás	1

73. táblázat A tájékoztatás mikéntjére vonatkozó kérdésnél az egyes válaszlehetőségek jelölésének száma

Tevékenységek, amelyekbe a család- és gyermekjóléti szolgálatokat bevonják az önkormányzatok	települések száma
A tájékoztatásba	811
Az igénylőlapok kitöltésébe	782
Az igénylők, de távolmaradók ellenőrzésébe	414
A nem igénylők felkeresésébe	407
Az ételosztáshoz kapcsolódó feladatokba	180

74. táblázat Azon települések száma, ahol a szünidei gyermekétkeztetés biztosítása során az adott tevékenységbe bevonják a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait.

	Egyáltalán nem éget egyet	Inkább nem éget egyet	Inkább éget egyet	Teljes mértékben éget egyet
Ezek a feladatok segítik az ellátottakkal való kapcsolattartást (N: 353)	6 %	14 %	48 %	33 %
Ezek a feladatok hasznosak a segítő munka szempontjából is (N: 352)	5 %	18 %	48 %	29 %
Ezek a feladatok segítik az Önkormányzattal való kapcsolatot (N: 351)	7 %	15 %	46 %	32 %
Ezek a feladatok segítik a rejtett problémák felszínre kerülését (N: 352)	10 %	26 %	43 %	22 %
Ezek a feladatok nem kívánják szociális szaktudást (N: 346)	9 %	28 %	35 %	29 %
Ezek a feladatok elveszik az időt a tényleges segítő feladatoktól (N: 347)	14 %	36 %	28 %	22 %
Ezek a feladatok irreálisan sok plusz feladatot rónak a munkatársakra (N: 349)	17 %	40 %	25 %	18 %
Ezek a feladatok a segítő munka szempontjából haszontalanok (N: 344)	36 %	41 %	18 %	6 %

75. táblázat A szolgálatok válaszainak megoszlása arra a kérdésre, hogy a szünidei gyermekétkeztetéssel összefüggő feladatai mennyire összeegyeztethetők az alapfeladataikkal

Mennyire jellemző azokra a jogosultakra, akik nem igénylik a szünidei gyermekétkeztetést a következő állítások?	válasz 1-2	válasz 3-4	válasz 1-2 aránya	válasz 3-4 aránya
Más szervezet megoldja az étkeztetését (N: 312)	294	18	94 %	6 %
Az étel minőségét nem találják megfelelőnek (N: 326)	263	63	85 %	15 %
A szünidei gyermekétkeztetés nem jelent segítséget a helyzetükben (N: 327)	275	52	84 %	16 %
Szégyellik, hogy rászorulók, és inkább nem kérik (N: 329)	263	66	83 %	17 %
Többe kerül a családnak érte menni, mint amennyit ér számukra a szünidei gyermekétkeztetés (N: 326)	271	55	81 %	19 %
Külső akadály miatt nem tud az ételért menni (N: 333)	268	65	80 %	20 %
Az étel mennyiségét nem találják elegendőnek, ezért inkább nem kérik (N: 319)	271	48	80 %	20 %
Az osztóhely túl nagy távolságra van a lakóhelyüktől (N: 330)	251	79	76 %	24 %
Valójában nem szorulnak rá (N:329)	205	124	62 %	38 %
Több gyermek van, és csak néhányuk kapja, így nem kérik (N:325)	191	134	59 %	41 %
Nem akarnak napi kötelezettséget azzal, hogy érte kell menni (N: 347)	78	269	22 %	78 %
Azt mondják, mindenképp főznek a család többi tagjának is (N: 341)	66	275	19 %	81 %

76. táblázat A mennyire jellemző azokra a jogosultakra, akik nem igénylik a szünidei gyermekétkeztetést kérdésre az egyes állításokat inkább jellemzőként, vagy kevésbé jellemzőként választó család- és gyermekjóléti szolgálatok száma és megoszlása

A távolmaradás okaként megfogalmazott állítások	1-2. választ jelölők (kevésbé jellemző) száma	3-4. választ jelölők (inkább jellemző) száma	1-2. választ jelölők (kevésbé jellemző) aránya	3-4. választ jelölők (inkább jellemző) aránya
Azért nem jönnek el, mert az étel mennyiségét kifogásolják (N: 241)	213	28	88 %	12 %
Amikor nem jönnek el, az étel minőségét kifogásolják (N: 240)	201	39	84 %	16 %
Külső akadály miatt nem tud az ételért menni (N: 240)	184	56	77 %	23 %
Nincs szüksége az ételre, de megigényli, mert fél, hogy más támogatástól is elesik (N:244)	170	74	70 %	30 %
Nincs szüksége az ételre, de mivel jár, ezért megigényli (N: 244)	133	111	55 %	45 %
Fizetésnap környékén gyakrabban előfordul, hogy nem jönnek az ételért (N: 239)	111	128	46 %	54 %
Időjárési viszonyok is befolyásolják a napi igénybevételt (N: 254)	95	159	37 %	63 %

Nem értékelik azt, ami ingyen van (N:254)	86	168	34 %	66 %
Nincs rendszeresség az életükben, amibe beilleszthető a szünidei gyermekétkeztetés igénybevétele (N: 255)	82	173	32 %	68 %
Sokszor azért nem jönnek el az ételért, mert kényelmesek (N: 259)	53	206	20 %	80 %

77. táblázat A mennyire jellemző azokra a jogosultakra, akik igénylik a szünidei gyermekétkeztetést, de rendszeresen nem mennek az ételért kérdésre az egyes állításokat inkább egyetért, vagy kevésbé egyetért választó család- és gyermekjóléti szolgálatok száma és megoszlása

Kérem, jelölje mennyire ért egyet a következő állításokkal!	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek
A jogosultakat biztatni kell, hogy vegyék igénybe a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást. (N: 457) – Ahol megvalósult az SZÉ!	10 %	19 %	42 %	29 %
Az önkormányzat teherbíró képességéhez képest nagy terhet jelent a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatás biztosítása (N: 422) – Ahol megvalósult az SZÉ!	23 %	36 %	30 %	12 %
Többségük csak papíron jogosult, de nem szorul rá a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatásra. (N: 429) – Ahol megvalósult az SZÉ!	19 %	47 %	27 %	7 %
Még több állami támogatást kellene adni a hátrányos helyzetű családoknak. (N: 439)	18 %	33 %	35 %	15 %
Többségük csak papíron jogosult, de nem szorul rá az önkormányzati támogatásokra. (N: 14) – Ahol nem valósult meg az SZÉ!	14 %	50 %	36 %	%

78. táblázat Az egyes állításokra adott válaszok megoszlása

Ön szerint a szünidei gyermekétkeztetés mennyire jelent segítséget a szegénységben élő családoknak? (N: 473)	Nem tudom megítélni	Egyáltalán nem jelent segítséget	Inkább nem jelent segítséget	Inkább segítséget jelent	Teljes mértékben segítséget jelent
	28	5	16	259	165
	6 %	1 %	3 %	55 %	35 %

79. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása

Véleménye szerint a pénzügyi és természetbeni támogatások mennyire gátolják vagy segítik az ellátásban részesülők önállóságát? (N: 476)	Nem tudom megítélni	Nagyon gátolják az önállóságát	Inkább gátolják az önállóságát	Inkább segítik az önállóságát	Teljes mértékben segítik az önállóságát
	90	33	180	173	0
	19 %	7 %	38 %	36 %	%

80. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása

Ön szerint a pénzbeli és természetbeni támogatások kiszolgáltatottá teszik a szegényebb rétegeket, vagy a felzárkózásukat segítik? (N: 472)	Nem tudom megítélni	Nagyon kiszolgáltatottá teszi a szegényeket	Inkább kiszolgáltatottá teszi a szegényeket	Inkább segíti a szegények felzárkózását	Teljes mértékben segíti a szegények felzárkózását
	64	6	91	278	33
	14 %	1 %	19 %	59 %	7 %

81. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása

Véleménye szerint az önkormányzat mennyiben felelős a lakosok jólétéért? (N: 470)	Nem tudom megítélni	Egyáltalán nem felelős	Inkább nem felelős	Inkább felelős	Nagy mértékben felelős
	45	34	154	163	74
	10 %	7 %	33 %	35 %	16 %

82. táblázat A kérdésre adott válaszok megoszlása

A kutatás harmadik fázisának konklúziói

A felállított dimenziók állításait a kérdőív válaszai nem minden esetben támasztották alá.

A tájékoztatást illetően a hipotézisünk:

A szünidei gyermekétkeztetés lehetőségéről és az igénylés menetéről a jogosultak tájékoztatásának mikéntje befolyással bír a szolgáltatás hatékonyságára.

A személyes tájékoztatást a kisebb lélekszámú települések alkalmazzák, és a településnagyság növekedése mellett, egyre nagyobb szerepet kapnak az infokommunikációs eszközök, továbbá, az egyéb közvetítő szereplők, mint a család- és gyermekjóléti szolgálatok és a köznevelési intézmények. A legtöbb település egyszerre több közvetítő csatornát is használ, a leggyakoribb a kézbesítő által megküldött tájékoztatás. A statisztikai próbák azonban nem mutatnak szignifikáns összefüggést a tájékoztatás mikéntje, és az igénybevételi arány között, ezért ezt a hipotézis nem igazolódott be. A tájékoztatás mikéntje nem jelent releváns oki faktort az igénybevételek alakulására vonatkozóan.

Az ételosztás lehetőségeit illető hipotéziseink:

Az étel kiszolgáltatásának módja, akár a több igénybevételi mód alkalmazása segít a nagyobb hatékonyság elérésében.

Az interjúk tapasztalataival összhangban a kérdőív válaszok alátámasztják, hogy ahol csak a helyben fogyasztás lehetséges, ott a jogosultak kevésbé veszik igénybe a szünidei gyermekétkeztetést. Ahol van kiszállítás, ott a legnagyobb azok aránya, ahol a jogosultak 100%-a igénybevevő. Ahol több lehetőség közül választhatnak a jogosultak, ott magasabb arányban veszik igénybe a szünidei gyermekétkeztetést.

Az étel házhozszállítása emeli az igénybevételi számot.

A településtípusok közül az étel kiszállítását főként a kistelepülések tudják biztosítani, továbbá a válaszok alapján megállapíthatjuk, hogy azon települések tudják biztosítani a kiszállítást, ahol az igénybevevői szám nem haladja meg a kiszállítás kapacitását.

A statisztikai próbák közepesenél erősebb szignifikáns összefüggést mutattak az igénybevételi mód és az igénybevételi arány között, a szünidei gyermekétkeztetés módja, illetve az, hogy hány módot alkalmaznak egy időben, oki faktorként játszik szerepet az igénybevétel alakulásában. Azzal a kivétellel, hogy ha a helyszínen történő átvétel a helyben fogyasztással együtt alkalmazott mód, az nem jelent befolyást az igénybevételek alakulására.

Az ételosztás helyszínének megválasztása esetlegesen több átvételi pont kijelölése az igénybevételi számot befolyásolja.

A válaszok mentén kitűnik, hogy a település lakónépességének növekedésével egyenes arányban emelkedik az osztóhelyek száma is.

A statisztikai próbák eredménye gyenge összefüggést mutatott a helyszínek száma és az igénybevételi arány között, ami azt jelenti, hogy önállóan is van hatása az

osztóhelyek számának az igénybevételre, de nem a legfőbb oki faktor, más tényezők mellett erősíti az igénybevételi ösztönző hatást.

A család- és gyermekjóléti szolgálatok szerepét illető hipotézisünk a következő:

Az önkormányzati munkatárs, családsegítő és jogosult között az aktív, szoros interakció gördülékenyebbé teszi az igénylés és szolgáltatás folyamatát.

A válaszok alapján arra a megállapításra jutottunk, hogy minél nagyobb lélekszámú a településtípus, annál nagyobb a feladatot a szolgálatokkal megosztó települések aránya.

Leginkább a tájékoztatás és az igénylés folyamatában kapnak a szolgálatok szerepet. A tájékoztatás az egyetlen olyan szolgálatok által végzett tevékenység, amely esetében a statisztikai próbák szignifikáns összefüggést mutatnak az igénybevételi arányokkal. Ez azt jelenti, hogy azokon a településeken, ahol a család- és gyermekjóléti szolgálatot bevonják a tájékoztatásba, ott nagyobb arányú az igénybevétel.

A tájékoztatás egy fontos faktor az igénybevétel alakulásánál, de nem releváns oki faktor.

A szünidei gyermekétkeztetés megvalósulásának eredményességében a szolgálatok munkatársainak bevonása a további tevékenységekbe nem jelent befolyást az igénybevételek alakulására.

Ugyanakkor az önkormányzatok és család- és gyermekjóléti szolgálatok együttműködése ebben a tevékenységben, segítheti az összhangot, hogy az egyéb feladatokban – például észlelő és jelzőrendszer hatékony működtetése, önkormányzati támogatások bevezetése, stb. – a szakértői szempontok érvényesüljenek.

A statisztikai próbák eredményei mentén úgy tűnik, az általunk előzetesen felállított alábbi hipotézist sem igazolt:

A folyamatos kapcsolattartás a jogosultak tudatosabb szolgáltatás-igénybevételi magatartását is segíti.

Annak ellenére is el kell fogadjuk a statisztikai próbák eredményét, hogy a válaszok között a megkeresési tevékenység is magas számban szerepel, főként azon igénylők felkeresését, akik nem mennek az ételért, de magas számban vannak, ahol azon csoport felkeresését is kéri az önkormányzat, akik jogosultként nem igénylik a támogatást. Az ételosztásnál 105 települési önkormányzat kéri a munkatársak jelenlétét az önkormányzati kérdőív szerint. Az interjúk során elhangzott a szolgálatok részéről, hogy a szünidei gyermekétkeztetés szervezésében való részvétel elveszi az időt a tényleges családsegítés feladataitól, de ezt a szolgálatok között végzett kérdőíves felmérés cáfolta. Ha azt is hozzá tesszük, hányan jelezték problémaként a család, a szülők hozzáállását a támogatásokhoz, joggal gondoljuk azt, hogy van feladata a szolgálatoknak a szünidei gyermekétkeztetés során, többek között a szemléletformálást illetően.

A segítők attitűdjét illető hipotézisünk:

Az önkormányzatok vezetőinek segítő attitűdje egyéb alternatív támogatási lehetőségek mellett befolyással bír a szünidei gyermekétkeztetés igénybevételi adataira.

Három kérdéscsoportba összegyűjtött kérdések, állítások mentén próbáltuk mérhetővé tenni az önkormányzatok felelős személyeinek hozzáállását, és annak igénybevételekre ható befolyásoló erejét. A nehézség, hogy az önkormányzatok számára törvényileg előírt feladatról kértük a véleményüket, így a kötelezettségből fakadó elvárás válaszokra irányuló torzító hatásával számolnunk kell.

Az első kérdéscsoport véleménykérdései kimondottan a szünidei gyermekétkeztetés megvalósulásával függnek össze, rákérdezve a kiszállítás lehetőségéről alkotott vélemény mellett a bölcsődés és óvodás korú gyermekek intézményi és szünidei étkeztetésének problematikájára, továbbá a család komplex egységként történő támogatásának, és a szankcionálásnak a lehetőségére.

Az önkormányzatok annak ellenére nem hisznek a kiszállítás hatékonyságában, hogy az igénybevételekkel szignifikáns összefüggést találtunk, és az interjúk során azt jó lehetőségként említették a szünidei gyermekétkeztetés kihasználtságának növelésére. A szolgálatok többsége ugyanakkor bízik a kiszállításban rejlő befolyásoló hatásban. A válaszadók többsége egyetért azzal, hogy a bölcsődés vagy óvodás gyermek szülője eldönthesse, az intézményi vagy szünidei gyermekétkeztetést veszi igénybe, összhangban azzal, hogy közel 30%-a az önkormányzati válaszadóknak, 41%-a a szolgálatok válaszadóinak jelölte az igénylést befolyásoló reális tényezőként azt a helyzetet, amikor több gyermek van a családban, és csak néhányuk kapja.

A legtöbben a szünidei gyermekétkeztetést különálló, a gyermekek ellátását szolgáló lehetőségként kezelnék továbbra is a szünidei gyermekétkeztetést.

Közel 85%-os a szankció bevezetésével egyetértők aránya a válaszadó önkormányzatok között, 76%-os a szolgálatok esetében.

A fenti eredmények ellenére az elvégzett khi négyzet próbák nem mutattak szignifikáns összefüggést az egyes állításokra adott véleményválaszok és az igénybevételi arány között.

A másik kérdéscsoportban a jogosultakkal, jogosultsággal kapcsolatos véleményeket jártuk körbe az olyan feltevésekkel, hogy a jogosultak egy része talán csak papíron rászoruló, a jogosultakat biztatni kell, hogy vegyék igénybe a támogatást, és hogy az önkormányzatnak nagy teher biztosítani a szünidei gyermekétkeztetést, esetleg még több állami támogatást kellene adni a hátrányos helyzetűeknek.

Azzal a legtöbben egyetértettek, hogy jellemző a jogosultakra, hogy biztatni kell őket, hogy igénybe vegyék a támogatást, de azt kevesebben gondolják, hogy csak papíron lennének rászorulók. Kevesebben jelölték az önkormányzatok nehézségét is. Az állami támogatások bővítésének kérdésében azonban megoszlanak a vélemények.

A statisztikai próbák itt sem mutattak szignifikáns összefüggést.

A harmadik kérdéscsoport kérdései arra voltak hivatottak, hogy felszínre hozzák az önkormányzatok, és szolgálatok véleményét arról, mennyire találják hatékonynak a rászorulókat segíteni célzó támogatásokat.

A kérdések mentén azt tapasztaltuk, hogy a szünidei gyermekétkeztetést az önkormányzati válaszadók 83%-a, a szolgálatok válaszadóinak 90%-a értékeli segítségként a rászorultságban élőknél. Az önkormányzatok válaszadóinak 67% inkább a szegénységben élők önállóságát segítő tényezőként értékeli a pénzübeli és természetbeni támogatásokat, míg ez az arány a szolgálatoknál csupán 36%, és 45 %-os arányban éppen ellenkező véleményen vannak. Abban nincs egyetértés az önkormányzatok között, hogy ezek a támogatások kiszolgáltatottá teszik őket, vagy a felzárkózásukat segítik, míg a szolgálatok ebben 66 %-os arányban a felzárkózást segítő hatás mellett voksoltak. Az önkormányzatok többsége úgy gondolja, hogy a lakosok jólétéért kevésbé felelős az önkormányzat, ezzel azonban a szolgálatok többsége nem ért egyet.

A statisztikai próbák nem mutattak szignifikáns összefüggést ezen válaszok és az igénybevételi arányok között sem.

Tehát a hipotézisben megjelölt vezetők, vagy felelős személyek attitűdje nem tekinthető önálló oki faktornak. A hipotézis a válaszok mentén nem nyert bizonyítást.

A kérdőívben kitértünk egyéb olyan kérdésekre is, amelyek a szünidei gyermekétkeztetés témakörében, annak megvalósításához elengedhetetlenül fontosak. Az igénybevételi arányra ezek a tényezők nem jelenthetnek közvetlen befolyásoló hatást, de az önkormányzatoknak mindenképp számolniuk kell ezekkel, amikor a szolgáltatás biztosításáról hoznak döntéseket.

Ilyen az állami normatíva fedezeti aránya. A válaszokból azt látjuk, hogy a legtöbb településen a normatíva a kiadások több mint felét lefedi. A legnagyobb arányban azok a válaszadó települések vannak, akik úgy nyilatkoztak, hogy az állami normatíva összege teljes mértékben fedezi a szünidei gyermekétkeztetés teljes költségét. Az interjúk tapasztalatai mentén megállapítottuk, hogy ahol a normatíva a település erős adóerő-képessége miatt alacsony, ott az ételt elő tudják ugyan állítani a normatíva összegéből, de a szolgáltatás járulékos költségeit az önkormányzatnak kell állnia saját forrásból.

Hasonlóan fontos kérdésnek tartjuk az önkormányzatok, de éppúgy a család- és gyermekjóléti szolgálatok szabályozásról alkotott véleményét. Az önkormányzati válaszadók 40%-a, a szolgálatok részéről beérkezett válaszok 30%-a a jelenlegi jogszabályi rendelkezést megfelelőnek tartja, több, mint 35% a jogosulti kör bővítését javasolja, egy részük egyenesen azt mondja, hogy minden gyermek kapja ingyen a szünidei gyermekétkeztetést. A bővítést illetően a jogszabályi feltételek esetében a feltételek alapjául szolgáló jövedelemhatár módosítását is javasolták.

14,8%-a az önkormányzati, 15,7%-a a szolgálatok válaszadóinak szigorítaná a jogosultsági feltételeket. 9,5%-a az önkormányzatok, 7,6%-a a szolgálatok válaszadóinak a nem tudom választ jelölte.

A válaszadó önkormányzatok közül 90 a jogszabályban meghatározottakon kívül másoknak is, főként a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, de a jogszabály alapján nem jogosult gyermekek részére saját forrásból biztosítja a szünidei gyermekétkeztetést térítésmentesen.

Megkérdeztük az önkormányzatokat és a család- és gyermekjóléti szolgálatokat az igénybevételek számában megfigyelt csökkenő tendencia lehetséges okairól.

A legtöbben azt a választ jelölték, hogy a jogosultak azért nem kérik a szünidei gyermekétkeztetést, mert a család többi tagjának is főznek. A második leggyakoribb jelölt válasz, hogy nem akarnak napi kötelezettséget vállalni azzal, hogy igénylik, és érte kell menniük. A válaszolók több, mint 30%-a inkább jellemző jelölést adott arra az évrre, hogy valójában nem szorulnak rá, és az önkormányzatok közel 30%-a, a szolgálatok 41%-a pedig arra, hogy több gyermek van, és csak néhányuk kapja, így inkább nem igénylik. Ez utóbbit néhány település fontosnak tartotta kiemelni a nyitott kérdésnél is, kifejtve, hogy ha a családban bölcsődés és óvodáskorú gyermek is van, ők általában intézményi étkezésre jogosultak, de mivel nem veszik igénybe az intézményi ellátást, ha a nagyobb testvérek otthon vannak, ők az étkezésben nem részesülnek. Valamelyest összefügg az első helyen jelölt érvvel, hiszen növelik azon családtagok számát, akik miatt főzniük kell.

Arról is megkérdeztük az önkormányzatokat és a szolgálatokat, miben látják az igénylők rendszeres távolmaradásának okait.

Mindkét megkérdezett csoport szerint a legerősebb magyarázó tényező a kényelem. Az önkormányzatok és a szolgálatok között váltott sorrendben szerepel a következő két tényező: a nem értékelik azt, amit ingyen kapnak, és a nincs rendszeresség az életükben, amibe beilleszthető a szünidei gyermekétkeztetés igénybevétele.

Ez esetben ismét visszakanyarodnánk ahhoz a felvetéshez, amennyiben az igénybevevők hozzáállását szükséges változtatni, akkor a család- és gyermekjóléti szolgálatnak kiemelt feladata van, éppúgy, mint a pedagógusoknak, és népművelő szakembereknek.

A szünidei gyermekétkeztetés általános értékelésében mindkét megkérdezett csoport több, mint 60%-ban pozitívan nyilatkozott a hasznosság és megfelelő támogatási lehetőség kérdésében, 4-es vagy 5-ös értékkel jelölve a szünidei gyermekétkeztetésről alkotott véleményét.

Kiegészítő melléklet a kutatás harmadik fázisához

Kérdőív – Önkormányzatok részére

Tisztelt Kitöltő!

Jelen kérdőív kitöltésével Ön hozzájárul a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatás felmérés sikerességéhez, a szolgáltatás gyakorlatainak megismeréséhez, és a további lehetséges fejlesztéshez.

A kérdőív kitöltése kb. 15 percet vesz igénybe.

Kérem, válaszoljon a kérdőívben feltett kérdésekre az Önök településére vonatkozóan.

A kitöltéssel kapcsolatos kérdés esetén keresse Petróczi Gabriella munkatársunkat a petroczi.gabriella@szgyf.gov.hu e-mail címen.

A település kiválasztása után

1. Jogosult és igénybevevő

1.1. Volt-e a 2016-2019 években a településen a jogszabályban meghatározott szünidei gyermekétkeztetésre jogosult?

- Igen
- Nem**

1.2. Megvalósult-e a 2016-2019 években a településen szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatás?

- Igen
- Nem**

1.3. **Ha van jogosult és nincs SZÉ:** Miért nem volt a 2016-2019 években a településen szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatás?

- A jogosultak nem igényelték a szolgáltatást
- Nem adottak a technikai és humán feltételek a településen a szolgáltatáshoz
- A normatíva nem fedezi az ellátás költségeit, a települési bevételekből nem tudjuk a többletet biztosítani
- Egyéb: _____

2. Tájékoztatás és Igénylés menete

2.1. **A településen hogyan tájékoztatják a jogosultakat a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségéről?** *Többválasztós kérdéstípus*

- Nincs tájékoztatás
- Önkormányzat hivatali faliújságján kifüggesztett tájékoztatóval
- Kézbesítővel kikézbesített tájékoztatóval
- Család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársain keresztül tájékoztatás

- Köznevelési intézményeken keresztüli tájékoztatás
- Helyi média által (Tv., újság)
- Egyéb: _____

3. Szolgáltatás nyújtásának és igénybevételének körülményei

3.1. A szünidei gyermekétkeztetés keretében az étel osztásának módja:

Többválasztós kérdéstípus

- Kiszállítás
- Osztóhelyen átvétel
- Egyéb: _____

Osztóhelyen történő ételosztásnál:

3.2. Hány osztóhelyen biztosított az étel átvétele? _____

3.3. Hogyan történik az étel átvétele az osztási helye(ke)n? *Többválasztós kérdéstípus*

- Helyben fogyasztással
- Elvitellel
- Egyéb: _____

3.4. Miben viszik el az ételt? *Egy választós kérdéstípus*

- Saját ételhordó
- Előre csomagoltan kapják
- Egyéb: _____

3.5. A szünidei gyermekétkeztetésre kapott normatíva összege hány %-ban fedezi a kötelezően ellátandó jogosultak ellátásának költségeit: ...%-ban

3.6. A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait bevonják-e a szünidei gyermekétkeztetés feladataiba? *Egyválasztós kérdéstípus*

- Igen
- Nem

3.7. Milyen tevékenységekbe vonják be a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait? *Többválasztós kérdéstípus*

- A tájékoztatásba
- Az igénylőlapok kitöltésébe
- Az ételosztáshoz kapcsolódó feladatokba
- A nem igénylők felkeresésébe
- Az igénylők, de távolmaradók ellenőrzésébe
- Egyéb: _____

4. A jogosultak és igénybevevők

4.1. Biztosítanak-e a jogszabályban meghatározott jogosultakon kívül másnak is szünidei étkeztetés szolgáltatást? *Egyválasztós kérdéstípus*

- Igen
 Nem

4.1.1. Kérem, írja le, a jogszabályban meghatározott jogosultakon kívül kinek, és milyen feltételekkel biztosítja a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást! _____

4.1.2. Kérem, jelölje, hogy településükön a jogszabályban meghatározott jogosultakon kívül szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatásban részesülőknek kell-e fizetniük a szolgáltatásért! *Többválasztós kérdés*

- Mindenki ingyenesen kapja
 Egy részük ingyenesen kapja
 Egy részük kedvezményes áron kapja
 Egy részük teljes áron vásárolja meg
 Mindenki teljes áron vásárolja meg
 Mindenki kedvezményes áron kapja
 Egyéb: _____

4.2. Van-e olyan jogosult a településen, aki nem igényli a szünidei gyermekétkeztetést?

- Igen
 Nem

4.3. Mennyire jellemző azokra a jogosultakra, akik nem igénylik a szünidei gyermekétkeztetést a következő állítások? Kérem, jelölje az alábbi skála mentén (1=kevésbé jellemző, 4= erősen jellemző) *1-4 skála*

- Külső akadály miatt nem tud az ételért menni
- Valójában nem szorulnak rá
- Más szervezet megoldja az étkeztetését
- Azt mondják, mindenképp főznek a család többi tagjának is
- Több gyermek van, és csak néhányuk kapja, így nem kérik
- A szünidei étkeztetés nem jelent segítséget a helyzetükben
- Nem akarnak napi kötelezettséget azzal, hogy érte kell menni
- Az osztóhely túl nagy távolságra van a lakóhelyüktől
- Szégyellik, hogy rászorulók, és inkább nem kérik
- Az étel mennyiségét nem találják elegendőnek, ezért inkább nem kérik
- Az étel minőségét nem találják megfelelőnek

- Többe kerül a családnak érte menni, mint amennyit ér számukra a szünidei étkeztetés
- Egyéb: _____

4.4. Volt-e olyan a településen, aki megigényelte a szünidei gyermekétkeztetést, de nem ment el érte.

- Igen
 Nem

4.5. Ön szerint mi áll ennek a hátterében (Kérem, jelölje mennyire ért egyet az alábbi állításokkal, illetve mennyire jellemzők önöknél a következő okok): 1-4 skála

- Külső akadály miatt nem tud az ételért menni
- Nincs rendszeresség az életükben, amibe beilleszthető a szünidei étkeztetés igénybevétele
- Időjárási viszonyok is befolyásolják a napi igénybevételt
- Amikor nem jönnek el, az étel minőségét kifogásolják
- Azért nem jönnek el, mert étel mennyiségét kifogásolják
- Sokszor azért nem jönnek el az ételért, mert kényelmesek
- Nem értékelik azt, ami ingyen van
- Nincs szüksége az ételre, de mivel jár, ezért megigényli
- Nincs szüksége az ételre, de megigényli, mert fél, hogy más támogatástól is elesik
- Fizetésnap környékén gyakrabban előfordul, hogy nem jönnek az ételért
- Egyéb: _____

4.6. Milyen következményekkel jár a jogosultra nézve, ha igényli, és nem megy érte? *többszörös választás*

- Nincs következménye
- Megkérdezzük, miért nem jött az ételért
- Figyelmeztetjük a családot
- Megkérjük a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársát, hogy látogassa meg a családot
- Töröljük az igénylők közül
- Kiszámlázzuk az el nem vitt étel értékét
- Egyéb: _____

4.7. Változtatna-e a hatályos jogszabály által meghatározott jogosultak körén? (aki után normatív támogatás igényelhető) *egyválasztós (Az is válaszolhat, ahol nincs SZÉ)*

- Szigorítani kellene a jogosultsági feltételeket
- A mostani jogszabályban meghatározott jogosultsági feltételek megfelelőek
- Bővíteni kellene a jogszabály szerinti jogosultak körét
- Legyen minden gyermek számára ingyenes
- Nem tudom

4.8. Mennyire ért egyet a következő állításokkal? 1-4 skála

- Kiszállítással többen vennék igénybe a szünidei gyermekétkeztetést. *csak ahol nincs kiszállítás*
- Ha a családban bölcsődés vagy óvodás korú gyermek van, ott a szülő dönthessen arról, hogy a szünidei gyermekétkeztetést, vagy az intézményi étkeztetést kívánja igénybe venni.
- A családokat komplex egységként tekintve a szülőknek is kellene a szünidei gyermekétkeztetés mellett étkeztetést biztosítani
- Szankcionálni kellene azokat a családokat, akik módszeresen nem mennek az ételért.

5. Attitűd kérdések

5.1. Mennyire ért egyet a következő állításokkal: 1-4 skála

- A jogosultakat biztatni kell, hogy vegyék igénybe az szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást. *(Csak ahol van SZÉ)*
- Az önkormányzat teherbíró képességéhez képest nagy terhet jelent a szolgáltatás biztosítása *(Csak ahol van SZÉ)*
- Többségük csak papíron jogosult, de nem szorul rá a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatásra. *(Csak ahol van SZÉ)*
- Még több állami támogatást kellene adni a hátrányos helyzetű családoknak.
- Többségük csak papíron jogosult, de nem szorul rá az önkormányzati támogatásokra. *(Csak ahol nincs jogosult és SZÉ sem)*

5.2. Az alábbi kérdések mindegyikénél jelölje kérem az Ön véleményével leginkább megegyezőt: *(Az is válaszolhat, ahol nincs SZÉ)*

- Ön szerint a szünidei gyermekétkeztetés mennyire jelent segítséget a szegénységben élő családoknak? (egyáltalán nem – inkább nem – inkább igen – teljes mértékben, nem tudom megítélni)
- Véleménye szerint a pénzbeli és természetbeni támogatások mennyire gátolják vagy segítik az ellátásban részesülők önállóságát? (nagyon gátolják – inkább gátolják – inkább segítik – nagyon segítik; nem tudom megítélni; nincs ilyen támogatás nálunk)

- Ön szerint a pénzbeli és természetbeni támogatások kiszolgáltatottá teszik a szegényebb rétegeket, vagy a felzárkózásukat segíti? (nagyon kiszolgáltatottá teszi – inkább kiszolgáltatottá teszi – inkább segíti a felzárkóztatást – nagyon segíti a felzárkóztatást; nem tudom megítélni, nincs ilyen támogatás nálunk)
- Véleménye szerint az önkormányzat mennyiben felelős a lakosok jólétéért? (Egyáltalán nem felelős – inkább nem felelős – inkább felelős – nagy mértékben felelős; nem tudom megítélni)

6. Összességében Ön mennyire találja hasznosnak, jónak a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást: *1-5 skála*

7. Ön szerint hogyan lehetne jobban kihasználni a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségét? *(rövid szöveges válasz)* _____

8. Kérem, ha valamire a kérdőívben nem tértünk ki, de Ön szerint lényeges a szünidei gyermekétkeztetést illetően, ossza meg velünk! *(szöveges válasz)* _____ *(Az is ahol nincs SZÉ)*

Köszönjük, hogy a kitöltéssel segítette a munkánkat.

Kérdőív – Család- és gyermekjóléti szolgálatok részére

Tisztelt Kitöltő!

Jelen kérdőív kitöltésével Ön hozzájárul a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatás felmérés sikerességéhez, a szolgáltatás gyakorlatainak megismeréséhez, és a további lehetséges fejlesztéshez.

A kérdőív kitöltése kb. 15 percet vesz igénybe.

Kérem, válaszoljon a kérdőívben feltett kérdésekre az Önök által ellátott település(ek)re vonatkozóan.

A kitöltéssel kapcsolatos kérdés esetén keresse Petróczi Gabriella munkatársunkat a petroczi.gabriella@szgyf.gov.hu e-mail címen.

Kérem, adja meg a család- és gyermekjóléti szolgálat által ellátott települések számát: _____

9. Jogosult és igénybevevő

9.1. Hány településen tájékoztatja az Önkormányzat a család- és gyermekjóléti szolgálatot a településen a jogszabályban meghatározott szünidei gyermekétkeztetésre jogosultak személyéről? _____

9.2. Volt-e a 2016-2019 években az Önök által ellátott települések bármelyikében a jogszabályban meghatározott szünidei gyermekétkeztetésre jogosult?

- Igen
- Nem**
- Nem tudom

9.3. Az Önök által ellátott települések közül hány településen volt az adott évek bármelyikében a jogszabályban meghatározott szünidei gyermekétkeztetésre jogosult? _____

9.4. Megvalósult-e a 2016-2019 években az Önök által ellátott települések bármelyikében a jogszabályban meghatározott szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatás?

- Igen
- Nem**
- Nem tudom

9.5. Az Önök által ellátott települések közül hány településen valósult meg az adott évek bármelyikében a jogszabályban meghatározott szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatás? _____

9.6. **Ha van jogosult és nincs SZÉ:** Azon települések esetében, ahol nem volt a 2016-2019 években szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatás, mi volt ennek az oka?

- A jogosultak nem igényelték a szolgáltatást

- Nem adottak a technikai és humán feltételek a településen a szolgáltatáshoz
- A normatíva nem fedezi az ellátás költségeit, a települési bevételekből nem tudja az Önkormányzat a többletet biztosítani
- Egyéb: _____

10. Tájékoztatás és Igénylés menete

10.1. A településeken hogyan tájékoztatják a jogosultakat a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségéről? *Többválasztós kérdéstípus*

- Nincs tájékoztatás
- Önkormányzat hivatali faliújságján kifüggesztett tájékoztatóval
- Kézbesítővel kikézbesített tájékoztatóval
- Család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársain keresztül tájékoztatás
- Köznevelési intézményeken keresztül tájékoztatás
- Helyi média által (Tv., újság)
- Egyéb: _____

11. Szolgáltatás nyújtásának és igénybevételének körülményei

11.1. A szünidei étkeztetés osztásának módja: Hány településen?

- Kiszállítás: _____
- Osztóhelyen átvétel: _____
- Egyéb: _____ hány településen: _____

Osztóhelyen történő ételosztásnál:

3.2. Hogyan történik az étel átvétele az osztási helye(ke)n? Hány településen?

- Helyben fogyasztással: _____
- Elvitellel: _____
- Egyéb: _____ hány településen: _____

3.3.1. Miben viszik el az ételt?

- Saját ételhordó
- Előre csomagoltan kapják
- Egyéb: _____

3.3.2. Kellett-e a család- és gyermekjóléti szolgálatnak az ételhordók beszerzésében segítséget nyújtani a családoknak? Hány településen?

- Igen, technikai segítséget kértek a beszerzéshez (hol tudnak venni, vagy elhoztuk nekik) _____
- Igen, anyagi segítséget kértek (pénzt adtunk rá, vagy megvettük helyettük) _____

- Nem kértek segítséget _____
- Egyéb: _____ Hány településen: _____

3.4. A család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársait bevonják-e a szünidei gyermekétkeztetés feladataiba? Hány településen?

- Igen: _____
- Nem: _____

3.5. Milyen tevékenységekbe vonják be a szolgálat munkatársait? Hány településen?

- A tájékoztatásba: _____
- Az igénylőlapok kitöltésébe: _____
- Az ételosztáshoz kapcsolódó feladatokba: _____
- A nem igénylők felkeresésébe: _____
- Az igénylők, de távolmaradók ellenőrzésébe: _____
- Egyéb: _____ Hány településen: _____

3.6. Ön szerint a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársainak a szünidei étkeztetéssel összefüggő feladatai mennyire összeegyeztethetők az alapfeladataikkal? Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal: (Teljes mértékben – inkább egyetértek – kevésbé értek egyet – egyáltalán nem)

- Ezek a feladatok segítik az ellátottakkal való kapcsolattartást
- Ezek a feladatok hasznosak a családsegítő munka szempontjából is
- Ezek a feladatok segítik az Önkormányzattal való kapcsolatot
- Ezek a feladatok segítik a rejtett problémák (eddig a szolgálat által nem ismert családok) felszínre kerülését
- Ezek a feladatok nem kívánnak szociális szaktudást
- Ezek a feladatok elveszik az időt a tényleges segítő feladatoktól
- Ezek a feladatok irreálisan sok plusz feladatot rónak a munkatársakra
- Ezek a feladatok a segítő munka szempontjából haszontalanok

12. A jogosultak és igénybevevők

12.1. Az önkormányzat(ok) biztosít(anak)-e a jogszabályban meghatározott jogosultakon kívül másnak is szünidei étkeztetést? Hány településen?

- Igen: ____
- Nem: ____
- Nincs információm erről: ____

12.1.1. Kérem, írja le, a jogszabályban meghatározott jogosultakon kívül kinek, és milyen feltételekkel biztosítja az önkormányzat a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást! _____

12.1.2. Kérem, jelölje, hogy a településeken a jogszabályban meghatározott jogosultakon kívül szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatásban részesülőknek kell-e fizetniük a szolgáltatásért! Hány településen?

- Mindenki ingyenesen kapja: ____
- Egy részük ingyenesen kapja: ____
- Egy részük kedvezményes áron kapja: ____
- Egy részük teljes áron vásárolja meg: ____
- Mindenki teljes áron vásárolja meg: ____
- Mindenki kedvezményes áron kapja: ____

Egyéb: _____ Hány településen: ____

12.2. Van-e olyan jogosult a településeken, aki nem igényli a szünidei étkeztetést? Hány településen?

- Igen: ____
- Nem: ____
- Nincs információm erről: ____

12.3. Mennyire jellemző azokra a jogosultakra, akik nem igénylik a szünidei gyermekétkeztetést a következő állítások? Kérem, jelölje az alábbi skála mentén (1=kevésbé jellemző, 4= erősen jellemző) *1-4 skála*

- Külső akadály miatt nem tud az ételért menni
- Valójában nem szorulnak rá
- Más szervezet megoldja az étkeztetését
- Azt mondják, mindenképp főznek a család többi tagjának is
- Több gyermek van, és csak néhányuk kapja, így nem kéri
- A szünidei étkeztetés nem jelent segítséget a helyzetükben
- Nem akarnak napi kötelezettséget azzal, hogy érte kell menni
- Az osztóhely túl nagy távolságra van a lakóhelyüktől
- Szégyellik, hogy rászorulók, és inkább nem kéri
- Az étel mennyiségét nem találják elegendőnek, ezért inkább nem kéri
- Az étel minőségét nem találják megfelelőnek
- Többször kerül a családnak érte menni, mint amennyit ér számukra a szünidei étkeztetés
- Egyéb: _____

12.4. Volt-e olyan jogosult a településeken, aki megigényelte a szünidei étkeztetést, de nem ment el érte? Hány településen?

- Igen: ____
 Nem: ____
 Nincs információm erről: ____

12.5. Ön szerint mi áll ennek a hátterében (Kérem, jelölje mennyire ért egyet az alábbi állításokkal, illetve mennyire jellemzők önöknél a következő okok): 1-4 skála

- Külső akadály miatt nem tud az ételért menni
- Nincs rendszeresség az életükben, amibe beilleszthető a szünidei étkeztetés igénybevétele
- Időjárási viszonyok is befolyásolják a napi igénybevételt
- Amikor nem jönnek el, az étel minőségét kifogásolják
- Azért nem jönnek el, mert étel mennyiségét kifogásolják
- Sokszor azért nem jönnek el az ételért, mert kényelmesek
- Nem értékelik azt, ami ingyen van
- Nincs szüksége az ételre, de mivel jár, ezért megigényli
- Nincs szüksége az ételre, de megigényli, mert fél, hogy más támogatástól is elesik
- Fizetésnap környékén gyakrabban előfordul, hogy nem jönnek az ételért
- Egyéb: _____

12.6. Milyen következményekkel jár a jogosultra nézve, ha igényli, és nem megy el az ételért? Hány településen?

- Nincs következménye: ____
 Az önkormányzat megkérdezi, miért nem jött az ételért: ____
 Az önkormányzat figyelmezteti a családot: ____
 Az Önkormányzat kérésére a család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa meglátogatja a családot: ____
 Törlik az igénylők közül: ____
 Az önkormányzat kiszámlázza az el nem vitt étel értékét: ____
 Egyéb: _____ Hány településen: ____

12.7. Változtatna-e a hatályos jogszabály által meghatározott jogosultak körén? (aki után normatív támogatás igényelhető) *egyválasztós*

- Szigorítani kellene a jogosultsági feltételeket
 A mostani jogszabályban meghatározott jogosultsági feltételek megfelelőek
 Bővíteni kellene a jogszabály szerinti jogosultak körét

- Legyen minden gyermek számára ingyenes, mint az óvodai intézményi étkeztetés
- Nem tudom

12.8. Mennyire ért egyet a következő állításokkal? 1-4 skála

- Kiszállítással többen vennék igénybe.
- Ha a családban bölcsődés vagy óvodás korú gyermek van, ott a szülő dönthessen arról, hogy a szünidei étkeztetés, vagy intézményi étkeztetést kíván igénybe venni.
- A családokat komplex egységként tekintve a szülőknek is kellene a szünidei gyermekétkeztetés mellett étkeztetést biztosítani
- Szankcionálni kellene azokat a családokat, akik módszeresen nem mennek az ételért.

13. Attitűd kérdések

13.1. Mennyire ért egyet a következő állításokkal: 1-4 skála

- A jogosultakat biztatni kell, hogy vegyék igénybe az szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatást. *(Csak ahol van SZÉ)*
- Az önkormányzat teherbíró képességéhez képest nagy terhet jelent a szolgáltatás biztosítása *(Csak ahol van SZÉ)*
- Többségük csak papíron jogosult, de nem szorul rá a szünidei gyermekétkeztetés szolgáltatásra. *(Csak ahol van SZÉ)*
- Még több állami támogatást kellene adni a hátrányos helyzetű családoknak.
- Többségük csak papíron jogosult, de nem szorul rá az önkormányzati támogatásokra. *(Csak ahol nincs jogosult és SZÉ sem)*

13.2. Az alábbi kérdések mindegyikénél jelölje kérem az Ön véleményével leginkább megegyezőt: *(Az is válaszolhat, ahol nincs SZÉ)*

- Ön szerint a szünidei étkeztetés mennyire jelent segítséget a szegénységben élő családoknak? (egyáltalán nem – inkább nem – inkább igen – teljes mértékben, nem tudom megítélni)
- Véleménye szerint a pénzügyi és természetbeni támogatások mennyire gátolják vagy segítik az ellátásban részesülők önállóságát? (nagyon gátolják – inkább gátolják – inkább segítik – nagyon segítik; nem tudom megítélni; nincs ilyen támogatás nálunk)
- Ön szerint a pénzügyi és természetbeni támogatások kiszolgáltatottá teszik a szegényebb rétegeket, vagy a felzárkózásukat segíti? (nagyon kiszolgáltatottá teszi – inkább kiszolgáltatottá teszi – inkább segíti a felzárkóztatást – nagyon segíti a felzárkóztatást; nem tudom megítélni, nincs ilyen támogatás nálunk)

- Véleménye szerint az önkormányzat mennyiben felelős a lakosok jólétéért?
(Egyáltalán nem felelős – inkább nem felelős – inkább felelős – nagy mértékben felelős; nem tudom megítélni)

14. Összességében Ön mennyire találja hasznosnak, jónak a szolgáltatást: 1-5 skála

15. Ön szerint hogyan lehetne jobban kihasználni a szünidei gyermekétkeztetés lehetőségét? (rövid szöveges válasz) _____

16. Kérem, ha valamire a kérdőívben nem tértünk ki, de Ön szerint lényeges a szünidei étkeztetést illetően, ossza meg velünk! (szöveges válasz) _____ (Az is ahol nincs SZÉ)

Köszönjük, hogy a kitöltéssel segítette a munkánkat.